

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 723
Παρασκευή
20 Οκτωβρίου 2000
Δρχ. 700

Η διαπλοκή τιμή δεν έχει...

13 ΔΕΚ. 2000†

- διαπλοκή
- Πασαλουνάκης-Κόκκαλη
- Αντιπαράθεση
- Πασοπάτη-Σαμαρά
- Οικονομία
- «εκουγχρονίζεται»
- Αυτοκοσλαβία:
- τόμενη μέρα
- Ανέντευξη με τη
- για Μόργκενστερν
- Ιστορία της
- τον Πλάτωνα
- Μίλζ Μπουρζουά:
- λύπτρια που έκανε
- ζωή της τέχνη

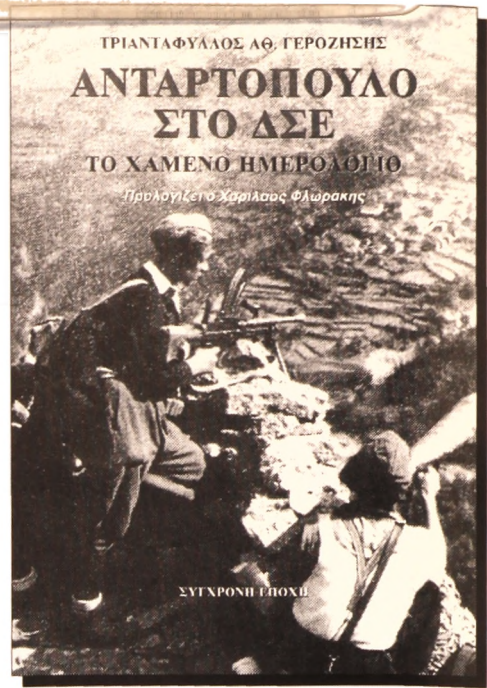

Αρ. Καμαρινός
**Ο Εμφύλιος Πόλεμος
στην Πελοπόννησο. 1946-1949**

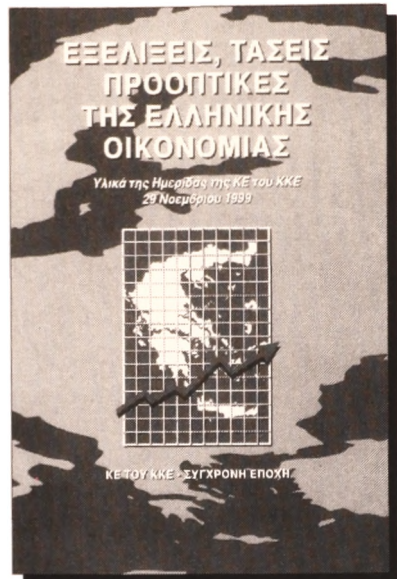
Ν. Μπογιόπουλος
**ΒΑΛΚΑΝΙΑ
78 μέρες στόχος του ΝΑΤΟ**

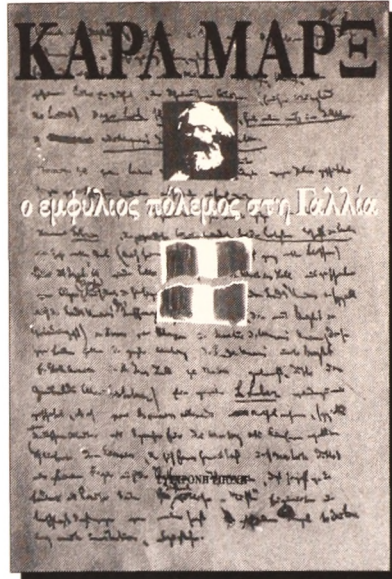
Τρ. Γεροζήσης
**Ανταρτόπουλο στο ΔΣΕ.
Το χαμένο ημερολόγιο**

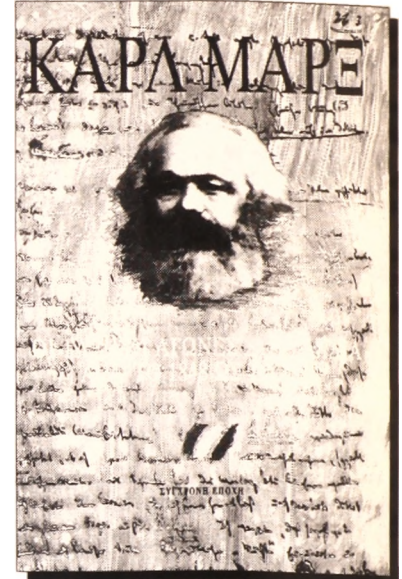
Κ. Τουμασάτος
Σύμβαση Σένγκεν

**Εξελίξεις, τάσεις,
προοπτικές
της ελληνικής οικονομίας**

Κ. Μαοξ
**Ο εμφύλιος πόλεμος
στη Γαλλία**

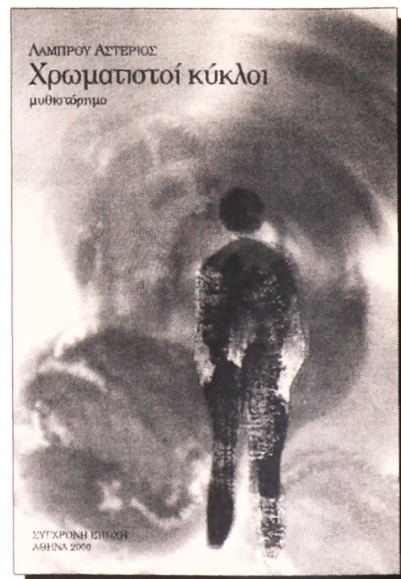
Κ. Μαοξ
**Οι ταξικοί αγώνες στη Γαλλία.
Από το 1848 ως το 1850**

Μ. Κορνηλιός
Ο άλλος δραπέτης

Σ. Βαλαάμος
Δάκρυ και ελπίδα

Α. Λάμπρου
Χρωματιστοί κύκλοι

ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΕΠΟΧΗ

Σόλωνος 130, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: 3820835, 3823649, Fax: 3813354. <http://www.sep.gr>, e-mail: info@sep.gr

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Μαυροζορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3808132, Fax: 3829814

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ: 1. Αθήνα, Μαυροζορδάτου 3, Τηλ.: 3829835, 3808132. 2. Θεσσαλονίκη, Μπακατσέλου 3 & Εγνατία 65, Τηλ.: 031 283810. 3. Γιάννενα, 28ης Οκτωβρίου 19, Τηλ.: 0651 38090. 4. Λάρισα, Σκαρλάτου Σούτσου 7, Τηλ.: 041 531818

Ετήσιο
Τεύχος 723
Εφωδιασμένο
σε 10 τεύχη
Διευτ. 700

Η διαπλοκή τιμή δεν έχει...

Η διαπλοκή
Μισαρή-Τζορτζιάδης

Η συνταγή της
Μισαρή-Τζορτζιάδης

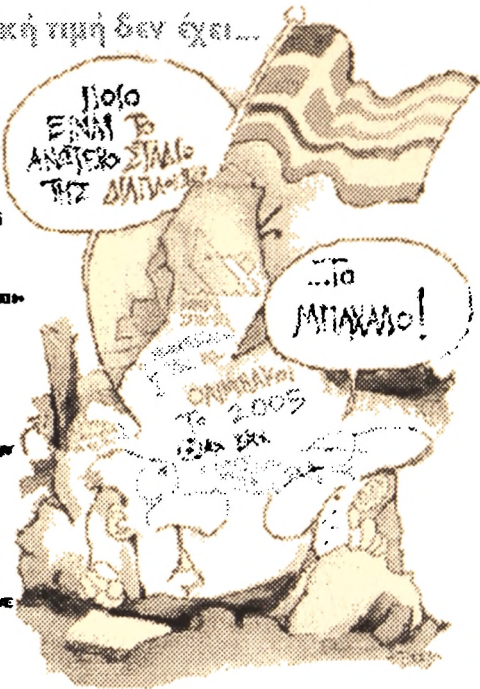
Η οικονομία
δεν «επιχειρώνει»

Το φενομενολογικό
Η εκπαίδευση

Συνέντευξη με τη
Μάχη Γεωργιάδου

Ο Καστοριάδης
για τον Πλάτωνα

Αντι-Προβλεπτική
Κηλίτσα που έκανε
τη ζωή της τέρση

Περίοδος Β' • Έτος 27ο • Τεύχος 723

Παρασκευή 20 Οκτωβρίου 2000 • Δρχ. 700

**ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107

ANTI ON-LINE: <http://www.anti.gr>

e-mail: chparou@otenet.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΚΤΗΣ: Κωνσταντίνος Νούλας

ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Παναγιώτης Τσάρας

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΥΛΗΣ: Μάχη Γεωργιάδου

ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασιού 5, Περιστερί

Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη, Εξάμηνη: 13 τεύχη

ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 6.500 δρχ., Ετήσια 13.000 δρχ.,

Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 50.000 δρχ.

Φοιτητική ετήσια: 10.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 41 δολ., Ετήσια: 82 δολ.,

ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 50 δολ., ετήσια 100 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.500

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία

της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,

για τα βιβλιοπωλεία της Β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α. Πουλουκτσή και Σία Ε.Ε.

Λαοσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 237. 463

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ: Το μπάχαλο	4
• VIRTUAL REALITY	5
• ANTHΩΡ: Κάπου υπάρχει, λοιπόν, θέμα διαπλοκής – οπότε...	6
• ΤΟ ΘΕΜΑ: Η αλήθεια για τους λογαριασμούς του Κόκκαλη	8
• Σκίτσο: Από τον Τάσο Αναστασίου	11
• ANTI-ΘΕΣΕΙΣ	12
• Ρεπόρτερ: Ποιοι λογαριασμοί και ποια ονόματα;	14
• Βασίλης Ζήσης: Τι φοβάται ο κύριος Μητσοτάκης;	18
• E-MAIL: Από τον Απόστολο Διαμαντή	22
• Κ. Τσαλόγλου: Τα λάθη του παρελθόντος κοστίζουν	23
• Ελένη Βερυκίου: Σελίδες	26
• Αλ. Τζιόλας: Ολυμπιακοί 2004-Μετουσιώσεις και φανερώσεις τους	28
• Βασίλης Μαρουλάς: Αθηναϊκοί περίπατοι	30
• ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ: Παράθυρο ελπίδας στη Μέση Ανατολή	31
• Σωτήρης Ντάλης: Γιουγκοσλαβία – η επόμενη μέρα	32
• Αστέρης Χουλιάρης: Το φαινόμενο του θερμοκηπίου	36
• Αθλητισμός: Από τον Περικλή Μακρή	38
• ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	39
• Ειρήνη Μουντράκη: Μίμησης και απομίμησης (κριτική θεάτρου)	43
• Ειρήνη Μουντράκη: Συνέντευξη με την Μάγια Μόργκενστερν	44
• Μάνος Στεφανίδης: Ο Π. Σιάγκρης και οι παππούδες του	47
• Β. Νεγκοπούλου: Λουίζ Μπουρζουά	48
• Β. Καρκαγιάννη-Καραμπελιά: Ο Β. Μιχαήλ στις Πρέσπες	50
• Δημήτρης Χαρίτος: Κριτική κινηματογράφου	52
• Σωτήρης Λέτσιος: Συνέντευξη με τον Λάκη Παπαστάθη	54
• Γιώργος Οικονόμου: Ο Καστοριάδης για τον Πλάτωνα	56
• Ανδρέας Παπαδημητρίου: Δισκοκριτική	59
• Ευαγγελία Δαμουλή-Φίλια: Σκοτεινά χρόνια	60
• ΚΡΙΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΥ	62
• Μάνος Στεφανίδης: Τα κόκκινα της ζωής και της τέχνης	66

Σκίτσο εξωφύλλου: Κώστας Κουφογιώργος

ΤΟ ΜΠΑΧΑΛΟ

ΓΕΝΙΚΟ ΜΠΑΧΑΛΟ. Όπου κι αν γυρίσεις, όπου κι αν κοιτάξεις, δεν διαπιστώνεις μόνον την γενική δυσλειτουργία της κρατικής μηχανής. Βλέπεις να συμβαίνουν τα πιο απίθανα πράγματα, να εμπλέκονται σε περίεργες και στενές σχέσεις πρόσωπα τα οποία δεν ανέμενες ότι ήταν δυνατόν να έχουν συναντηθεί ποτέ ούτε καν σε κάποιο δρόμο... Τα πρόσωπα αυτά αναδεικνύονται αίφνης και, αδίστακτα, προχωρούν στην υλοποίηση των πιο παράτολμων και επικίνδυνων παιχνιδιών. Παιχνιδιών πολιτικών, στρατηγικών, «επικοινωνιακών»· τελικά, δηλαδή, οικονομικών.

ΓΙΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ, ναυτιλιακός πράκτορας αναδεικνύεται σε πρόεδρο των εφοπλιστών αλλά και ταμίας πολιτικού κόμματος που μοιράζει «χαρτζιλίκια» σε κομματικά στελέχη. Που εκμεταλλεύεται τις σχέσεις του με κόμμα και πολιτικούς, και κερδίζει για την εταιρεία του μονοπωλιακή μεταχείριση. Και η εταιρεία ξιφουλκεί εναντίον του Τύπου όταν πνίγονται 80 άνθρωποι επειδή την... συκοφαντούν.

«**ΤΑΛΑΝΤΟΥΧΑ**» κομματικά στελέχη παίρνουν μετεγγραφές από το κόμμα σε επιχειρήσεις ή τούμπαλιν· ή επιφανείς δικηγόροι (τέως υπουργοί, νυν βουλευτές και μέλη της Κ.Ε. του κόμματος) τρέχουν να συντρέξουν –και να διατυπώσουν– «ετυμηγορίες».

Η ΟΛΥΜΠΙΑΔΑ του 2004 έχει γίνει ρεντίκολο. Τρία χρόνια οι φωστήρες του ΥΠΕΧΩΔΕ αδρανούν, και στην συνέχεια προστρέχει σύμπασα η κυβέρνηση και προσπέφτει στα πόδια κυρίας, γνωστής κυρίως για τις άριστες δημόσιες σχέσεις, προκειμένου να σώσει την πατρίδα από το εθνικό ξεφτίλισμα!

ΛΕΗΛΑΤΟΥΝΤΑΙ οι λαϊκές αποταμιεύσεις μέσω των χρηματιστηριακών παιχνιδιών και μαθαίνουμε ότι κρατικός φορέας κανονάρχισε το παιχνίδι λίγο πριν από την εκλογική αναμέτρηση.

ΚΑΤΑΠΑΤΑ ο ΟΜΜΑ δημόσια πάρκα και κτίζει αυθαίρετα χωρίς καμιά άδεια· ουδείς σημειώνει το γεγονός, ουδείς συγκινείται.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΗ πλευρά αυτά. Και τι κάνει η αξιωματική αντιπολίτευση; Τρώγεται με τα ρούχα της, εφόσον επίτιμοι και στελέχη έχουν και αυτοί το μερίδιό τους στην πίτα της εξουσίας και τα αγαθά που προκύπτουν από το μοίρασμα των άνομων κερδών. Η Αριστερά, πάλι, ομφαλοσκοπική, είναι απομονωμένη και χωρίς παρεμβατικό λόγο, περιμένοντας τον καπιταλισμό να καταρρεύσει από τα λάθη του. Ο Ριζοσπάστης σφυρίζει αδιάφορα για τα διαπλεκόμενα και η Αυγή, παρόλο που έχει τα στοιχεία για την υπόθεση Κόκκαλη από τον Φεβρουάριο, θυμήθηκε να κάνει μνεία στο Αντί μόνον σε θέματα... Εθνικής Αντίστασης. Έτσι, η Αυγή ακολουθεί τον λοιπό «αστικό» Τύπο, αλλά και τους επιφανείς πολιτικούς, οι οποίοι χρησιμοποιούν έως καταχρήσεως το περιοδικό, αλλά δεν το αναφέρουν, παρά μόνον όταν «ωφελεί».

ΘΑ ΜΠΟΡΟΥΣΑΝ πολλά από όσα παρακολουθούμε τις ημέρες αυτές να μην είχαν συμβεί εάν λειτουργούσε το δημοκρατικό πολίτευμα. Εάν, δηλαδή, είχαν περισσότεροι των δύο λόγο στα ζητήματα του τόπου. Όταν, όμως, έχουμε δύο αποκλειστικούς διαχειριστές, οι οποίοι διαγκωνίζονται ποιος θα λάβει το μεγαλύτερο κομμάτι από την «πίτα» και το δικομματικό σύστημα να λειτουργεί με αφανείς συναλλαγές, τότε όλα μπορούμε να τα περιμένουμε. Διότι υπάρχουν και χειρότερα. Στο γενικό μπάχαλο, τέλος δευ υπάρχει!

VIRTUAL REALITY

Μία είναι η ουσία, πέφτει μακριά η εξουσία.

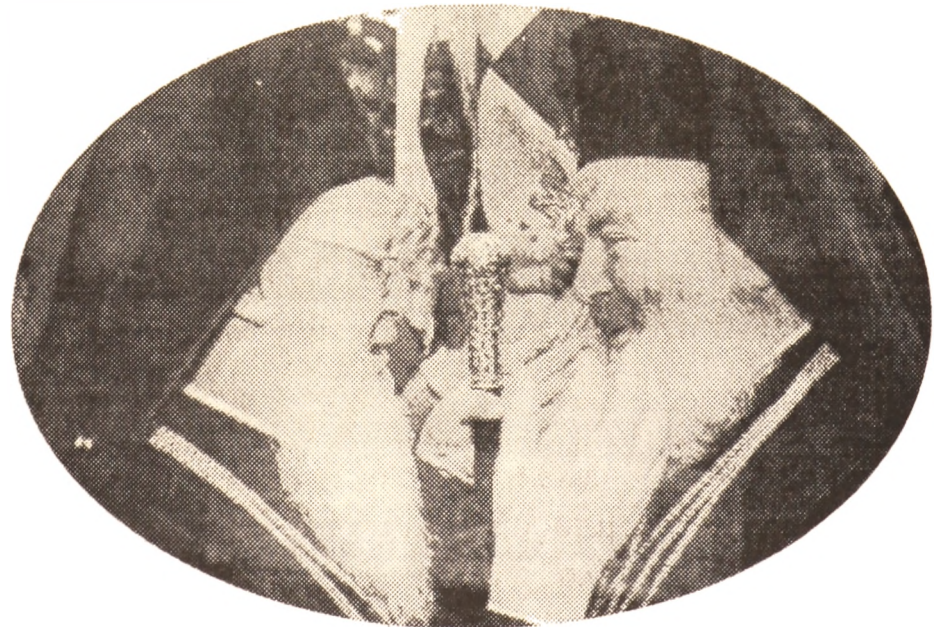
~~Οι τρεις φίλοι, οι δυο συνεργάτες, ο μοναχογιός.~~

-Είναι γλυκούλης κατά βάθος, μάλλον
θα του λιποθυμήσω.
-Μου θυμίζει τη Δάφνη.

Ψυλτήρια άσπρα που ακόμη πλένουν τ' άπλυτα του
«μαύρου» 1989.

-Ό,τι είπαμε, ψωμί κι αλάτι. -Ραμαζάνι έχετε;

Κάπου υπάρχει, λοιπόν, θέμα διαπλοκής – οπότε...

ΚΑΙ ΣΤΟ «Δεκαπενθήμερο» αυτό, η διαπλοκή είχε την τιμητική της... Τι είναι, όμως, τι εκφράζει και πού οδηγεί η διαπλοκή; Για τον πρόεδρο του Συνσπισμού, Νίκο Κωνσταντόπουλο, το πολιτικό σύστημα της διαπλοκής είναι «το πραγματικό πολιτικό σύστημα της χώρας»... Και επειδή η διαπλοκή οδηγεί στη διάβρωση των κρατικών, κυβερνητικών, πολιτικών, κομματικών δομών «και από εκεί στη διαφθορά της διοίκησης, της κοινωνίας, του κράτους, του πολίτη», η θέση του ΣΥΝ για τη διαπλοκή είναι αναπόσπαστο μέρος της πρότασής του για «ριζική αλλαγή του πολιτικού συστήματος».

ΑΠΕΝΑΝΤΙ στην τοποθέτηση αυτή του Νίκου Κωνσταντόπουλου, τι λέγει ο γραμματέας της Κ.Ε. του ΠΑΣΟΚ, Κώστας Σκανδαλίδης; Εν πρώτοις, έκρινε πως έπρεπε να απαντήσει στην «εκμετάλλευση του προβλήματος» από τον πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας Κ. Καραμανλή: «Η Νέα Δημοκρατία –δήλωσε– δεν αντιτίθεται στη διαπλοκή, απλώς διαπλοκολογεί, όχι για να κατοχυρώσει τη διαφάνεια, αλλά για να αλλάξουν χέρια οι δουλειές». Ωστόσο, δέχεται ότι κάπου υπάρχει ένα θέμα διαπλοκής, ότι οι σημερινές σχέσεις οικονομίας και πολιτικής πρέπει να αλλά-

ξουν, ότι χρειαζόμαστε ένα νέο πλαίσιο κανόνων διαφάνειας στην αγορά, ότι, ότι...

«Ω, ΛΙΓΥΡΟΝ ΣΠΑΘΙ ΜΟΥ...»

ΠΩΣ ΘΑ ΛΥΘΕΙ, όμως, το θέμα της διαπλοκής; Ο γραμματέας του ΠΑΣΟΚ βλέπει (οραματίζεται) τον πρωθυπουργό μας «να παίρνει τώρα το σπαθί», για να λύσει τον «γόρδιο δεσμό» όχι μόνο της διαπλοκής, αλλά «και των άλλων προβλημάτων που “καίνε” την κυβέρνηση και το ΠΑΣΟΚ». Το «σπαθί», βέβαια, σε ορισμένες περιπτώσεις, κάνει καλό... Αλλά επειδή πολλή βαβούρα υπάρχει στο κόμμα (κάποιοι μιλούν για «συντροφικά μαχαιρώματα», για «μάχη διαδοχής», για «κουρασμένες ηγετικές ομάδες», κ.λπ. κ.λπ.), θα ήταν καλύτερο αν η χρήση του «σπαθιού» ήταν «προϊόν συλλογικής απόφασης, συλλογικής βούλησης».

Ο Γ.Γ. του ΠΑΣΟΚ διατύπωσε, όπως είναι γνωστό (βλέπε και συνέντευξή του στα Νέα της περασμένης Δευτέρας) τέσσερις βασικές προτάσεις για την άρση των σημερινών αδιεξόδων. Μια από αυτές προβλέπει αλλαγή του σημερινού εκλογικού συστήματος και πιο συγκεκριμένα: «Θα μπορούσε να μελετηθεί πρόταση εκλογικού συστήμα-

τος που να συνδυάζει λίστα στην περιφέρεια και σταυρό σε μονοεδρικές με έναν μόνο υποψήφιο για κάθε κόμμα».

«ΠΑΤΡΙΚΙΟΙ» ΚΑΙ «ΠΛΗΒΕΙΟΙ»

ΤΟΝ ΣΥΝΔΥΑΣΜΟ σταυρού και λίστας, στο πλαίσιο ενδεχόμενης αλλαγής του εκλογικού νόμου, είχαν, κατά καιρούς, υποστηρίξει και άλλα πρωτοκλασάτα στελέχη του ΠΑΣΟΚ – διάβαζε Παπαντωνίου, Πάγκαλος, κ.ά. Τώρα όμως, όλοι τα μαζεύουν... Ο πρωθυπουργός Κ. Σημίτης εκτιμά (αναφέρουν κάποιες πληροφορίες) ότι ένας τέτοιος συνδυασμός «δεν ευνοεί τις εκλογικές προοπτικές του ΠΑΣΟΚ»... Συνεπώς δεν χρειάζεται σπουδή. Άλλωστε, το βαρύ κλίμα που επικρατεί στην Κοινοβουλευτική Ομάδα του ΠΑΣΟΚ, θα μπορούσε να ανάψει νέες φωτιές, ύστερα από ενδεχόμενες καταγγελίες για απόπειρα διαχωρισμού των βουλευτών σε «πατριόκτους» και «πληβείους»! Πάντως, καλού-κακού, ο υπουργός Τύπου Δ. Ρέππας αισθάνθηκε την ανάγκη να διευκρινίσει ότι «δεν υπάρχει τίποτε νεότερο σε σχέση με τον εκλογικό νόμο» και πως οποιαδήποτε αλλαγή στο εκλογικό σύστημα θα ισχύσει από τις... μεθεπόμενες εκλογές (ζήσε Μάη μου να φας τριφύλλι, κ.λπ.).

ΕΤΟΙΜΑΣΤΗΚΑΝ ΑΚΟΜΗ ΔΥΟ ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ANTI (1996)

Είναι έτοιμοι και διατίθενται από τα γραφεία του περιοδικού (Δημοχάρους 60, Αθήνα) δυο ακόμα τόμοι του ANTI που συμπεριλαμβάνουν τα τεύχη

595 έως και 608 (ο 44ος)

και 609 έως και 624 (ο 45ος).

Θα βρείτε επίσης τους τόμους των προηγούμενων ετών

Στους τόμους του περιοδικού ANTI

αποτυπώνεται η σύγχρονη ιστορία μας.

A' εξάμηνο 1996

B' εξάμηνο 1996

εκτός αν υπάρξει διαφορετική τοποθέτηση των δύο τρίτων του συνόλου των βουλευτών.

ΚΑΤΑ ΤΑ ΑΛΛΑ, ο πρωθυπουργός πιστεύει ότι η «φυγή προς τα μπρος» μπορεί και ν' αποδώσει. Ήδη θεωρεί επιτυχία το ότι βρήκε ένα μόντους βιζέντι μεταξύ της κ. Γιάννας Αγγελοπούλου και ένιων (υπερφιλόδοξων) υπουργών του και ότι, παρά τη διάσταση που προσέλαβαν οι περιπτώσεις Ροκόφυλλου και Σαλαλέ, η ενότητα στις γραμμές του ΠΑΣΟΚ δεν έχει ανεπανόρθωτα τραυματισθεί!

ΑΡΙΘΜΟΙ: ΕΥΔΑΙΜΟΝΟΥΝ Η ΔΥΣΤΥΧΟΥΝ;

ΕΡΩΤΗΜΑ: Μπορούν οι αριθμοί ταυτόχρονα να «ευδαιμονούν» και να «δυστυχούν»; Φαίνεται ότι στη ζωή όλα είναι δυνατά... Την περασμένη Τρίτη, ο κύριος τίτλος της *Καθημερινής* ήταν: «Γκρινιάζουμε μεν, ευδαιμονούμε δε...», ενώ ο τίτλος της *Αυγής* (της ίδιας μέρας) έλεγε: «Φτωχοί 2.150.000 Έλληνες - Ζουν με λιγότερα από 90.000 δραχμές μηνιαίως». Η διαφορά έγκειται στο ότι η μεν *Αυγή* αναφερόταν στη φτώχεια, με βάση τα στοιχεία της Eurostat (της επίσημης στατιστικής υπηρεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης), ενώ η *Καθημερινή* στον οικογενειακό προϋπολογισμό των Ελλήνων, της τελευταίας πενταετίας, με βάση τα στοιχεία της Εθνικής Στατιστικής Υπηρεσίας. Τα στοιχεία τόσο της Eurostat όσο και της Ε.Σ.Υ. έχουν δημοσιευθεί. Όμως, η αντιπαράθεσή τους προσφέρεται για περίσκεψη και χρήσιμες συγκυρίες.

ΕΤΣΙ, με βάση την Eurostat, το 22% των Ελλήνων, δηλαδή περισσότεροι από 2.150.000 συμπατριώτες μας, επιβιώνουν οριακά, κάτω, δηλαδή, από αυτό που ορίζεται ως ελάχιστο εισόδημα - 90.000 δραχμές ανά άτομο, ανά μήνα... (Συμπάσχοντες με τους Έλληνες οι Πορτογάλοι, που βρίσκονται και αυτοί στην πρώτη, και χειρότερη, θέση στην Ευρώπη...) Η εικόνα είναι διαφορετική, όμως, με βάση τα στοιχεία της Ε.Σ.Υ., σε ό,τι αφορά τον οικογενειακό μας προϋπολογισμό του 1998-99, συγκρινόμενο με τον αντίστοιχο του 1993-94. Από την ανάλυση αυτή, προκύπτει ότι οι Έλληνες, τα τελευταία πέντε χρόνια, έχουν υψηλότερο εισόδημα,

τρώνε περισσότερο κρέας, χρησιμοποιούν κινητά τηλέφωνα (33,4 σε κάθε εκατό νοικοκυριά), κατοικούν περισσότεροι σε ιδιόκτητα σπίτια κ.ά. Κοινοτολογίς: οι μηνιαίες καταναλωτικές δαπάνες ενός τυπικού ελληνικού νοικοκυριού (δύο σύζυγοι με δύο παιδιά) ανέρχονται σήμερα σε 471.339 δραχμές, ενώ το 1993-94 ανέρχονταν σε 387.422 δραχμές. Θυμάσθε τίποτε από τους «Αριθμούς» της Παλαιάς Διαθήκης; «Και μετρήσεις έξω της πόλεως το κλίτος το προς ανατολάς δισχιλίου πη-

χεις και το κλίτος το προς θάλασσαν δισχιλίου πηχεις» κ.λπ.

ΣΑΡΜ ΕΛ ΣΕΪΧ: ΤΙ ΕΔΩΞΕ;

ΥΣΤΕΡΑ από τον κύκλο αίματος, την τυφλή έκρηξη βίας (λέγεται και «διένεξη μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων), ήλθε η νέα «επιδιαιτητική παρέμβαση» του Κλίντον και των συν αυτώ. (Η Ρωσία δεν προσκλήθηκε). Τα προβλήματα, όμως, ήταν και παραμένουν πολλά: Ο Κλίντον πήγε στο Σαρμ Ελ Σεΐχ, σκεπτόμενος τις αμερικανικές εκλογές, την υποψηφιότητα του Αλ Γκορ, αλλά και της Χίλαρι... Αλλά πιεστικές καταστάσεις είχαν ν' αντιμετωπίσουν τόσο ο Μπάρακ, ο ισραηλινός πρωθυπουργός, όσο και ο Αραφάτ. Ο πρώτος γιατί «θεωρείται πρωθυπουργός υπό προθεσμία», εκτός αν δεχθεί τον σχηματισμό ενός νέου κυβερνητικού σχήματος, με τη συμμετοχή ακροδεξιών κομμάτων. Ο δεύτερος γιατί δέχθηκε τη διάσκεψη, χωρίς όρους, χωρίς την απριόρι καταδίκη του Ισραήλ, χωρίς να απαιτήσει την άμεση αποχώρηση των ισραηλινών τανκς από την Ιερουσαλήμ... Η διάσκεψη κατέληξε, όπως αναμενόταν σε μια πρώτη συμφωνία-δέσμευση για την κατάπαυση των βιαιοτήτων και τη σύσταση επιτροπής για τα περαιτέρω. Αυτά όμως τα έστω λίγα, ποιος θα τα εγγυηθεί; Και ποιος θα αποτρέψει αύριο-μεθαύριο, έναν νέο κύκλο αίματος;

«ΕΝΑ ΣΤΟΜΑ ΔΙΑΡΚΩΣ ΑΝΟΙΧΤΟ»

ΣΤΟ ΔΙΑΣΤΗΜΑ που επισκοπούμε ο Αθηνών και Πάσης Ελλάδος «ξαναχτύπησε». Συμπεριφέρεται -για να θυμηθούμε τη ρήση του Alfred de Vigny- σαν να είναι «ένα στόμα υποχρεωμένο να είναι πάντα ανοιχτό και να μιλά». Τη φορά αυτή ξιφούλκησε κατά των «αθέων διανοουμένων», οι οποίοι όχι μόνον δεν καταδέχονται ν' ασπασθούν τη δεξιά Του, αλλά και απομονώνουν φράσεις από τους λόγους του, με αποτέλεσμα να παρεξηγείται ακόμα και από καλοπίστους θεολόγους! Κατά τα άλλα, πιστεύει ότι «νομιμοποιείται» να διεκδικεί μέρος της εξουσίας και να βάζει τους επισκόπους του (όταν δεν θέλει να εκτεθεί ο ίδιος) να δίδουν μαθήματα ρατσισμού και πατριδοκαπηλείας...

ΑΝΤΗΝΩΡ

Η ΑΛΗΘΕΙΑ

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΥΣ ΤΟΥ ΚΟΚΚΑΛΗ

Ιδού μερικοί ακόμα από τους λογαριασμούς τους οποίους όφειλε να έχει ήδη ανοίξει η ελληνική δικαιοσύνη:

Ημερομηνία	Ποσό	Τράπεζα	Αρ. Λογαριασμού
Οκτ. 1989	500.000	Chemical Bank	g 2209
21.03.88	100.000	»	»
19.04.88	100.000	»	»
14.07.88	100.000	»	»
Φεβρ. '89	100.000	»	»
Φεβρ. '89	101.000	»	»
Μάρτ. '89	110.000	»	»
Ιούν. '89	120.000	»	»
Μάιος '89	121.000	»	»
Νοέμβ. '89	200.000	»	»
Ιαν. '89	31.000	»	»
03.07.87	100.000	»	»
23.10.87	100.000	»	»
10.11.87	100.000	»	»
11.6.86	178.000	Credit Suisse	5200-85-011-018
15.10.87	120.000	»	»
	298.000		»
10.9.86	100.000	Trabe Development	185110/DV
13.10.86	101.000		88058
Μάιος '90	100.000		b 8785
	120.000		»
Νοέμβ. '90	120.000	United Overseas Bank	b 8785
Νοβ. '90	170.000		»
09.06.88	200.000		»
Φεβ. '90	250.000		»
Μάρτιος '90	250.000		»
Δεκ. '89	300.000		»
Απρ. '90	380.000		»
Ιουλ. '90	450.000		»
Δεκ. '90	480.000		»
25.08.87	500.000		»
05.11.87	600.000		»
Φεβρ. '89	600.000		»
Οκτ. 1989	800.000		»
	5.100.000		»

«Ιδού μερικοί ακόμα από τους λογαριασμούς τους οποίους όφειλε να έχει ήδη ανοίξει η ελληνική δικαιοσύνη». Αυτά σημειώναμε δημοσιεύοντας τον ανωτέρω πίνακα στο τεύχος 634 της 9ης Μαΐου 1997.

ΤΟ ΑΝΤΙ έχει κάθε λόγο να αισθάνεται δικαιωμένο. Δύο από τα θέματα που αποκάλυψε πρώτο βρίσκονται αυτές τις ημέρες στο προσκήνιο της δημοσιότητας και οι αποκάλυψεις που τα συνοδεύουν αναταράζουν πολλαπλώς το διαπλεκόμενο σκηνικό της χώρας. Επανερχόμαστε λοιπόν σήμερα αναγκαστικά στα θέματα αυτά με περισσότερα στοιχεία και λεπτομέρειες, θυμίζοντας κάποια παλιότερα δημοσιεύματα. Δημοσιεύματα από τον Μάιο του 1997! Πρόκειται για την εμπλοκή του Κ. Μητσοτάκη στα πεπραγμένα Κόκκαλη και Ιντρακόμ και τη διένεξη του με τον Αντώνη Σαμαρά –για την οποία γράφουμε σε άλλες σελίδες– και τους μυστικούς λογαριασμούς του Κόκκαλη, θέμα που θα μας απασχολήσει εκ νέου εδώ.

• • •

ΟΙ ΜΥΣΤΙΚΟΙ λογαριασμοί του Κόκκαλη έγιναν τηλεοπτική... επιτυχία την Τρίτη 16.10.2000, όταν ο βουλευτής της Ν.Δ. Πάνος Καμμένος αποκάλυψε σε εκπομπή του κ. Ευαγγελάτου στον Alpha την πιθανότητα δωροδοκίας του σημερινού Γενικού Διευθυντή του ΟΤΕ κ. Ν. Μανασή, μέσω του «τροφοδότη» λογαριασμού αρ.709 του Σωκράτη Κόκκαλη στην Deutsche Handelsbank. Προκλήθηκε, φυσικά, τηλεοπτικός σάλος και μεταξύ των άλλων μια άμεση τηλεοπτική αντιπαράθεση του κ. Καμμένου με τον ίδιο τον κ. Μανασή στην εκπομπή του κ. Χατζηνικολάου στο MEGA. Κατά τη διάρκεια της τελευταίας εκπομπής, ο κ. Μανασής προσπάθησε να εξηγήσει όπως-όπως ότι δεν έχει καμία σχέση με τον περίφημο λογαριασμό, αλλά οι υπόνοιες σε βάρος του ενισχύθηκαν όταν ο κ. Καμμένος τον κάλεσε να εξηγήσει «γιατί δεν διέψευσε το Αντί, όταν αποκάλυψε τον λογαριασμό στο όνομά του». Η απάντηση του κ. Μανασή θα μείνει ασφαλώς στην ιστορία των διαπλεκομένων: «Αυτά τα έγραψε ένα περιοδικό χαμηλής κυκλοφορίας» είπε στο κατάπληκτο τηλεοπτικό κοινό. Έχουμε λοιπόν κάθε δικαίωμα να πιστεύουμε ότι η ευθιξία του κ. Μανασή λειτουργεί επιλεκτικά και οι αντιδράσεις στις προσβολές της ηθικής του τάξης κλιμακώνονται ανάλογα με την κυκλοφορία των εντύπων και τις δημοσκοπήσεις. Μας σκανδάλισαν τα λεγόμενα Μανασή και θυμηθήκαμε τον μακαρίτη Μαρούδα όταν, σε παρόμοιες περιστάσεις, ερωτώμενος για καταγγελίες του Αντί, ξεστόμισε ότι δεν είναι υποχρεωμένος να απαντά σε κάθε έντυπο, γιατί θα έπρεπε να ενημερώνεται και για το... Μίκυ-Μάουζ!

• • •

ΤΟ ΑΝΤΙ αποκάλυψε για πρώτη φορά την πιθανή εμπλοκή του κ. Μανασή στους μυστικούς λογαριασμούς του Κόκκαλη φέτος τον Ιούνιο (τχ. 715), γράφοντας μεταξύ

δρασε ούτε σε ένα από τα δημοσιεύματα αυτά. Γιατί άραγε; Μήπως του διέφυγαν; Για να του στέλνουμε στο εξής το *Αντί...* τιμής ένεκεν».

ΟΙ ΛΟΓΑΡΙΑΣΜΟΙ ΚΑΙ ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ

Όσα έχουν ακουσθεί και δημοσιευθεί μέχρι στιγμής για τους λογαριασμούς και την εμπλοκή του κ. Μανασή μας αναγκάζουν να επαναλάβουμε περιληπτικά όσα δημοσιεύσαμε στο παρελθόν για τα θέματα αυτά, προκειμένου να αρθούν οι όποιες συγχύσεις και να διευκολυνθεί το έργο της δικαιοσύνης που έχει ήδη επιληφθεί του θέματος με τη διενέργεια προκαταρκτικής εξέτασης:

Ημ/νια	Ποσό	Όνομα	Τράπεζα	Αρ.Λογ.
09.09.86	270.000	Tompras	Barclays Bank	38612840
19.02.87	27.765	Risas	Barclays Bank	
19.02.87	27.765	Manassis	Midland Bank	27050281
07.04.87	41.951	Manassis	Midland Bank	27050281
16.07.87	56.630	Risas	Barclays Bank	
16.10.87	65.960	Risas	Barclays Bank	

Κατά τη διάρκεια των ερευνών που έγιναν στη Γερμανία για τις σχέσεις του Σωκράτη Κόκκαλη ή «πράκτορα Ρόκκο» με την ανατολικογερμανική Στάζι αποκαλύφθηκε και η ύπαρξη του περίφημου λογαριασμού αρ. 709 στην Deutsche Handelsbank.

Από το «σπάσιμο» του λογαριασμού αυτού προέκυψαν και τα στοιχεία που αφορούν τον κ. Μανασή και τους άλλους. Συγκεκριμένα, μεταξύ των ονομάτων που αναφέρονται ως αποδέκτες μεγάλων χρηματικών ποσών από τον λογαριασμό είναι και τα ακόλουθα:

Ο «TOMPRAS» δεν είναι άλλος από τον **Θεοφάνη Τόμπρα**, τον άνθρωπο που όπως έχουμε εξηγήσει αναλυτικά σε προηγούμενα τεύχη ανέλαβε εργολαβικά την καθιέρωση της Ιντρακόμ του κ. Κόκκαλη σε μόνιμο και αποκλειστικό προμηθευτή του ΟΤΕ. Το γεγονός ότι ο Τόμπρας δεν βρίσκεται σήμερα στον κόσμο των ζωντανών, δεν μπορεί να αποκλείσει με κανένα τρόπο, κατά την γνώμη μας, την απόδοση των ευθυνών στον ηθικό αυτουργό της δωροδοκίας, ούτε την διερεύνηση του θέματος.

Δεν πρέπει να υπάρχουν αμφιβολίες και για το όνομα «Risas», ο οποίος όπως έχουμε γράψει επανειλημμένως, χωρίς να μας διαψεύσει κανείς, πρέπει να είναι ο **Σωτήρης Ριζάς**, βοηθός γενικός διευθυντής και «δεξί χέρι» του Τόμπρα. Ήταν επίσης Διευθυντής Κέντρων και εισηγητής κι αυτός αποφάσεων υπέρ της «νέας τεχνολογίας» της Ιντρακόμ. Έφυγε από τον ΟΤΕ το 1989 και, όπως στην περίπτωση Μανασή, τοποθετήθηκε από τον Κόκκαλη «τεχνικός διευθυντής» στη «Νέα Τηλεόραση» (το σημερινό Star Channel).

Η άμεση σχέση, κατά την γνώμη μας, του κ. Μανασή με το όνομα Manassis προκύπτει όχι μόνο από την εμπλοκή του ονόματος σε ταυτόσημους λογαριασμούς με εκείνους δύο άλλων γνωστών στελεχών του ΟΤΕ, άλλα και από

μια απλή σύγκριση των στοιχείων του προηγούμενου πίνακα: Στις 19.02.87 οι Manassis και Rizas έλαβαν από 27.765 DM ακριβώς ο καθένας, γεγονός που μάλλον παραπέμπει σε «δότη».

ΔΕΝ ΕΙΝΑΙ ΜΟΝΟΝ Ο 709

Αλλά τα ύποπτα εμβάσματα από τον λογαριασμό 709 δεν είναι μόνον αυτά. Όπως αποκαλύπτει ο πίνακας που αναδημοσιεύουμε σήμερα από ένα πολύ παλαιότερο ρεπορτάζ (*Αντί*, 9 Μαΐου 1997, τχ. 634), εκατοντάδες εκατομμύρια μεταφέρθηκαν σε μια περίοδο τριών ετών (1986-1989) σε ύποπτους λογαριασμούς τρίτων σε ελβετικές και άλλες ξένες τράπεζες. Και υπάρχουν βάσιμες υποψίες ότι στους αποδέκτες των λογαριασμών αυτών συμπεριλαμβάνονται ορισμένοι από εκείνους τους «υπεράνω πάσης υποψίας» κρατικούς λειτουργούς και πολιτικούς που έπαιξαν, κρυφά ή φανερά, ρόλο στυλοβάτη της Ιντρακόμ όλα αυτά τα χρόνια.

Όπως εξάλλου επισημαίναμε στο τεύχος 708, δεν είναι μόνο ο 709 ο λογαριασμός που πρέπει να απασχολήσει την ελληνική δικαιοσύνη, αλλά και μερικοί άλλοι σε ελβετικές τράπεζες και κυρίως οι εξής:

- **Chemical Bank, αρ. λογ. G 2204**
- **Banque Suisse, αρ. λογ. g 2209**
- **Credit Suisse, 0251-365443-52-003** και, κυρίως αυτός,
- **United Overseas Bank, αρ. λογ. b8785.**

Υπάρχουν πολλά που θα μπορούσαμε να γράψουμε για το θέμα αυτό, αλλά θα περιοριστούμε σε μια ακόμα επισημάνση, σημαντική κατά την γνώμη μας. Είναι γνωστή –και έχουμε αναφερθεί επανειλημμένως– η δίωξη που ασκήθηκε εναντίον του Κόκκαλη και άλλων για δωροδοκία και άλλα κακούργηματα το 1996.

Εκείνη η δικαστική έρευνα κατέληξε άδοξα με δύο απαλλακτικά βουλεύματα, κυρίως επειδή οι εντεταλμένοι δικαστικοί λειτουργοί δεν προχώρησαν, για διάφορους λόγους, στο άνοιγμα των επίμαχων λογαριασμών, όπως όφειλαν να πράξουν.

Το αποτέλεσμα είναι το πρόβλημα να απασχολεί και πάλι τον δημόσιο βίο, αλλά με πολύ πιο δυσάρεστες επιπτώσεις από όσο φαίνεται μέχρι στιγμής. Αν η δικαιοσύνη είχε κάνει τότε το καθήκον της, δεν θα φτάναμε σήμερα στο σημείο αυτό και ίσως η διαπλοκή να είχε προ πολλού άλλη τύχη. Να μια από τις πολλές αποδείξεις που επιβεβαιώνουν την εκτίμηση αυτή:

Η *Καθημερινή* (βλ. 16.6.1996) σε ρεπορτάζ για τους «λογαριασμούς που έχουν στα χέρια τους και ερευνούν οι ανακριτικές αρχές» δημοσίευσε και το λογαριασμό «27050281» στην Midland Bank, ως αποδέκτη στις 7.4.87 ποσού 41.951\$. Πρόκειται για έναν από τους λογαριασμούς στο όνομα «Manassis». Η *Καθημερινή* δεν είχε δημοσιεύσει όνομα, επειδή τότε δεν ήταν ακόμα γνωστό στις δικαστικές αρχές.

Με άλλα λόγια, αν οι ανακριτικές αρχές είχαν ζητήσει να ανοίξουν οι λογαριασμοί από τότε, σήμερα ενδεχομένως η τύχη του κ. Μανασή και κυρίως του κ. Κόκκαλη και των λοιπών διαπλεκομένων να ήταν διαφορετική.

ΠΑΝΑΓΙΑ ΜΟΥ!
ΕΝΑΣ ΣΑΠΙΟΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ!

ΠΑΝΑΓΙΑ ΜΟΥ!
ΕΝΑΣ ΣΑΠΙΟΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ!

ΠΑΝΑΓΙΑ ΜΟΥ!
ΕΝΑΣ ΣΑΠΙΟΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ!

ΠΑΝΑΓΙΑ ΜΟΥ!
ΕΝΑΣ ΣΑΠΙΟΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ!

ΠΑΝΑΓΙΑ ΜΟΥ!
ΕΝΑΣ ΣΑΠΙΟΣ
ΑΝΘΡΩΠΟΣ!

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ 2000

ΕΙΝΑΙ ΑΛΗΘΕΙΑ ΟΤΙ...

- Ο Διευθύνων Σύμβουλος του ΟΤΕ, κύριος Μανασής, αρνείται πεισματικά να αρθρώσει τη λέξη Αντί και μας αναφέρει ως περιοδικό μικρής κυκλοφορίας;
- Πάλι καλά που δεν μας αναφέρει ως το «γνωστό σε όλους περιοδικό μικρής κυκλοφορίας»;
- Την άλλη φορά θα δώσουμε τα στοιχεία στο PLAYBOY, που είναι περιοδικό μεγάλης κυκλοφορίας και θα βάλουμε την Μις Αύγουστος να χαιδεύεται με τα εξτρές;
- Τα κατάφεραν οι προχθεσινοί «Διαξιφισμοί» να συμπαθήσουμε τον Κούγια; Ρε κακό που μας βρήκε.
- Η Λιάνα Κανέλλη πολύ εξοργίστηκε που ο Κούγιας τόλμησε να θίξει το επίπεδο των πολιτικών;
- Αν δεν είχε εκλεγεί βουλευτής, προφανώς, θα συνέχιζε να τους θίγει η ίδια;
- Η πιο φοβερή γκριμάτσα έκπληξης έγινε από τον Χατζηνικολάου, όταν κάποιος ανέφερε για διαπλεκόμενα καναλαρχών;
- Τι, ποιος, πού, πότε;
- Τα κατάφεραν οι προχθεσινοί «Διαξιφισμοί» να συμπαθήσουμε και τον Καμμένο;
- Ο κ. Βλαστάρης, της Κυριακάτικης Ελευθεροτυπίας, ξέχασε ότι ήταν από τα «παιδιά» του Κοσκωτά;
- Ο Ευαγγελάτος κόντεψε να πάθει αποπληξία από τις καταγγελίες του Καμμένου που στηρίζονταν σε δημοσιεύματα του Αντί;
- Μάλλον κανείς εκεί στον ALPHA δεν μας διαβάζει;
- Πρέπει να αρχίσουμε να τους στέλνουμε το Αντί;
- Αφήστε τα, κ. Ευαγγελάτε μου, πού να μάθετε ότι πέθανε κι ο Μαρξ. Για να είστε πιο ενημερωμένος θα σας αποκαλύψω και μια άλλη αποκλειστική κι εντελώς διασταυρωμένη πληροφορία. Πέθανε κι ο Ένγκελς. Β.Μ.

ΤΟ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ ΤΗΣ ΑΛΒΑΝΙΑΣ

Σε μια νέα φάση όξυνσης φαίνεται να εισήλθαν οι ελληνοαλβανικές σχέσεις, μετά τις πολύ σοβαρές παραβιάσεις της εκλογικής διαδικασίας στις δημοτικές εκλογές της περασμένης Κυριακής. Το κλίμα εθνικισμού και εκλογικής νοθείας καταγράφεται στην προκαταρκτική έκθεση του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΕ).

Στην έκθεση των παρατηρητών του ΟΑΣΕ καταγράφονται πολλά περιστατικά ανωμαλιών τόσο κατά τον πρώτο όσο και κατά τον δεύτερο γύρο, καθώς και τα επεισόδια που έλαβαν χώρα σε βάρος της ελληνικής μειονότητας. Η έκθεση του ΟΑΣΕ κάνει ρητά λόγο για την εθνικιστική ένταση που καλλιεργήθηκε στη Χειμάρρα σε βάρος της ελληνικής μειονότητας. Αναγνωρίζει, επίσης, ότι οι τελευταίες μέρες της προεκλογικής εκστρατείας χαρακτηρίστηκαν από έντονη εθνικιστική ρητορική εναντίον της ελληνικής μειονότητας. Οι συντάκτες της έκθεσης, με επικεφαλής τον Ιταλό Εουτζένιο Πόλιτζι, καταγράφουν τους προπηλακισμούς σε βάρος εκλογικών αντιπροσώπων της μειονότητας, την καταστροφή μιας κάλπης καθώς και τη διαπιστωμένη νοθεία σε

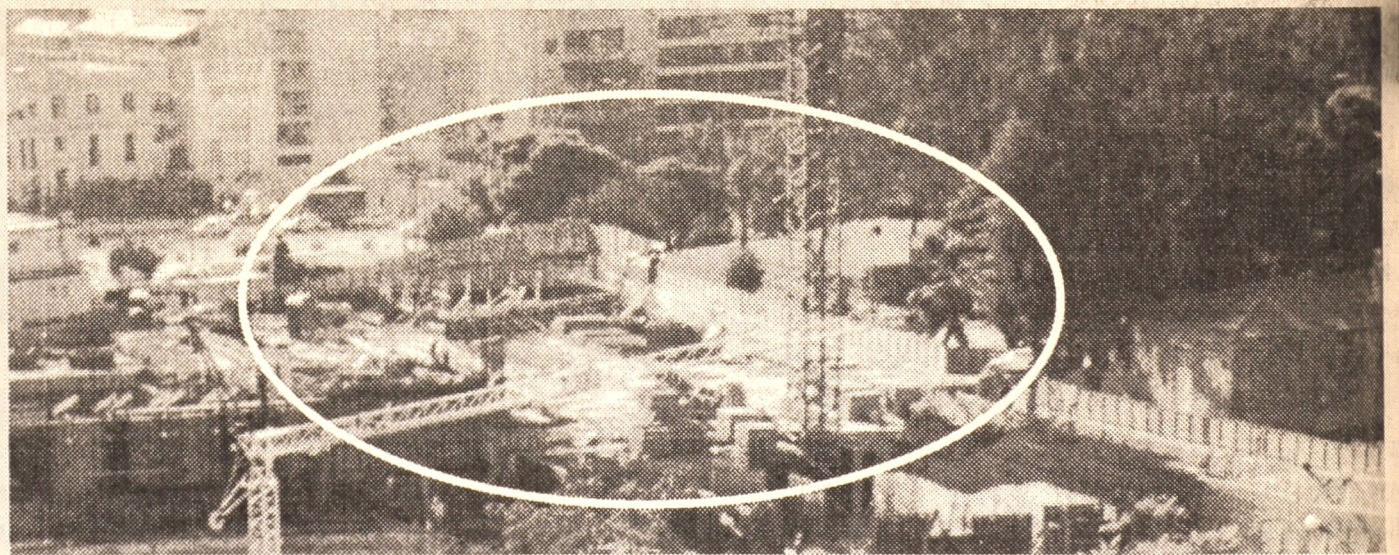
τουλάχιστον τρία εκλογικά τμήματα.

Είναι προφανές ότι υπήρξε συστηματική και συντονισμένη προσπάθεια να αποφευχθεί νίκη του υποψηφίου του Κόμματος των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Από την άλλη πλευρά, για την Ελλάδα θα πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί κύριο μέλημα η διασφάλιση των δικαιωμάτων της ελληνικής, εθνικής μειονότητας στην Αλβανία. Δεν χωράει οποιαδήποτε έκπτωση στο θέμα αυτό.

Στη γειτονική μας χώρα υπάρχει σήμερα ένα σημαντικό δημοκρατικό έλλειμμα. Η Ελλάδα θα πρέπει να λάβει όλα τα μέτρα για να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις ενός κράτους δικαίου. Οι σοβαρές παραβιάσεις της εκλογικής διαδικασίας στον β' γύρο των δημοτικών εκλογών στην περιοχή της Χειμάρρας, όπως καταγράφονται στην έκθεση του ΟΑΣΕ, θα έλθουν προς συζήτηση στο Συμβούλιο Υπουργών της Ε.Ε. και θα υπάρξουν οι ανάλογες συνέπειες. Δεν χρειάζονται, όμως, κραυγές υστερίας. Η Ελλάδα έχει κάθε συμφέρον να ενισχύεται η πολιτική σταθερότητα, η ειρήνη και η συνεργασία στην περιοχή των Βαλκανίων.

Σωτήρης Ντάλης

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ ΣΤΟΝ κ. ΛΑΛΙΩΤΗ ΚΑΙ ΤΙΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΤΟΥ

Στην φωτογραφία δεν διακρίνεται με ευκρίνεια το νέο κατόρθωμα του ΟΜΜΑ. Όμως, μια αυτοψία κάποιου «υπευθύνου» των πολεοδομικών υπηρεσιών που υπάγονται στο ΥΠΕΧΩΔΕ μπορεί να διαπιστώσει την νέα παρανομία που διαπράττεται αυτήν την στιγμή από τον ΟΜΜΑ και τον εργολάβο κ. Νίκο Πανδή. Πέραν των 13 στρεμμάτων που οι διάφορες κυβερνήσεις (Μητσοτάκη, Παπανδρέου και

σία) χάρισαν στον κ. Λαμπράκη για τις φαραωνικές κατασκευές στο τέως πάρκο Ελευθερίας, πρόσφατα, οι εργολάβοι και ο ΟΜΜΑ καταπάτησαν (από μόνοι τους ή έπειτα από νέα εν κρυπτώ παραχώρηση) ένα ακόμη κομμάτι από το πάρκο. Δεν περιμένουμε απάντηση από τον κ. Λαλιώτη, ο οποίος, όπως και άλλοι ομότεχοι του πολιτικοί, ίσως δεν διαβάσει τα μικρές κυκλοφορίας έντυπα.

Η ANNA ΕΧΕΙ ΝΕΥΡΑ

Δείτε την εκπομπή «Πώς ξύπνησε σήμερα η Άννα» στην πρωινή ζώνη του ΜΕΓΑλόχαρου καναλιού. Όταν η Άννα έχει κέφια –συνήθως με τον Βενιζέλο του Βου ή με την Ντόρα– όλα πάνε μέλι-γάλα. Όταν όμως έχει νεύρα –με τον Καμμένο κυρίως και με τον Ανδρεουλάκο– όπου φύγει-φύγει.

Αν σκεφθεί κανείς ότι η Άννα έχει γίνει πρόσφατα ΜΕΓΑλο-κοπέλα, καταλαβαίνει το πάθος και την νομιμοφροσύνη της.

Σ.Π.

ΣΟΥ-ΛΑΚΕΔΕΣ

Συγκινούμαι πραγματικά όταν σε καθημερινή πλέον τηλεοπτική βάση, ο ερίτιμος κ. Ανδρέας Λοβέρδος, πρώτος συνταγματολόγος του ΠΑΣΟΚ μετά τον Βενιζέλο τον Βου, εκφράζει τον αποτροπιασμό του για την σχέση Κόκκαλη-Σουλαλέ. Μου θυμίζει τον άσπιλο λεκέ της Μόνικας και με παραπέμπει στην όζουσα υποκρισία των κυβερνητικών παρθένων. Τουλάχιστον ο κ. Προκόπης δεν εμφανίζεται επί του παρόντος ως εισαγγελεύς. «Απίστευτο, δεν το χωράει ο νους του ανθρώπου» που θα 'λεγε και ο κ. Ευαγγελάτος για τον κ. Μανασή. Πρόκειται, τελικά, για έναν κόσμο περιστερών που κατασπάζονται εκπεσόντες Αγγέλους;

– Ή για λακέδες άσπιλους, παρά τους λεκέδες τους;

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ΑΚΑΤΟΝΟΜΑΣΤΟ «ΑΝΤΙ»

Ένα περιοδικό τις προάλλες ανέφερε το ίδιο», δήλωνε στις άμερες ο κατηγορούμενος για χρηματισμό κ. Μανασής, πειλώντας με μηνύσεις όχι το περιοδικό αλλά τον βουλευτή Καμμένο που αξιοποίησε το υλικό του περιοδικού. Το ίδιο περιοδικό ερανίστηκε, χωρίς ν' αναφέρει, και ο πρόεδρος της Ν.Δ. –με την ευκαιρία, κ. Καραμανλή «χρωστάτε» μια υνέντευξη για την παράλειψη–, ενώ τα κατά καιρούς δημοιεύματα του αυτού εντύπου φαίνεται ότι θ' αποτελέσουν την ρώτη ύλη αν και όποτε φτάσει στα δικαστήρια η σύγκρουση Δητσοτάκη-Σαμαρά. Αλλά και στη δίκη Ελευθεροτυπίας-Κόκκαλη, το ίδιο περιοδικό αποτέλεσε τον καταλύτη ως προς τις αδιάψευστες σχετικές πληροφορίες. Το περιοδικό, το «αατονόμαστο», λέγεται Αντί. Διατί να το κρύψωμεν άλλωστε;

Αλλά την ίδια τακτική δεν ακολουθεί μήπως και σύσσωμος ο ύπος, που σιωπά παρά τα όσα συμβαίνουν; Ο οποίος, ας σημειωθεί, οφείλει με ευαισθησία να ανταποκρίνεται και να ρωτά. Μας συγχωρείτε, δεν έχουμε ούτε την πρόθεση ούτε ας κατέχει η οίηση να αναδειχθούμε σε τιμητή ουδενός. Αλλά η πλειοψηφία του Τύπου δεν στάθηκε, τόσο καιρό, τις περιστάσεις. Γιατί η μεγάλη πλειοψηφία του Τύπου εί-

ναι ο ένας κρίκος των διαπλεκόμενων συμφερόντων. Δεν πρωτοτυπούμε όταν το λέμε αυτό.

Και κάτι άλλο: Μήπως παρακολουθήσατε τον κ. Χατζηνικολάου –συνεπικουρούμενο από την κ. Κανέλλη– πώς διέκοπτε συνεχώς τον δικηγόρο κ. Κούγια στους «Διαξιφισμούς» του ΜΕΓΑ; Και μήπως παρακολουθήσατε την κ. Παναγιωταρέα το πρωί της 18.10.2000 να διακόπτει συνεχώς τον βουλευτή της Ν.Δ. κ. Πάνο Καμμένο και να του δηλώνει ότι δεν κατάλαβε τίποτε;

Έτσι είναι η ζωή. Όταν ξεκινάς από δεξιά, ανέρχεσαι και ανέρχεσαι συνεχώς, κάποτε φτάνεις, και ας μην καταλαβαίνεις τίποτε. Ούτε πώς βρέθηκες εκεί που βρίσκεσαι, αλλά και ούτε προς τα πού βαδίζεις...

Σ.Π.

ΔΙΚΕΣ

Και γιατί να πάει ο Σαλαλές στη δίκη του Κόκκαλη; Σαλαλές, είπαμε, όχι Σαλελεμένος. Δηλαδή, τώρα στα σοβαρά τους περίμεναν στο δικαστήριο τον Κόκκαλη και τον γιο του; Όταν γίνει η δίκη Σαμαρά εναντίον Μητσοτάκη με μάρτυρα κατηγορίας τον Γιαννόπουλο, θα τη δείξουν σε απευθείας αναμετάδοση ή θα έχουμε πάλι μπιπ και τέτοια; **B.M.**

ΤΟ ΑΣΤΕΙΟ ΤΟΥ ΜΗΝΑ

Ο ΚΥΡ μεγαλούργησε πρόσφατα. Σ' ένα του σκίτσο παρουσιάζει τον κ. Σημίτη, μοναχικό και έρημο, να μονολογεί: «Α μα πια, με πρήξατε όλοι. Μου φαίνεται ότι θα πάω στον Κόκκαλη και θα γίνω προπονητής του Ολυμπιακού». Λίγο δύσκολο το βλέπω κ. πρόεδρε, με το συμπάθιο, κι αυτό το σενάριο. Εδώ κοτζαμάν κυρ-Βασίλης δεν τα πάει καλά. Μήπως λόγω κατασκευής θα έπρεπε ν' αναλάβετε την ομάδα του πινγκ-πονγκ; **Σ.Π.**

ΤΟ ΑΣΤΕΙΟ ΤΗΣ ΧΡΟΝΙΑΣ

Πρόκειται για τη συζήτηση του Ευθυμίου με τον Πρετεντέρη στο Mega... Το άκρον άωτον του politically correct χιούμορ: Είστε άνθρωπος του Λαμπράκη; - ρώτησε ο ένας τον άλλον. Όλοι άνθρωποι τελικά είμαστε! Αν και εδώ που τα λέμε ο ένας πήγε απλώς απ' το ένα κανάλι στο άλλο. Ενώ ο Πέτρος... **Σ.Π.**

ΟΝΟΙ ΚΑΙ ΗΜΙΟΝΟΙ

Η ιδεολογία είναι μέρος της ζωολογίας και αυτό το μέρος βαρύνει... (Ο Foucault ερανίζεται τον Destutt)

Πρέπει να ήταν χειμώνας του '72 όταν ο θρυλικός Μίμης Δεσποτιδής αφηγείτο εν Παρισίοις και εν μέση δικτατορία στον Βλάση Κανιάρη ένα ακόμη «αλάνθαστο» σχέδιο της Αριστεράς για την κατάληψη της εξουσίας: «Ο Χριστός μπήκε στα Ιεροσόλυμα καβάλα σ' ένα γαϊδουράκι. Εμείς θα μπορούμε με τον Αντρέα...». Έλεγε. Έκτοτε έτρεξε πολύ νερό το κρασί της Επανάστασης, το ΠΑΚ έγινε ΠΑΣΟΚ και τον Ανδρέα πλέον τον φωνάζουνε Σημίτη.

Όμως αυτό που δεν άλλαξε καθόλου είναι η αθώα -ακόμη;- ή, συχνότερα, ύποπτη πίστη ενίων αριστερών ότι η εξουσία δεν καταλαμβάνεται διά ιδεολογικής εφόδου αλλά διπλωματικά και με απαραίτητο δούρειο ίππο το καθεστωτικό σοσιαλδεξιό κόμμα που κυβερνά επί εικοσαετία τη χώρα. Μια τέτοια άποψη σημαίνει απ' τη μια συνεχή αιμορραγία έμφυχου δυναμικού προς τα κυβερνητικά έδρανα ή τις καρέκλες της... σωτηρίας και απ' την άλλη την πάγια όσο και απαράδεκτη διαβολή της προοδευτικής Αριστεράς και των εκπροσώπων της στο ευρύτερο εκλογικό σώμα.

Ίσως το ανωτέρω ιδεολόγημα, δηλαδή ο πώλος όνου, το δούρειο άλογο και το όραμα μιας κεντροαριστεράς συμμαχίας, να είναι το πιο μακρόβιο και αειθαλές φάντασμα που μας κληροδότησαν ο εμφύλιος και η μετεμφυλιακή συγκυρία. Είναι, όμως, απαράδεκτα ενοχλητικό τέτοια «επιχειρήματα» να βρίσκουν ακόμη έδαφος συζήτησης και πρόσφορους συνομιλητές.

Σήμερα που το απόστημα έχει σπάσει θεαμα-

τικά όσο και δύσοσμα και που το μπαλέτο της πασοκικής μηχανής χάνει κατ' εξακολούθηση τα βήματά του και αντί για πιρουέρες ή καντρίλιες χορεύει τον χορό του Ζαλόγγου σήμερα που ξαναζούμε το «μαύρο» '89 χωρίς όμως άλλοθι αγνοίας ή συγκαλύψεις σκοπιμότητας σήμερα που η ντροπή συγκατοικεί ομοθυμαδόν με την οργή σήμερα είναι αδιανόητο να παρέχεται ακόμη ασυλία και να εμπιστεύονται πολίτες έντιμοι και στρατευμένοι ιδεολογοί αυτό το διεφθαρμένο, το απαίδευτο, το κούφιο, το διαπεπλεγμένο καθεστώς. Αντιλαμβάνομαι βέβαια πως σε μίαν εποχή κρίσης και ισοπέδωσης, με τις αξίες σε αχρησία και με τους ήρωες άχρηστους, είναι μοιραίο να υπερσχύει η ηττοπαθής και συμβιβασμένη άποψη για το χειρόν και το βέλτιστον. Σε τέτοιο βαθμό όμως; Αξίζει ο τόπος και η ιστορία του -ακόμη και η πιο πρόσφατη- μια τέτοια τύχη;

Αν αυτή είναι, αλίμονο, η Ελλάδα την οποία μας επιφυλάσσει, επειδή τάχα την δικαιούμαστε, ο κ. Σημίτης, δεν θα οφείλαμε όλοι, και πρωτίστως η σύγχρονη Αριστερά, να του την επιστρέψουμε ως απαράδεκτη; Επιτέλους κάποτε εξαντλείται και η υπομονή των αιώνων, ενώ κι οι ημίονοι αποτινάσσουν τα φορτία που ξεπερνάνε την αντοχή τους. Αυτά ως προς την ζωολογία.

Όμως, διάβολε, περί ιδεών και ιδεολογίας είναι τώρα ο λόγος... Γιατί, πώς να το κάνουμε: αυτό που εγκλωβίζει αθώους και μη, είναι ο δικομματισμός και τα πλασματικά του αδιέξοδα. Αυτά, δηλαδή, που εμποδίζουν την Αριστερά ν' αναλάβει πρωταγωνιστικό ρόλο και να διεκδικήσει τους ιστορικούς ρόλους που δικαιούται.

Μάνος Στεφανίδης

ΒΡΑΒΕΙΟ ΚΥΝΙΣΜΟΥ

Θεοδώρου, νομίζω, λεγόταν, κι είναι βουλευτής Ευβοίας. Η συζήτηση στη «Ζούγκλα» του Τριανταφυλλόπουλου. Κάποιος διαμαρτυρήθηκε -πώς του ήρθε;- γιατί το κράτος δεν μερίμνησε να μεταφερθούν οι έλληνες φοιτητές από το Βελιγράδι την ημέρα των επεισοδίων, που ως τότε κανείς δεν ήξερε τι διάρκεια και τι τέλος θα είχαν. Κι ο κύριος βουλευτής, άνετος κι αλαζών όπως όλοι, ξεστόμισε: «Και τι φταίει η κυβέρνηση που

πήγαν αυτοί να σπουδάσουν στο Βελιγράδι»; Ω, ναι, το βραβείο εκσυγχρονισμού απονέμεται στον κύριο παμψηφεί. Πού ήταν κρυμμένος ο εν λόγω την ημέρα του ναυαγίου να υπερασπιστεί στον Σφηνιά με το επιχείρημα «Και τι φταίει η εταιρεία αν αυτοί ταξίδευαν με το Σάμινα»; Πού ήταν κρυμμένος στους σεισμούς για να αναρωτηθεί «Και τι φταίει η κυβέρνηση που δούλευαν αυτοί στη Ρικομέξ»; Τέτοιους θέλουμε, τέτοιους

έχουμε, τέτοιοι μας αξίζουν. Απορώ τι υποσχέθηκε προεκλογικά στους ψηφοφόρους του. Δημόσιο μαστίγωμα και φάλαγγα;

B.M.

Η ΑΡΝΗΣΙΣ ΤΟΥ ΠΕΤΡΟΥ

«... του κατά Ματθαίον κστ'»

Μη ταρασσέσθω υμών η καρδιά. Εν οικεία του πατρός ημών μοναί πολλά εισίν. Λέγει ου αυτώ μεγαλοκοπέα ανατραπείσα και ερωτά τω Πέτρω: «... εἶξον ἡμῖν τον πατέρα και αρκει ἡμῖν. και εἶπεν εκείνος: Ουκ οίδα τον άνθρωπον. Τω καιρῷ εκείνω ο Πέτρος ἔξω εκάθητο του ΒΗΜΑΤΟΣ του αρχιερέως. και προσήλθεν αυτώ η νωθεν παιδίσκη, η ανατρεπομένη λέγουσα: και συ ἤσθα μετ' αυτου, μαθητής των αυτου; Ο δε ηρηνήσατο ἔμπρο-

σθεν πάντων και της AGB λέγων: Ουκ οίδα τι λέγεις. Ὅτι ἄλλος ἐστίν ο Χριστός και ἄλλος ο Χρήστος. Μετά μικρόν δε προσελθόντες οι εσώτες και παντί καθεστώτες εἶπον τω Πέτρω: Αληθώς και συ ἐξ αυτών ει. Τότε Πέτρος υπολαβὼν εξεμάνη: και τις ἐξ αυτών ἐστίν, ὅστις ουκ ἐθέλει εκσυγχρονίσει και εκσυγχρονισθῆναι; Ουαί υμῖν γραμματεῖς του Υπουργικου Συμβουλίου και τηλεπαρουσιασταί υποκριταί και ανατροπεῖς ὅτι διαπλέκεσθε και ουκ αναβάλλετε. και τότε ο μαθητής, ο ΔΟΛΙΟΣ ἤρξατο καταναθεματί-

ζειν και ομνύειν ὅτι ουκ οίδα τον άνθρωπον. Εγώ ειμί του Ηγεμόνος ουτι ἐξέλεξε με ο Ηγεμών. και ευθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησε: και ἐμνήσθη ο Πέτρος του ρήματος του Κυρίου του λέγοντος ὅτι πριν ἀλέκτορα φωνήσαι τρις ἀπαρνήση με. και ἐξελθὼν εις την αυλήν του Ωνασειου μετὰ της ΜΕΓΑΛΟΚΟΡΗΣ της Δερμπετερίσης Μαγδαληνῆς και ειπὼν ἡμαρτον ὅτι ἐπείρασε με ο Πονηρός ο ανατροπεύς, ἐκλαυσεν πικρῶς.

Μανωλάκης ο Βομβιστής

ΟΜΟΛΟΓΙΕΣ ΜΕ ΝΟΗΜΑ

«Η ανεργία δεν συμβιβάζεται με σοσιαλιστική Κυβέρνηση». Τάδε ἔφη ο υπουργός Παιδείας, επαναλαμβάνοντας παλιότερη ρήση του πρωθυπουργού μας. και το ερώτημα είναι: Αν δεν ἔχει διατυπώσει αυτό τον αφορισμό ο πρωθυπουργός, θα τον επαναλάμβανε κ. Ευθυμίου; Το ερώτημα τίθεται πό την ανάγκη διεύρυνσης των περιωριών ηθικής αυτονομίας που ἔχει τη διάθεσή του ο υπουργός. Γιατί με ἄση το ασυμβίβαστο του αφορισμού δεν ἔχουμε ανεργία, ὅπερ ἄτοπο, ἢ εν ἔχουμε σοσιαλιστική Κυβέρνηση,

ὅπερ πραγματικό και σαφῶς ομολογούμενο.

Προς τι, ὅμως, η εκστόμιση τέτοιων ομολογιῶν, εἴτε αυτή γίνεται διὰ στόματος του πρωθυπουργού εἴτε διὰ στόματος του υπουργού του; Γιατί στη δογματική αυτή διατύπωση ἐμπεριέχεται υπόδηλα η ἐμμονή στη σοσιαλιστική πίστη και ἐκδηλώνεται κατ' αυτό τον τρόπο πάλι υπόδηλα υποκρυπτόμενη διάθεση ἐφαρμογῆς της. Ὅταν δε κάθε ἔμπρακτη ἐκδήλωση μιας τέτοια πίστεως ἐκλείπει παντελῶς, καθίσταται ἀπόλυτη ἀνάγκη η υπο-

στασιοποίησή της, ἔστω με το λόγο και μόνο. Μπορεί να πιάσει τόπο. Ο επαναλαμβανόμενος λόγος («λέει-λέει το κοπέλι...») είναι σε θέση πολλές φορές να υποκαταστήσει την πραγματικότητα. και αυτό το νόημα ἔχει η επανάληψη της αυτοαναιρούμενης ομολογίας ἀπό τον υπουργό Παιδείας. Το εἶπαμε και ἄλλη φορά: Για το ρόλο του «φαίνεσθαι» που κλήθηκε να παίξει ἀποδεικνύει μέρα την ἡμέρα τον εαυτό του ἄξιο.

Αλέκος Τζιόλας

...ΟΤΑΝ ΤΑ ΡΑΣΑ ΚΑΝΟΥΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΒΟΥΛΕΥΤΗ

Ὅτι η πολιτική και η ἐκκλησία συχνά ποτελοῦν ἔννοιες ἀδιαίρετες δεν θα ἔπρεπε να περιμένουμε τα γεγονότα του τελευταίου χρόνου και τα κατορθώματα του Χριστόδουλου για να το αντιληθούμε. Η ἀνάμειξη των ανθρώπων της ἐκκλησίας στη πολιτική κορυφώθηκε με την ἐκλογή ενός ιερέα στο κοινοβούλιο το 1844, προκαλώντας μεγάλες αντιρρήσεις ἀπ' την πλευρά των υπόλοιπων κλεγέντων αντιπροσώπων. Στη συνέχεια της Βουλῆς στις 27 Νοεμβρίου 1844 το κύριο θέμα συζήτησης ἦταν η περίπτωση του βουλευτή-ιερέα Κώστα Τζαμάλα, που εἶχε ἐκλεγεί στην περιοχή Ιαρνασσίδος και, λόγω του «ηρωισμού» του στην ἐπανάσταση του 1821, ἔχε τιμηθεῖ με το βαθμό του αντισυνταγματάρχη. Οι αγορεύοντες στο βῆμα

ἀναγνώρισαν ὅτι ἦταν ἀδιανόητο να διατηρεῖ κάποιος την βουλευτική ιδιότητα χωρίς να παραιτηθεῖ ἀπὸ το ιερατικό ἐπάγγελμα. Τι θα μπορούσαν να κάνουν οι βουλευτές, ὅταν η Ιερά Συνόδος ἔστειλε ἔγγραφο προς το προεδρεῖο της Βουλῆς, σύμφωνα με το οποίο ἀναγνώριζε το δικαίωμα στους ιερεῖς να ασκούν ταυτόχρονα τα ἐκκλησιαστικά τους καθήκοντα με τα βουλευτικά, διότι «δεν δύναται να συγχωρεῖται το πολεμῆν και ν' ἀπαγορεύεται το βουλευέσθαι (sic)».

Ἄντε μετὰ ἀπ' αυτά να πράξουν ἀντίθετα οι πληρεξούσιοι του ἔθνους. Με... το φόβο του θεοῦ ἀποφάσισαν με ψηφοφορία διὰ της ἀνατάσεως της χειρός να ἐγκρίνουν την ἐκλογή του παπά εκ Παρνασσίδος.

Σωτήρης Λέτσιος

ΜΙΑ ΠΡΟΤΑΣΗ

Τι γίνεται τελικά με τον κ. Λιάσκα; Τον κ. Λιάσκα της Ολυμπιάδας 2004, πρόεδρο -ἀκόμη- του ΤΕΕ, εργολάβο του Μεγάρου Μουσικής κ.λπ., κ.λπ.;

Αποπέμπεται ἢ παραιτεῖται ἀπὸ το πόστο του στην Ολυμπιάδα 2004; Πριν καλά καλά προλάβουν να γραφτούν αυτές οι ἀράδες, ἔφτασαν τα νέα.

Ο κ. Λιάσκας ἀποτελεῖ και ἐπίσημα παρελθόν για τους Ο. Α.

Πάντως τώρα που ἔμεινε χωρίς πόστο, εμεῖς ρίχνουμε την ἰδέα στον ἀρμόδιο τομέα του ΣΥΝ να τον επαναπροτείνει ως υποψήφιο εκ νέου πρόεδρο του Τεχνικου Επιμελητηρίου. Ἐκλογές ἐρχονται σε λίγες μέρες...

Π. Τ.

Ποιοι λογαριασμοί και ποια ονόματα;

του Ρεπόρτερ

Αντιλαμβανόμαστε την ανάγκη των ΜΜΕ για «ονόματα» στους μυστικούς λογαριασμούς του Κόκκαλη. Και θα ήταν εύκολο για μας να προσφέρουμε «τροφή» για κραυγαλέους τίτλους και εξοντωτικά τηλεοπτικά παράθυρα. Όμως το ζητούμενο δεν είναι ο εντυπωσιασμός, αλλά να μην χαθεί κι αυτή η ευκαιρία για την πλήρη διερεύνηση όσων διέπραξε ο Σωκράτης Κόκκαλης για να γίνει από ένας πρακτοράκος της Στάζι σ' αυτό που είναι σήμερα. Και το λέμε αυτό επειδή την προηγούμενη φορά που διερευνήθηκε δικαστικά η υπόθεση των δωροδοκιών από τον λογαριασμό «709» (το 1996), η διαρροή στοιχείων για λογαριασμούς και ονόματα στον Τύπο σύγχυση μόνο δημιούργησε και ανασταλτικούς παράγοντες. Συνιστούμε, λοιπόν, υπομονή στους ενδιαφερόμενους.

Ωστόσο, προς άρση κάθε συγχύσεως που πιθανόν δημιούργησε η τηλεοπτική επιπολαιότητα, διευκρινίζουμε σήμερα περισσότερο κάποια γεγονότα σχετικά με τους λογαριασμούς, τα ονόματα που περιλαμβάνουν και το μηχανισμό εξαγοράς και διαφθοράς που είχαν στήσει ο Κόκκαλης και η Σταζι. Επισημαίνουμε ιδιαίτερα τις συγχύσεις που κάποιοι περιφερόμενοι μεταξύ δημοσιογραφίας και κοινοβουλίου προσπάθησαν να δημιουργήσουν σχετικά με την «αυθεντικότητα» των εγγράφων και την δήθεν «παραποίησή» τους από την Σταζι και την... CIA.

Παρόμοιοι ισχυρισμοί δεν είναι δυνατόν να τύχουν σοβαρής απάντησης σε ό,τι αφορά τα έγγραφα που δημοσίευσε και θα δημοσιεύσει το *Αντί*. Τους πληροφορούμε πάντως, και ας μην μπουν στον κόπο να επιχειρήσουν να μας διαψεύσουν και στο μέλλον, ότι κάθε έγγραφο που δίνουμε στη δημοσιότητα φέρει αδιαμφισβήτητα πιστοποιητικά γνησιότητας, επειδή η αυθεντικότητά του έχει ελεγχθεί προηγουμένως από αρμόδια κρατικά όργανα

της ενιαίας Γερμανίας. Σε όσους τολμούν να μας διαψεύσουν, υπενθυμίζουμε επίσης ότι στην ιστορία του το «μικρής κυκλοφορίας» και «δυστυχές» *Αντί* δημοσίευσε πολύ πιο «επικίνδυνα» έγγραφα και αποκάλυψε θέματα που άλλοι δεν τόλμησαν μέχρι σήμερα να αγγίξουν. Και δεν διαψεύστηκε ποτέ.

Και τώρα μια μικρή ανάδρομη στο ιστορικό της ανακάλυψης των εγγράφων για τις δωροδοκίες. Κατά τη διάρκεια των εκτεταμένων ερευνών που πραγματοποίησαν αρμόδιοι φορείς της Γερμανίας (Ομοσπονδιακή Βουλή, υπουργείο Εσωτερικών, ΒΚΑ, Εισαγγελία Βερολίνου κ.λπ.) για τις σχέσεις του Κόκκαλη και της Ιντρακόμ με την Σταζι, αποκαλύφθηκαν αδιαμφισβήτητα στοιχεία για την ύπαρξη ολόκληρου μηχανισμού δωροδοκίας στελεχών του ΠΑΣΟΚ και άλλων κρατικών και μη αξιωματούχων από τον Κόκκαλη και την Σταζι, με αντάλλαγμα την επιβολή της Ιντρακόμ ως κύριου και αποκλειστικού προμηθευτή «τεχνολογίας» του ΟΤΕ. Όπως ο πρώην ταγματάρχης της Σταζι και επικεφαλής κάποιο διάστημα

της Διεύθυνσης XVIII/8, στην οποία ανήκε και ο Κόκκαλης, αποκάλυψε στη γερμανική Βουλή κατά τη διάρκεια ένορκης κατάθεσής του, οι δωροδοκίες προς το ΠΑΣΟΚ έκαναν την Ιντρακόμ «από ένα μαγαζάκι αντιπροσώπου που ήταν τη δεκαετία του '80, το μεγαθήριο που είναι σήμερα».

Σύμφωνα με έγγραφο που αποκάλυψε το *Αντί* στο τεύχος 706, η Σταζι έδινε στο ΠΑΣΟΚ και αλλού το 2% από κάθε σύμβαση που υπέγραφε η Ιντρακόμ με τον ΟΤΕ. Επικεφαλής του μηχανισμού δωροδοκίας ήταν τότε ο υπουργός Εξωτερικού Εμπορίου της Ανατολικής Γερμανίας (τακτικός επισκέπτης της Ελλάδας) Dr. Beil. Το 1996, κατεθέτοντας στη γερμανική Βουλή, ο Beil αποκάλυψε ότι γνώριζε πως ένα ποσό γύρω στα 2.000.000 μάρκα πήγε για δωροδοκίες. Η γνωστή ασθενικότητα της μνήμης των απανταχού μαρτύρων δεν του επέτρεψε να θυμηθεί περισσότερα. Το έγγραφο που δημοσιεύουμε σε διπλές στήλες είναι εσωτερική αναφορά της Σταζι, για την επιβεβαίωση της αποστολής 300.000 γερμανικών μάρκων και 100.000 δολαρίων σε ελβετική

τράπεζα, στο πλαίσιο της επιχείρησης «χρηματοδότηση ΠΑΣΟΚ».

Παράλληλα, οι έρευνες στη Γερμανία για τον εντοπισμό των κεφαλαίων που έβγαλε η Στάζι στο εξωτερικό λίγο πριν από την κατάρρευση του καθεστώτος, έφεραν στο φως την κίνηση του περιήφου πλέον λογαριασμού 709 του Κόκκαλη στην Deutsche Handelsbank. Ας μην ανησυχούν οι καλοθελητές για την φρεγγυότητα των στοιχείων. Όλα είναι πολλαπλώς ελεγμένα. Μέχρι και εμβάσματα με την υπογραφή του κ. Κόκκαλη υπάρχουν. Το μόνο που απομένει πλέον είναι να αφεθεί η δικαιοσύνη απερίσπαστη στο έργο της.

Εκτός από τις δωροδοκίες προσώπων «υπεράνω πάσης υποψίας», πολιτικών στελεχών του ΟΤΕ και άλλων πολλών, οι μυστικοί λογαριασμοί του Κόκκαλη δημιουργούν νέα δεδομένα σε μείζονες δικαστικές αποφάσεις των τελευταίων χρόνων.

• Πρώτον, το 1991 ασκήθηκε ποινική δίωξη για απιστία σε βαθμό κακουργήματος από κοινού και παράβαση καθήκοντος εναντίον του Σωκράτη Κόκκαλη και άλλων εκπροσώπων της Ιντρακόμ και της Ζήμενς, των διοικήσεων του ΟΤΕ (Μαντέλης, Τόμπρας, Κιουλάφρας) και των υπαλλήλων του ΟΤΕ (Άννινος και Περδίκης – προϊστάμενος τότε του κ. Μανασή) για την υπογραφή της σύμβασης των 470.000 του ΟΤΕ με την Ιντρακόμ – γνωστή και ως «σύμβαση της Οικουμενικής», αυτής ακριβώς για την οποία ο Γιάννης Κεφαλογιάννης επέκρινε πρόσφατα τον Κ. Μησοτάκη. Τον Μάρτιο του 1993 εκδόθηκε απαλλακτικό βούλευμα του Συμβουλίου Εφετών για την υπόθεση αυτή, «ελλείψει στοιχείων». Οι λογαριασμοί που αποκαλύπτονται τώρα στα ονόματα Tompras, Risas και Manassis, μαζί με τους άλλους που βρέθηκαν στη Γερμανία, είναι τα στοιχεία που δεν βρήκε τότε η δικαιοσύνη και επιβάλλουν την αναθεώρηση του απαλλακτικού βουλεύματος και την επανεξέταση της υπόθεσης.

• Δεύτερον, το ίδιο πρέπει να γίνει και για τα απαλλακτικά βουλεύματα που εκδόθηκαν το 1998, ύστερα από το σάλο που προκάλεσε η άσκηση δίωξης το 1994 για τέσσερα κακουργήματα και άλλα τόσα πλημμελήματα εναντίον του Κόκκαλη και των άλλων για τη σύμβαση του 1.000.000 ψηφιακών παροχών

του ΟΤΕ με την Ιντρακόμ. Στους λογαριασμούς που έχουν αποκαλυφθεί στη Γερμανία υπάρχουν τα ονόματα δύο τουλάχιστον μελών του Δ.Σ. του ΟΤΕ που εμπλέκονται με την ανάθεση αυτή και διαφόρων άλλων που αποδεικνύουν ότι –αν μη τι άλλο– η δικαστική έρευνα έκλεισε βιαστικά.

Έπειτα έρχεται η σειρά των εγγράφων που αποκαλύπτουν τον τρόπο με τον οποίο ο Κόκκαλης λεηλάτησε στην κυριολεξία τον ΟΤΕ. Έγγραφο, δηλαδή, που, μεταξύ των άλλων, αποκαλύπτουν ότι η Ιντρακόμ εξαγόραζε στελέχη και υπαλλήλους του ΟΤΕ, προκειμένου να την πληροφορούν έγκαιρα για τις προθέσεις των ανταγωνιστών της και να εξουδετερώνουν κάθε ένταση εναντίον της ποιότητας των υλικών και υπηρεσιών που παρείχε. Να τι λέει μεταξύ των άλλων μια αναφορά της Στάζι για τις μεθόδους του Κόκκαλη και της Ιντρακόμ: «Αυτό το προσωπικό είναι σε θέση να βρίσκει αμέσως τα σχέδια από τον ΟΤΕ, καθώς εργάζεται το ίδιο για τον ΟΤΕ. Σε συμβάσεις τις οποίες υλοποιεί η INTRAKOM είναι βέβαιο ότι δεν θα υπάρξουν ενστάσεις, ή εκ των υστέρων αλλαγές, καθώς οι άνθρωποι μας στον ΟΤΕ δίνουν λύσεις σε ενστάσεις (που υποβάλλονται) αναφορικά με τον αριθμό των κομματιών αλλά και τα λάθη στις συμβάσεις. Αυτό το γεγονός λειτουργεί θετικά στην εκτίμηση της ποιότητας των προϊόντων που διαθέτουμε στον ΟΤΕ».

Αν οι δικαστικές έρευνες θα πάνε, όπως οφείλουν, αρκετά πίσω, στην αρχή του «φαινομένου Κόκκαλης», θα πληροφορηθούν επίσης ότι, όπως συνέβαινε σε κάθε σύμβαση του ΟΤΕ με την Ιντρακόμ, «τα στελέχη της Ιντρακόμ που μοντάρουν τις συσκευές ATZ-65 απασχολούνται και στο ανάλογο τμήμα του ΟΤΕ, ασκώντας την επιρροή τους». Θα βοηθήσει έτσι να συνειδητοποιήσουν πολλοί γιατί κάποιοι συνδικαλιστές του ΟΤΕ σπεύδουν, κάθε φορά που η Ιντρακόμ αντιμετωπίζει κάποιο πρόβλημα, να διαρρηγνύουν τα μάτια τους. Κι επειδή έπεται φυσικά και η συνέχεια για τη σύμβαση, αναφέρουμε ότι τα αρχεία της Στάζι μάς πληροφορούν πως ο Κόκκαλης «πλήρωσε δύο προμήθειες ύψους 7% η καθε μία», ενώ η κυβέρνηση της Ανατολικής Γερμανίας έστειλε 1,13 εκατομμύρια δολάρια στην INTRAKOM «για λαδώματα». 🐦

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Αρχαιολόγος

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΣΤΑΪΝΧΑΟΥΕΡ

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ
ΣΤΗΝ
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΑΔΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Με 397 σελίδες και 240 σχέδια,
εικόνες και χάρτες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Τι φοβάται ο κύριος Μητσοτάκης;

του Βασίλη Ζήση

Δεν μπορούμε να γνωρίζουμε, ακόμα, πού θα οδηγήσει η δημόσια σύγκρουση Μητσοτάκη-Σαμαρά για το ποιος έριξε και πώς την κυβέρνηση της Ν.Δ. το 1993, αλλά για ένα μπορείτε να είστε βέβαιοι προς το παρόν: Ο γνωστός για την «σύνεση» και την «μετριοπάθειά» του Κωνσταντίνος Μητσοτάκης απώλεσε –επιτέλους– την ψυχραιμία του. Και οι αιτίες είναι περισσότερο από προφανείς: Απώλεσε την ψυχραιμία του αφενός λόγω των αλληπάλληλων αποκαλύψεων που έγιναν σε βάρος του (και από εμάς και από άλλους) για το ρόλο του στην ανάθεση των 470.000 ψηφιακών παροχών στην Ιντρακόμ του Σωκράτη Κόκκαλη επί Οικουμενικής και αφετέρου επειδή φοβάται μην τον συμπαρασύρει ο πρόεδρος της Ιντρακόμ στον όλεθρο.

Προκειμένου λοιπόν να προκαταβάλει τις εξελίξεις, ο κ. Μητσοτάκης επιχείρησε την περασμένη Κυριακή να απομακρύνει για μία ακόμα φορά από πάνω του τις ευθύνες για τον απροκάλυπτο φαβοριτισμό που επεδείκνυε τόσα χρόνια προς τον Κόκκαλη και υποστήριξε (σε συνέντευξή του στο *Βήμα*) ότι ο πρόεδρος της Πολιτικής Άνοιξης εξαγοράστηκε και έριξε την κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας. «Το πιστεύω. Δεν υπάρχει κανένας που να αμφιβάλλει γι' αυτό. Κανονική εξαγορά έγινε» είπε, μεταξύ άλλων, χωρίς όμως να προσκομίσει κάποιο στοιχείο, πέραν του ότι η Πολιτική Άνοιξη του κ. Σαμαρά έκανε τότε την πιο «πλούσια εκλογική καμπάνια».

Οι ισχυρισμοί αυτοί προκάλεσαν την έντονη αντίδραση του κ. Σαμαρά, ο οποίος χαρακτήρισε τον επίτιμο πρόεδρο της Ν.Δ. «αρχιερέα της διαπλοκής» που τον συκοφαντεί «κατ' επάγγελμα» κάτω από την ομπρέλα της βουλευτικής του ασυλίας. «Είναι πολιτική ανανδρία ο αρχιερέας της διαπλοκής

με την ομπρέλα της ασυλίας να ισχυρίζεται ότι τάχα εξαγοράστηκε από συμφέροντα για να ρίξω την κυβέρνησή του», πρόσθεσε ο κ. Σαμαράς, ο οποίος κατέθεσε μήνυση εναντίον του κ. Μητσοτάκη για συκοφαντική δυσφήμιση μέσω του Τύπου.

ΜΗΤΣΟΤΑΚΗΣ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΣΑΜΑΡΑ

Είναι γεγονός ότι ο Κ. Μητσοτάκης δεν είχε τολμήσει ποτέ μέχρι σήμερα να κατηγορήσει ανοικτά τον κ. Σαμαρά για κάτι τέτοιο. Όπως είναι αλήθεια ότι μέχρι σήμερα έχει εκφράσει δημοσίως αντικρουόμενες απόψεις για το πώς έπεσε η κυβέρνησή του το 1993. Αμέσως μετά την εκλογική ήττα της 10ης Οκτωβρίου 1993 δήλωνε ότι εξαναγκάστηκε σε εκλογές επειδή δεν τον ήθελαν «τα οργανωμένα συμφέροντα». Στη συνέχεια έλεγε ότι η κυβέρνηση του έπεσε επειδή «δεν παρέδωσε τον στρατηγικό επενδυτή του ΟΤΕ στον Κόκκαλη», χωρίς να κάνει όμως καμιά προσωπική αναφορά στον κ. Σαμαρά. Αργότερα, δήλωνε στον *Εκόνομιστ* ότι τα περί ανατροπής της κυβέρνησής του

από τα διαπλεκόμενα «δεν έχουν καμιά σχέση με την πραγματικότητα». Και τέλος, σε συνέντευξή του πριν από λίγους μήνες, ισχυρίστηκε ότι δεν έριξε ο Κόκκαλης την κυβέρνησή του, αλλά ο ίδιος «για να πάει σε εκλογές, ενώ έχοντας 150 βουλευτές, μπορούσε από το Σύνταγμα να εξαντλήσει την κυβερνητική του θητεία».

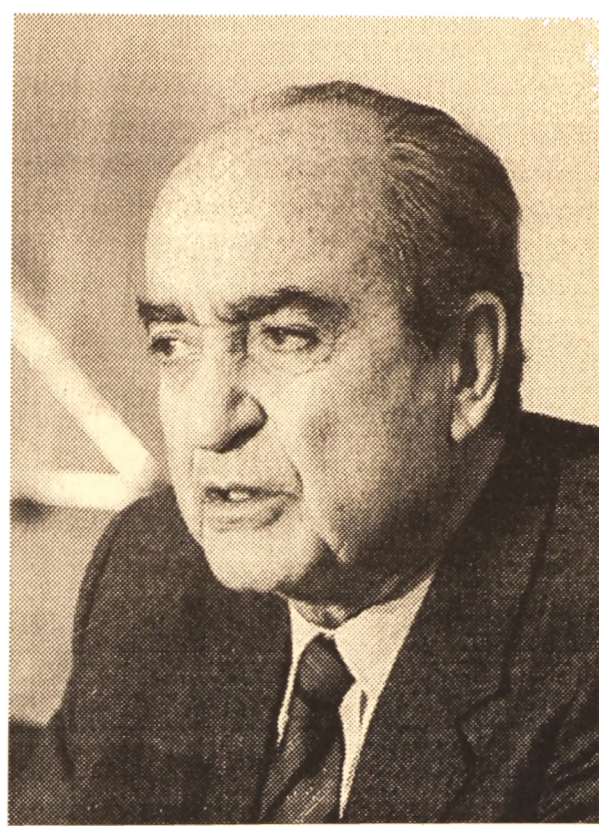
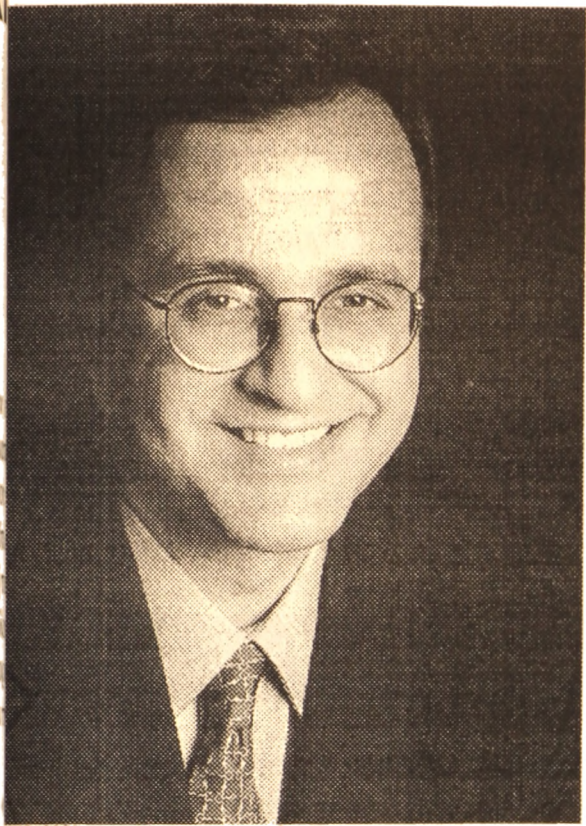
Πότε λέει την αλήθεια ο «επίτιμος» της Ν.Δ.; Τότε ή τώρα; Και γιατί περιμένει επτά ολόκληρα χρόνια για να κάνει αυτή την καταγγελία σε βάρος του κ. Σαμαρά;

Ένα είναι το γεγονός, όσο κι αν ερευνησει κανείς αυτήν την υπόθεση: Ο Αντώνης Σαμαράς εμπλέκεται με τον Κόκκαλη μόνον από την στιγμή που αρχίζει να τον κατηγορεί σχετικά ο Κ. Μητσοτάκης, ή το περιβάλλον του, χωρίς στοιχεία, αλλά μόνο με υπαινιγμούς. Αντιθέτως, ο ίδιος ο Μητσοτάκης εμπλέκεται με τον Κόκκαλη από τη στιγμή που ο τελευταίος εμφανίζεται για πρώτη φορά στην Ελλάδα και παραμένει επί σειρά ετών ως ένας από τους βασικούς στυλοβάτες του στην ανάληψη δημοσίων συμβάσεων.

Σε προηγούμενα τεύχη (720 και 721) αναφερθήκαμε λεπτομερώς στα χρόνια της πρώτης γνωριμίας του Μητσοτάκη με τον Κόκκαλη και όσων διαδραματίστηκαν στη συνέχεια, ιδιαίτερα κατά την ανάθεση της σύμβασης των 470.000 ψηφιακών παροχών του ΟΤΕ στην Ιντρακόμ επί Οικουμενικής.

ΤΑ ΠΡΟΗΓΗΘΕΝΤΑ

Οι τελευταίες εξελίξεις επιβάλλουν μια αναδρομή και στο παρασκήνιο όσων προηγήθηκαν της ανάθεσης στην Ιντρακόμ και της επόμενης σύμβασης εκείνης για τις 1.000.000 ψηφιακές παροχές, η διαπραγμάτευση της οποίας άρχισε επί Μητσοτάκη και ολοκληρώθηκε επί ΠΑΣΟΚ. Βασικός ισχυρισμός του Μητσοτάκη μέχρι πρότινος ήταν ότι τον ανέτρεψαν επειδή «δεν παρέ-

...ωσε τον στρατηγικό επενδυτή του ΟΤΕ στον Κόκκαλη». Τώρα πρόσθεσε τι εκείνοι που τον ανέτρεψαν «εξαγόρασαν τον Σαμαρά». Τα πραγματικά περιστατικά όμως της υπόθεσης σε άλλα συμπεράσματα οδηγούν. Ας τα επενθυμίσουμε:

Κατ' αρχάς, αν ο κ. Μητσοτάκης διαγωνίστηκε πράγματι με την ανάθεση της σύμβασης για τις 1.000.000 παροχές στον Κόκκαλη, θα μπορούσε να την κατακυρώσει στις αντίπαλες εταιρείες από την πρώτη ακόμα φάση του διαγωνισμού, όταν δηλαδή οι τιμές που προέφεραν η ΖΗΜΕΝΣ και η ΝΤΡΑΚΟΜ (40.000 δρχ. ανά ψηφιακή παροχή) ήταν τρομακτικά μεγαλύτερες από τις προσφορές των άλλων εταιρειών κατά 20.000-23.000 δρχ. ανά ψηφιακή παροχή, γεγονός που προκάλεσε αλλοίως και την παρέμβαση της ΕΟΚ.

Τι έκανε τότε η κυβέρνηση Μητσοτάκη; Αντί να κατακυρώσει το διαγωνισμό στο μειοδότη, ως όφειλε, ζήτησε από την ΙΝΤΡΑΚΟΜ και την ΖΗΜΕΝΣ να κάνουν κάποια... έκπτωση. Τόση διαφάνεια ο «κύριος επίτιμος». Πράγματι, οι δύο εταιρείες «αταποκρίθηκαν», για να μην φέρουν τον Μητσοτάκη σε δύσκολη θέση και είψαν τις τιμές στις 30.000 δρχ. ανά παροχή. Αλλά και πάλι η διαφορά ήταν μεγάλη. Αλλά και πάλι, αντί να κατακυρώσει τη σύμβαση στον μειοδότη, η κυβέρνηση Μητσοτάκη συνέχισε να εκλιμακρύνει τον Κόκκαλη να κάνει και άλλη έκπτωση στις τιμές, αλλά αυτός δεν ανταποκρίθηκε και «το έπαιζε σκληρός». Και πάλι η κυβέρνηση δεν κατα-

κύρωσε το διαγωνισμό στο μειοδότη, αλλά προτίμησε να τον αναβάλει από τις 15.7.94 για τις 15.9.93 και στη συνέχεια για τις 15.10.93. Μεσολάβησαν όμως οι εκλογές της 10.10.93 και έτσι το πρόβλημα ανέλαβε να λύσει το ΠΑΣΟΚ.

Γράφουμε ότι ο Μητσοτάκης «ανέβαλε» το διαγωνισμό, γιατί όλοι γνωρίζουν ότι η διοίκηση του ΟΤΕ δεν μπορούσε ούτε ένα βήμα να κάνει χωρίς την άδεια τη δική του και της Μαρίκας. «Άνθρωπος» της ήταν ο γενικός διευθυντής του ΟΤΕ Κιουλάφας. Επί κυβέρνησης Μητσοτάκη, άλλωστε, βγήκε απαλλακτικό βούλευμα για την υπόθεση των 470.000 παροχών, για την οποία είχε επιβληθεί στον Κόκκαλη χρηματική εγγύηση 470 εκατομμυρίων. Ο Κ. Μητσοτάκης ήταν εκείνος που προώθησε τη «Νέα Τηλεόραση» με συνεταιρίζοντας τον Κόκκαλη, τον *Ελεύθερο Τύπο* και την *Απογευματινή*.

Μια ημέρα, εξάλλου, πριν από την «ανατροπή» της κυβέρνησης Μητσοτάκη, ο τότε υφυπουργός Οικονομικών και γαμπρός του Μιλτιάδη Έβερτ κ. Δούκας ανέθεσε στον Κόκκαλη την άλλη σκανδαλώδη σύμβαση για το «Ξυστό». Έδωσε, δηλαδή, στον Κόκκαλη μια ολόκληρη «Τράπεζα». Θα το έκανε αν δεν συμφωνούσε ο κ. Μητσοτάκης;

Η ρήξη Μητσοτάκη-Κόκκαλη οφείλεται σε άλλους και πολύ σημαντικότερους λόγους, τους οποίους επιχειρήσαμε να εξηγήσουμε στο τχ. 720.

Ο πρώτος και ίσως κυριότερος από τους λόγους αυτούς έχει να κάνει με τον λεγόμενο «στρατηγικό επενδυτή», την

πρόθεση, δηλαδή, της κυβέρνησης Μητσοτάκη να πουλήσει τον ΟΤΕ σε ιδιώτες και συγκεκριμένα, όπως φημολογείται, σε ένα ξένο κονσόρτσιουμ τραπεζιτών και επενδυτών με επικεφαλής τον ιαπωνικό κολοσσό ΝΤΤ. Όταν λοιπόν ο πρώην υπουργός Εθνικής Οικονομίας Στέφανος Μάνος ανακίνησε το θέμα του «στρατηγικού επενδυτή», ξέσπασε η κρίση με τον Κόκκαλη, ο οποίος φοβόταν ότι αν έφευγε το κράτος από τον ΟΤΕ, «οι ρεμούλες τέρμα».

Ο «ΣΚΟΠΕΛΟΣ» ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΜΑΝΟΣ

Για το παρασκήνιο εκείνης της εποχής έχουν γραφεί πάρα πολλά. Θα επιχειρήσουμε λοιπόν ένα flash-back με βάση όσα έχουν γραφτεί για το θέμα αυτό.

• Τη Δευτέρα 9 Αυγούστου 1993, ο Σωκράτης Κόκκαλης επισκέφθηκε τον πρωθυπουργό Κ. Μητσοτάκη και απαίτησε να κατακυρωθεί υπέρ της ΖΗΜΕΝΣ και της ΙΝΤΡΑΚΟΜ η προμήθεια του ενός εκατομμυρίου παροχών προτού εγκατασταθεί ο «στρατηγικός επενδυτής»... Ύστερα από έντονη συζήτηση, ο Μητσοτάκης δέχτηκε τελικά να ανατεθεί στον Κόκκαλη η νέα παρτίδα ψηφιακών πριν από την εγκατάσταση του στρατηγικού επενδυτή και παρέπεμψε τον Κόκκαλη στον υπουργό Στ. Μάνο για την υλοποίηση της απόφασής του.

Απόλυτα ικανοποιημένος από την απάντηση του Κ. Μητσοτάκη, ο Κόκκαλης επισκέφθηκε στη συνέχεια τον υπουργό Εθνικής Οικονομίας, για να συζητήσουν την ανάθεση της προμήθειας. Έκπληκτος, όμως, άκουσε τον Μά-

νο να του λέει ότι η προμήθεια αυτή είναι θέμα του «στρατηγικού επενδυτή» και ότι ο ίδιος είναι κατηγορηματικά αντίθετος στην απόφαση του πρωθυπουργού.

Έξαλλος αλλά και πανικόβλητος, ο Σωκράτης Κόκκαλης πηγαίνει πίσω στον Μητσοτάκη, τον όποιο ακούει να λέει: «Δυστυχώς δεν μπορώ να επιμείνω περισσότερο, διότι ο Μάνος είναι έτοιμος να παραιτηθεί. Φρόντισε να τον πείσεις εσύ». Τις επόμενες ημέρες

συνέβησαν τα εξής καταπληκτικά: Ο πρόεδρος του Δ.Σ. του ΟΤΕ κ. Ν. Θέμελης επισκέφτηκε κάποια στιγμή το υπουργείο Συγκοινωνιών και Επικοινωνιών και συνεργαζόταν με τον υπουργό Θ. Αναγνωστόπουλο, όταν εμφανίστηκε απρόσκλητος ο γενικός γραμματέας του υπουργείου κ. Δημητρουκάλλης, στενός φίλος της Ντόρας Μπακογιάννη και συνεργάτης του Κ. Μητσοτάκη.

«Αποφασίσαμε», λέει στον έκπληκτο

Θέμελη, «να αυξήσουμε την αμοιβή σου από πεντακόσιες χιλιάδες δραχμές που είναι σήμερα σε ένα εκατομμύριο τριακόσιες χιλιάδες το μήνα». Ο κ. Θέμελης εξοργίζεται: «Για ποιο λόγο μου δίνετε τέτοια αύξηση, αυτές τις πονηρές ημέρες;» τους ρωτά και φεύγει έξαλλος από το γραφείο του υπουργού. Επικοινωνεί αμέσως με τον πρωθυπουργό Μητσοτάκη, υπογραμμίζει ότι θεωρεί υποτιμητική και προσβλητική την αντιμετώπισή του και υποβάλλει

ΜΙΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΟΥ Κ. ΜΙΝΩΑ ΖΟΜΠΑΝΑΚΗ

Λάβαμε και δημοσιεύουμε ευχαρίστως επιστολή του κ.Μ.Ζομπανάκη, η οποία αναφέρεται σε όσα αποκάλυψε το "Αντί" στο τεύχος 720 για τις σχέσεις του Κ.Μητσοτάκη με τον Σ.Κόκκαλη και τους πραγματικούς λόγους για τους οποίους συγκρούσθηκαν το 1993. Υπενθυμίζουμε ότι ο Μίνωας Ζομπανάκης είναι τραπεζίτης διεθνούς εμβέλειας και κύρους και προσωπικός φίλος και συνεργάτης του "επιτίμου".

Αγαπητέ κύριε εκδότη,

Σε συνέχεια της τηλεφωνικής μας επικοινωνίας, θα ήθελα να αναφερθώ στο από 8 Σεπτεμβρίου 2000 άρθρο του κ. Βασίλη Ζήση με τίτλο: «Το δίδυμο Κόκκαλη-Μητσοτάκη».

Θα μου επιτρέψετε να κάνω ορισμένες παρατηρήσεις σε ό,τι αφορά εμένα προσωπικά και την NTT. Εκείνη την εποχή είχα την προεδρία της επιτροπής Ευρωπαίων Συμβούλων της Εταιρείας και στη συνέχεια υπήρξα και σύμβουλος επί διεθνών σχέσεων.

Ο νόμος για την «εκχώρηση» του ΟΤΕ δεν ήταν δική μου επινόηση. Αποτελούσε μέρος της πολιτικής της κυβέρνησης του κ. Μητσοτάκη περί ιδιωτικοποιήσεων. Συνεννοήσεις μεταξύ του κ. Μητσοτάκη και της NTT που δήθεν έγιναν στο Τόκιο δεν τις γνωρίζω, διότι ποτέ δεν βρέθηκα με τον κ. Μητσοτάκη στην Ιαπωνία.

Πράγματι, ο κ. Μητσοτάκης όντας πρωθυπουργός της Ελλάδας, με παρακάλεσε να «πείσω» την NTT, ιδιοκτησία τότε του ιαπωνικού κράτους, να στείλει στη χώρα μας ένα κλιμάκιο για την σύνταξη ενός επιχειρησιακού σχεδίου ανάπτυξης των ελληνικών τηλεπικοινωνιών, όπως και έγινε. Το κλιμάκιο αυτό εργαζόταν υπό την άμεση εποπτεία του τότε αρμόδιου υφυπουργού κ. Α. Κράτσα.

Η «αμοιβή» των 150.000.000 δρχ.(;) προς την NTT ουσιαστικά κάλυπτε τα έξοδα μεταφοράς και διαμονής του κλιμακίου στην Αθήνα καθώς και ορισμένα έξοδα που η NTT Ιαπωνίας έκανε για λογαριασμό της μελέτης αυτής. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι η NTT δεν έλαβε καμία άλλη «αμοιβή» πέρα των εξόδων της.

Η πρόθεση της κυβέρνησης του κ. Μητσοτάκη, κατόπιν των εισηγήσεων της NTT, ήταν να καλέσει διάφορες εταιρείες τηλεπικοινωνιών απ' όλο τον κόσμο με σκοπό να υποβάλλουν προσφορές για την απόκτηση ενός στρατηγικού πακέτου μετοχών του ΟΤΕ καθώς και να αναλάβουν το management.

Η NTT, παρ' όλο που στην αρχή διατηρούσε επιφυλάξεις διότι δεν είχε δραστηριοποιηθεί εκτός Ιαπωνίας, στο τέλος πείστηκε να συμμετάσχει μαζί με άλλες εταιρείες στον διεθνή διαγωνισμό. Τελικά, όπως ξέρουμε, ο νόμος περί ιδιωτικοποίησης του ΟΤΕ επί κυβερνήσεως Μητσοτάκη δεν πέρασε και τότε έληξε το όλο θέμα.

Καθ' όλη τη διάρκεια της αφιλοκερδούς ανάμειξής μου στην προσπάθεια

να ενδιαφερθεί για την Ελλάδα μία εταιρεία του μεγέθους και της τεχνολογικής υποδομής της NTT, κρατούσα ενήμερο και τον τότε αρχηγό της αξιωματικής αντιπολίτευσης κ. Ανδρέα Παπανδρέου, διότι θεωρούσα μεγάλο όφελος την εγκατάσταση ενός τέτοιου κολοσσού στη χώρα μας.

Ο τότε υπουργός Εθνικής Οικονομίας της χώρας μας κ. Μάνος μου έλεγε ότι ο γερμανός ομόλογός του ισχυριζόταν: «εάν καταφέρετε να εγκατασταθεί η NTT στην Ελλάδα, θα είναι πολύ μεγάλο οικονομικό κατόρθωμα».

Σήμερα, δέκα χρόνια μαζί, συζητάμε ξανά την ανάγκη πώλησης μεγάλου πακέτου του ΟΤΕ σε κάποιον ισχυρό στρατηγικό επενδυτή, διότι γνωρίζουμε ότι μας χρειάζεται εξειδικευμένη τεχνολογία και management για να μπορούμε να εξασφαλίσουμε το μέλλον του ΟΤΕ.

Μετά τιμής,

Μίνωας Α. Ζομπανάκης

Σ.Σ. Επισημαίνουμε ότι η επιστολή του κ.Ζομπανάκη αποτελεί κατά τη γνώμη μας σημαντική "είδηση" στη σημερινή συγκυρία, με όσο συμβαίνουν με τον Μητσοτάκη και τη δημόσια διένεξη του με τον Α.Σαμαρά. Κι αυτό επειδή είναι φανερό από την επιστολή ότι ο κ.Ζομπανάκης επιχειρεί να πάρει τις αποστάσεις του από τα πεπραγμένα Μητσοτάκη.

Στο τεύχος 720 περιγράψαμε αναλυτικά ότι η σύγκρουση Μητσοτάκη-Κόκκαλη οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι ο πρώτος μεθόδευε την "εκχώρηση" του ΟΤΕ στον ιαπωνικό κολοσσό NTT και ότι αυτό δεν είχε να κάνει καθόλου με διαφάνεια, αλλά μόνο με τα προσωπικά συμφέροντα και τις διαπλοκές του "επιτίμου". Στην επιστολή του ο κ.Ζομπανάκης επιβεβαιώνει όχι μόνο ότι ο ίδιος ο Μητσοτάκης κάλεσε τους Ιάπωνες στον ΟΤΕ (γεγονός πρωτοφανές για έναν πρωθυπουργό, ακόμα και για τον "επιτίμο) αλλά και ότι τελικά η NTT "πείστηκε", μέσω του ίδιου, να συμμετάσχει στον διεθνή διαγωνισμό για την ανάδειξη του "στρατηγικού επενδυτή" του ΟΤΕ.

Στην υπόλοιπη επιστολή του ο κ.Ζομπανάκης περιγράφει γεγονότα που επιβεβαιώνουν όσα αποκαλύψαμε για την ανάμιξη των Ιαπώνων, με την διαφορά ότι επιμένει ότι ο ίδιος αναμείχθηκε "αφιλοκερδώς". Ο κ.Ζομπανάκης έχει φυσικά δικαίωμα να υπερασπίσει τον εαυτό του. Πρέπει ωστόσο να επισημάνουμε ότι παρόμοιοι ισχυρισμοί αντιφάσκουν με το γεγονός ότι όπως αποκαλύπτει ο ίδιος στην επιστολή του την εποχή που ο Μητσοτάκης τον "παρεκάλεσε" να φέρει την NTT στην Ελλάδα ήταν "πρόεδρος της επιτροπής Ευρωπαίων συμβούλων" της NTT. Εργαζόταν δηλαδή για τα συμφέροντα της NTT και όχι της Ελλάδας. Εντύπωση μας προκαλεί τέλος το γεγονός ότι ο κ.Ζομπανάκης δεν αναφέρεται στο "αφιλοκερδές" των ενεργειών και των άλλων εμπλεκόμενων στην υπόθεση.

ην παραίτησή του. Στις 28 Αυγούστου Μητσοτάκης κάνει δεκτή την παραίτηση Θέμελη.

Ο Γιάννης Δημητροκάλλης ήταν και ίναι στενός συνεργάτης του Μητσοτάκη και της Ντόρας Μπακογιάννη, με την οποία μάλιστα γράφτηκε κάποτε τι επρόκειτο να... παντρευτεί. Είναι διανόητο λοιπόν να ενήργησε με τον τρόπο αυτό χωρίς να έχει ενημερώσει ροηγουμένως τον Μητσοτάκη ή την Ιτόρα. Γεγονός που επιβεβαιώνεται από την άμεση αποδοχή της παραίτησης Θέμελη από τον Μητσοτάκη. Με άλλα λόγια, ο Μητσοτάκης ήταν γνώστης της απόπειρας να «εξαγορασθεί» Θέμελης. Όπως είναι αδιανόητο να μην γνώριζε τις κινήσεις του Δημητροκάλλη ο Κόκκαλης, με τον οποίο επίσης είχε στενές σχέσεις.

Στη συνέχεια οι εξελίξεις είναι ραδαίες.

• Στις 31 Αυγούστου είχε προγραμμασθεί συνεδρίαση του Δ.Σ. του ΟΤΕ με αποκλειστικό θέμα την προμήθεια του νός εκατομμυρίου παροχών, αλλά η υζήτηση αναβάλλεται με εντολή του κ. Μητσοτάκη.

• Στις 2 Σεπτεμβρίου, ο Κόκκαλης επισκέπτεται πάλι τον Μάνο, συνοδευμένος αυτή τη φορά από τον εκδότη της *Απογευματινής* και συνεταίρο του τη «Νέα Τηλεόραση» Πάνο Καραγιάννη και ακολουθεί η εξής στιχομυαία:

«Εμείς», λέει ο Καραγιάννης στον Πάνο, «σε βοηθήσαμε να εκλεγείς, μεις σε φέραμε σε αυτή τη θέση. Πρέπει να δώσεις τη συγκατάθεσή σου...»

Αλλά ο Στέφανος Μάνος δεν κάμπτεται: «Δεν μπορώ να φορτώσω τον ΟΤΕ με μια τόσο μεγάλη και μακρόχρονη ρομήθεια. Είμαι εντελώς αντίθετος...» Τότε ακούγεται, θρασύτατη και κυνική, η απάντηση: «Τότε θα ριξουμε την κυβέρνηση...»

Τα γεγονότα που παρουσιάσαμε ροηγουμένως έχουν δημοσιευθεί μέχρι σήμερα με διάφορες εκδοχές, αλλά αλήθεια παραμένει μία: Παρά τις τενότερες σχέσεις του ίδιου και του τενού περιβάλλοντός του με τον Κόκκαλη, ο κ. Μητσοτάκης εμφανίζεται να μην μπορεί να ελέγξει την αντίσταση του Μάνου και να επιλέγει την πτώση του, αντί της ανάθεσης και της νέας ρομήθειας στον στενό του φίλο. Προϋπτε λοιπόν ένα μεγάλο «γιατί».

Αυτό που μπορούμε να πούμε για την ώρα είναι ότι η κυβέρνηση Μητσοτάκη, μια κυβέρνηση δηλαδή του «Μεγάλου Κεφαλαίου», όπως θα έλεγε και η Στάζι, δεν θα διακινδύνευε ποτέ τη θέση της –όποιες και όσες κι αν ήταν οι εσωτερικές αντιπαραθέσεις– για μια προμήθεια 50 «μόνο» δισεκατομμυρίων, τη στιγμή μάλιστα που είχε επιτρέψει πολύ χειρότερα.

Πίσω από την υπόθεση κρύβονται πολύ μεγαλύτερα συμφέροντα, που στη συγκεκριμένη περίπτωση εστιάζονται στον περίφημο «στρατηγικό επενδυτή». Αυτός θα έδινε τον Κόκκαλη από τον ΟΤΕ και θα αναλάμβανε μόνο του τη διαχείριση των τρισεκατομμυρίων του ΟΤΕ. Το πιο πιθανό λοιπόν είναι ο κ. Μητσοτάκης να είχε κάνει συμφωνία με κάποιον άλλο και –όπως λέγεται– γι' αυτό το σκοπό είχε κάνει και ένα από τα ταξίδια του στην Αμερική (με την πρόφαση του Μακεδονικού).

Το γεγονός ότι ο Μητσοτάκης δεν ήθελε τη ρήξη με τον Κόκκαλη επιβεβαιώνεται και από τα εξής: Αμέσως μετά τη συνάντηση Μάνου - Καραγιάννη - Κόκκαλη, κάλεσε ο ίδιος τον τελευταίο και αποφάσισε να τον εξευμενίσει με μια άλλη τεράστια προσφορά: Το «Ευστό», την άθλια σύμβαση, η οποία κατοχυρώθηκε στον Κόκκαλη στις 8 Σεπτεμβρίου, μια ημέρα δηλαδή πριν από την παραίτηση Συμπλιδίδη και την πτώση της κυβέρνησης Μητσοτάκη. Το «Ευστό» είναι ένα πραγματικό «χρυσωρυχείο» για τον Κόκκαλη και κατά συνέπεια το μόνο που δεν θα ήθελε εκείνη τη στιγμή ήταν να ρίξει την κυβέρνηση Μητσοτάκη και να φέρει μια άλλη κυβέρνηση, η οποία θα μπορούσε να αμφισβητήσει τη σύμβαση. Γιατί, λοιπόν, να τον «ρίξει»; Γιατί να ρίξει μια κυβέρνηση την οποία, ανεξάρτητα από τις αντιδράσεις Μάνου, «έκανε ό,τι ήθελε», μόνο και μόνο επειδή είχε στο πλευρό του τις δύο μεγαλύτερες εφημερίδες της παράταξης;

Ύστερα από όλα αυτά έχουμε να υποβάλουμε με τη σειρά μας ένα αφελές ερώτημα: Αν είναι αλήθεια ότι κάποιος τον ανέτρεψε, τότε γιατί ο κ. Μητσοτάκης δεν κατηγορήσε γι' αυτό τον... Στέφανο Μάνο (σύμφωνα με τα προηγούμενα), αλλά προτίμησε τον Αντώνη Σαμαρά;

η γνώση δύναμη ανατροπής

πάρτε την

Αριστερά!

στα χέρια σας

δεκαπενθήμερη εφημερίδα

κάθε δεύτερο Σάββατο κοντά σας

Η εφημερίδα *Αριστερά!* είναι ανεξάρτητη από οικονομικά και πολιτικά κέντρα εξουσίας. Ταυτόχρονα όμως δηλώνει και στρατευμένη στην υπηρεσία της λαϊκής αντίστασης.

Δυναμική και μαχητική, δίνει το «παρών» στους μικρούς και μεγάλους αγώνες του λαού μας, προσπαθεί να κάνει τη γνώση δύναμη ανατροπής.

Στο φύλλο 63, που κυκλοφορεί Σάββατο 21 Οκτώβρη, μπορείτε να διαβάσετε μεταξύ άλλων:

- **Γιουγκοσλαβία:** Εξέγερση ή πραξικόπημα; Η νέα πραγματικότητα στη μετά Μιλόσεβιτς εποχή.
- Η νέα **Ιντιφάντα** κουρελιάζει την κάλπικη ειρήνη που προωθεί η Διεθνής Κοινότητα.
- Τι έδειξε η **απεργία** στις 10 Οκτώβρη;
- **Κινήματα πόλης:** Οι κινητοποιήσεις των κατοίκων σε γειτονίες της Αθήνας.
- **Νεολαία:** Άνεργη, ημιάνεργη, καταρτισιμη, πειθήνια.
- **Διάλογος:** Η *Αριστερά* στο κατώφλι του 21^{ου} αιώνα.
- **Διεθνή:** Εκουαδόρ, Περού, Διακυβερνητική.

**Η δεκαπενθήμερη *Αριστερά!*
κάθε δεύτερο Σάββατο
στα περίπτερα**

ΠΡΟΣ ΑΡΜΟΔΙΟΥΣ

Ο διορισμός του κ. Ψυχάρη στο Άγιον Όρος είναι παράνομος – έτσι αποφάινεται η δικαιοσύνη. Και είναι παράνομος διότι, λέει, κατά την στιγμή του διορισμού του δεν ήταν μέλος της πανεπιστημιακής κοινότητας. Ερωτώ. Ο πρόεδρος –τότε– του σχετικού τμήματος του Παντείου, ο κ. Ψυχογιός, συνεργάτης του Βήματος υπό τον Ψυχάρη, γιατί εβεβαίωσε πως ο κ. Ψυχάρης ήταν μέλος ΔΕΠ;

ΤΟ ΕΛΠΙΖΩ

Το Βήμα της Κυριακής, για να βελτιωθεί κυκλοφοριακώς, μοιράζει δωρεάν ένα περιοδικό 150 σελίδων. Όπως πάνε σε λίγο, πρώτα ο Θεός, θα μας πληρώσουν κιόλας για να το αγοράζουμε.

ΒΡΗΚΑ ΛΥΣΗ

Ξανά τα ίδια με το ΠΑΣΟΚ. Προανακριτικές, εισαγγελείς, εξεταστικές, διώξεις. Αυτό δεν είναι κόμμα, αυτό είναι κινητός

ποινικός κώδικας. Η Βουλή κοντεύει να γίνει κακουργοδικείο. Τι να σου κάνει και ο υπουργός, όταν αναγκάζεται να σπαταλά το χρόνο του σε ανακρίσεις; Δεν προλαβαίνει πλέον. Προτείνω να υπάρχουν δύο υπουργοί σε κάθε υπουργείο, ώστε όταν ο ένας δικάζεται να δουλεύει απερίσπαστος ο άλλος και όταν έλθει και η δική του σειρά να επανέρχεται ο πρώτος, κ.ο.κ.

ΕΝΑΣ-ΕΝΑΣ

Οι εφημερίδες μάλιστα, σαν να μην συμβαίνει τίποτα, έχουν πλέον μόνιμο ρεπορτάζ επί του θέματος. Ποιος υπουργός έχει σειρά; Διάβασα επί τροχάδην στην Καθημερινή, το Βήμα και την Ελευθεροτυπία τα ονόματα που παίζουν: Φλωρίδης, Μαντέλης, μετά Βερελής, Λαλιώτης, ακολούθως Παπανδρέου και πάει λέγοντας. Για όλους αυτούς θα έρθουν φάκελοι στη Βου-

λή από τη Νέα Δημοκρατία. Αλλά έτσι είναι πάντα η δεξιά. Θέλει να μας βάλει φυλακή και δεν μας αφήνει να κάνουμε τη δουλειά μας.

ΤΙΡΑΜΟΛΑ

Ανέβηκαν οι μετοχές του κ. Παπανδρέου μετά την επιτυχία του στη Γιουγκοσλαβία. Κάποιος φίλος μου επέστησε την προσοχή πως ο κ. Παπανδρέου προΐσταται του ελληνικού και όχι του γιουγκοσλαβικού υπουργείου. Νομίζω πως είναι κακεντρεχής. Στα ελληνικά θέματα αποτυγχάνει, γιατί σκοτώνεται να πετύχει στα τουρκικά και τα αλβανικά. Επί των ημερών του η Σερβία έγινε δημοκρατία, η Αλβανία καθάρισε με τις ελληνικές μειονότητες και η Τουρκία με την Ευρώπη, το Κυπριακό και το Αιγαίο. Δεν είναι και θεός να τα προλαβαίνει όλα.

ΕΜΠΛΟΚΗ

Ο κ. Σωμερίτης, στο Βήμα της Κυριακής, λέει πως η κρίση δεν μπορεί να ξεπεραστεί θεσμικά, παρά σε τρία χρόνια που θα έχουμε εκλογές. Τώρα «η λύση μπορεί να προέλθει από την κεντροαριστερά». Εγώ ευχαρίστως να βοηθήσω ως κεντροαριστερός, αλλά θέλω μερικές διασφαλίσεις. Έξοδα δικηγόρου, αποζημιώσεις και παράβολα στην Ευείπιδων πληρωμένα. Ειδώς δεν θα μπορέσω, δεν βγαίνω δηλαδή. Νομίζω κάπως έτσι θα σκέφτονται και οι υπόλοιποι.

ΜΕΤΑΜΟΝΤΕΡΝΑ ΤΕΧΝΗ

Σ Πήγα στου Φιξ, στην έκθεση μοντέρνας τέχνης. Στην αρχή ντρεπόμουνα, μη με πάρει και κανένα μάτι, αλλά μετά κατάλαβα πως μόλις ένα εργοστάσιο κλείνει, ανοίγει στη θέση του μια γκαλερί. Έτσι πάει.

Ε Μπροστά στην είσοδο, ποια είσοδο δηλαδή, στο карагиαπί εννοώ, υπήρχε ένα κείμενο που εξηγούσε το θέμα της εκθέσεως, θα σας το πω με δικά μου λόγια, διότι ήταν γραμμένο κάπως ακατανόητα. Πως, δηλαδή, η έκθεση αυτή πραγματοποιεί μια διάδραση ανάμεσα στον καλλιτέχνη και τον επισκέπτη. Ο ένας επιδρά στον άλλον, όχι παίξε-γέλασε. Μπροστά υπήρχε το πρώτο έργο, ένας μπερντές και μέσα μια τηλεόραση όπου μπορούσες κάτι να δεις. Δίπλα υπήρχε ένας σάκος του μποξ, τον οποίο μόλις τον χτυπούσες ακουγόταν μία φράση. Παρακάτω υπήρχαν τηλεοράσεις όπου μπορούσες κάτι να δεις. Και απέναντι ήταν μια είσοδος που έβγαζε σε ένα δωμάτιο, όπου δεν είχε κάτι να δεις, διότι ήταν σκοτεινό. Εκεί έγραφε πως είναι ένα «εννοιολογικό πέρασμα». Δεν ξέρω τι είχε μέσα στο σκοτεινό δωμάτιο. Υποθέτω θα είχε τίποτα παλιά κασάκια με άδεια μπουκάλια Φιξ.

Μ Δεν νομίζω να ξέχασα κάτι. Εμένα μου άρεσε πάντως, διότι μ' αυτή τη διάδραση θυμήθηκα το θείο μου που πάντα με κέρναγε μπύρα Φιξ πριν το γήπεδο. Ήταν ψημένη, η πιο ωραία μπύρα της εποχής.

Τα λάθη του παρελθόντος κοστίζουν

του Κώστα Τσαλόγλου

Αν το θέμα της διαπλοκής που ταλαιπωρεί την τρέχουσα πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας περιοριζόταν στις ανεπίτρεπτες –σε κάθε περίπτωση– δόλιες συναλλαγές επιχειρηματιών με κυβερνητικούς παράγοντες ή με το ίδιο κυβερνών κόμμα, όπως καταγγέλει η αντιπολίτευση, δεν θα ήταν ιδιαίτερα ανησυχητική η διαπίστωση του φαινομένου. Και δεν θα ήταν, αφού η πολιτική περιθωριοποίηση εκτεθειμένων προσώπων και η άσκηση πραγματικού ελέγχου κομματικών δαπανών θα καταίωνε την μακροήμευση του προβλήματος. Το φαινόμενο είναι ανησυχητικό γιατί δεν είναι εφικτή, και σε σύντομο χρόνο, η εξουδετέρωση των βασικών αιτίων που το προκαλούν. Κυοφορείται στο εσωτερικό δομικών και πολιτικο-οικονομικών λειτουργιών, αυτών ακριβώς που εκτρέφουν την ανάπτυξη εκφυλιστικών, για τα εθνικά συμφέροντα, παθολογικών καταστάσεων.

Οι αυθαιρεσίες των κυβερνήσεων του ΠΑΣΟΚ στο πολιτικό και οικονομικό πεδίο στέρησαν τον εθνικό βίο από τη δυνατότητα θετικής προσαρμογής προς τις αλλαγές που επιβάλλει η κατοικωμένη, πλέον, κερδοσκοπική ασυρρασία του χρηματιστικού κεφαλαίου. Με αποτέλεσμα να είναι κενή περιεχομένου κάθε κυβερνητική μεγαλοστομία περί «εκσυγχρονισμού». Όταν «εκσυγχρονισμός» σημαίνει ευχέρεια αξιοποίησης υπέρ των εθνικών και κοινωνικών συμφερόντων των ιστορικών αλλαγών που μας επιβάλλονται, και όχι το ακριβώς αντίθετο, όπως συμβαίνει τώρα στην Ελλάδα.

Με τη δήθεν σοσιαλιστικής εμπνεύσεως υπαγωγή του συνόλου, σχεδόν, της βιοτοπαραγωγικής δραστηριότητας του τόπου στον έλεγχο του κράτους· με την θεσμοθετημένη αντιδικία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα της οικονομίας·

και με την αντικατάσταση του κράτους από το κόμμα, η ελεύθερη οικονομία, η οικονομία του ανταγωνισμού των ιδιωτικών πρωτοβουλιών έπαυσε ουσιαστικά να λειτουργεί. Μαζί της έπαυσε να λειτουργεί, εκσυγχρονιζόμενο, και το απαραίτητο νομικό πλαίσιο που θα εμπόδιζε την παραβίαση της νομιμότητας από τις επιλογές των επιχειρηματιών προθέσεων.

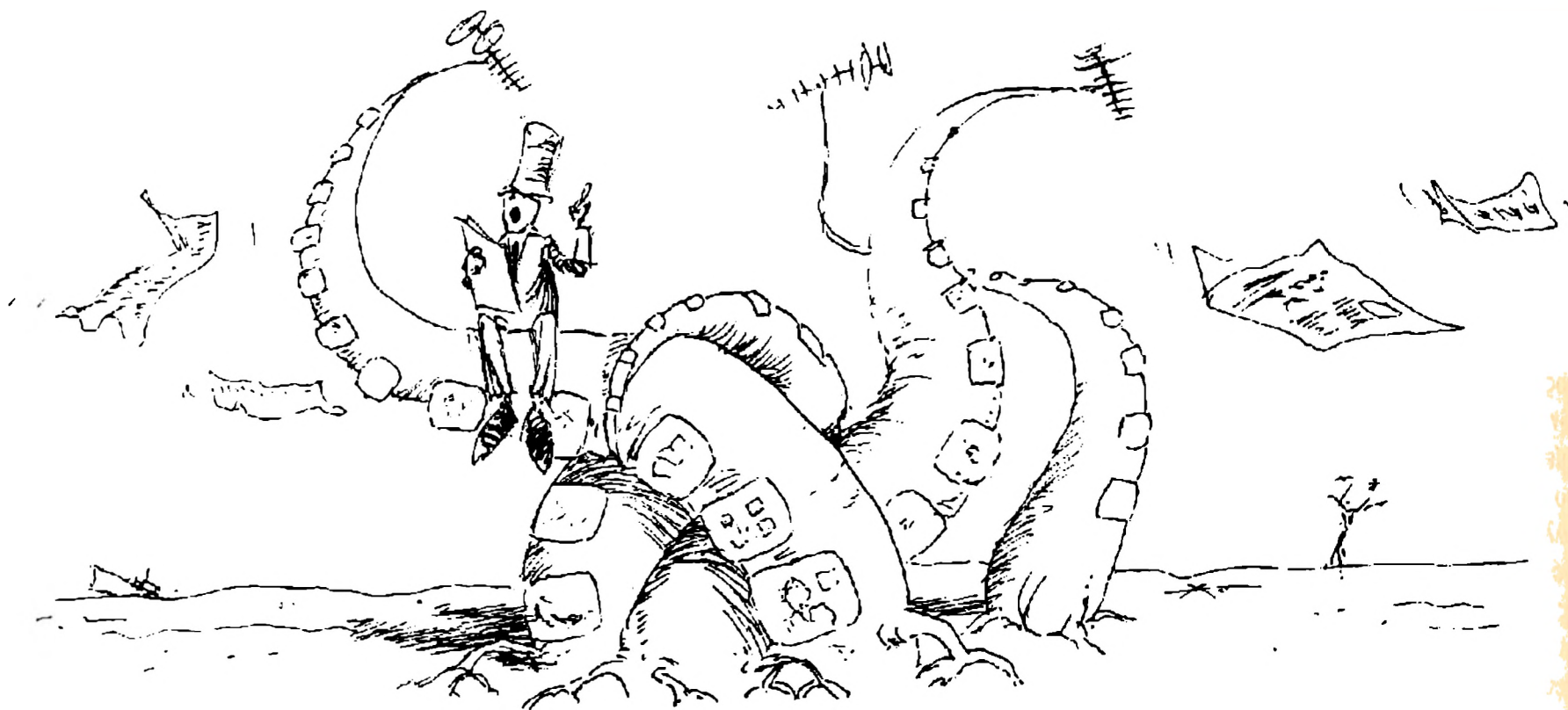
Την καταστροφική αυτή «σοσιαλιστική αλλαγή» ήρθε να ανατρέψει άρδην η περίφημη «παγκοσμιοποίηση», όπως την βιώνουμε ως μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και προς την οποία οφείλουμε να συμμορφωθούμε, ύστερα από τους λιθοβολισμούς της από το ΠΑΣΟΚ επί μια κρίσιμη δεκαπενταετία. Το «σοσιαλιστικό» κράτος καλείται να επιστρέψει αμέσως στην ιδιωτική πρωτοβουλία, εγχώρια και αλλοδαπή, όλες τις παραγωγικές και προσφορές υπηρεσιών επιχειρήσεις που είχε

οικειοποιηθεί, αδιάφορο πόσο βαρύ θα είναι το κοινωνικο-οικονομικό κόστος αυτής της μεταβίβασης.

ΤΟ ΑΝΑΠΟΤΡΕΠΤΟ ΑΔΙΕΞΟΔΟ

Ποια ιδιωτική οικονομία, όμως, θα είναι ο αγοραστής ή ο πλειοψηφών μέτοχος, και μελλοντικός διαχειριστής επομένως, των αποκρατικοποιημένων πλουτοπαραγωγικών μονάδων, αφού ο ιδιωτικός τομέας της οικονομίας είχε αποκεφαλιστεί, και δεν απέμειναν παρά οι συντηρούμενες από την φοροδιαφυγή μικρομεσαίες επιχειρήσεις; Πόσα επιχειρηματικά κεφάλαια θα ήταν διαθέσιμα για την καταβολή άμεσα ή έμμεσα, με αγορά μετοχών, του υψηλού τιμήματος και ιδιωτικοποιούμενων εταιρειών αφού εθεωρείτο ιδεολογικό ατόμημα ή ύπαρξη μεγάλων ιδιωτικών κεφαλαίων; Κυκλοφορούσε, βέβαια, ως «τσιμπολόγος» μικρομεσαίων παραγωγικών ή εμπορικών μονάδων, το ξένο κεφάλαιο, αλλά η κυριαρχική εισβολή του στη περιοχή των μεγάλων κρατικών επιχειρήσεων και οργανισμών δεν ήταν επιθυμητή. Η κυβέρνηση, εκτός από την υποχρέωση ιδιωτικοποίησης της οικονομίας, επιφυλάσσει το απόλυτο προβάδισμα των ενδιαφερόντων της στην επιμήκυνση του βίου της, ει δυνατόν έως ότου... ο ήλιος βγάλει κέρατα, κατά τη ρήση του εξέχοντος κοινοβουλευτικού κ. Ευ. Γιαννόπουλου. Η αποψίλωση του κράτους από τις επιχειρήσεις και τους οργανισμούς που εξακολουθούν να «στεγάζουν» τις ψηφολεκτικές ανάγκες του ΠΑΣΟΚ θα έφερνε πολύ κοντά το δυσώδυνο αυτό φαινόμενο: Αναπότρεπτο, λοιπόν, το αδιέξοδο.

Η λύση διεξόδου αναζητήθηκε από την κυβέρνηση –από το κυβερνών, δηλαδή, κόμμα– στην επισήμανση «ταλαντούχων» επιχειρηματιών, τις επιχειρηματικές δραστηριότητες των οποίων

θα ενίσχυε, κατά προτίμηση, με αναθέσεις έργων ή προμηθειών, χρηματοδοτούμενων από τα Κοινοτικά κονδύλια ή μέσω του Χρηματιστηρίου. Περιλαμβανομένων και των Τραπεζών, οι υπερσιτιζόμενες αυτές εταιρείες θα έπαιζαν το ρόλο «υποδοχέα» των ιδιωτικοποιήσεων. Το έδαφος για την καλλιέργεια, την ανάπτυξη, και την αμοιβαία συγκομιδή των καρπών της της διαπλοκής ήταν πλέον έτοιμο! Για την εξασφάλιση του απαραίτητου αριθμού καρποσυλλεκτών της διαπλοκής από πλευράς Δημοσίου δεν απαιτείτο ιδιαίτερη έρευνα. Στην άλλη «όχθη» του ποταμού, εκεί που συνωστίζονται οι μεγάλες κερδοσκοπικές προσδοκίες, ο ανταγωνισμός άρχισε να αναπτύσσεται ανελέητος σε όλες τις διαδρομές προς την τελική επικράτηση. Το πιο επικίνδυνο «ανάπτυγμα» αυτού του ανταγωνισμού θα ήταν η απόκτηση ισχυρών μέσων πίεσης πολιτικής εξουσίας και κρατικού μηχανισμού για την προτιμησιακή διαπλοκή με τούτον και όχι εκείνον από τους ενδιαφερόμενους επιχειρηματίες. Και αποτελεσματικότερο μέσο πίεσης από το μεγάλης ακροαματικότητας ή αναγνωσιμότητας μέσο μαζικής ενημέρωσης και επηρεασμού δεν υπάρχει. Η εξέλιξη δεν εγκυμονεί, πλέον, οικονομικής μόνο φύσεως αδικήματα. Απεργάζεται την μετατροπή της Κοινοβουλευτικής Δημοκρατίας, σε Κοινοβουλευτισμό με... χειροπέδες! Μόνη, συνεχής έστω, η παρέμβαση του εισαγγελέως, αρκεί για να εξουδετερώσει την απειλή:

Ο πολιτικός, κοινωνικός και οικονομικός βίος της χώρας ταλαντίζεται, ήδη, από τους κραδασμούς που προκαλεί η αμήχανη προσπάθεια μεταφύτευ-

**Ό,τι συνέβη στο τέλος
του περασμένου χρόνου στο
Χρηματιστήριο Αθηνών
ήταν η μεγαλύτερη
επιχείρηση λεηλασίας
λαϊκών αποταμιεύσεων
για να εξασφαλιστεί, χωρίς
το παραμικρό κόστος,
η κεφαλαιακή μεγέθυνση
ιδιωτικών επιχειρήσεων.**

σης αλλαγών, οι οποίες αρνούνται να λάβουν υπόψη τους εθνικο-οικονομικές αδυναμίες ή -που είναι και το πιο επώδυνο- κοινωνικές ανάγκες. Τα δημόσια οικονομικά, παγιδευμένα ανάμεσα στο τεράστιο βάρος εξυπηρέτησης του δημόσιου χρέους και στις απα-

γορεύσεις του Μάαστριχ να «κλείνουν» τα ελλείμματα με δανεισμό, περιοχόπτον όλο κα βαθύτερα τις δαπάνες τις σχετικές με το επίπεδο ζωής του πληθυσμού. Η μετακύλιση στην ευθύνη του οικογενειακού εισοδήματος δαπάνων που κάλυπτε το κράτος πρόνοιας οδηγεί, σωρευτικά, σε πρακτικές που δεν προοιωνίζονται κοινωνική ομαλότητα. Προεξοφλούνται αβέβαια μελλοντικά εισοδήματα· γενικεύεται η αφανής συναλλαγή ως προϋπόθεση απόκτησης αγαθών ή προσφοράς υπηρεσιών· καλλιεργούνται, χωρίς δεύτερη σκέψη, ελπίδες γρήγορου πλουτισμού, όπως αυτές που γέννησαν οι κυβερνητικοί αλαλαγοί για διαρκή άνθηση του Χρηματιστηρίου· μυκτηρίζεται η ευθύνη του πολίτη απέναντι στο κοινωνικό σύνολο ως εξαιρετικά βλαπτικός για τα ατομικά συμφέροντα ρομαντισμός επιτείνεται η καταναλωτική ροπή, σε πλήρη αντίθεση με την συρρίκνωση της παραγωγικής απόδοσης σε σχέση με το παραγόμενο προϊόν· το χάσμα μεταξύ κοινωνίας και πολιτικής εξουσίας διευρύνεται τόσο γρήγορα, ώστε να ενθαρρύνει εξωπολιτικούς παράγοντες να επωφεληθούν από την τραυματική για την εθνική ζωή αυτή ανωμαλία. Ο πολυπόθητος «εκσυγχρονισμός» εναποτίθεται όχι στη ρωμαλέα ενίσχυση της γνώσης και της τεχνολογίας, αλλά στην κατασκευή, με πλήρη περιφρόνηση των αρχών του ισότιμου ανταγωνισμού, επιχειρήσεων με μεγάλο, απλώς, κεφάλαιο, προορισμένων να εκφράσουν την «πραγματική» σύγκλιση της ελληνικής

οικονομίας με τις οικονομίες των προηγμένων κρατών της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η ΔΥΣΑΡΕΣΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

Ό,τι συνέβη στο τέλος του περασμένου χρόνου στο Χρηματιστήριο Αθηνών ήταν η μεγαλύτερη επιχείρηση λεηλασίας λαϊκών αποταμιεύσεων για να εξασφαλιστεί, χωρίς το παραμικρό κόστος, η κεφαλαιακή μεγέθυνση ιδιωτικών επιχειρήσεων. Μερίδιο του λεηλατημένου πλούτου θα περιήρχετο και στο κράτος με την φορολόγηση των συναλλαγών. Η διαπλοκή σημείωσε στην οδό Σοφοκλέους τον μεγαλύτερο άθλο της! Ο καταλογισμός της ευθύνης για την απώλεια των περιουσιών τους στους ίδιους τους «επενδυτές» είναι να κυβερνητικό εφεύρημα για την απόκρυψη της διαπλοκής. Οι ξαφνικοί κελάτες των χρηματιστηριακών γραμμών δεν ήταν επενδυτές που υπολόγιζαν σε μακροπρόθεσμες αποδόσεις των μετοχών τους. Ήταν αδαείς καταλωτές που πίστευαν πως μπορούσαν να αντλήσουν από το Χρηματιστήριο το πλεονέκτημα για ικανοποίηση καταναλωτικών τους επιθυμιών. Απόδειξη, ότι εξαφανίστηκαν από το Χρηματιστήριο τα κεφάλαια που εκτίναξαν στα ύψη τον γενικό δείκτη, ενώ από τα χρήματα των κερδισμένων πολλαπλασιάστηκαν οι αγορές αυτοκινήτων, διαμνημάτων και άλλων διαρκών καταναλωτικών αγαθών. Οι παραγωγικές επενδύσεις δεν είναι ακόμη ορατές.

Οι επίμονες διαβεβαιώσεις της κυβέρνησης ότι μετά την ένταξή μας στην ΟΝΕ θα τερματιστεί η πολιτική της λιτότητας των αμοιβών και της υστέρησης στην ανάπτυξη παραχώρησαν τη θέση τους στη θρηνώδη ομολογία ότι η «σφιγμένη πολιτική» πρέπει να συνεχιστεί ως το τέλος της δεκαετίας για να εξοικονομηθούν αναπτυξιακά κεφάλαια. Ένα ακόμη μύθευμα για να αποκρυβούν τα κλιβερὰ αποτελέσματα της ασκούμενης από το ΠΑΣΟΚ οικονομικής πολιτικής. Η καθήλωση του γενικού δείκτη στο Χρηματιστήριο γύρω στις τέσσερις δεκάδες μονάδες –επίπεδο εξαιρετικά ευάλωτο και αυτό– αποτελεί την πεισιθέωτη απόδειξη της ανυπαρξίας, πλέον, θετικών προοπτικών για την κερδοφόρο πορεία του ιδιωτικού τομέα της οικονομίας. Ενώ, η πλήρης, σχεδόν, αδυναμία αποδοτικής μετοχοποίησης

των μεγάλων επιχειρήσεων πιστοποιεί την κατάρρευση και των έσχατων προσδοκιών για ανατιμητικό μέλλον των μετοχών εταιρειών που μένουν στον έλεγχο του κράτους.

Το τελευταίο αυτό καταφέρει πολύ σοβαρό πλήγμα στη δημοσιονομική διαχείριση, η οποία υπολόγιζε ότι ένα τρισεκατομμύριο δραχμές από την πώληση μετοχών του ΟΤΕ, της ΔΕΗ κ.λπ. στο Χρηματιστήριο θα χρησιμοποιείτο για την ισόποση μείωση του δημόσιου χρέους – άλλη δεσμευτική υποχρέωση, και αυτή από την ένταξη στην ΟΝΕ. Η απώλεια αυτού του εσόδου, μαζί με την συρρίκνωση των εισπράξεων από την φορολόγηση των συναλλαγών στο ΧΑΑ, και παρά τις λογιστικές ταχυδακτυλουργίες για απόκρυψη ελλειμμάτων, διαψεύδει κάθε επίσημο ισχυρισμό περί ισοσκελισμένου, και με πλεόνασμα, μάλιστα προϋπολογισμού για το 2001. Τις εγγενείς δυσχέρειες της δημοσιονομικής διαχείρισης ήρθε να επιδεινώσει η μεγάλη ανατίμηση του δολαρίου έναντι της δραχμής και η άνοδος των τιμών των υγρών καυσίμων. Και όλα αυτά, χωρίς να συνυπολογιστούν οι ογκώδεις δαπάνες για την προετοιμασία των Ολυμπιακών Αγώνων, η διεξαγωγή των οποίων αποτελεί, μετά την «επιτυχία» της εισόδου μας στην ΟΝΕ, το νέο «έπαθλο» των κυβερνητικών επιδόσεων, αρκετό, όπως υπολογίζεται, να παρατείνει τον κυβερνητικό βίο του κ. Κ. Σημίτη και του αποσυντεθειμένου κράτους του.

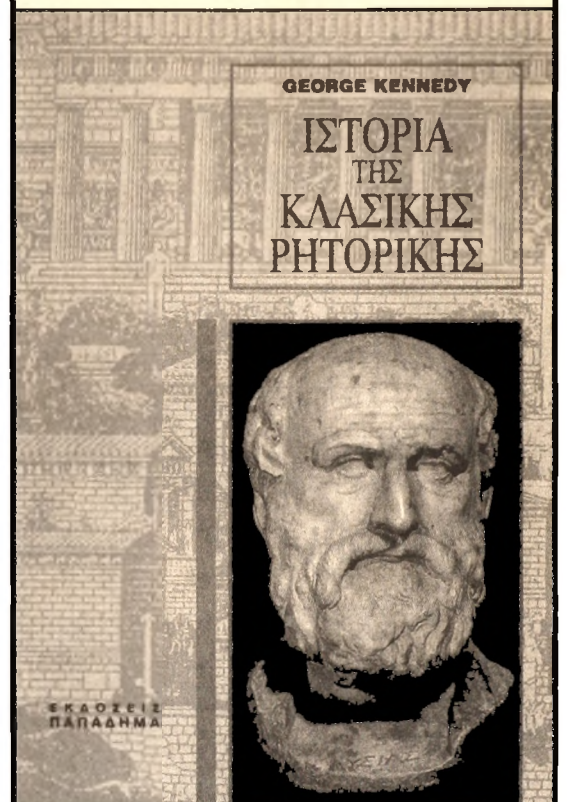
Συνειδητοποιείται και από τους αφελέστερους οπαδούς του ΠΑΣΟΚ ότι ο εθνικός βίος δεν διανύει τις ευτυχέστερες στιγμές του. Όσα χαρακτηρίζουν τις εθνικές εξελίξεις, είναι, σε μικρογραφία, και αυτό χάρη στα κεφάλαια που εισρέουν από τα Κοινοτικά Ταμεία, όσα σημαδεύουν τις εξελίξεις στις χώρες του πρώην «υπαρκτού σοσιαλισμού». Η μετάβαση, από την κομματικοελεγχόμενη οικονομία ενός αποσυντεθειμένου κράτους, στην πρωτοβουλία ενός κρατικοδίαιτου, ακόμα, ιδιωτικού κεφαλαίου, δεν προσφέρεται ως το καταλληλότερο έδαφος για την εκσυγχρονιστική πρόοδο της χώρας. Η θεραπευτική αγωγή από την συνειδητοποίηση αυτής της αλήθειας πρέπει να εκκινήσει. Οι ρητορικές αντιπολιτευτικές διαμάχες επιδεινώνουν, απλώς, το πρόβλημα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

GEORGE KENNEDY

Καθηγητής Πανεπιστημίου

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΚΛΑΣΙΚΗΣ ΡΗΤΟΡΙΚΗΣ

Μετάφραση
Νίκος Νικολούδης

Επίβλεψη
Ιωάννης Αναστασίου
Καθηγητής Κλασικής Φιλολογίας

Σελίδες 484

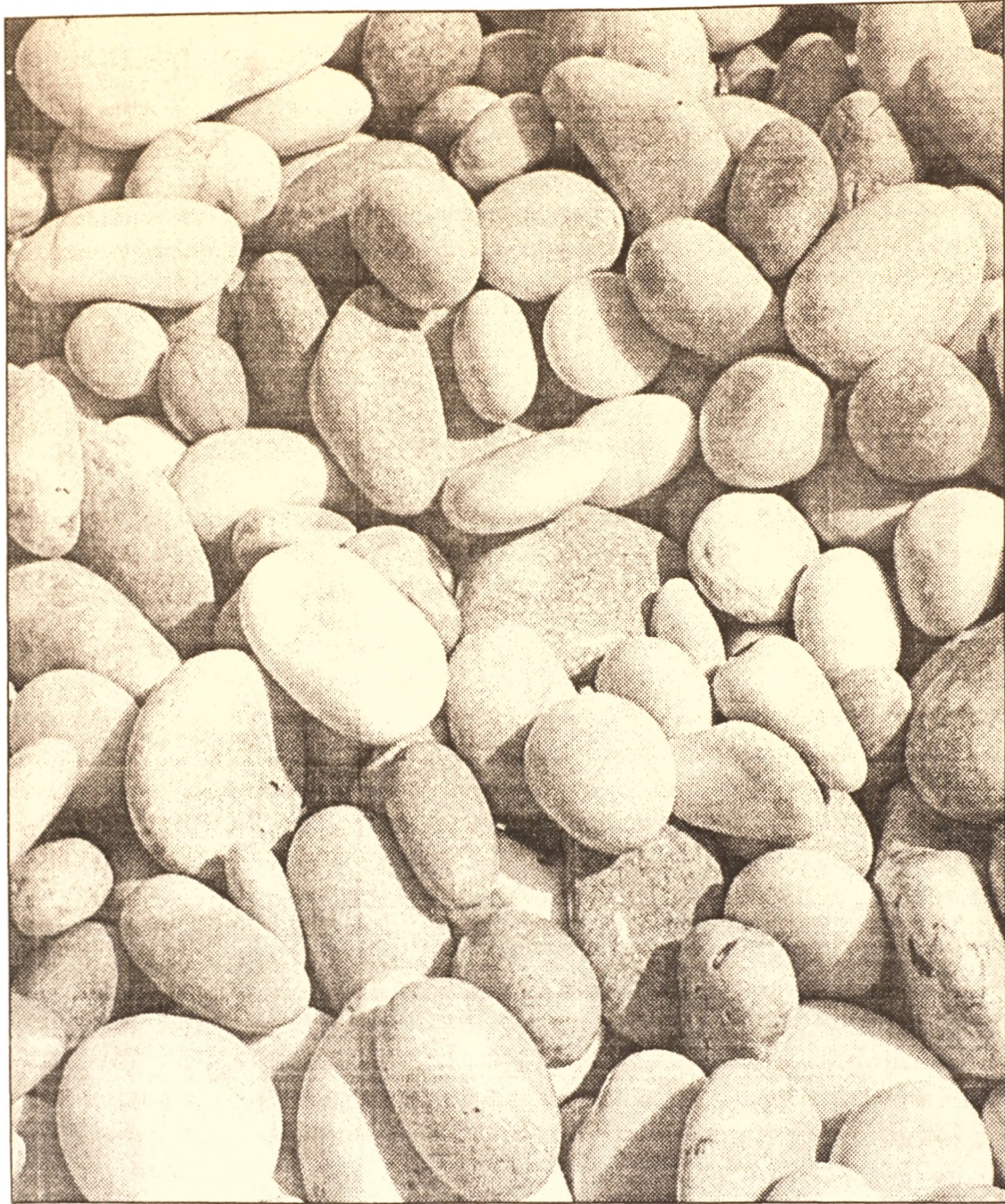

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

Σελίδες

της Ελένης Βερυκίου

Οι σελίδες έχουν μια δραματική διάσταση στην ελληνική κατάσταση. Παντού βέβαια ανοίγουν, κλείνουν, είναι καινούργιες, παλιές, είναι σελίδες της Ιστορίας, της πολιτικής, εδώ όμως πάντα είναι καινούργιες. Λέμε: μια καινούργια σελίδα άνοιξε ή μια καινούργια σελίδα ανοίγει. Ή μάλλον δεν λέμε αλλά ακούμε: μια καινούργια σελίδα ανοίγει. Έχουν λοιπόν να κάνουν με μια σύμφυτη εθνική αναμονή και προσδοκία όπως εκφράζεται και στο μαζικό ξεφύλλισμά τους. Αυτό ακριβώς είναι το θέμα, το δικό μας. Η μία ανοίγει μετά την άλλη, ποτέ καμία σελίδα δεν έχει κλείσει. Ο πρωθυπουργός ανοίγει καινούργια σελίδα, ο

υπουργός ανοίγει καινούργια σελίδα, ο διευθυντής της μεγάλης ή μικρής εταιρείας ανοίγει καινούργια σελίδα και μόνο ο μπακάλης ανοίγει το μαγαζί του. Οι υπόλοιποι ανοίγουν σελίδες. Μια ανεξάντλητη Μπριτάνικα είναι η υπόθεση της σελίδας στην Ελλάδα, μια μεγαλοσύνη.

Αυτά όταν κάθεται στον καναπέ και ακούς δηλώσεις παραγόντων της πολιτικής ζωής μπορεί να σου έρχονται σαν αστραπή στο νου και να συνεχίζεις μ' ένα χασμουρητό. Πράγμα που συμβαίνει ολοσχερώς στα σύγχρονα ελληνικά νοικοκυριά. Δηλαδή η έλευση του χασμουρητού μετά από σπάνιες πολιτικές κρίσεις περί του πολιτικού γίγνεσθαι. Αλλά τι συμβαίνει όταν πάλι, καθισμένος στον καναπέ, το παιδί σου, που πηγαίνει στα δέκα οκτώ του φαντάρος στη Σάμο, σου τηλεφωνεί από το κινητό και σε ρωτάει: Μαμά βουτηξόμαστε, τι να κάνω να βουτηξώ; Και συ γελάς και κοροϊδεύεις γιατί από τον καναπέ τίποτα δεν μπορείς να πάρεις στα σοβαρά, το τελευταίο θα ήταν η πολιτική ή για λίγο εκείνο το: να βουτηξώ; Και μετά από λίγα λεπτά, όχι όπως συνήθως χασμουρητό, αλλά σιωπή και αμέσως μετά πανικός.

Τότε ξέρεις ότι καμία σελίδα δεν έχει ανοίξει ποτέ για σέ-

να και όλα γύρω σου αυτόματα γίνονται φύλλο και φτερό. Αυτή είναι και η μοναδική αίσθηση της πολιτικής που γεύεται ο σύγχρονος πολίτης στην Ελλάδα. Η προσωπική επαφή με τη βλάβη, το απρόοπτο, κι ας μας το έφερε μέχρις εδώ η συγκυρία με το πιο τρανταχτό της παράδειγμα: τον αποτρόπαιο θάνατο τόσων ανθρώπων. Η συγκυρία ξέσπασε σε κάτι μοίρες: 5 μοίρες αριστερά, 10 μοίρες αριστερά. Μετά το ξέσπασμα αυτό ξεβράστηκαν όλα: άνθρωποι, μποφόρ, παραλείψεις, ενδείξεις, αποδείξεις, γενναίωση, ανανδρία, εγκατάλειψη αυτοθυσία... Όλα γύρω από το πνιγμένο σώμα του θανάτου. Όλα τα δείγματα κολυμπούσαν

στην μπούκα του λιμανιού της Πάρου. Ολόκληρη η ελληνική ανθρωπολογία.

Άνοστη λέξη η συγκυρία. Μικρόψυχη και ανεπαρκής, βουλιάζει αυτόνδρη μέσα σε συνειδήσεις και στο νόημα της ζωής. Για να καταλάβεις, να κατανοήσεις τι έχασες, θα θέλεις έτσι κι αλλιώς μια ολόκληρη ζωή και πάλι δεν φτάνει. Αφύσικη συνθήκη η συγκυρία. Όταν κρύβει μάλιστα και εκείνον τον ανθρώπινο παράγοντα που εδώ είναι ενσαρκωμένος σε κάποιον πλοίαρχο ή υποπλοίαρχο ή σε ό,τι άλλο γυρίζει κι αναπνέει σε μια γέφυρα πλοίου με θιελλώδεις ανέμους, στο σκοτάδι, κοντά σε ξέρες, λίγο πριν από το λιμάνι. Ο ανθρώπινος παράγοντας είναι εγκληματικός αλλά και άπιαστος, ασύλληπτος. Κρύβει ένα βάθος μεταφυσικό, εφ' όσον το έγκλημα της ζωής, το έγκλημα να είσαι δηλαδή ζωντανός σ' ένα καράβι μια ανάσα απ' το λιμάνι, δεν μπορεί να είναι τέλειο, πρέπει να υπάρχει και το λάθος, το ανθρώπινο λεπτεπίλεπτο λάθος των μερικτών αποκλίσεων. Γι' αυτό ο συγκεκριμένος ανθρώπινος παράγοντας, κάποιος υποπλοίαρχος Ψυχογιός, είπε ότι «καλά που σωθήκανε και οι τετρακόσιοι τόσοι». Το έγκλημα να είσαι ζωντανός δεν επιτρέπεται να είναι τέλειο σε τέτοιο βαθ-

μό ώστε να μπορούν να επιβιώσουν τόσο και να χαθούν εκεί-
να τα ψίχουλα, οι ογδόντα τόσοι. Σταγόνα στον ωκεανό δηλα-
δή... Στην κυριολεξία σταγόνα στον ωκεανό.

Σταγόνα και στα επιτεύγματα της ναυσιπλοΐας. Έτσι από-
ιακρη ακούγεται για τους τόσο ανέμελους στατιστικούς κύ-
λους η είδηση ογδόντα τόσοι πνιγμένοι. Τους μακρινούς κύ-
λους που η σταγόνα ανοίγει μέσα στο νερό γύρω από το
ροιχτό κέντρο της. Φτάνει να μην είσαι εσύ μέσα σ' αυτό το
κέντρο, στο φοβερό μάτι του κυκλώνα.

Αυτό το ανεπαίσθητο, αναισθητο ντοκουμέντο που λέγεται
κινθρόπινος παράγοντας κάνει το γύρο του συγκεκριμένου
θανάτου με μια διαφορά εκατομμύρια έτη φωτός από τον μα-
κρινό εκείνο συγγενή του, τον «απάνθρωπο» παράγοντα: την
εγκληματική αμέλεια, τους πλημμελείς κρατικούς ελέγχους,
όπως στοργικά αναφέρονται τα όργια των ημετέρων, τις σκο-
τιμότητες που αρραγείς φιλίες ζεσταίνουν, τα σωστικά μέ-
ρα του Καραγκιόζη, ο «εκσυγχρονισμός» εν πλω ή αλλιώς
ναυάγιο αλά γκρέκα. Ερωτήματα αφηρημένα φτιάχνουν τον
απάνθρωπο παράγοντα που κρύβεται συνεχώς πίσω απ' ό,τι
του επιφυλάσσει η ιστορία των μεταμορφώσεων. Πριν από
λίγο καιρό έκλεισε, λόγω παραγραφής από τις συνεχείς ανα-
βολές, η υπόθεση του ναυαγίου του πλωτού τάφου Μαρίκα.
Ζάπου τριάντα νεκροί εκείνη η άλλη σταγόνα, όπως θα λέγα-
νε και στις μέρες μας.

Ερωτήματα χωρίς κεφάλια, χωρίς μάτια, με άδεια στόματα
ή μπουκωμένα από το δίκαιο της συναλλαγής, ο απάνθρω-
πος παράγων ή παράγοντες της σύγχρονης προοπτικής: το
κράτος πολύ ή λίγο, ο επιχειρηματίας φίλος ή μη φίλος, όπως
θα το έλεγε και ο θεμελιωτής της ατάκας ο μακαρίτης
Αντρέας, ο συνδικαλιστής το μετερίζι μετερίζι του. Κι όμως
παραγγείλαμε (και μερικά) καινούργια πλοία θα πει το με-
πτό επιχείρημα πριν από το γύρισμα της νέας σελίδας. Ή
για χάρη της σαφήνειας και των κοσμοϊστορικών αναγκών
της: «θέλετε να με διώξετε από την ελληνική ναυτιλία, για να
μην υπάρχει ελληνική ναυτιλία;» Συντριπτικό ερώτημα-κά-
αγμα του παλικάριού Σφηνιά. Όλη αυτή η επίκαιρη, χρυσή
πόρτα της ακτοπλοΐας είναι ο «απάνθρωπος» παράγοντας
του έγινε ο καινούργιος όρος για να γυρίσει κι αυτή την
πόμενη σελίδα της. Την καινούργια σελίδα της ελληνικής
ακτοπλοΐας. Νάτη ανατέλλει μπροστά στον κόκκινο ορίζο-
τα, τον ίδιο ορίζοντα που οι δυο αγκαλιασμένες γυναίκες
σε τα μαύρα ρούχα κοίταζαν χωρίς βλέμμα στο λιμάνι της
Τάρου. Καινούργια σελίδα και κανείς δεν μπορεί να πει τί-
ποτα. Ολοκαινούργιος, όπως είθισται διά τας θλιβεράς πε-
ριστάσεις, και ο κ. Παπουτσης.

Όσοι μένουμε ζωντανοί κάνουμε σπονδές στη θεά Τύχη
μεγάλη η χάρη της- φορώντας το ξεφτισμένο σωσίβιο του
1970 που έδειχνε στην τηλεόραση ο ναυαγός του Εξπρές
Σάμινα. Μ' αυτό διαπλέουμε (εξπρές) τις εθνικές οδούς-
ινοπάτια, τα αναβαθμιζόμενα εις την αιωνιότητα νοσοκο-
μεία και τα σκοτάδια της δημόσιας παιδείας. Μ' αυτό κολυ-
πάμε στα ονειρικά πεδία της μακέτας που έγινε η ζωή μας.
Κάθε φορά ναυαγοί στις ίδιες θάλασσες με το ίδιο και απα-
ράλλαχτο πλοίο. Αλλά με τον απόπλου προς τη ζωή και με
την ευχή να μη γίνουμε αφορμή για το άνοιγμα μιας νέας
σελίδας. Γιατί ο θάνατος δεν γυρίζει σελίδες, μόνο συντρί-
βει και πονά.

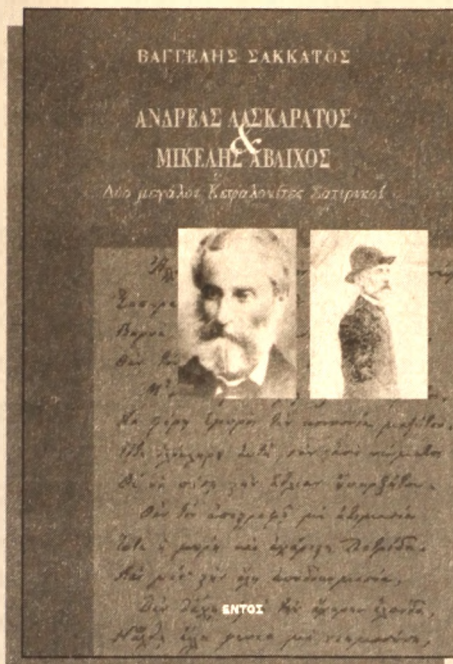
ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΝΤΟΣ»

ΜΟΛΙΣ
ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Βαγγέλης Σακκάτος

**ΑΝΔΡΕΑΣ ΛΑΣΚΑΡΑΤΟΣ
& ΜΙΚΕΛΗΣ ΑΒΛΙΧΟΣ**

ΔΥΟ ΜΕΓΑΛΟΙ ΚΕΦΑΛΟΝΙΤΕΣ ΣΑΤΙΡΙΚΟΙ

Σε όλα τα βιβλιοπωλεία

Τη ζωή και το έργο των δύο σημα-
ντικότερων σατιρικών ποιητών από
την Κεφαλονιά, του Ανδρέα Λασκα-
ράτου και του Μικελί Άβλικου, πα-
ρουσιάζει ο δημοσιογράφος και
συγγραφέας Βαγγέλης Σακκάτος
στη μελέτη όπου παρατίθενται τα
συμπεράσματα μίας συστηματικής
έρευνας που διήρκεσε περισσότε-
ρο από σαράντα χρόνια. Ιδωμένοι
από τη φιλοσοφική τους διάσταση,
οι στίχοι των ποιητών αναλύονται
με βάση τις κοινωνικές και πολιτι-
κές συνθήκες που επικρατούσαν
στα Επάνησα και στην Ελλάδα
των τελευταίων χρόνων του 19ου
και των αρχών του 20ού αιώνα.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΕΝΤΟΣ»

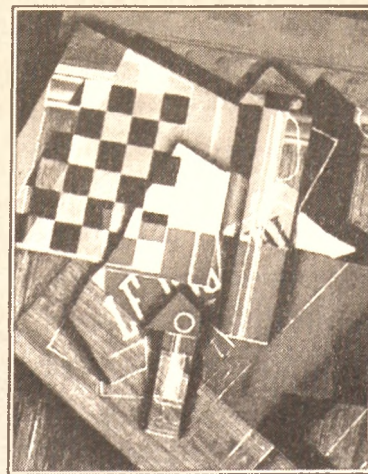
Τηλ.: 76.48.900, Fax: 76.48.901,

Internet: www.defacto.gr • e-mail: entos@defacto.gr

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΥΛΑΟΥΜΠΗΣ - ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΗΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21ΟΥ ΑΙΩΝΑ

Εδνοκεντρισμός ή Ευρωκεντρισμός

Εισαγωγή: Μιχάλης Παπακωνσταντίνου
Προλεγόμενα: Νίκος Μουζέλης
Μιχάλης Παπαγιαννάκης

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ

Μετουσιώσεις και φανερώσεις τους Γιατί να μας ξαφνιάζουν;

του Αλέκου Τζιόλα

Υπήρχε κάποτε πολύ παλιά στον δικό μας γεωγραφικό χώρο ένας θεσμός που λειτούργησε και υπηρέτησε ταπεινά τις αξίες του αθλητισμού και της ειρήνης σε πανελλήνια κλίμακα πάνω από μια χιλιετία. Ήρθαν όμως άλλοι καιροί, επικράτησαν διαφορετικές ιδεολογίες (ο Χριστιανισμός) και καταργείται ο θεσμός αυτός σαν ειδωλολατρικός. Παρήλθαν πάλι πολλοί καιροί και πριν από έναν αιώνα αναβιώνει ξανά ο θεσμός σε διεθνή, τώρα, κλίμακα και με σκοπό την υπηρετήση των ίδιων αξιών. Εξαιτίας όμως της μεγάλης του «ιδεολογικής» σημασίας αλλά και της συμβολικής του ακτινοβολίας εξελίχθηκε στον πιο κραταιό παγκόσμια θεσμό, γεγονός που επέφερε χρόνο με το χρόνο τον ιδεολογικό του εκφυλισμό. Γιατί από την πρώτη κιόλας στιγμή της αναβίωσής του έγινε αντιληπτός ο απεριόριστος «δυσνητικά» επικερδής του χαρακτήρας, άρχισαν να διαθέτονται τεράστια επενδυτικά κεφάλαια, με αποτέλεσμα να μετατραπεί σε μια απέραντη επιχείρηση ασύλληπτης κερδοφορίας, που έπαυσε να σχετίζεται ιδεολογικά με τους σκοπούς του θεσμού των Ολυμπιακών Αγώνων των αρχαίων Ελλήνων: η αρχική του ιδεολογική ουσία εξωθήθηκε στην περιφέρεια, ώστε ν' αποτελεί φανταχτερό περίβλημα, ενώ η εξασφάλιση του κέρδους πήρε τη θέση της και μετουσιώθηκε έτσι από ιδεολογικό σε κερδοσκοπικό θεσμό, για να είναι σήμερα τόσο ο αθλητισμός γενικά όσο και το ανώτερο οργανωτικό του μόρφωμα, οι Ολυμπιακοί Αγώνες, το παγκοσμιοποιημένο όπιο των λαών, με ανυπολόγιστες πολιτικές διαστάσεις. Στη δική μας δε χώρα όσα συμβαίνουν τις μέρες αυτές στο χώρο του αθλητισμού δείχνουν το μέγεθος αυτών των διαστάσεων.

Μια συμμετοχή τώρα δική μας, των απογόνων των ιδρυτών του θεσμού, στη διοργάνωσή του θα είχε και την έννοια της επικύρωσης της μετουσιώσής του, γι' αυτό και η ΔΟΕ, όταν της υποβλήθηκε το ανάλογο αίτημά μας, δεν άργησε ν' ανταποκριθεί. Για την ενίσχυση δε της επικυρωτικής μας συναίνεσης απαιτήθηκε από τη ΔΟΕ να τοποθετηθεί στην προεδρία της σχετικής ελληνικής Επιτροπής, «Αθήνα 2004», άτομο της δικής της εμπιστοσύνης, η κ. Αγγελολοπούλου. Η δική μας κυβέρνηση συναίνεσε και ως προς αυτό, για να είναι από δω και πέρα όλες οι φανερώσεις της μετουσιώσης του θεσμού των Ολυμπιακών Αγώνων φυσιολογικές.

ΕΥΦΥΗΣ ΡΕΑΛΙΣΜΟΣ

Γι' αυτό δεν έπρεπε να μας ξαφνιάσουν οι υψηλές αμοιβές των συνεργατών της. Ίσως κακώς που δημιουργήθηκε και θέμα. Κάκιστα που και οι τηλεοράσεις το βγάλαν στον αέρα. Ούτε η ίδια, βλέπουμε στις δηλώσεις της, δικαιολογεί το ξάφνιασμά μας. Γι' αυτό και δεν χρειάστηκε ούτε λέξη να πει για την αιτία που το προκάλεσε. Δυο κουβέντες γεμάτες «εθνική υπερηφάνεια» από την άλλη άκρη της γης, όπου βιώνονται αυθεντικά τα αισθήματα αυτά, και μας αποστόμωσε. Έχει δίκαιο. Δεν γίνονται σήμερα «Ολυμπιακοί Αγώνες» με ματζιριές. Μια ζωή γύφτοι, ζητιάνοι, ποια ήταν η προκοπή μας; Τώρα, βαλμένοι στο «κλαμπ» των είκοσι πιο αναπτυγμένων χωρών του κόσμου, κι εμείς θα συμπεριφερόμαστε σαν κουρελήδες; Δεν βλέπουμε σε τι ύψη κινούνται πια και οι οικονομικοί μας δείκτες; Δεν είμαστε πλέον «Ψωροκώσταινα». Τέρμα και τα κόμπλεξ κατωτερότητας. «Τη φτώχεια την πουτάνα», που λέει και ο στιχουργός, την έχουμε κολλήσει στον τοίχο. Κι όλα αυ-

τά χάρη στην Κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ και ειδικότερα στον σοβαρό και αμετακίνητο πρωθυπουργό μας. Φτάνει η μία μετακίνηση που έκανε, από την Αριστερά στη Δεξιά. Στο εξής καμιά άλλη. Όψιμος αλλά συνεπέστατος από δω και πέρα δεξιός, όπως και οι συνεργάτες του, αλλά και γνήσιος: σκληρός και ανυποχώρητος απέναντι στους αδύνατους, υποτελής και πειθαρχημένος απέναντι στους ισχυρούς. Έτσι μόνον αλλάζει –και άλλαξε ήδη– η Ελλάδα και μετατράπηκε σ' ένα απέραντο συναλλακτήριο. Το καθετί το πληρώνει κανείς σε χρήμα και το έχει. Τι χρειάζονται, για παράδειγμα, οι σταθερές σχέσεις εργασίας. Η αγορά απαιτεί ευελιξία, ροϊκότητα, όπως και ανεργία, για να είναι συναλλάξιμη η συνείδηση του εργαζόμενου και να χορεύει αβίαστα στο ρυθμό της συναλλαγής. Δεν χρειάζεται πολύς ρεαλισμός, για να τα βλέπει κανείς αυτά τα πράγματα και να προσαρμόζεται. Είναι καθολικός ο φυσικός νόμος της επικράτησης του ισχυρού. Σε όλους τους έμβιους οργανισμούς αυτό συμβαίνει. Και στα ψάρια το ίδιο. Το μεγάλο τρώει το μικρό. Ο ρεαλισμός στην πιο αυθεντική του έκφραση. Αν όμως η μυωπικότητα του ενστικτώδικου ρεαλισμού οδηγεί τους οργανισμούς αυτούς στην εξαφάνισή, το ίδιο δεν συμβαίνει και με τους ανθρώπους και ιδίως με τους Έλληνες. Όσο κι αν ενεργούν με ενστικτώδικη μυωπικότητα, δεν διατρέχει ποτέ κίνδυνο η επιβίωσή τους. Γιατί διαθέτουν και θέτουν στην υπηρεσία της και την ευφυΐα. Ένα προσκύνημα ακόμα, μια απλή συνυπογραφή σε κάποιους βομβαρδισμούς εις βάρος «αγνωστών» και επιτεύχθηκε η επιβίωση. Η αγκίστρωση λοιπόν κάποιων ευφυών μικρών στους μεγάλους, για να γίνεται με κοινή συνέργεια η καταβρόχθιση των

λων μι-
ρών, που
ναι και οι
πρισσότε-
ρι και δεν
ξαντλού-
αι εύκο-
ι, αποτε-
ί τον πιο
ληρό πυ-
ίνα της
εαλιστι-
ίς ιδεο-
ογίας.
μείς δε οι
λληνες
ουμε πε-
ισσότε-
ους λό-
ους από
λους να
ρισκόμα-
ε ανάμε-

τα στους μεγάλους, κι ας μην παράγου-
ν. Δεν είναι μόνο επειδή είμαστε μι-
νοί, ούτε μόνο επειδή ακόμα διακρί-
νεται στο εθνικό μας σώμα σημάδια
του μακροχρόνιου ραγιαδισμού τους,
αλλά κυρίως γιατί είμαστε έξυπνοι, φέ-
νουμε «αναντάμ παπαντάμ» το δαιμό-
ιο της φυλής μέσα μας. Γι' αυτό και
αν οι μεγάλοι καταβροχθίζουν κομ-
ίτια από τη δική μας σάρκα, γιατί εί-
ναι και αυτοί ρεαλιστές, εμείς παραμέ-
νουμε πάντα γαντζωμένοι πάνω τους
και τους παρακαλούμε, μάταια ή όχι,
να έχει καμία σημασία, να τα «ξεκατα-
ροχθίσουν».

ΔΥΣΚΟΛΟ ΕΡΓΟ

Έτοιμα αισθήματα εθνικής υπερηφά-
νειας αυθεντικά ζει και η κυρία που
καταμείβει τους συνεργάτες της με εκα-
τομμύρια μισθό το μήνα, κλιμακωμένα
βραβεία ανάλογα με την ποιότητα των
πηρεσιών που προσφέρει ο καθένας,
και πασχίζει ιδροκοπώντας νύχτα και
μέρα να μας τα μεταγγίσει και να γεμί-
σει με αυτά και τις δικές μας ψυχές.
Πασχίζει πράγματι ιδροκοπώντας, για-
τί το πρόβλημα δεν βρίσκεται στο εθνι-
κό προσωπικό «φούσκωμα». Με λίγα
εκατομμύρια αμοιβή το μήνα αυτό επι-
πληρώνεται. Έτσι γίνεται και με τους
αθλοσφαιριστές ή τους προπονητές
τους. Μόλις υπογράφουν συμβόλαιο
(ισ)εκατομμυρίων με τη νέα ομάδα
πήκουν αυτόματα ψυχή τε και σώματι
αυτή και με το πρώτο της γκολ, που

μπορεί να σημειωθεί και πάνω στην
ώρα υπογραφής του συμβολαίου, πανη-
γυρίζουν σαν τρελοί από τη χαρά τους.
Γιατί το χρήμα είναι κινητήρια δύναμη
και της ψυχής, γεννά ή και σβήνει αυτο-
στιγμεί τα πιο δυνατά συναισθήματα,
όποιο περιεχόμενο ή κατεύθυνση κι αν
έχουν. Ο Μαρξ δεν το πρόβλεψε με τό-
ση ακρίβεια. Κρίμα όμως που δεν έτυχε
και στη δική μου ζωή ένα ανάλογο πο-
σό, για ν' ανανεώσω κι εγώ πλήρως τον
μπαγιατεμένο συναισθηματικό μου κό-
σμο. Το πρόβλημα, λοιπόν, δεν είναι
πώς θα νιώσει ένα άτομο εθνική έξαρ-
ση μέσω των εκατομμυρίων. Το μέγα
πρόβλημα είναι πώς θα νιώσουν την
ίδια έξαρση τα άλλα άτομα μέσω βαν-
καλισμών. Εγώ προσωπικά δικαιολογώ
το ύψος των αμοιβών, γιατί αναγνωρί-
ζω πως πρόκειται για έργο δύσκολο
που απαιτεί πράγματι πολύ μόχθο.

ΕΥΘΥΝΕΣ ΠΟΥΘΕΝΑ

Μόλα ταύτα η κυβέρνηση Σημίτη κα-
λύπτει την κ. Αγγελουπούλου, μας λέει ο
κυβερνητικός εκπρόσωπος, και επι-
πλέον δεν έχει ευθύνη. Αυτό είναι το
δεύτερο αδικαιολόγητο ξάφνιασμα
μας. Και στ' αλήθεια γιατί να ευθύνε-

ται; Επει-
δή επί κυ-
βέρνησης
Σημίτη γί-
νονται αυ-
τά; Ο χρό-
νος που
συμβαί-
νουν τα
διάφορα
γεγονότα
είναι εντε-
λώς συ-
μπωματι-
κό στοι-
χείο. Εδώ

και χρόνια διδασκό-
μαστε ότι οι κυβερ-
νήσεις δεν υπάρ-
χουν για να ασκούν
δικό τους αυτόβουλο
έργο, αλλά για να
συναινούν υπογρά-
φοντας στις θελή-
σεις των μεγάλων.
Το γεγονός επίσης
ότι ο ίδιος ο πρωθυ-
πουργός έχει αναλά-
βει την εποπτεία του
έργου της σχετικής

Επιτροπής δεν επιφορτίζει ούτε αυτό
κάποια ευθύνη στην κυβέρνηση, γιατί,
παρακολουθώντας και συναινώντας
πάντα σε όλα ο πρωθυπουργός μας,
επιτελεί στο ακέραιο το εποπτικό του
έργο. Έχει παγιώσει εδώ και χρόνια
την τακτική του: Εκφράζοντας μέσω
της αβουλίας του τη βούληση των μεγά-
λων, απαλλάσσει την κάθε του πράξη
από ευθύνες. Γι' αυτό και στην προκει-
μένη περίπτωση δεν έχει καμία ευθύνη
η κυβέρνηση. Εδώ και χρόνια διαβρώ-
νεται ηθικά η ελληνική κοινωνία με κυ-
βερνητικές κατευθύνσεις και υποκινή-
σεις και ευθύνη δε φύτευται πουθενά. Κι
ενώ η κοινωνία μας έχει μπει πλέον
στην τελική ευθεία της διαφθοράς,
εξαιτίας των πρωτογενών μετουσιώσε-
ων, που είναι οι πολιτικές, δεν θα πρό-
πει ουδόλως να μας ξαφνιάζει που βλέ-
πουμε τους διαβρωτές της ανασκου-
μπωμένους να επιτελούν οι ίδιοι και το
έργο της κάθαρσης. Δεν είναι καθόλου
βέβαιο ότι πρόκειται για οξύμωρο.
Μάλλον πρόκειται για την εφαρμογή
παλιάς και προπαντός δική μας μεθό-
δου: «ο τρώσας και ιάσεται». Γι' αυτό
και όλα είναι θεραπεύσιμα σ' αυτόν
τον τόπο.

Αθηναϊκοί περίπατοι

του Βασίλη Μαρουλά

Πολύ περισσότερο παρ' όσα από τον καιρόν του Αμπού έως σήμεραν έτυχε να διαβάσω εις τον ξένον τύπον υβριστικά διά την Ελλάδα, μ' έκαμαν να εντερέπωμαι αι κατά τας παραμονάς των Ολυμπιακών Αγώνων συστάσεις των ιδικών μας εφημερίδων προς την αστυνομίαν και τους οικοκυραίους, να επιμεληθούν προς χάριν των ξένων την καθαριότητα των δρόμων, και να φροντίσουν να μη βρωθούν αι μάνδραι και να μην είναι τα πεζοδρόμια παραρτήματα μακελλείων και λαχανοπωλείων. Όλα αυτά εξητούντο ως και όταν επρόκειτο να επισκεφθούν τας Αθήνας οι αυτοκράτορες Δον Πέτρος και Γουλιέλμος, ως μέτρα έκτακτα, με την υπόμνησιν μάλιστα ότι δεν θα παρατείνοντο επί πολλάς ημέρας αι τοιαύται περί καθαριότητος ενοχλήσεις... ούτω και οι κάτοικοι των Αθηνών μόνο εις εκτάκτους περιστάσεις πρέπει ν' αναπνέουν άοσμον αέρα, να μην γλιστρούν εις αίματα και να μη σκοντάπτουν εις σάπια πορτοκάλια και λείψανα γατών και ορνίθων;

Μη βιασθήτε να με κατατάξετε εις το γένος των αναμασητικών ζώων αν σας ομιλώ διά την κατάσταση των αθηναϊκών δρόμων. Ούτε καμήλα είμαι ούτε επικήδειος ρήτωρ διά να μου αρέσουν τα αναμασήματα. Τούτο όμως εσυλλογίσθην, ότι μετά τους Ολυμπιακούς Αγώνας οι Αθηναίοι, εξιπασθέντες από την λαμπρότητα της πανηγύρεως, την συρροήν του τόσου κόσμου, την παρουσία του βασιλέως και των πριγκίπων, τας σημαίας, τα σαλπίσματα, τας φωτοχυσίας, τας μουσικάς και του Λούη τας τιμάς, εκατόντησαν όλοι αθλομανείς. Η Πλάκα, προπάντων, όπου κατοικώ, έγινε όλη ένα είδος Σταδίου. Καθ' ημέραν κινδυνεύω ν' ανατραπώ από υποψηφίους μαραθωνοδρόμους, ή να σπάσουν οι δυσκοβόλοι την κεφαλήν μου. Διά να σχηματίσετε ιδέαν του βαθμού εις το οποίον έφθασεν η αγωνομανία, αρκεί να σας είπω ότι κάθε απόγευμα περί την δύσιν του ηλίου ημπορεί ο διαβάτης να

καμαρώση περί τον πλάτανον της Πλάκας και το φανάρι του Διογένους, εκτός των παιδων και νεανίσκων και κάμποσα, όχι μόνον μικρά αλλά και αρκετά μεγάλα αγοροκόριτσα, να σηκώνουν βάρη, να πηδούν, να ρίπτουν δίσκους και να τρέχουν, ως φαίνεται, τας περί εξισώσεως των δύο φύλων προοδευτικές ιδέας της «Εφημερίδας των Κυριών».

Καλά θα εκάμνατε να στείλετε εκεί κανένα από τους ρεπόρτερ σας να περιγράψη αυτά τα σπαρτιατικά παιχνίδια, διότι αξίζουν τον κόπο. Εγώ ήθελα μόνον να σας υποδείξω ότι, αφού από τόσα έτη βοά όλος ο κόσμος κατά του κοριοτού, της λάσπης, των λάκκων και της δυσωδίας και ματαίως αγωνίζεται, όλος ο τύπος να φέρη εις θεογνωσίαν τους δημοτικούς μας άρχοντας και την αστυνομίαν, καλό ίσως θα ήτο να αποταθή σήμεραν προς διόρθωσιν του κακού εις την αγωνομανίαν, να προσπαθήσει δηλαδή να πείσει τους φιλάθλους ότι χωρίς πνεύμονας υγείας αδύνατον είναι να υπάρξουν μυώνες ισχυροί. Ότι εφ' όσον εξακολουθούν ν' αναπνέουν τας αναθυμιάσεις της Πλάκας, της Βάθιας, της Παλαιάς Αγοράς, του Ροδακιού και του Βαθρακονησίου, χάνουν τον καιρό των γυμναζόμενοι και ονειρευόμενοι τας δάφνας του Λούη.

(...)

Σκοπός μου σήμεραν είναι μόνον να υποδείξω ότι η σημερινή αγωνομαχία παρέχει εις τον τύπον μοναδικήν ευκαιρίαν να την εκμεταλλευθή υπέρ τη καθαριότητος και της ευπρεπειάς των δρόμων της πρωτευούσης. Την ελπίδα επιτυχίας ενισχύει η σύμπτωσης ότι η αγωνιστίτις αυτή επέσκηψεν οξυτέρα επί των κατοικούντων τας ρυπαράς συνοικίας. Τούτους πρόκειται ο τύπος να πείση όχι ότι κινδυνεύει το στήθος των από φθίσιν, αφού δεν τους μέλει περί τούτου, αλλ' οι μυώνες των από ατροφίαν, και μάταιον είναι να γυμνάζωνται, να τρέχουν, να δυσκοβολούν και να βλέπουν εις τον ύπνο των ολυμπιακά βραβεία, εφ' όσον εξακολουθούν να

τρέφουν τους πνεύμονάς των με τελμάτων, σφαγείων και βόθρων αναθυμιάσεις.

Εμμανουήλ Ροΐδης
Περιοδικό Εστία 22.5.1896

Έννοια σχετική το παρελθόν. Μπορεί στην περιγραφή του να προβάλλεται το μέλλον. Σ' έναν λαό-καραβάνι με πορεία συνεχώς κυκλική, δίχως προορισμό, ο χρόνος είναι πάντα σχετικός. Τους προσπερνά, απλώς, αδιαφορώντας εκείνοι γι' αυτόν κι αυτός για εκείνους. Η μέθη των μεταλλείων βόλεψε. Η λάμψη τους θάμπωσε κάπως την πραγματικότητα. Ο αυτοκράτορας Δον Σάμαρανκ θα βρει αστραφτερά χαμόγελα να τον περιμένουν. Ο πολιτισμός αντανακλάται στο χρυσό των μεταλλείων, στο μέγεθος των χορηγιών, στο ύψος των προμηθειών. Μη βγει κανείς από την γραμμή. Στο караβάνι όλοι πρέπει να τραγουδούν «ήταν ένα μικρό καράβι, ήταν ένα μικρό καράβι, που πήγε ά-ά-πατο οέ, οέ, οέεεεε». Οι «καρατερί» στις γειτονιές θα γεμίσουν υποψήφιους ολυμπιονίκες. Το τάε κβο ντο είναι το μέλλον της χώρας. Χρυσό και με σχιστά μάτια. Αντιπροσωπευτικότατο. Η παραγωγή βιονικών ολυμπιονικών γίνεται κατ' εντολήν τής αυλής του Δον Εκάστοτε. Τόσα μετάλλια πήρε η χώρα μας κι ούτε ένα στο τραμπολίνο; Απορίας άξιον. Να ολοκληρώσουμε το πνεύμα των Ολυμπιακών Αγώνων. Να προτείνουμε ως αθλήματα την κατάποση ξιφών, τον άνθρωπο-βολίδα και την ασώματο κεφαλή. Έχουμε, άλλωστε, τόσες επιτυχίες παγκοσμίως στα παραπάνω. «Ήταν ένα μικρό καράβι...». Ποιοι ζητούν απαντήσεις; Οι νεκροί; Ας γελάσω. Το μέλλον ζητεί προετοιμασία και απαιτεί την συνενοχή. Πόσον καιρό κρατούν 80 νεκροί ζωντανή την τηλεθέαση; Τρεις βδομάδες, να τ' αφήσω; Ταπεινή η αλήθεια, σκύβει ακόμη περισσότερο κάθε φορά που την ξεφτιλίζουν. Ενώνεται. Γίνεται στεφάνι. Στεφάνι δάφνινο μόνο για όσους το αξίζουν.

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Επιμέλεια: Σωτήρης Ντάλης

Παράθυρο ελπίδας στη Μέση Ανατολή

Μια χαραμάδα ελπίδας για έξοδο από την κρίση στο Μεσανατολικό φαίνεται ν' αφήνει η Σύνοδος Κορυφής στο ει-δυλλιακό θέρετρο Σαρμ ελ Σεχ στην Ερυθρά Θάλασσα.

Εκεί, ο αιγύπτιος πρόεδρος Χόσνι Μουμπάρακ υποδέχθηκε τον παλαιστίνιο ηγέτη Γιασέρ Αραράτ και τον ισραηλινό πρωθυπουργό Εχούντ Μπαράκ. Το ρόλο της Μαντλίν Ολμπράιτ έπαιξε ο αμερικανός πρόεδρος Μπιλ Κλίντον, συνεπιουρούμενος από τον γ.γ. του ΟΗΕ Κόφι Ανάν, ο βασιλιά της Ιορδανίας Αμπντάλα και τον ύπαλο εκπρόσωπο της Ευρωπαϊκής Ένωσης για θέματα εξωτερικής πολιτικής και ασφάλειας Χαμιέ Σολάνα. Ενδεικτικό του κλίματος είναι ότι λίγες ώρες πριν από την έναρξη της συνόδου, οι δύο πλευρές δεν είχαν συμφωνήσει για τον κατάλογο των προς συζήτηση θεμάτων.

Οι Παλαιστίνιοι υποστήριζαν ότι μια σειρά θεμάτων θα πρέπει οπωσδήποτε να απασχολήσει τη σύνοδο. Ανάμεσά τους περιλαμβάνονταν ο άμεσος τερματισμός των εχθροπραξιών, η υποχώρηση των ισραηλινών στρατευμάτων στις προηγούμενες συγκρούσεις, η άρση του αποκλεισμού των παλαιστινιακών πόλεων, η σύσταση Διεθνούς Διερευνητικής Επιτροπής που θα καταλογίσει ευθύνες για τους δεκάδες νεκρούς των τελευταίων ημερών, η επανάληψη των ειρηνευτικών διαπραγματεύσεων βάσει των αποφάσεων 242 και 338 του ΟΗΕ. Στις προτάσεις του Αραράτ υπήρχε και το σενάριο για ενεργό ανάμειξη της διεθνούς κοινότητας –ίσως και με αποστολή διεθνούς στρατιωτικής δύναμης– για την προστασία του παλαιστινιακού λαού. Από την πλευρά τους οι Ισραηλινοί έφθασαν στην Αίγυπτο ζητώντας μεταξύ άλλων την άμεση διακοπή της παλαιστινιακής εξέγερσης, τη σύλληψη όσων μελών της Χαμάς και της Τζιχάντ αποφυλακίστηκαν από τις παλαιστινιακές αρχές, τον απο-

πλισμό της πολιτοφυλακής Τανζίμ, η οποία συνδέεται με το κίνημα Φατάχ του Αραφάτ. Επίσης ζητούσαν να σταματήσει η υποκίνηση της βίας από τα παλαιστινιακά ΜΜΕ και να αποκατασταθεί η συνεργασία σε ζητήματα ασφάλειας.

Πριν από την έκτακτη Σύνοδο Κορυφής, Ισραηλινοί και Παλαιστίνιοι συμφωνούσαν σε μια μόνο κοινή διαπίστωση: ότι σ' αυτή τη συνάντηση δεν θα υπάρξει χρόνος για να συζητηθεί η ουσία μιας ειρηνευτικής συμφωνίας. Έτσι, ήταν επόμενο, ύστερα από συζητήσεις 20 ωρών και υπό την ασφυκτική πίεση του Κλίντον, οι δύο πλευρές να οδηγηθούν σε μια εύθραυστη συμφωνία, η οποία προβλέπει: Πρώτον, την αποχώρηση των Ισραηλινών από τη Δυτική Όχθη και τη Γάζα και την άρση του αποκλεισμού αυτής της περιοχής. Δεύτερον, τη σύσταση μιας διεθνούς επιτροπής που θ' αναζητήσει τις ευθύνες για τα αιματηρά επεισόδια που άρχισαν στις 28 Σεπτεμβρίου και είχαν ως αποτέλεσμα να χάσουν τη ζωή τους τουλάχιστον 100 άνθρωποι (στη συντριπτική πλειονότητα Παλαιστίνιοι).

Στην επιτροπή αυτή θα μετέχουν εκπρόσωποι των Παλαιστινίων και των Ισραηλινών, των ΗΠΑ και του ΟΗΕ. Αντίθετα δεν θα μετέχει εκπρόσωπος της Ε.Ε., όπως ζήτησε ο Αραφάτ. Όπως μετέδωσαν τα διεθνή πρακτορεία, υπήρξε και μυστική συμφωνία μεταξύ Παλαιστινίων και Ισραηλινών για θέματα ασφάλειας, την οποία θα επιτηρεί η CIA!

Τρίτον, την έκδοση κοινής ανακοίνωσης με την οποία θα γίνεται έκκληση για να δοθεί τέλος στη βία και, τέλος,

τέταρτον, την επανάληψη των διαπραγματεύσεων.

Έχουμε λοιπόν μια εύθραυστη συμφωνία στην οποία κατέληξαν Ισραηλινοί και Παλαιστίνιοι γιατί δεν υπήρχε άλλη επιλογή. Οτιδήποτε διαφορετικό θα κατέληγε σε τραγωδία.

Η εύθραυστη συμφωνία στην οποία κατέληξαν Ισραηλινοί και Παλαιστίνιοι έγινε γιατί δεν υπήρχε άλλη επιλογή. Οτιδήποτε διαφορετικό θα κατέληγε σε τραγωδία.

Η επόμενη μέρα

του Σωτήρη Ντάλη

Οι σκηνές της 5ης Οκτωβρίου στο Βελιγράδι θύμιζαν σε μεγάλο βαθμό την Ανατολική Ευρώπη του 1989. Τότε, που η μια πρωτεύουσα μετά την άλλη γέμιζαν με εκατοντάδες χιλιάδες ανθρώπους.

Όπως σημείωνε εύστοχα και ο Martin Woollacott στην εφημερίδα *The Guardian*, το πλεονέκτημα να κάνει κανείς την επανάστασή του δέκα χρόνια αργότερα απ' όλους τους άλλους είναι ότι έχει μάθει ν' αναγνωρίζει τα σημάδια της επερχόμενης αλλαγής.

Όμως δεν μπορούμε να ισχυριστούμε ότι η Σερβία έχασε τις αλλαγές που έφερε το 1989 στην Σοβιετική Ένωση και την Ανατολική Ευρώπη. Αντιθέτως, καθώς το γιουγκοσλαβικό κράτος βρισκόταν τότε σε πορεία αποσύνθεσης, η Σερβία πήρε τα χειρότερα και έχασε τα καλύτερα από εκείνες τις αλλαγές'. Σε μία ήδη αποστεωμένη ιδεολογία δεν είχε να προσθέσει κάτι καινούργιο παρά μόνο έναν αταβιστικό εθνικισμό. Αντί για κράτος δικαίου, το μόνο που αναπτύχθηκε ήταν η εγκληματικότητα και η μαφία.

Η πρόσφατη νίκη της δημοκρατίας στη Γιουγκοσλαβία θα έχει τεράστια σημασία για τα Βαλκάνια αλλά και για ολόκληρη την Ευρώπη. Για περισσότε-

ρο από μια δεκαετία, οι επιλογές του Μιλόσεβιτς ενέπλεξαν τα Βαλκάνια σε μια κρίση που λειτουργούσε αποσταθεροποιητικά για ένα μεγάλο τμήμα της Ευρώπης.

Ο Μιλόσεβιτς επέλεγε ανέκαθεν τη χειρότερη λύση, αυτή που θα μπορούσε να προκαλέσει τις μεγαλύτερες ζημιές. Όλοι οι πόλεμοι στους οποίους ενέπλεξε τη χώρα του ο Μιλόσεβιτς είχαν κακή εξέλιξη για το Βελιγράδι.'

Για πρώτη φορά μετά 13 χρόνια ο σερβικός λαός κατάφερε να συσπειρωθεί και με αξιοθαύμαστο κουράγιο να ξεγερωθεί κατά της προσπάθειας του Μιλόσεβιτς να αλλάξει το αποτέλεσμα των προεδρικών εκλογών. Η εξέγερση της 5ης Οκτωβρίου αποτέλεσε την κορύφωση μιας εβδομάδας μη βίαιων διαδηλώσεων, οι οποίες συσπείρωσαν τους ανθρακωρύχους, τους εργάτες, και τους φοιτητές. Ήταν μια έκφραση της καταπιεσμένης επιθυμίας για αλλαγή, την οποία ο Βόιτσλαβ Κοστούνιτσα κατάφερε με επιτυχία να μετατρέψει σε μια εκλογική νίκη στις 24 Σεπτεμβρίου.

Πάνω απ' όλα όμως, ήταν η καθολική απόρριψη ενός ανθρώπου. Του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς.

Δεν θα πρέπει όμως να πέσουμε στην παγίδα να αναζητήσουμε τα αίτια των

σφαγών στην πρώην Γιουγκοσλαβία αποκλειστικά και μόνο στο σκοτεινό χαρακτήρα του Μιλόσεβιτς. Το τιτοϊκό σύστημα και οι διαστροφές του, η άνοδος του εθνικισμού, η συνενοχή των αρχηγών των υπόλοιπων Δημοκρατιών της Γιουγκοσλαβίας, η ανεπάρκεια της σερβικής αντιπολίτευσης αλλά και η εθελουφλία της Δύσης χρησίμευσαν στον Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς.

Η εξέγερση της 5ης Οκτωβρίου έφερε ένα άνεμο ελευθερίας πάνω από το Βελιγράδι, ο δε Μιλόσεβιτς θα πρέπει να έμαθε ότι κανείς δεν είναι τόσο μόνος όσο ένας δικτάτορας που ανατράπηκε. Μια νέα ζωή αρχίζει για τη Γιουγκοσλαβία, που θα πρέπει όμως να συμφιλιωθεί με τον εαυτό της, με τις μειονότητες και με τους γείτονές της.

Το «λαμπρό ευρωπαϊκό μέλλον» που υποσχέθηκαν οι ευρωπαίοι πολιτικοί ηγέτες στην πολύπαθη Γιουγκοσλαβία, σε μια πρώτη φάση, θα χαρακτηριστεί από την άρση του εμπάργκο παροχής πετρελαίου καθώς επίσης και από την άρση της απαγόρευσης πτήσεων από και προς την Γιουγκοσλαβία. Αυτό αποφάσισαν οι 15 υπουργοί Εξωτερικών της Ε.Ε. στη Σύνοδο της 9ης Οκτωβρίου 2000. Τα άλλα μέτρα, που αφορούν το εμπάργκο πώλησης όπλων και πυρομα-

χικών στη Γιουγκοσλαβία, τη λευκή λίστα για τη χρηματοδότηση εκείνων των επιχειρήσεων που δεν συνεργάστηκαν με το καθεστώς Μιλόσεβιτς, τη χορήγηση θεωρήσεων των διαβατηρίων στα μέλη του στενού περιβάλλοντος του Μιλόσεβιτς, την απαγόρευση χρηματικών συναλλαγών μεταξύ δυτικών και γιουγκοσλαβικών τραπεζών κ.λπ., όλα τα συζητήσουν οι 15, προκειμένου να βρουν τρόπους σταδιακής άρσης τους.

Όσον αφορά στην οικονομική ενίσχυση της Σερβίας, αυτή μπορεί να γίνει άμεσα σ' ό,τι αφορά την παροχή ανθρωπιστικής βοήθειας. Για την πραγματική, όμως, παροχή μαζικής οικονομικής ενίσχυσης της Δύσης για την ανόρθωση της κατεστραμμένης Γιουγκοσλαβίας θα προηγηθεί η μετάβαση επί τόπου ομάδας εμπειρογνομόνων από κοινοτικούς και εκπροσώπους της Παγκόσμιας Τράπεζας, προκειμένου, σε συνεργασία με τα μέλη της νέας κυβέρνησης, να προσδιορίσουν τους τομείς εκείνους οι οποίοι έχουν ανάγκη άμεσης οικονομικής ενίσχυσης. Η παρουσία της Παγκόσμιας Τράπεζας έχει μεγάλη σημασία γιατί εξασφαλίζει και τις ΗΠΑ. Μέσω αυτής, οι ΗΠΑ ελέγχουν ουσιαστικά ποιοι και με ποιο τρόπο θα επιλεγούν για να ενισχυθούν οικονομικά με στόχο την ανάπλαση του πολιτικού τοπίου της Γιουγκοσλαβίας κατά τα συμφέροντά τους.³

Η απομάκρυνση του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς από την εξουσία δεν είναι μόνο πολιτικό γεγονός πρώτης τάξεως. Θα επηρεάσει καθοριστικά τις οικονομικές προοπτικές της Γιουγκοσλαβίας, των γειτόνων της και ολόκληρης της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Όπως σημειώνει και ο William Builer, στέλεχος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Ανικοδόμησης και Ανάπτυξης,⁴ ο πόλεμος και η δεκάχρονη απομόνωση έχει μειώσει το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν της Γιουγκοσλαβίας τουλάχιστον κατά το ένα τρίτο από το 1989, ενώ έχει εκτοξεύσει την ανεργία στο 30%. Η περυσινή χρονιά (1999) υπήρξε ιδιαίτερα καταστροφική, με το πραγματικό ΑΕΠ να έχει μειωθεί κατά 23% σε πραγματικούς όρους. Η υποδομή της χώρας βρίσκεται σε πολύ κακή κατάσταση, ενώ οι ζημιές που προκλήθηκαν από τους βομβαρδισμούς του ΝΑΤΟ υπολογίζονται σε 3

με 4 δισ. δολάρια.

Η Γιουγκοσλαβία απέχει πολύ από το να πραγματοποιήσει τα τρία πρώτα βήματα που είναι αναγκαία για τη μετάβαση στην οικονομία της αγοράς: την απελευθέρωση των τιμών, την ιδιωτικοποίηση και τη μακροοικονομική σταθεροποίηση. Και το δυσκολότερο, που είναι η δημιουργία θεσμών που θα υποστηρίξουν μια αποτελεσματική οικονομία της αγοράς. Επίσης, η αλλαγή της νομοθεσίας που θα αφορά στις οικονομικές συναλλαγές είναι μια σημαντική πρόκληση.

Στο πολιτικό επίπεδο, οι εξελίξεις στην Γιουγκοσλαβία κατέστησαν τον Κοστούνιτσα προνομιακό συνομιλητή της Ευρώπης και των ΗΠΑ και άφησαν εκτός παιχνιδιού τον ηγέτη του Μαυροβουνίου Μίλο Τζουκάνοβιτς, ο οποίος θεωρείτο ως ο «φυσικός» συνομιλητής της Ουάσινγκτον και των άλλων μεγάλων δυτικοευρωπαϊκών κυβερνήσεων. Ο μαυροβούνιος πολιτικός έχασε πολλά από τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούσε για την υλοποίηση της απόσχισης και της ανεξαρτητοποίησης της Δημοκρατίας του Μαυροβουνίου. Τώρα, ορισμένα κορυφαία ζητήματα, όπως αυτό της πολιτικής εξουσίας, θα επανακαθοριστούν σε άλλη βάση. Ήδη πληροφορίες που φτάνουν στις Βρυξέλλες λένε ότι η πολιτική εξουσία στο Μαυροβούνιο τείνει να επανισορροπήσει σε ένα νέο επίπεδο μεταξύ των οπαδών του Μίλο Τζουκάνοβιτς και των οπαδών του Μομίρ Μπουλάτοβιτς, συμμάχου μέχρι πρόσφατα του Μιλόσεβιτς που υποστηρίζει πλέον ανοιχτά τον Κοστούνιτσα.⁵

Το ίδιο ισχύει και για τους Αλβανούς του Κοσσυφοπεδίου που «χάνουν» μαζί με τον Μιλόσεβιτς και μια σειρά από σοβαρά επιχειρήματα για την ανεξαρτητοποίησή τους. Το σενάριο της απόσχισης του Κοσσυφοπεδίου από την Γιουγκοσλαβία γίνεται τώρα ιδιαίτερα πολύπλοκο.

Δεν είναι τυχαίες, άλλωστε, οι δηλώσεις της διεθνούς κοινότητας λίγο μετά την εκλογή του Κοστούνιτσα με τις οποίες ζητούσαν την εφαρμογή του ψηφίσματος 1244 του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ. Η κατάρρευση του Μιλόσεβιτς θορύβησε τόσο τους Αλβανούς του Κοσσυπεδίου όσο και την ίδια την Αλβανία.

Η ηγεσία των Αλβανών του Κοσσυφοπεδίου, από τον μετριοπαθή ηγέτη Ιμπραήμ Ρουγκόβα μέχρι τον πρώην πολιτικό ηγέτη του UCK και σημερινό πρόεδρο του Δημοκρατικού Κόμματος Χασίμ Θάτσι και τον διοικητή των Σωματίων Προστασίας Κοσσυφοπεδίου Αγκίμ Τσέκου, προσπάθησαν να υποβαθμίσουν τις πολιτικές αλλαγές στη Σερβία.

Όμως μοιάζει απίθανο, στο άμεσο μέλλον τουλάχιστον, οι δυτικές δυνάμεις και κυρίως οι ΗΠΑ να δεχθούν μια λύση για το Κοσσυφοπέδιο που θα ικανοποιούσε την πληγωμένη τιμή του σερβικού εθνικισμού. Άλλωστε, ακόμη κι αν το ήθελαν, κάτι τέτοιο θα ήταν αδύνατο μετά το αγεφύρωτο χάσμα του αίματος και του εθνικιστικού μίσους που χωρίζει πλέον τις δύο εθνότητες.⁶

Η κατάρρευση του καθεστώτος Μιλόσεβιτς θα έπρεπε να αποτελέσει κι ευκαιρία για μια «κομπή» αυτοκριτική για πολλούς στην Ελλάδα. Πολλοί από τους πρωταγωνιστές της ελληνικής πολιτικής ζωής από τη μια πλευρά καταδίκαζαν τη σφαγή των Κούρδων από τους τούρκους στρατοκράτες, τον αυταρχισμό της Άγκυρας και την έξαρση του τουρκικού εθνικισμού και από την άλλη χειροκροτούσαν τα πραξικοπήματα του Μιλόσεβιτς, τις εθνοκαθάρσεις και την καταπίεση, τις διώξεις, τις δολοφονίες και τις απαγωγές Σέρβων και Αλβανών.⁷

Ευτυχώς, η ελληνική εξωτερική πολιτική τα τελευταία χρόνια ξέφυγε από αυτόν τον φαρισαϊσμό και οι πρόσφατες εξελίξεις στην Γιουγκοσλαβία ήλθαν να την δικαιώσουν. Οι διπλωματικές πρωτοβουλίες που ανέλαβε η Ελλάδα για την άρση του αδιεξόδου μετά την επιβολή του εμπάργκο, τώρα δικαιώνονται. Μακριά από τα παιχνίδια των τοπικών εθνικισμών, η Ελλάδα μπορεί και μελλοντικά να διαδραματίσει έναν καθοριστικό ρόλο στην περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ενισχύοντας τη σταθερότητα, την ασφάλεια και τη συνεργασία.

Ο ΑΓΝΩΣΤΟΣ ΚΟΣΤΟΥΝΙΤΣΑ

Πριν από λίγους μήνες οι σέρβοι πολίτες μάλλον δεν θα αναγνώριζαν τον Βόιτσαβ Κοστούνιτσα στους δρόμους του Βελιγραδίου. Μόνο μερικοί ανα-

ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ

ρωτήθηκαν για την περίπτωση του, μετά την επιλογή του ως υποψηφίου της αντιπολίτευσης, κι αυτό γιατί οι άνθρωποι του Μιλόσεβιτς, μη βρίσκοντας άλλο επιχείρημα εναντίον του, άρχισαν να τον ψέγουν επειδή είναι άτεκνος και στο σπίτι έχει δύο γάτες και ένα σκύλο!

Ο καθηγητής Συνταγματικού Δικαίου Βόιτσλαβ Κοστούνιτσα μέχρι τις εκλογές της 24ης Σεπτεμβρίου θα έλεγε κανείς ότι ήταν ένας σχεδόν καθημερινός άνθρωπος. Δεν διαθέτει κανένα εξωτερικό χάρισμα, είναι απίστευτα χαμηλών τόνων και περνάει απαρατήρητος.

Όμως, όπως γράφουν οι «Φαινάνσιαλ Τάιμς», εσωτερικά κρύβει ένα εξαιρετικό μυαλό, μια βαθιά θρησκευτική πίστη και αξιοσημείωτη ακεραιότητα. Σύμφωνα της προεκλογικής εκστρατείας του ήταν ότι αυτός είναι ο μόνος που μπορεί να κοιτάξει τον κόσμο στα μάτια. Και ο κόσμος τον πίστεψε. Στις 5 Οκτωβρίου φώναζε συνεπαρμένος στο Βελιγράδι: «Κοστούνιτσα, σώσε μας από αυτό το φρενοκομείο».

Χαμογελάει ελάχιστα, λένε όσοι τον ξέρουν, αλλά τελικά φαίνεται ότι αυτός είναι που γελάει τελευταίος. Όταν το

1974, όντας καθηγητής στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου του Βελιγραδίου, υποστήριξε ένα συνάδελφό του που φυλακίστηκε επειδή είχε επικρίνει την κυβέρνηση, διώχτηκε από την ακαδημαϊκή κοινότητα. Το 1989, στην προσπάθειά του να διευρύνει τη βάση στήριξής του, ο Μιλόσεβιτς ζήτησε από τον Κοστούνιτσα να επιστρέψει. Εκείνος όμως αρνήθηκε.

Οι παρατηρητές συμφωνούν στην εκτίμηση ότι ο νεοκλεγείς πρόεδρος είναι εθνικιστής, αλλά δημοκράτης καθώς και αντικομμουνιστής. «Μου λένε

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ ΤΗΣ 24ης ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ ΤΟΥ 2000 ΣΤΗ ΓΙΟΥΓΚΟΣΛΑΒΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Σεπτέμβριος:

24/9: Γενικές εκλογές. Η αντιπολίτευση ανακοινώνει ότι, βάσει των πρώτων αποτελεσμάτων, ο υποψήφιος της Βόιτσλαβ Κοστούνιτσα συγκεντρώνει το 57% των ψήφων έναντι 33% του Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς. Η παράταξη του Μιλόσεβιτς ισχυρίζεται αντιθέτως ότι προπορεύεται με 44% έναντι 41%.

25/9: Πάνω από 40.000 οπαδοί της αντιπολίτευσης συγκεντρώνονται στο Βελιγράδι για να γιορτάσουν τη «νίκη τους». Η Δύση κατηγορεί τον Μιλόσεβιτς για απόπειρα παραποίησης των αποτελεσμάτων και αυξάνει τις πιέσεις για παράδοση της εξουσίας. Οι Ευρωπαίοι, ακολουθούμενοι λίγες μέρες αργότερα από την Ουάσινγκτον, τάσσονται υπέρ της άρσης των κυρώσεων κατά της Γιουγκοσλαβίας και της συγκρότησης μιας δημοκρατικής κυβέρνησης.

26/9: Η ομοσπονδιακή εφορευτική επιτροπή (CEF) δίνει στον Κοστούνιτσα ποσοστό 48,96% και στον Μιλόσεβιτς 38,62%, προαναγγέλλοντας δεύτερο εκλογικό γύρο. Ο Κοστούνιτσα απορρίπτει την ιδέα αυτή κάνοντας λόγο για «πασιφανή νοθεία». Η Ρωσία ζητεί άρση των κυρώσεων «όποιος κι αν είναι ο νικητής».

27/9: Ο Κοστούνιτσα ανακοινώνει ενώπιον 200.000 οπαδών της αντιπολίτευσης στο Βελιγράδι ότι «δεν θα υπάρξει συμβιβασμός» με το καθεστώς.

28/9: Η CEF προκηρύσσει δεύτερο

γύρο για τις 8 Οκτωβρίου. Ο ηγέτης της Σερβικής Δημοκρατικής Αντιπολίτευσης (DOS) Ζόραν Τζίντζιτς καλεί τους πολίτες σε εκστρατεία ανυπακοής. Το Μαυροβούνιο, η Εκκλησία και οι σέρβοι υπερεθνικιστές αναγνωρίζουν τη νίκη του Κοστούνιτσα. Τα επίσημα αποτελέσματα των βουλευτικών εκλογών δίνουν απόλυτη πλειοψηφία στο συνασπισμό του Μιλόσεβιτς.

29/9: Ο Κοστούνιτσα διαβεβαιώνει ότι έχει κερδίσει με πάνω από 52% και διεκδικεί νέα καταμέτρηση των ψήφων. Η DOS καταθέτει ένσταση στην εφορευτική επιτροπή και απειλεί με γενική απεργία από τις 2 Οκτωβρίου. Διαδηλώσεις σε πολλές σερβικές πόλεις και απεργία 7.500 χιλιάδων ανθρακωρύχων στο νευραλγικό ορυχείο της Κολουμπάρα υπέρ του Κοστούνιτσα.

30/9: Η CEF απορρίπτει την ένσταση της αντιπολίτευσης και επιμένει στον δεύτερο εκλογικό γύρο.

Οκτώβριος

1/10: Άνδρες των δυνάμεων ασφαλείας διεισδύουν στο ορυχείο της Κολουμπάρα αλλά δεν σημειώνονται επεισόδια.

2/10: Η «εκστρατεία ανυπακοής» της αντιπολίτευσης ξεκινά δυναμικά. Απευθυνόμενος στους πολίτες, ο Μιλόσεβιτς κατηγορεί την DOS ότι «επιθυμεί να θέσει τα Βαλκάνια υπό τον έλεγχο των δυτικών δυνάμεων». Ο ρώσος πρόεδρος προτείνει συνάντηση

με τον Μιλόσεβιτς και τον Κοστούνιτσα στη Μόσχα.

3/10: Εκπρόσωπος του αμερικανικού υπουργείου Εξωτερικών δηλώνει ότι σε περίπτωση που ο Μιλόσεβιτς μεταβεί στη Μόσχα πρέπει να συλληφθεί και να παραπεμφθεί στο Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο. Οι κινητοποιήσεις γενικεύονται σε όλη τη χώρα.

4/10: Ο Κοστούνιτσα δεν αποδέχεται την πρόσκληση για επίσκεψη στη Μόσχα στο προσεχές μέλλον. Η DOS δίνει στον Μιλόσεβιτς διορία ν' αναγνωρίσει τη νίκη του Κοστούνιτσα μέχρι τις 3 το απόγευμα της επομένης. Πάνω από 300.000 άτομα διαδηλώνουν σε περίπου 20 σερβικές πόλεις.

5/10: Το Συνταγματικό Δικαστήριο ακυρώνει τις προεδρικές εκλογές και ανακοινώνει τη διεξαγωγή νέων εκλογών. Πάνω από 300.000 οπαδοί της αντιπολίτευσης συγκεντρώνονται μπροστά στο ομοσπονδιακό κοινοβούλιο στο Βελιγράδι σε μια διαδήλωση χωρίς προηγούμενο. Εισβολή διαδηλωτών στο κτίριο του κοινοβουλίου και βίαια επεισόδια με την αστυνομία.

Ο Κοστούνιτσα αυτοανακηρύσσεται Πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας μιλώντας σε μισό εκατομμύριο λαού από τον εξώστη του δημαρχείου του Βελιγραδίου και συγκαλεί τη νέα Βουλή.

8/10: Ο Κοστούνιτσα ορκίζεται Πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας και προκηρύσσει πρόωρες βουλευτικές εκλογές για τις 24 Δεκεμβρίου.

υχνά ότι πρέπει να αποκηρύξω τις εθνικιστικές απόψεις μου, όμως ούτε πορώ ούτε θέλω να το κάνω». Ο εθνικισμός μου αφορά τη διαφύλαξη των γιουγκοσλαβικών συμφερόντων και το όλο που μπορεί και πρέπει να διαδραματίσει η Γιουγκοσλαβία. Ωστόσο, διήυνε πρόσφατα στην εφημερίδα «Ντάιτς»: «Δεν θα μπορέσουμε να διαφυλάξουμε τα εθνικά συμφέροντά μας αν εν λάβουμε υπόψη τις σχέσεις εξουσίας στον κόσμο».⁹

Τους ΝΑΤΟϊκούς βομβαρδισμούς ο Κοστούνιτσα τους καταδίκασε έντονα. Πιστεύει, όμως, ότι τώρα η Γιουγκοσλαβία θα πρέπει να βγει από την εσωστρέφειά της. «Οι Σέρβοι δεν θα ξεχάσουν τον πόλεμο με το ΝΑΤΟ, όμως δεν μπορούμε πια να κάνουμε τίποτα. Θα πρέπει να αφήσουμε την ιστορία να αποθεθήσει κάθε γεγονός στη θέση του, να συνεργαστούμε με τον κόσμο και να λύσουμε τα προβλήματά μας με διεθνή κοινότητα», λέει ο Κοστούνιτσα. Επίλυση των προβλημάτων δίχως διαλοποίηση των σχέσεων με τις ΗΠΑ δεν γίνεται, και αυτό το ξέρει ο σέρβος πολιτικός. Εξηγεί στη «Μοντ»: «Επιβρίνω την Αμερική για την πολιτική της και το ρόλο της στον πόλεμο των Βαλκανίων, στο όνομα των δυτικών δημοκρατικών αξιών. Ως Ευρωπαίος είναι αν να προστατεύω τη Δύση από τον ίδιο της τον εαυτό».¹⁰

Ο Βόιτσλαβ Κοστούνιτσα ήταν υπέρ του πολέμου με την Κροατία και τη Ρουσία και επέκρινε τον Μιλόσεβιτς όταν υπέγραψε τις συμφωνίες του Ντέιν συναινώντας στο διαμελισμό της Ρουσίας-Ερζεγοβίνης.

Ως πολέμιος του Μιλόσεβιτς, δίχως μάλιστα σε όλη την πολιτική του καριέρα να έχει υποχωρήσει ποτέ στις πιέσεις ή τις προσφορές του, ο Κοστούνιτσα θεωρήθηκε ο καλύτερος υποψήφιος για την αντιπολίτευση, αν και το όμμα του, το οποίο ίδρυσε το 1992, ποδεν ξεπέρασε το 7%. Η κακία που εκλοφορούσε μάλιστα ήταν ότι τα μέλη του Δημοκρατικού Κόμματος Σερβίας «χωρούσαν σε ένα πουλμανάκι». Σήμερα φαίνεται ότι ο άνθρωπος από πουθενά, ο μη χαρισματικός, έπεισε την ηρεμία του, την κοινή λογική του και τη γνησιότητά του.

Ο ίδιος δηλώνει «δημοκράτης αλλά

και εθνικιστής», διευκρινίζοντας ωστόσο ότι δεν ονειρεύεται μια «μεγάλη Σερβία» αλλά μια δημοκρατική Γιουγκοσλαβία.

Σε συνέντευξή του στον γαλλικό τηλεοπτικό σταθμό TF1, ο νέος πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας μίλησε για τις πολιτικές του πεποιθήσεις: «Είμαι δημοκράτης αλλά συγχρόνως εθνικιστής, όπως οι Αμερικανοί και οι Γάλλοι [...] Τα εθνικιστικά μου αισθήματα είναι φυσιολογικά [...] Ο εθνικισμός μου συνδέεται με το ενδιαφέρον για το μέλλον της χώρας μου ... και τη δυστυχία του λαού μου». Ο Β. Κοστούνιτσα διευκρίνισε πάντως ότι οι ιδέες του δεν συνδέονται με το όνειρο μιας «μεγάλης Σερβίας». Σε ερώτηση για το εάν προτίθεται να παραχωρήσει ανεξαρτησία στο Κόσοβο, απάντησε ότι κάτι τέτοιο είναι «αδύνατο», αφού δεν προβλέπεται από το Σύνταγμα της χώρας. «Θέλουμε να εδραιώσουμε ένα δημοκρατικό καθεστώς από το Μαυροβούνιο και το Κόσοβο ... τα δύο αυτά στοιχεία αποτελούν μέρος της χώρας», είπε, προσθέτοντας ότι το ψήφισμα 1244 του ΟΗΕ εγγυάται την εδαφική και πολιτική ακεραιότητα της χώρας και η εφαρμογή του «θα φέρει ειρήνη και σταθερότητα ... στη σημερινή κατάσταση χάους». Αναφερόμενος, τέλος, στην άρση των οικονομικών κυρώσεων εναντίον της Γιουγκοσλαβίας, ο Β. Κοστούνιτσα τόνισε ότι ανοίγονται νέες προοπτικές και ότι ο ίδιος επιθυμεί το άνοιγμα της χώρας του «στον κόσμο και την Ευρωπαϊκή Ένωση».¹¹

Σύμφωνα με τον άγγλο ιστορικό Timothy Garton-Ash, ο Κοστούνιτσα διαφέρει από τον Μιλόσεβιτς όσο η ημέρα με τη νύχτα. Όχι μόνο γιατί υποστηρίζεται από έναν συνασπισμό λιγότερο εθνικιστικών δημοκρατών, αλλά και επειδή είναι παθιασμένος με την έννομη τάξη. Πιστεύει στις εκλογές, στους θεσμούς, στις διαπραγματεύσεις. Ακόμη και ως σέρβος πατριώτης, αναγνωρίζει ότι η χώρα του θα έχει μέλλον μόνο με την επιστροφή της στην Ευρώπη.

Πρόκειται λοιπόν για έναν «μετριοπαθή εθνικιστή»: Κάποιοι Σέρβοι λένε ότι είναι και περισσότερο εθνικιστής από τον μετακομμουνιστικό τυχολώκτη Μιλόσεβιτς.

Για τον Timothy Garton Ash, τον Κο-

στούνιτσα τον ενδιαφέρει πολύ περισσότερο από ό,τι τον Μιλόσεβιτς η τύχη του σερβικού έθνους. Αυτός είναι και ο λόγος που τον έδωξαν από το Πανεπιστήμιο του Βελιγραδίου το 1974. Σε άλλο, δημοκρατικότερο και πιο ειρηνικό περιβάλλον θα ήταν ένας συντηρητικός, ρομαντικός πατριώτης, από αυτούς που συναντάμε συχνά, π.χ., στο βρετανικό Συντηρητικό Κόμμα, σημειώνει εύστοχα ο άγγλος ιστορικός.

Σίγουρα, τα ταραγμένα «νερά» που καλείται να διασχίσει ο Κοστούνιτσα είναι πολύ πιο επικίνδυνα από εκείνα που διέσχισε ο Χάβελ το 1989. Όμως η Ιστορία αναδεικνύει συνήθως απροσδόκητους ήρωες. Και ένας τέτοιος ήρωας μπορεί να αποδειχθεί ο δρ. Κοστούνιτσα.¹²

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. *The Guardian*, 6 Οκτωβρίου 2000.
2. Vidoslav Stevanovic, *Milosevic - Une Epitaphe*, Εκδόσεις Fayard, Παρίσι 2000.
3. Βλέπε την αναλυτική ανταπόκριση του Γ. Δαράτου από τις Βρυξέλλες στην εφημερίδα *Ημερησία* της 9ης Οκτωβρίου 2000.
4. *The Guardian* της 12ης Οκτωβρίου 2000.
5. Βλέπε εφημερίδα *Ημερησία* της 9ης Οκτωβρίου 2000. Ας σημειωθεί ότι η κυβέρνηση του Μαυροβουνίου δεν αναγνώρισε ούτε το εκλεγμένο γιουγκοσλαβικό κοινοβούλιο ούτε καν τον Κοστούνιτσα ως πρόεδρο της Γιουγκοσλαβίας και απαιτεί νέο διακανονισμό των σχέσεων Σερβίας-Μαυροβουνίου από μηδενική βάση.
6. «Η επόμενη μέρα για τον Κοστούνιτσα», εφημερίδα *Καθημερινή* της 6ης Οκτωβρίου 2000.
7. Βλέπε την εύστοχη ανάλυση του Μ. Μορόνη: «Η συντήρηση του μύθου του ήρωα Σλόμπο» στην εφημερίδα *Ελευθεροτυπία* της 9ης Οκτωβρίου 2000.
8. *Financial Times* της 6ης Οκτωβρίου 2000.
9. Όπως αναφέρεται σε αναλυτικό τηλεγράφημα του Πρακτορείου Ασοσιέιτεντ Πρες της 6ης Οκτωβρίου 2000.
10. *Le Monde* της 28ης Οκτωβρίου 2000.
11. *The Independent* της 5ης Οκτωβρίου 2000.
12. Βλ. αναλυτικά εφημερίδα *Ελευθεροτυπία* της 11ης Οκτωβρίου 2000.

ΤΟ ΦΑΙΝΟΜΕΝΟ ΤΟΥ ΘΕΡΜΟΚΗΠΙΟΥ: Πόσο απειλείται η Δυτική Ευρώπη;

του Αστέρη Χουλιάρρα

Σε μια πρόσφατη ομιλία του, ο υπουργός Εξωτερικών της Μεγάλης Βρετανίας Ρόμπιν Κουκ υποστήριξε ότι ίσως η μοναδική απειλή για την ασφάλεια της χώρας του στις αρχές του νέου αιώνα είναι το φαινόμενο του θερμοκηπίου.¹ Λίγες μέρες αργότερα, ένας από τους σημαντικότερους εμπειρογνώμονες της Βρετανίας στους πολιτικούς πάγους, ο δρ Peter Wadhams του Scott Polar Research Institute του Cambridge,² παρουσίασε σ' ένα έκπληκτο ακροατήριο στο Greenwich Forum νέα ανησυχητικά στοιχεία για το συνεχιζόμενο λιώσιμο των πάγων στην αρκτική ζώνη. Η αναπαραγωγή ψαριών των ψυχρών υδάτων (όπως ο μπακαλιάρος) έχει ήδη αναστατωθεί ενώ, όπως τόνισε ο βρεταννός επιστήμονας, απειλείται το Ρεύμα του Κόλπου (Gulf Stream), μια εξασθένηση του οποίου θα άλλαζε σημαντικά το κλίμα της Δυτικής Ευρώπης.

Πρωτοφανή στοιχεία για τη θέρμανση του Αρκτικού Ωκεανού καταγράφονται από τους επιστήμονες. Μια ερευνητική ομάδα του Polar Research Center του University of Washington δημοσίευσε μια μελέτη που αναφέρει ότι το πάχος του πολικού πάγου μειώθηκε κατά 40% (1,3 μέτρα) από το 1953 μέχρι σήμερα.³ Τα στοιχεία στα οποία βασίζεται η μελέτη προέρχονται από μετρήσεις των υποβρυχίων του αμερικανικού ναυτικού. Καθόλη την περίοδο του ψυχρού πολέμου, τα στοιχεία αυτά ήταν μυστικά μια και θεωρείτο ότι, αν ένα μη φιλικό κράτος αποκτούσε τις πληροφορίες για το πού και πότε τα υποβρύχια είχαν πάρει τις μετρήσεις, θα μπορούσε να προβλέψει τις μελλοντικές ρότες τους. Ωστόσο μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και το τέλος του διπολικού κόσμου, οι επιστήμονες κατάφεραν να πεί-

σουν το αμερικανικό ναυτικό να δώσει αυτά τα στοιχεία στη δημοσιότητα.

Αν και ορισμένοι ειδικοί πιστεύουν ότι η θέρμανση της Αρκτικής ζώνης αντανακλά φυσικές παγκόσμιες διακυμάνσεις του κλίματος,⁴ πολλοί επιστήμονες την θεωρούν ως μια ακόμη απόδειξη των συνεπειών του φαινομένου του θερμοκηπίου. Όπως είναι γνωστό, το τελευταίο οφείλεται στις αυξημένες εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα και ορισμένων άλλων αερίων που σχετίζονται με την ανθρώπινη δραστηριότητα. Τα αέρια αυτά παγιδεύουν τις ακτίνες του ηλίου, εμποδίζοντας την αντανάκλασή τους στο διάστημα, και συνεπώς συμβάλλουν στην αύξηση της μέσης θερμοκρασίας του πλανήτη. Γενικά θεωρείται ότι οι μακροχρόνιες συνέπειες του φαινομένου του θερμοκηπίου (αύξηση της μέσης παγκόσμιας θερμοκρασίας μέχρι και 3,5 βαθμούς Κελσίου στα επόμενα 50-100 χρόνια) απειλούν εκείνες ακριβώς τις χώρες που δεν έχουν την κύρια ευθύνη για τις αυξημένες εκπομπές διοξειδίου.

Καθώς θεωρείται ότι το λιώσιμο των πάγων θα ανεβάσει το επίπεδο των θαλασσών και θα αυξήσει τη συχνότητα εμφάνισης ακραίων κλιματολογικών φαινομένων (όπως ξηρασίες ή τυφώνες), το φαινόμενο του θερμοκηπίου θα πλήξει τα κράτη εκείνα των οποίων το μεγαλύτερο ποσοστό του πληθυσμού τους κατοικεί σε παράκτιες περιοχές και των οποίων οι οικονομίες χαρακτηρίζονται από μεγαλύτερη συμμετοχή της αγροτικής παραγωγής στη διαμόρφωση του ΑΕΠ. Αντίθετα, πιστεύεται ότι οι περισσότερες βιομηχανικές χώρες θα πληγούν αναλογικά λιγότερο. Οι προβλέψεις αυτές αποτυπώνονται στον ακόλουθο πίνακα που περιγράφει το βαθμό έκθεσης μεγάλων κρατών στο φαινόμενο του θερμοκηπίου.

Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ οι ΗΠΑ που ευθύνονται για το 22,4% των παγκόσμιων βιομηχανικών εκπομπών

διοξειδίου του άνθρακα βρίσκονται στη 18η θέση από πλευράς έκθεσης στις συνέπειες του φαινομένου του θερμοκηπίου, η Ινδονησία που ευθύνεται μόλις για το 0,6% των αντίστοιχων εκπομπών βρίσκεται στην πρώτη θέση. Η αναντιστοιχία αυτή μεταξύ συμμετοχής και συνεπειών εξηγεί σε μεγάλο βαθμό την απροθυμία του αμερικανικού Κογκρέσου να επικυρώσει τη διεθνή συμφωνία του Κυότο (1997), η οποία εισάγει μέτρα ελέγχου των εκπομπών αερίων που σχετίζονται με ανθρώπινη δραστηριότητες.

Είναι προφανές ότι ο εγκλωβισμός περισσότερης ηλιακής ακτινοβολίας θα θερμάνει τον πλανήτη. Ωστόσο, το προφανές δεν είναι πάντα και αληθινό. Σύμφωνα με ορισμένους επιστήμονες υπάρχει η πιθανότητα το φαινόμενο του θερμοκηπίου να οδηγήσει ένα μεγάλο τμήμα του βορείου ημισφαιρίου της γης σε μια νέα εποχή παγετώνων. Το επιχείρημα αυτό αναφέρεται στο Ρεύμα του Κόλπου, το ωκεάνιο ρεύμα που μεταφέρει ζεστό επιφανειακό νερό στον βορειοανατολικό Ατλαντικό όπου στη συνέχεια ξεκινούν μάζες θερμού αέρα που διατρέχουν τη Δυτική Ευρώπη, κάνοντας το κλίμα της ηπιότερο. Όπως το νερό του Ρεύματος κινείται, ένα μέρος του εξατμίζεται, κι αυτό που μένει έχει μεγαλύτερη περιεκτικότητα σε αλάτι. Λόγω της πυκνότητάς του, το Ρεύμα του Κόλπου βυθίζεται και κινείται εκ νέου νότια. Κοντά στο ισημερινό, νέο ζεστό νερό από ποταμούς και τροπικές βροχές μειώνει τη πυκνότητα σε αλάτι, επιτρέποντας το Ρεύμα να ανατείλει ξανά στην επιφάνεια, να θερμανθεί και να κινηθεί πάλι βόρεια.

Με το φαινόμενο του θερμοκηπίου, το λιώσιμο των πάγων στον Αρκτικό Ωκεανό και τη Γροιλανδία θα εισάγει νέες ποσότητες νερού στον Βόρειο Ατλαντικό. Το αποτέλεσμα είναι ότι η περιεκτικότητα σε αλάτι δεν θα αυξηθεί και το

Ο Αστέρης Χουλιάρρας είναι διδάκτωρ Πολιτικής Επιστήμης και ερευνητής στο Ινστιτούτο Διεθνών Οικονομικών Σχέσεων

ΗΠΑ	17	258	29	17.8	22.4	5.24	3.8	2.0
ΕΣΣΔ	14	299	8	13.6	17.4	2.66	17.6	15.0
Κίνα	8	1.223	5	9.1	11.0	0.39	37.2	32.4
Ιαπωνία	13	126	71	4.7	4.8	2.92	4.7	2.6
Ινδία	5	947	8	4.1	3.0	0.29	43.8	31.7
Βραζιλία	5	165	30	3.9	1.0	0.37	20.3	8.6
Γερμανία	19	77	5	3.4	4.4	1.43	1.8	2.0
Βρετανία	14	58	48	2.2	2.6	0.83	14.9	1.8
Μεξικό	11	98	10	2.0	1.5	0.17	54.7	8.0
Ινδονησία	1	202	29	1.7	0.6	0.09	607.8	24.1
Καναδάς	8	28	14	1.7	2.1	0.50	181.8	3.3
Ιταλία	12	57	42	1.6	1.8	0.87	5.7	3.7
Γαλλία	18	57	19	1.5	1.6	1.00	3.4	3.3
Ταϊλάνδη	3	60	23	1.5	0.4	0.06	53.3	16.9
Πολωνία	16	39	8	1.5	2.0	0.07	7.1	15.0
Κολομβία	4	36	11	1.4	0.2	0.04	60.0	16.8
Βιρμανία		46	17	1.1		0.03	103.3	
Νιγηρία	7	128	11	1.1	0.4	0.03	28.3	30.7
Αυστραλία	2	18	78	1.1	1.2	0.24	107.5	4.2
Ν. Αφρική	8	39	21	1.1	1.3	0.09	32.2	5.8
ΚΩΔΙΚΟΣ	A	B	Γ	Δ	E	ΣΤ	Z	H

A: Βαθμός έκθεσης στο φαινόμενο του θερμοκηπίου

B: Πληθυσμός (εκατομμύρια) 1995

Γ: % πληθυσμός σε παράκτιες ζώνες

Δ: % ποσοστό συμμετοχής στις παγκόσμιες εκπομπές αερίων θερμοκηπίου

E: % ποσοστό συμμετοχής στις παγκόσμιες βιομηχανικές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα

ΣΤ: % ΑΕΠ (τρις. δολάρια) 1989

Z: Ακτές / ΑΕΠ (χιλιάδες χιλιόμετρα / τρις. δολάρια)

H: Αξία της αγροτικής παραγωγής ως ποσοστό του ΑΕΠ

Πηγή: Ian Bellany, *The Environment in World Politics*, Cheltenham: Edward Elgar, 1999, σελ. 191

Ρεύμα δεν θα βυθισθεί τόσο εύκολα. Χωρίς επαρκή ανατροφοδότηση, η κίνηση προς το νότο θα σταματήσει και το Ρεύμα του Κόλπου θα αποδυναμωθεί και τελικά θα εξαφανισθεί.

Αν κάτι τέτοιο συμβεί, το κλίμα της δυτικής Ευρώπης θα αλλάξει ριζικά. Για ματιά στο χάρτη είναι αρκετή για να πείσει τους σκεπτικιστές. Η Ρώμη βρίσκεται στο ίδιο γεωγραφικό πλάτος με το Σικάγο, ενώ η Βρετανία στο ίδιο γεωγραφικό πλάτος με το βόρειο Καναδά. Μερικοί επιστήμονες προβλέπουν ότι η εξαφάνιση του Ρεύματος του Κόλπου θα οδηγήσει σε μείωση της μέσης θερμοκρασίας στην Ευρώπη μέχρι και 8 βαθμούς Κελσίου.

Αυτό όμως που είναι πιο σημαντικό είναι το χρονικό διάστημα μέσα στο οποίο προβλέπεται ότι θα πραγματοποιηθεί αυτή η αλλαγή του κλίματος. Μερικοί ειδικοί μιλούν για λιγότερο από μια δεκαετία! Κι αυτό σε πλήρη

αντίθεση με τη στάθμη του επιπέδου των θαλασσών λόγω του φαινομένου του θερμοκηπίου, που υπολογίζεται ότι θα γίνει αισθητή ύστερα από 75 χρόνια. Επειδή καλύπτουν ωκεανό και όχι γη, οι πάγοι της Αρκτικής που λιώνουν δεν ανεβάζουν το επίπεδο της θάλασσας και δεν απειλούν παράκτιες κοινότητες. Όταν ο πάγος της θάλασσας λιώνει, χάνει βάρος και κατά συνέπεια εκτοπίζει λιγότερο νερό, ενώ την ίδια στιγμή ο λιωμένος πάγος προσθέτει νερό, και το επίπεδο του ωκεανού παραμένει το ίδιο. Αντίθετα οι πάγοι που καλύπτουν γη, όταν λιώσουν, απειλούν να ανεβάσουν το επίπεδο των θαλασσών. Το μεγάλο πρόβλημα του κοντινού μέλλοντος δεν αφορά τόσο την άνοδο της στάθμης των θαλασσών όσο τις επιπτώσεις του φαινομένου του θερμοκηπίου στο κλίμα του βορείου ημισφαιρίου.

Συμπερασματικά λοιπόν, το φαινόμενο του θερμοκηπίου, όπως και άλλα πα-

γκόσμια περιβαλλοντικά προβλήματα (π.χ. η καταστροφή του όζοντος), δεν αφορά μόνο τις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και την αναπτυγμένη Δύση. Ο κ. Κουκ έχει απόλυτο δίκιο που τονίζει τις συνέπειες αυτών που συμβαίνουν στους βόρειους ωκεανούς για την εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας της χώρας του. Η φωνή του βρετανού υπουργού Εξωτερικών αξίζει να προβληματίσει όσους θεωρούν ότι η έννοια «ασφάλεια» έχει μόνο στρατιωτικό (και ίσως οικονομικό) περιεχόμενο. Όπως κι οι άλλες μορφές ασφάλειας, η «περιβαλλοντική ασφάλεια» είναι μια απάντηση σ' έναν τύπο απειλής. Ωστόσο, είναι ταυτόχρονα θεμελιωδώς διαφορετική από τους άλλους τύπους ασφάλειας. Είναι ένα από τα είδη ασφάλειας που συχνά δεν μπορεί να εξασφαλισθεί στο κρατικό ή περιφερειακό επίπεδο. Σε περιπτώσεις (όπως αυτή του φαινομένου του θερμοκηπίου) απαιτεί παγκόσμιες δεσμεύσεις.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Gwyn Prins, «Water, Water, Everywhere», *The World Today*, Vol. 56 (4), April 2000, σελ. 5
2. <http://www.spri.cam.ac.uk/home.htm>
3. Jack Hamman, «Arctic expert unthaws alarming data on ice thinning», CNN, January 3, 2000
4. Για ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον site που εξετάζει τις ιστορικές μεταβολές του κλίματος βλ. <http://www.esd.ornl.gov/em/gen/transit.html>
5. Michael D. Lemonick, «... And Then How Cold?», *Time*, Vol. 154 (19), November 8, 1999
6. Για την έννοια της «περιβαλλοντικής ασφάλειας» βλ. Ashok Swain, «Environmental Security: Clearing up the concept», *Peace and Security*, Vol. 29, December 1997, σελ. 31-38; Monica Tenberg, «Risky business: Defining the concept of environmental security», *Cooperation and Conflict*, Vol. 30 (3), September 1995, σελ. 239-258; Marvin S. Soroos, «Global Change, Environmental Security, and the Prisoner's Dilemma», *Journal of Peace Research*, Vol. 31 (3), August 1994, σελ. 317-332; Michel Frederick, «La Sécurité Environnementale: Elements de definition», *Etudes Internationales*, Vol. 24 (4), December 1993, σελ. 753-765

Η «ξεφτίλα» και η αληθινή ντροπή

◆ Αποδείχθηκε για μια ακόμη φορά: το ποδόσφαιρο δεν είναι απλά μία αναμέτρηση ομάδων, αλλά κάτι πολύ περισσότερο. Σχεδόν στο σύνολο των χωρών του κόσμου αποτελεί ένα χώρο μέσα από τον οποίο συχνά διατυπώνονται πολιτικές απόψεις με διάφορους τρόπους. Δυστυχώς, το πρόσφατο παιχνίδι της εθνικής Ελλάδας με την Αλβανία ανήκει σε αυτήν ακριβώς την κατηγορία. Κατά συνέπεια, το αποτέλεσμα του δεν περιόρισε τις συζητήσεις γύρω από αγωνιστικά θέματα, αλλά συνδυάστηκε κυρίως με το γεγονός ότι η ήττα της Εθνικής ομάδας ήλθε από τους Αλβανούς, κάτι που θεωρήθηκε υποτιμητικό!

◆ Έτσι απλά. Η ήττα με 2-0 από τη γειτονική χώρα κατάφερε να προκαλέσει τόσους τριγμούς σε ολοκληρη την ελληνική κοινωνία, που αναρωτιέται κανείς πώς είναι δυνατόν ένα αποτέλεσμα (οποιοδήποτε) ποδοσφαιρικού αγώνα να έχει τόσες παρενέργειες σε μια χώρα η οποία δεν έψαξε πολύ για να βρει εξιλαστήρια θύματα τους ποδοσφαιριστές. Σύσσωμος ο Τύπος της επόμενης ημέρας έκανε λόγο για «εθνική ξεφτίλα», ενώ κατά τον ίδιο τρόπο παρουσιάστηκε το θέμα από τα τηλεοπτικά κανάλια, που λειτούργησαν στη λογική της εθνικής ντροπής. Θαρρείς πως οι Αλβανοί δεν ήταν μέσα στον αγωνιστικό χώρο και πως εν τέλει δεν δικαιούνταν να κερδίσουν, την ίδια στιγμή που οι έλληνες ποδοσφαιριστές ήταν υποχρεωμένοι να φύγουν νικητές. Διαφορετικά θα ερχόταν η ταπείνωση!

◆ «Πώς θα τον κοιτάξετε στα μάτια:», ήταν το ερώτημα που απηύθυνε η εφημερίδα *Πρωταθλητής* στους έλληνες διεθνείς, παρουσιάζοντας στο πρωτοσέλιδο φωτογραφία του Πύρρου Δήμα! Μέσα στη γενικότερη υπερβολή που καταγράφηκε από όλους, ειδήμονες και μη, είναι πραγματικά ιδιαίτερα δύσκολο να ξεχωρίσει κανείς τι είναι αυτό που έκανε τη μεγαλύτερη αρνητική εντύπωση. Κι αυτό, γιατί από τα κανάλια παρέλασαν δεκάδες άσχετοι, διατυπώνοντας απίστευτες απόψεις, που σε κάνουν απλά να αναρωτιέσαι γιατί ποτέ κανέναν από αυτούς δεν τους βλέ-

πεις στις (άδειες) κερζίδες όταν αγωνίζεται η Εθνική. Από τη στιγμή όμως που ακούς ακόμη και βουλευτές να χαρακτηρίζουν την ομάδα «Εθνική κουρέλας» (Γιακουμάτος) ή, στην καλύτερη περίπτωση, να συμβουλεύουν τον προπονητή σε παραίτηση (Λυκουρέζος), τότε δικαιολογείς τα πάντα.

◆ Το ποδόσφαιρο είναι γνωστό ότι γεννά εθνικά πάθη. Από την εποχή που η Ιταλία διοργάνωσε το παγκόσμιο κύπελλο του 1934, που χρησιμοποιήθηκε προπαγανδιστικά από το φασιστικό καθεστώς του Μουσολίνι. Καμιά φορά τα πάθη εμφανίζονται και στο εσωτερικό μιας χώρας, όπως έγινε στην Ισπανία του Φράνκο. Ακόμη και το προ ημερών παιχνίδι Ερυθρού Αστέρα-Παρτιζάν στο Βελιγράδι διακόπηκε με πολλούς τραυματίες, έπειτα από ταραχές που προκάλεσαν οι οπαδοί των δύο ομάδων, ορμώμενοι όχι από την αθλητική αντιπαράθεση, αλλά από την πολιτική αναστάτωση των τελευταίων ημερών.

◆ Σχεδόν σε κάθε γωνιά του κόσμου συναντούμε κερζίδες που συμπεριφέ-

ρονται βίαια και ρατσιστικά, μέσα ενημέρωσης που ακολουθούν την ίδια λογική ακόμα και κυβερνήσεις που προσπαθούν να εκμεταλλευτούν την επιτυχία ενός αθλητικού γεγονότος. Στην περίπτωση του αγώνα Αλβανίας-Ελλάδας τα πράγματα είναι ξεκάθαρα. Δυο χώρες που τις συνδέει σημαντικός όγκος μεταναστών παίζουν για την υπόληψη των πολιτών τους κι όχι για την πρόκριση. Κι όπως συμβαίνει συχνά σε τέτοιες περιπτώσεις οι αδύνατοι (Αλβανοί) αντιμετώπισαν αυτόν τον αγώνα με περισσότερο πάθος. Η νίκη επί της Ελλάδας ήταν όλη η ουσία για μια ομάδα που δεν την ενδιαφέρει ακόμη και αν χάσει σε όλα τα υπόλοιπα παιχνίδια.

◆ «Κερδίστε τους Έλληνες», ήταν η απαίτηση των Αλβανών, μια στάση που χαρακτηρίστηκε προκλητική από τους δικούς μας εκπροσώπους του Τύπου. Οι τελευταίοι ξέχασαν όμως ότι στον προηγούμενο αγώνα της εθνικής με τη Γερμανία οι έλληνες μετανάστες επιζητούσαν το ίδιο ακριβώς πράγμα. Τότε που ήταν από την πλευρά των Αλβανών.

Το IV Συνέδριο της Εταιρείας Θερβαντιστών

Είναι γνωστό ότι η ναυμαχία της Ναυπάκτου, τον Οκτώβριο του 1571, αποτέλεσε την πρώτη ίσως ιστορική συγκυρία κλονισμού της οθωμανικής παντοδυναμίας στο χώρο της Μεσογείου. Είναι ωστόσο λιγότερο γνωστό ότι στην ναυμαχία αυτή συμμετείχε και τραυματίστηκε κάποιος Ισπανός Μιγκέλ ντε Θερβάντες Σααβέδρα, χάνοντας το αριστερό του χέρι (για να αποκτήσει ίσως μεγαλύτερη αξία το δεξί, όπως είπε κάποτε χαρακτηριστικά ο ίδιος).

Η πόλη της Ναυπάκτου είχε λοιπόν την τιμή να φιλοξενήσει από 1-8 Οκτωβρίου 2000 το IV Διεθνές Συνέδριο της Εταιρείας Θερβαντιστών. Στην διοργάνωση συμμετείχε και η Εταιρεία Ελλήνων Ισπανιστών την οποία εκπροσώπησε ο καθηγητής Β. Ιβάνοβιτς. Πρόκειται για μια συνάντηση ιδιαίτερης σημασίας για τον χώρο των Ισπανικών Σπουδών, μιας και συγκεντρώνονται οι πιο επιφανείς ανά τον κόσμο φιλόλογοι, κριτικοί, ιστορικοί και στοχαστές του έργου του Θερβάντες και της εποχής του, του Siglo de Oro (Χρυσού Αιώνα). Πραγματοποιείται κάθε τρία χρόνια σε μέρη στα οποία είχε παραβρεθεί κατά τη διάρκεια της ζωής του ο ισπανός συγγραφέας. Πρόεδρος του Συνεδρίου ήταν ο καθηγητής J.M. Casasayas από το πανεπιστήμιο της Μαγιόρκα.

Κυρίαρχη ήταν η παρουσία της Ισπανίας και των ΗΠΑ – χώρες με την μεγαλύτερη παράδοση και διαφορετικές σχολές στην κριτική της κλασικής ισπανικής λογοτεχνίας. Η παρουσία της Ελλάδας ήταν αξιοπρεπής, αν λάβει κανείς υπ' όψιν του ότι οι ισπανικές σπουδές έχουν πολύ μικρή, σχεδόν ανύπαρκτη, ιστορία στη χώρα μας. Μίλησαν οι Α. Ζαχαρέας (Πανεπιστήμιο της Μινεσότα, ΗΠΑ), Ι. Χασιώτης (Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης), Β. Ιβάνοβιτς (Πανεπιστήμιο Αθηνών), Δ. Φιλιππίτης (Δημοσιογράφος), Χ. Κόμη-Καλλίνικου (υποψήφια διδάκτωρ πανεπιστημίου Paris III), Α. Villar Lecumberri (Ιόνιο Πανεπιστήμιο).

Κεντρικό άξονα των παρουσιάσεων αποτέλεσε, όπως ήταν αναμενόμενο, ο Δον Κιχώτης. Το έργο αυτό δεν είναι, όπως ίσως πιστεύουν πολλοί, το μοναδικό του Θερβάντες, ο οποίος έχει αφήσει πίσω του σειρά άλλων αφηγημάτων

και θεατρικών έργων, είναι όμως ένας σταθμός στην ιστορία της αφήγησης και γενικότερα της γραφής. Θεωρείται το πρώτο ίσως μοντέρνο μυθιστόρημα. Μέσα από την ανύδνη σάτιρα των ιπποτικών μεσαιωνικών μυθιστορημάτων, ο Θερβάντες εισάγει ένα παιχνίδι με πολλαπλές οπτικές γωνίες, σηματοδοτώντας έτσι την εγκατάλειψη της σταθερής και μονοδιάστατης οπτικής του Μεσαίωνα και την είσοδο στον προθάλαμο της νεωτερικότητας, εποχή που ταράσσεται από τους ανέμους της αυτοκριτικής και της αβεβαιότητας.

Οι θεματικές ενότητες που κάλυψε το επταήμερο Συνέδριο ήταν ωστόσο πολλαπλές και ποικίλες. Ορισμένοι από τους συνέδρους εστίασαν σε κάποιες συγκεκριμένες πλευρές του έργου του ισπανού συγγραφέα, ενώ για άλλους το έργο του Θερβάντες αποτέλεσε το έναυσμα για γενικότερους προβληματισμούς γύρω από την αφηγηματική τέχνη ή το σημείο σύζευξης ή σύγκρισης άλλων σημαντικών συγγραφέων της παγκόσμιας σκηνης: δεν έλειψαν λοιπόν συσχετισμοί του Θερβάντες και του έργου του με τον Αριστοτέλη, τον Πλάτωνα, ή με την λογοτεχνική παραγωγή του 20ού αιώνα, όπως των Χ.Λ. Μπόρχες, Κ. Φουέντες, Τ. Ντίκενς, Μ. Μπουλκάκοφ, Α. Παπαδιαμάντη κ.ά.

Οι παρουσιάσεις κατέδειξαν, μεταξύ άλλων, ότι τόσο η σύγχρονη αφήγηση όσο και η ζωγραφική, το θέατρο, ο κινηματογράφος και οι νέες ψηφιακές τε-

χνικές καταπιάνονται σήμερα, σχεδόν τέσσερις αιώνες μετά, με τα έργα του Θερβάντες και τα ζητήματα που εγκαινίασε η πρωτοποριακή γραφή του, όπως η αμφίβολη σχέση μεταξύ κόσμου και βιβλίων, πραγμάτων και λέξεων και ο κλονισμός της αυθεντίας (και της ταυτότητας) του αφηγούμενου υποκειμένου.

Το Συνέδριο έκλεισε με τα αποκαλυπτήρια ενός γλυπτού με τίτλο «Las letras y las armas» («Τα όπλα και τα γράμματα») του καταλανού γλύπτη Jaime Mir, αφιερωμένο στον ισπανό συγγραφέα και πολεμιστή που τοποθετήθηκε στο ιστορικό λιμάνι της Ναυπάκτου. Η σιλουέτα του γλυπτού γεννά στον θεατή μίαν αμφιβολία: ο Δον Κιχώτης ήταν τελικά αποκύημα της φαντασίας του Θερβάντες ή ο Θερβάντες αποκύημα της φαντασίας του Δον Κιχώτη;

Χριστίνα Κόμη-Καλλίνικου

Πολύτιμο CD-ROM

Μια πολύ ενδιαφέρουσα μελέτη των ελληνόφωνων εστιών του Λιβάνου και της Συρίας με αναλυτικά κείμενα, φωτογραφίες, ηχητικά και μαγνητοσκοπημένα αποσπάσματα που αποτυπώνουν με ζωντανό και άμεσο τρόπο τη διατήρηση της ιδιαίτερης γλωσσικής και εθνοτικής ταυτότητας των ελληνοφώνων της περιοχής παρουσιάζεται σε ηλεκτρονική έκδοση από το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας. Την έρευνα πραγματοποίησε η κοινωνιογλωσσολόγος δρ Ρ. Τσοκαλίδου.

LUIS BUNUEL, 100 χρόνια από τη γέννησή του

Κανένας, απολύτως κανένας, δεν φτάνει τον Bunuel σ' αυτή τη δουλειά. Είναι ο ύψιστος κινηματογραφιστής, ο κατ' εξοχήν δημιουργός του κινηματογράφου.
Αντρέι Ταρκόφσκι

Luis Bunuel:
Ένας ανδαλουσιανός σκύλος.

Πέρσι ήταν τα εντυπωσιακά όσο και πολύτιμα αφιερώματα στον Ρομπέρ Μπρεσόν και τον Κένζι Μιζογκούτσι. Προβολές όλων των ταινιών τους και δύο ογκώδεις τόμοι-κατάλογοι με μονογραφίες και σχολιασμένη φιλομογραφία που εξαντλούν το έργο και το πρόσωπο αυτών των μεγάλων δημιουργών. Φέτος, με αφορμή τα 100 χρόνια από τη γέννησή του, σειρά ήταν του μεγάλου ισπανού δημιουργού του κινηματογράφου Luis Bunuel να ανοίξει με τρόπο πανηγυρικό τις προφεστιβαλικές εκδηλώσεις του «Φεστιβάλ Κινηματογράφου της Θεσσαλονίκης». Το σύνολο του κινηματογραφικού του έργου, 37 ταινίες, κάποιες μάλιστα από αυτές

άγνωστες στην Ελλάδα. Από τον Ανδαλουσιανό σκύλο, την πρώτη του ταινία, μέχρι το Σκοτεινό αντικείμενο του πόθου, την τελευταία του. Οι προβολές άρχισαν στις 13 Οκτωβρίου και θα τελειώσουν στις 26 του ίδιου μήνα. Πραγματοποιούνται δε στον κινηματογράφο «Απόλλων-Renault» της οδού Σταδίου. Ταυτόχρονα, στους ίδιους χώρους, φιλοξενούνται φωτογραφικές εκθέσεις με τον γενικό τίτλο: «Ο Bunuel σε τρεις Διαστάσεις», καθώς και έκθεση επίσης φωτογραφίας και αφίσας από τη μεξικάνικη περίοδο του σκηνοθέτη. Όπως και στα δύο περσινά αφιερώματα, την όλη εκδήλωση συνοδεύει τόμος 380 σελίδων (συνέκδοση του ΦΕΚ και του Καστανιώτη) με επιλογή κειμένων και επιμέλεια από τους Μπάμπη Ακτσόγλου, Μιχάλη Δημόπουλο και Αχιλλέα Κυριακίδη. Τα περιεχόμενα του τόμου χωρίζονται σε τρεις μεγάλες ενότητες: Κείμενα και μελέτες για τον Bunuel, κείμενα και συνεντεύξεις του ίδιου του Bunuel και πλήρης φιλομογραφία, η οποία περιλαμβάνει το ζενερίκ κάθε ταινίας, σύνοψη και κριτικό σχολιασμό.

Πολύ σωστά γράφει ο θεωρητικός του κινηματογράφου Νίκος Κολοβός ότι: «Ο κινηματογράφος είναι (και) τέχνη ανατρεπτική. Ανατρέπει τη σχέση ανθρώπου και φυσικής πραγματικότητας». Ο σημαντικότερος «ανατροπέας» αυτής της σχέσης στην ιστορία του κινηματογράφου υπήρξε αναμφίβολα ο Luis Bunuel, ένας από τους μεγάλους των καλλιτεχνών-γιγάντων που πρόσφερε η Ισπανία στον 20ο αιώνα (Dali, Picasso, Lorca, Miró, Falla κ.ά.). Γεννημένος

Luis Bunuel:
Το σκοτεινό αντικείμενο του πόθου.

στις 22 Φεβρουαρίου του 1900 στην Κάλανδρα, ένα χωριό της Αραγονίας, διέτρεξε πολλούς και αντιφατικούς άξονες στη ζωή του, μαχόμενος και ανατρέποντας τις ίδιες τις επιλογές του. Ο μαθητής του ιεροδιδασκαλείου θα γυρίσει σε άθεο και φανατικό αντικληρικό. Αναρχικός από ταμπεραμέντο, θα βρει στον σουρεαλισμό το εκφραστικό εργαλείο, «αλάτι και πιπέρι» της τέχνης του. Περιπλανώμενος της τέχνης, των ιδεών, της πολιτικής και πάντοτε της πλέον ασυμβίβαστης ελευθερίας. Ισπανία, Γαλλία, ΗΠΑ, Μεξικό και τέλος ξανά Γαλλία, ήταν οι σταθμοί της ζωής του που τους επέβαλαν και οι βιοποριστικές του ανάγκες. Μόνο η αγάπη του για το Dry Martini δεν άλλαξε ποτέ.

Αν η ποίηση είναι το ολικό, αποσταγμένο συναίσθημα, ισόποσο του ζωικού ενστίκτου, τότε ασφαλώς ο Bunuel υπήρξε ένας πολύ μεγάλος (κοινωνικά στρατευμένος) ποιητής, αλλά δυσσερμηνευτος, απρόσιτος και ελεύθερος.

Δημήτρης Χαρίτος

Οι γυναίκες ήταν πάντα

Επισκεφτείτε την έκθεση του Γιάννη Παλαιολόγου στην αίθουσα Τέχνης «ΓΑΒΡΑΣ», Ηροδότου 17, που εγκαινιάζεται στις 2.11 στις 8 το βράδυ. Η έκθεση τιτλοφορείται «Γυναικείες μορφές en passant» και περιλαμβάνει έργα που προσπαθούν να αποδώσουν μέσα από την οπτική του δημιουργού τους την άποψή του για την καθημερινότητα και τις βαθύτερες ανησυχίες της. Ας δούμε όμως τι λέει ο ίδιος για τη νέα του δουλειά: «Όσον αφορά αυτά τα τόσο λίγο ρομαντικά έργα, είχα πάντα το αίσθημα ενός περιηγητή που κάθε τόσο βγάζει ένα κουτί νερομπογιές για να

συγκρατήσει κάποια πράγματα που δεν θα ξαναδεί ποτέ: αίσθηση προφανώς ψευδής, γιατί αυτή η περιήγηση γινόταν μέσα στην πιο καθημερινή πραγματικότητά μου... Θα ήθελα να είμαι ακόμα πιο ειλικρινής: το ενδιαφέρον μου συχνά παγι-δεύτηκε στην επιφάνεια και την φαινο-μενικότητα των πραγμάτων. Κατ' αυτό τον τρόπο ίσως περιέγραφα ελλιπώς και αφαιρετικά. Δεν είναι όμως εύκολο να πειθαρχείς σε ένα στόχο που επιβάλ-λεται από την βούληση. Και πώς μπορεί κανείς να πιστέψει ότι σε έναν καλ-λιτέχνη αυτό θα μπορούσε να είναι κάτι άλλο από πρόφαση».

Μαρία Χρυσάκη: *Επί του Αλιάκμωνος, 1948. Τα βλέμματα, η επαναληπτικότητα της ένδυσης, της κόμης και της στάσης των σωμάτων μοιάζουν να ψιθυρίζουν ξεχασμένες πια ιστορίες.*

Ο 7ος Διεθνής Μήνας Φωτογραφίας (18 Σεπτεμβρίου - 22 Οκτωβρίου), που διοργανώνουν από κοινού το Ελληνικό Κέντρο Φωτογραφίας και ο Πανελλήνιος Σύνδεσμος Αιγυπτίων Τέχνης, αποτελεί πια ένα θετικό ιδιαίτερα σημαντικό. Με πλήθος μαθηματικών ενοτήτων που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερόντων και αισθησιών, οι εκδηλώσεις κατόρθωσαν να αναδείξουν τη δουλειά αρκετών

σημαντικών καλλιτεχνών, μεταξύ των οποίων και αρκετοί έλληνες που με το φακό τους καταγράφουν μια Ελλάδα άλλη. Έναν τόπο οικείο και ταυτόχρονα μακρινό, εγκλωβισμένο σε μια αφιλόξενη καθημερινότητα που αφενός τον περικλείει ασφυκτικά, αφετέρου τον εμποδίζει με σχεδόν ταχυδακτυλουργικό τρόπο να απελευθερώσει τις αισθήσεις, τα αρώματα, τις εμπειρίες και τις μνήμες που τον διατρέχουν. Υπό αυτές τις συνθήκες ο καταγραφέας οφείλει να συμπεριλάβει στον υποκειμενικό του εξοπλισμό εκτός της γνώσης και της ευαισθησίας που απαιτούν τα υλικά με τα οποία καταπιάνεται, και τις ιδιότητες ή τις δεξιότητες ενός δημιουργού. Δηλαδή, κάποιου που επανασηματοδοτεί συνεχώς τον κόσμο.

Ο 7ος μήνας φωτογραφίας κατάφερε να συγκεντρώσει αρκετούς από αυτούς. Μεταξύ τους και οι: Ιπποκράτης Ζημέρης, Βούλα Παπαϊωάννου, Θανάσης Τσαγκρής, Δημήτρης Χαρισιάδης, Μαρία Χρυσάκη, όλοι τους φωτογράφοι που κατέγραψαν την Ελλάδα της ταραγμένης περιόδου 1940-1960. Οι φωτογραφίες τους, ακολουθώντας τα

Βούλα Παπαϊωάννου: *Επίσκεψη στον πληγωμένο στρατιώτη, Αθήνα 1940-1941. Η σαγήνη μιας αληθινής στιγμής κάνει ακόμη και αυτόν τον πόλεμο να φαντάζει μακρινός.*

διεθνή ρεύματα της περιόδου, αναδύονται έναν ανθρωπισμό απαιτητικό και δύσκολο που δεν πριμοδοτείται από τον ασυνήθιστο ή τον τραγικό χαρακτήρα της θεματικής τους. Αντίθετα εστιάζουν σε πρόσωπα, γεγονότα και συμπεριφορές, κομμάτια μιας περασμένης καθημερινότητας που δεν αποκρύπτει τον εφήμερο χαρακτήρα της.

LIFE and style (Ό,τι βλέπετε και ό,τι διαβάζετε δεν είναι χρυσός)

Προσπαθήστε να μην βλέπετε ειδήσεις αυτό τον καιρό... Καραδοκεί ο Ζορρό-Πάνος Καμμένος, ο λεοπόκαρδος, που αντιστέκεται με κίνδυνο και της ίδιας του της ζωής και της υλευτικής του καρέκλας, στην διαλογά, την σήψη και την διαπλοκή...

■ Συγκινητική η εικόνα του ευτραφούς βουλευτού, ακόμη δε περισσότερο, ■ η διήγηση του αποκλεισμού (μπάργκο δηλώσεων) και των βασάνων στα οποία τον έχουν υποβάλει τα ανάγια. Πάλι καλά που υπάρχει και η πληκτική κυρία πρωινής πολιτικοποίησης εκπομπής και τον καλεί, για να ακαμωδηθούν μαζί τα της διαπλοκής. «Ετελείωσεν» αγαπητέ, η διαφθορά επατάχθη...

■ Μα τι είναι πια αυτή η αντιπολίτευση... Το κόμμα των «τιμίων» που ουδέποτε νεμήθηκαν την εξουσία

προς ίδιον όφελος... Πού να ξέρουν από διαπλοκή οι άνθρωποι, πρώτη φορά το βλέπουν –έστω διογκωμένο– το φαινόμενο...

Η ελληνική κοινωνία προσπαθεί να βρει τρόπους να διαχειριστεί κρίσεις, μεγέθη και καταστάσεις για τα οποία δεν είναι έτοιμη. Αν έλειπαν και οι δεινόσαυροι με το χαιρέκακο χαμόγελο της πνευματικής διαύγειας που δίνει το σιρόπι «Νοοτρόπ», θα ήμασταν καλύτερα...

Αλλά από την τηλεόραση αρχίσαμε... Μην δείτε την ελληνική εκδοχή του «Πλοίου της αγάπης», μην δείτε ηθοποιούς που έπαιζαν σε «πετυχημένα» σήριαλ άλλων ετών να ανακνυκλώνονται. Και μάλιστα σε ρόλους που έκαναν άλλοι συνάδελφοί τους, που φέτος έμειναν μακριά απ' τη μικρή οθόνη. Λυπηρό δεν είναι; Είχε καημό

ύστερα από χρόνια ερμηνείας της λαϊκής υπηρετίας να κάνει και η κ. Διαβάτη την «κυρία» και μάλιστα εκδότρια μεγαλοεφημερίδας;

Το κλέψιμο δε των σεναρίων ταινιών, όχι πια του ελληνικού σινεμά του '60, αλλά του χολλυγουντιανού flat, εμπορικού κινηματογράφου, γίνεται με απίστευτη θρασύτητα, μια και οι σεναριογράφοι δεν νοιάζονται ούτε τα προσχήματα να κρατήσουν! Μόνο που άλλο Νικ Νόλτε και Τζούλια Ρόμπερτς και άλλο το αντίστοιχο ελληνικό δίδυμο, με ολίγη από ξεκατινιασμένη μάνα που ήθελε πάντα να είναι τραβεστί και να μιλάει τα καλιαρντά. (Ουδέν πρόβλημα δηλαδή, αλλά η μάνα-Φίφης, δεν είναι και ο μέσος όρος. Μην σας πω ότι ούτε ο Φίφης υπήρξε ποτέ...)

Νατάσσα Χασιώτη

ΕΠΙΣΗΜΑΪΝΟΥΜΕ

Η εκκλησιαστική τέχνη δεν έχει τον θεό της

Ας παραδεχθώμεν την βυζαντινή τέχνην οποία είναι
Σπ. Δε Βιάζης

Αφορμή μας έδωσε η *Μυκονιάτικη* του Νίκου Ξυδάκη και οι επισημάνσεις του Αντώνη Καρκαγιάννη στην *Κυριακάτικη Καθημερινή*. Η Ελλάδα, το ξέρουμε δα, είναι το ντοβλέτι πολλών και εν πολλοίς αλληλογρονθοκοπούμενων αφεντάδων. Οι δέ νόμοι είναι το πρόσχημα των ευφυών για να την σκάνε στους αφελείς. Στο ντοβλέτι, λοιπόν, της Εκκλησίας της Ελλάδος και των κατά τόπους μητροπολιτάδων της δεν ισχύουν οι διατάξεις του ΥΠΕΧΩΔΕ ή οι κανόνες της πολεοδομίας· τις άδειες ανέγερσης οικοδομών εκδίδουν γαρ δεσποτάδες, αρκεί το αυθαίρετο να έχει εκτός από λουτροκαμπινέ ή καθιστικό και έναν μικρό... ναό ενσωματωμένο. Τότε φέτες γης που δεν πληρούν καμία οικοδομική προϋπόθεση, καθίστανται άρτια οικόπεδα, ενώ τουρτοειδή κτίσματα ξεπροβάλλουν με θαυματουργικό τρόπο. Τότε εκκλησίες με γκαράζ συμπίπτουν (συμβαίνει στο Σμαρδάκιτο της Τήνου), οι βασιλικές διαθέτουν μπαλκόνια, παρά φύσιν στηθαία ή σαλοτραπεζαρία και τα καμπαναριά φιλοξενούν αεραγωγούς ή καπνοδόχους. Όλα αυτά τα τερπνά επιχωριάζουν χάριτι θεία σ' όλες τις Κυκλάδες, όπου η εκκλησία πραγματικά δεν έχει τον θεό της, αλλά και στην υπόλοιπη επικράτεια αδιακρίτως. Είναι εκεί που με το προκάλυμμα της ναοδομίας και της αρχιτεκτονικής χώρων λατρείας επαναλαμβάνονται κατά εκατοντάδες τα πανομοιότυπα τέρατα από μπετόν, τα οποία ούτε την παράδοση θεραπεύουν ούτε την τέχνη της κατασκευής υπηρετούν. Οι «εκκλησίες» βγαίνουν από τα πατρών αόρατων επιτροπών χωρίς να λαμβάνουν υπ' όψιν ούτε το χθες αλλά ούτε και το σήμερα· ούτε τον τόπο στον οποίο θα σφηνωθούν ούτε την κοινωνία που θα υπηρετήσουν. Εξίσου βλαπτικά είναι τα χιλιόμετρα των τοιχογραφιών τα οποία τρέχουν στα εσωτερικά των ναών. Δεκάδες(!) αγιογράφοι επί δεκαετίες εκτελούν -στην κυριολεξία- εκατοντάδες παραγγελιών. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη δουλειά, η άρνηση κάθε πρωτοτυπίας ή προβληματισμού, η απόρριψη κάθε προσωπικής λύσης. Οι εξαιρέσεις τόσο ευάριθμες ώστε να νομιμοποιούν τον κανόνα (π.χ. ο Προφήτης Ηλίας στον Πειραιά του παπα-Σταμάτη Σκλήρη ή ο Άγ. Παντελεήμονας στην Αχαρνών του Γιάννη Καρούζου). Και να σκεφτεί κανείς ότι πρόκειται για δημόσια τέχνη, η οποία αφορά ένα ευρύτατο κοινό. Για πράγματα που αφορούν στην πίστη και την εικονοποιία του ιερού. Και ν' αναλογισθεί κανείς ότι τα κακοχυμένα, άρρυθμα μπετά και οι μαραμμένες λαδομπογιές επί τοίχου υποκρίνονται πως εκφράζουν την ταυτότητά μας. Την ταυτότητα της συναλλαγής που εμπλέκει την πίστη με το kitsch και το φάντασμα της ευλάβειας μ' εκείνον τον ευσεβισμό που πωλείται με το μέτρο...

Μάνος Στεφανίδης

Π Ρ Ο Τ Ε Ι Ν Ο Υ Μ Ε

• Το θέατρο συναντά τα εικαστικά στο Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης μέχρι τις 26 Νοεμβρίου. Η έκθεση που έχει τίτλο «Θεατρικό βλέμμα, σύγχρονη εικαστική δημιουργία στη Γερμανία» παρουσιάζει έργα μερικών από τους πιο γνωστούς δημιουργούς της χώρας. Περιβάλλοντα, πίνακες, φωτογραφίες, βίντεο κ.ά. εξηγούν την σύνδεση των δύο τεχνών.

• Επισκεφτείτε την ατομική έκθεση της Κατερίνας Ζαχαροπούλου στην γκαλερί BERNIER/ ELIADES που λειτουργεί από τις 12.10 και θα διαρκέσει έως τις 17 Νοεμβρίου. Κύριο θέμα γύρω από το οποίο ξετυλίγεται η δουλειά της Ζαχαροπούλου είναι ο τρόπος με τον οποίο οι γυναίκες φέρουν το σώμα τους ως το εφήμερο σύμβολο μιας ζωής που έπεται ή προηγήθηκε. Τρεις γυναίκες καταγράφονται με την κάμερα και φωτογραφίζονται, ένα σύνολο από χάρτινα παπούτσια υποδηλώνουν γυναικείους χαρακτήρες, ονειροκρίτες επεξηγούν φόβους και μια τράπουλα της τύχης ορίζει το «Τραπέζι της νύφης».

• Επισκεφτείτε την «δυναμική» έκθεση ζωγραφικής του Χρηστίδη στην αίθουσα τέχνης ΤΕΡΡΑΚΟΤΤΑ μέχρι τις 28 Οκτωβρίου. Ο Χρηστίδης, συνεπαρμένος και γιατί όχι συναρπαστικός μέσα στην αγωνία του, παραμένει ανέπαφος από κάθε είδος συμβιβασμό και καταθέτει την πρότασή του για τον κόσμο με την φυσική ενεργητικότητα ενός εφήβου.

Μια άνιση παράσταση πάνω σε ένα σπουδαίο έργο που δυστυχώς δεν κατόρθωσε να πείσει για τις προθέσεις των συντελεστών της και πολύ περισσότερο να ικανοποιήσει τους θεατές της.

Μίμησις και Απομίμησις

της Ειρήνης Μουντράκη

Ο Γιώργος Μεσσάλας ως Σερ στη σκηνή της καταγίδας.

Υπήρχαν στιγμές εξαιρετικά αργές και ανιαρές, και άλλες όπου ο Μεσσάλας δεν είχε ξεκαθαρίσει ποια σκηνοθετική οδό ακολουθεί. Η περιπέτεια του πλανόδιου ηθοποιού που συνεχίζει ακόμα και κατά τη διάρκεια του πολέμου την «αποστολή» του, συνδυάστηκε με χιουμοριστικά στοιχεία κοινά και επιφανειακά που περισσότερο μας ενόχλησαν παρά προκάλεσαν το ενδιαφέρον μας. Οι καταστάσεις, παρά τις πινελιές χιούμορ, κάθε άλλο παρά ζωηρές είναι.

Όσο για τον ίδιο στο ρόλο του Σερ, δεν έχω να πω πολλά πράγματα. Ο ρόλος αυτός απαιτεί πολλή δουλειά. Ήταν σαφέστατο πως στο μυαλό του είχε πάντα τον Αλέξη Μινωτή, τον οποίο προσπαθούσε να μιμηθεί. Ακόμα και η εμφάνισή του στη σκηνή της καταγίδας (μακιγιάζ-περούκα) παρα-

πέμπει άμεσα στον δάσκαλό του (Οιδίπους επί Κολωνών 1986).

Η Όλγα Τουρνάκη, μια μεγάλη κυρία του ελληνικού θεάτρου, κατάφερε να σταθεί στο ύψος των αναγκών της παράστασης και να κερδίσει ακόμα μια φορά τον θαυμασμό μας. Στο ρόλο της Λαΐδης, της γυναίκας που πέρασε τη ζωή της υποταγμένη στο πλάι του Σερ. Τώρα που αντιλαμβάνεται το τέλος κάνει τη δική της επανάσταση, πετώντας από πάνω της τα δεσμά της σε μια ύστατη προσπάθεια να επανακτήσει τον αυτοσεβασμό της.

Ο Πάνος Χατζηκουτσέλης στον πολύ δύσκολο ρόλο του Αμπιγιέρ είχε καλές στιγμές αλλά κυρίως στιγμές αμηχανίας. Ο Νόρμαν είναι το πρόσωπο-κλειδί – περιποιείται τον μεγάλο ηθοποιό, του είναι αφοσιωμένος, μοιράζεται τις ανησυχίες και τα όνειρά του, τα σχέδια αλλά και το τέλος. Μια σχέση μίσους και έρωτα. Ο πιο σημαντικός άνθρωπος μα και ο πιο αφανής.

Αδιάφορη η Ντένη Θέμελη στον ρόλο της πιστής και αφοσιωμένης Ματζ, χωρίς χρώμα και βάθος. Τη διάσταση της ερωτευμένης και πληγωμένης γυναίκας δεν κατάφερε να μας τη μεταδώσει ούτε την ύστατη στιγμή, στην ιδιαίτερα συγκινητική σκηνή του αποχαιρετισμού της προς τον νεκρό πια Σερ.

Υπάρχουν, ωστόσο, δύο θετικές παρουσίες στην παράσταση παρά τον μικρό τους ρόλο. Ο Περικλής Μοσχολιδάκης ως Ξενμπι, ο αντιρρησίας ηθοποιός του θιάσου και η Θωμαΐς Δεσσύλα ως Ιρένε, αν και η διδασκαλία δεν την βοήθησε να πλάσει έναν πιο ολοκληρωμένο χαρακτήρα.

Τα σκηνικά του Βασιλείου Τσιντίζωφ σε τρία επίπεδα, καμαρίνι - σκηνή - παρασκήνια, είναι από τα θετικά στοιχεία της παράστασης. Ωστόσο πρέπει να επισημάνω πως η πρώτη σκηνή του θεάτρου μέσα στο θέατρο παίζεται στο πλάι της σκηνής και οι θεατές με μεγάλη δυσκολία μπορούν να την παρακολουθήσουν. Οι επόμενες σκηνές όμως παίζονται μπροστά, γεγονός που φανερώνει μια αμηχανία της σκηνοθετικής σκέψης και δημιουργεί σύγχυση.

Οι επιλογές των κοστούμιών από τον Γιώργο Μεσσάλα είναι μέτριες. Η μετάφραση της Εύας Γεωργουσοπούλου είναι καλή, χρησιμοποιεί στρωτή γλώσσα και σέβεται το ύψος του κειμένου.

Ο Μοντέρνο Θέατρο του Γιώργου Μεσσάλα επέλεξε να ανεβάσει στο θέατρο Αλκυονίδες το έργο του Ρόαλντ Χάργουντ *Ο Αμπιγιέρ*. Πρόκειται για ένα αξιόλογο έργο του σύγχρονου εάτρου, που μας δίνει μια αυθεντική εικόνα της ζωής των δεκάδων θιάσων που περιόδευαν στην Αγγλία για κοντά δύο αιώνες, κρατώντας ζωντανό το αυθεντικό κλασικό ρεπερτόριο.

Έργο τρυφερό και συνάμα πικρό, που εκφράζει την αγωνία, τα όνειρα και τα πάθη των ανθρώπων που πέρασαν τη ζωή τους στους σταθμούς και τα φτηνά ξενοδοχεία της επαρχίας, ελπίζοντας πως κάποτε η τέχνη τους θα αναγνωριστεί και θα απολαύσουν τις μέρες που τους αξίζουν. Ματαιοδοξία και ματαιότητα. Ανάλογη πορεία, άλλωστε, ακολουθεί και ο κοινός άνθρωπος, ελπίζοντας και αγωνιώντας για τη δική του αναγνώριση. Ο Σερ, στην αυτοβιογραφία του, γράφει μονάχα τρεις λέξεις: η ζωή μου ...και μετά κενό, λευκή σελίδα.

Η σκηνοθεσία του Γιώργου Μεσσάλα προσπάθησε να είναι καυστική, με χιούμορ, τρυφερότητα και πικρία ταυτόχρονα, όμως δεν ήταν επαρκής. Στοιχεία ιδιαίτερα σημαντικά του έργου δεν μπόρεσαν να αποδοθούν, όπως για παράδειγμα η Ιρένε, το σύμβολο της εσότητας, της ζωής που φεύγει από τον ερασμένο πια πρωταγωνιστή και που όσο απεγνωσμένα την επιζητεί. Μας παρουσίασε έναν γέρο ανήθικο που απλώς επιθυμεί το κορμί και τον έρωτα μιας νέας κοπέλας, προσδίδοντας στον Σερ στοιχεία ενός δραματικού προσώπου που δεν είναι.

«Ο ηθοποιός είναι συναίσθημα και ενέργεια»

Η Μάγια Μόργκενστερν ήρθε στην Ελλάδα το δεκαήμερο 4 έως 13 Οκτωβρίου για να δώσει τέσσερις παραστάσεις στα Χανιά και στο Ηράκλειο, εκπληρώνοντας έτσι μια επιθυμία του αείμνηστου Νίκου Γιανναδάκη. Οι παραστάσεις οργανώθηκαν από την Βικελαία Δημοτική Βιβλιοθήκη Ηρακλείου, το Πνευματικό Κέντρο Χανίων και την Δημοτική Πολιτιστική Επιχείρηση Χανίων για να τιμήσουν τη μνήμη του Νίκου Γιανναδάκη. Η Μάγια, ως Λόλα Μπλάου, γοήτευσε και μύησε στη μαγεία του θεάτρου το κοινό της Κρήτης αυτήν τη φορά.

Το κοινό στις δύο πόλεις της Κρήτης καθλώθηκε τις ώρες των παραστάσεων και παρασύρθηκε σε εκδηλώσεις αγάπης προς την μεγάλη ηθοποιό. «Να σε φυλάει ο Θεός» της έλεγε ένας θεατής στο Ηράκλειο. Και μια κυρία στα Χανιά της έδωσε την ευχή: «Αλάβωτη να 'σαι, κορίτσι μου». Και μάγεψε και παρέσυρε και μας σε μια φιλική συζήτηση που είχαμε μαζί της. Με απλότητα και ειλικρίνεια μας μίλησε για τη ζωή της και για την τέχνη της, καταθέτοντας με τα πιο απλά λόγια τα σημαντικά και ουσιαστικά πράγματα που κυριαρχούν στο θέατρο αλλά και τη ζωή μας. «Σε μια συνέντευξη πολλές φορές απαντάς προσπαθώντας να καταλάβεις τι είναι καλό να απαντάς σ' αυτόν που σου παίρνει την συνέντευξη. Να απαντήσεις όπως θα ήθελαν να απαντήσεις». Με τα λόγια αυτά της Μάγιας ξεκίνησε η κουβέντα μας. Στην πορεία της συνέντευξης όμως η ηθοποιός ήταν απροσδόκητη.

Τη συνέντευξη πήρε η Ειρήνη Μουντράκη

• Κυρία Μόργκενστερν, θα ήθελα κατ' αρχάς να σας ρωτήσω πώς αποφασίσατε να γίνεται ηθοποιός;

– Χαίρομαι που αυτή η ερώτηση μου γίνεται τώρα, και όχι μερικά χρόνια νωρίτερα. Τότε θα σας έβγαζα έναν μεγάλο λόγο, θα μπορούσα να κάνω μια φιλοσοφική διάλεξη για το πόσο σημαντικό είναι να είσαι ηθοποιός. Τώρα μπορώ να σας πω με ειλικρίνεια ότι πιθανότατα έγινα ηθοποιός γιατί δεν είχα παίξει πολύ ως παιδί.

• Αντιμετωπίζετε, δηλαδή, το θέατρο ως παιχνίδι; Ο ηθοποιός είναι ένας ενήλικος που κρατάει το παιδί που ρούβει μέσα του πάντα ξύπνιο;

– Χωρίς αμφιβολία, το θέατρο είναι παιχνίδι. Τα παιδιά, όταν παίζουν μεταξύ τους, αφήνουν τη φαντασία τους

ελεύθερη και δρουν πέρα από οποιαδήποτε συμβατικότητα και λογική. Χρησιμοποιούν τον αέρα, τα αντικείμενα, οτιδήποτε ερεθίζει τη φαντασία τους με απόλυτη ειλικρίνεια και φυσικότητα. Δεν προσποιούνται ότι παίζουν, ούτε προσπαθούν να ξεγελάσουν κανέναν. Ό,τι κι αν κάνουν είναι αυθεντικό και αληθινό. Έτσι πρέπει να είναι και το θέατρο.

• Ποια πιστεύετε ότι πρέπει να είναι η εκπαίδευση του ηθοποιού;

– Ο ηθοποιός πρέπει να διαβάζει, να καλλιεργεί τον εαυτό του. Όταν ήμουν μικρή, ο πατέρας μου με έβαζε να διαβάζω τον Δον Κιχώτη και κάθε βράδυ να του διηγούμαι το κεφάλαιο που είχα μελετήσει. Ήθελε να συζητάμε τις απορίες μου και ό,τι με προβλημάτιζε.

Το πρόγραμμα των παραστάσεων της Μάγια Μόργκενστερν στην Κρήτη.

Δεν έγινα βέβαια βιβλιοφάγος, αλλά έμαθα να απολαμβάνω το διάβασμα, να αποκωδικοποιώ τρόπους σκέψης, να αντιμετωπίζω κριτικά ό,τι διαβάζω και να προβληματίζομαι.

• Κάθε φορά που έχετε να αντιμετωπίσετε έναν καινούργιο ρόλο, ποια διαδικασία ακολουθείτε;
– Πάντα διαβάζω. Το πρώτο πράγμα που κάνω είναι να διαβάσω το κείμενο αρκετές φορές. Διαβάζω και ό,τι άλλο έχει σχέση με αυτό που πρόκειται να κάνω. Μαζεύω μέσα μου υλικό, και αυτά που είναι χρήσιμα απελευθερώνονται την κατάλληλη στιγμή. Για παράδειγμα, τα τελευταία δύο χρόνια δουλεύουμε τον Δον Κιχώτη – εγώ έχω το ρόλο της Δουλτσινέα. Είναι συναρπαστικό να διαβάζω για τη ζωή του Θερβάντες, όλες αυτές τις λεπτομέρειες, τις περιπέτειές του. Τι πάει να πει αριστούργημα; Κανείς δεν μπορεί να απαντήσει σε αυτό. Πρέπει να διαβάσεις, να μάθεις όσο περισσότερο μπορείς για να καταλάβεις ένα έργο, όσο σπουδαίο κι αν είναι. Ποτέ όμως δεν νιώθω ότι ξέρω τα πάντα, ούτε έχω ιδιαίτερη αυτοπεποίθηση.

• Επιλέγετε τους ρόλους σας;
– Όχι, συνήθως με επιλέγουν για κάποιο ρόλο, και αυτό είναι αρκετά δύσκολο. Μόνο τα τελευταία δυο τρία χρόνια είμαι σε θέση να προτείνω.

Ότι ρόλο και να έχω όμως, υπάρχει μόνο ένας δρόμος. Πολλή και σκληρή δουλειά. Για να ανεβάσουμε ένα έργο, κάνουμε πρόβες για πολύ μεγάλα διαστήματα, ένα-δύο χρόνια.

Ακόμα, και όταν ένα έργο το έχω ήδη παρουσιάσει αρκετές φορές, συνεχίζω να το δουλεύω. Πάντα, πριν από κάθε παράσταση, κάνω πρόβες για να είμαι τοιμη. Το θέατρο είναι επικοινωνία, είναι το κάθε τι που μπορεί να συμβεί. Ακόμα και τα απρόοπτα. Ένας θόρυβος, ένα τεχνικό πρόβλημα, ο αέρας, να αεροπλάνο που μπορεί να περάσει. Όλα μπορούν να συμβούν κατά τη διάρκεια της παράστασης και πρέπει να είμαι έτοιμη να τα αντιμετωπίσω.

• Το θέατρο είναι λοιπόν απρόβλεπτο στην ζωή;

– Απολύτως, με όλη τη σημασία που μπορεί να έχει αυτό. Δεν είναι ο καθρέπτης της ζωής αλλά αληθινή ζωή. Με τις αλλαγές του, με τα ξαφνιάσματά του. Με τα καλά και τα κακά του από καιρό σε καιρό. Δεν παραπονιέμαι για τα απρόοπτα που μπορούν να συμβούν κατά τη διάρκεια μιας παράστασης, προσπαθώ να τα εντάξω σ' αυτή, να τα κάνω μέρος της. Δεν παραπονιέμαι για τη ζωή.

• Είναι η τέταρτη φορά που έρχεστε στην Ελλάδα και πάντα με το ίδιο έργο, την Λόλα Μπλάου. Αυτό δεν μπορεί να είναι παρά συνειδητή επιλογή.

• Υπάρχουν κοινά σημεία σε σας και τη Λόλα;

– Η Λόλα Μπλάου είναι ένα πολύ δύσκολο έργο. Έχει τραγούδι, χορό, παιτεί άσφογη τεχνική. Αντιμετώπισα πολλές δυσκολίες μέχρι να τα καταφέρω, αλλά ταυτόχρονα είναι μια δουλειά που την αγαπώ. Την Λόλα την έχω παίξει περίπου 200 φορές. Έχουμε πολλά κοινά στοιχεία με τη Λόλα. Εξάλλου είμαστε και οι δύο Εβραίες και επιβιώσαμε μέσα από δύσκολες καταστάσεις.

• Πιστεύετε πως η τέχνη είναι ένας δρόμος για να περάσει κάποιος ηνύματα στον κόσμο; Για παράδειγμα, να εξυψηρετήσσει πολιτικές σκοπιμότητες;

– Ειλικρινά δεν καταλαβαίνω τι κάνει ένας πολιτικός. Ποια είναι η δουλειά του; Αναρωτιέμαι πολύ συχνά. Είναι ένας άνθρωπος που δεν κάνει καμία δουλειά και ασχολείται με τι; Με το να υπερνικά την πολιτεία του; Με αυτή την

Η Μάγια Μόργκενστερν και ο πιανίστας Αντρέι Μαντέσκου.

έννοια δεν με ενδιαφέρει η πολιτική. Πολλές φορές με έχουν ρωτήσει αν θέλω να ασχοληθώ με την πολιτική. Η πολιτική γίνεται μέσα από τα συναισθήματα. Με αυτά μπορείς να καθοδηγήσεις τον κόσμο ευκολότερα. Πολλές φορές ωστόσο, μέσα από το θέατρο, χωρίς να το καταλάβω, κάνω πολιτική. Ποτέ δεν το κάνω συνειδητά. Όταν όμως γυρίζεις σε τόσα μέρη, κατά κάποιον τρόπο πολιτεύεσαι.

• Πόσο δύσκολο είναι για έναν ηθοποιό να κάνει το κοινό να καταλάβει όταν παίζει σε μια άγνωστη για αυτό γλώσσα, χρησιμοποιώντας μόνο το σώμα του, την φωνή του και την έκφρασή του;

– Δεν είναι δύσκολο. Αν δεν μπορούσα να το κάνω αυτό, δεν θα ήμουν ηθοποιός. Ο ηθοποιός είναι συναίσθημα και ενέργεια που μεταδίδεται στο κοινό. Αν δεν το κατορθώνει, ποιος ο λόγος να υπάρχει.

• Ποια είναι η σχέση σας με τους σκηνοθέτες; Στο τέλος της Λόλα υπάρχει ένα αρκετά καυστικό κομμάτι για την αυτοκρατορία του σκηνοθέτη στο θέατρο.

– Όχι πάρα πολύ καλή. Μαθαίνω από αυτούς, αλλά πάντα στην παράσταση είμαι εγώ στη σκηνή και το κοινό από

κάτω – κανείς άλλος δεν μεσολαβεί.

• Γεννηθήκατε και μεγαλώσατε στη Ρουμανία, παιδί μιας εβραϊκής οικογένειας. Πώς ήταν τα χρόνια αυτά;

– Η οικογένεια μου είναι Εβραϊκή και ο πατέρας μου με πίεζε να διαβάσω πολύ την ρουμανική γλώσσα και την γραμματική της. Μου έλεγε δεν με νοιάζει αν δεν τα πας καλά στα μαθηματικά ή την γεωγραφία. Όμως είμαστε Εβραίοι και ζούμε στην Ρουμανία και πρέπει να μάθεις την γλώσσα και να την μιλάς καλύτερα από τους ίδιους τους Ρουμάνους.

• Σκεφτήκατε ποτέ να αφήσετε τη Ρουμανία και να ζήσετε κάπου αλλού;

– Το έχω σκεφτεί. Γρήγορα όμως αποφάσισα πως ήταν ξεκάθαρο για μένα, μιας και ήμουν ηθοποιός, ότι έπρεπε να μείνω στη Ρουμανία. Το κοινό εκεί με αγαπάει και με στηρίζει.

Αυτό που πραγματικά είναι κρίμα, είναι πως δεν υπάρχει η δυνατότητα να ταξιδέψουν οι παραστάσεις μας στην ρουμανική επαρχία και να μπορέσει ο κόσμος και εκεί να δει την δουλειά μας. Φυσικά οι λόγοι είναι οικονομικοί. Βέβαια, μετά την επανάσταση στη Ρουμανία το 1990, μας προσκαλούν συχνά στο εξωτερικό και είμαστε πολύ περήφανοι για αυτό. Θα θέλαμε όμως να μπορούσαμε να περιοδεύσουμε και στη χώρα μας.

• Δουλεύετε ταυτόχρονα στο Εβραϊκό θέατρο του Βουκουρεστίου και στο Εθνικό θέατρο της Ρουμανίας. Πόσο δύσκολο είναι αυτό και πώς συνδυάζεται;

– Είμαστε μόνο 2-3 εβραίοι ηθοποιοί στο Εβραϊκό θέατρο και όλοι οι υπόλοιποι είναι Ρουμάνοι. Μαθαίνουμε την εβραϊκή γλώσσα όλοι μαζί. Ο πατέρας μου δεν ήθελε να μάθω εβραϊκά, για να μην με καταλαβαίνουν από την προφορά και γίνομαι αντικείμενο γέλιου και κοροϊδίας. Πρέπει να καταλάβετε ότι είμαστε μια εβραϊκή οικογένεια σε μια ξένη χώρα και σε μια δύσκολη περίοδο μετά τον πόλεμο.

Στο Εθνικό θέατρο γίνονται πολύ σημαντικά πράγματα. Δουλεύουμε πολύ, γίνονται εργαστήρια, υπάρχουν ενδιαφέρουσες οπτικές, δουλεύουν σημαντικοί σκηνοθέτες. Εκεί γνώρισα και τον Αντρέι Σερμπάν που με δίδαξε πολύ ουσιαστικά πράγματα. Από αυτόν έμαθα πόσο σημαντική είναι στη δουλειά μας η έκφραση.

• Στο Εθνικό Θέατρο αντιμετωπίσατε και ρόλους από το αρχαίο ελληνικό δράμα. Πόσο δύσκολη ήταν αυτή η αναμέτρηση;

– Πολύ δύσκολη. Πληθώρα βήμα-βήμα. Έπαιξα την Μήδεια στο «Μια Αρχαία Τριλογία» του Αντρέι Σερμπάν. Συνήθως παρουσιάζουν την Μήδεια σαν μια σκληρή, τρελή γυναίκα που σκοτώνει τα παιδιά της επειδή την προδίδει ο άντρας της. Η Μήδεια όμως δεν είναι αυτό. Κάθε έγκλημα τιμωρείται, όχι όμως και αυτό της Μήδειας. Πώς γίνεται αυτό; Ο Ιάσοντας είναι αυτός που διαπράττει την Ύβρη. Αυτός καταστρέφει τα πάντα, καταλύει τη μαγεία, σπάει τον τέλειο κύκλο. Η Μήδεια είναι το τέλειο πλάσμα κατά τη φιλοσοφία του Πλάτωνα. Αυτή θυσιάζει τα πάντα για τον Ιάσωνα, για τον γάμο τους, ακόμα και τη ζωή δικών της ανθρώπων. Ο Ιάσοντας δεν σέβεται τίποτα από όλα αυτά και σπάει τον ιερό κύκλο της οικογένειας. Η Μήδεια δεν θα τιμωρηθεί από τους Θεούς. Προτιμά να σκοτώσει τα παιδιά της παρά να τα αφήσει να ζήσουν με μητριά.

• Παίξατε και την Κλυταιμνήστρα.

Πόσο δύσκολο ήταν;

– Πολύ πιο δύσκολο. Γιατί βαθιά μέσα μου, χωρίς να τολμώ να το αποκαλύψω ούτε στον εαυτό μου, ήμουν θρασύς. Έλεγα έπαιξα την Μήδεια, κάπου εδώ θα είναι η Κλυταιμνήστρα. Θα έρθει. Δεν ήρθε. Δεν ξέρω πόσο άργησε. Σίγουρα ένα χρόνο, αφού γέννησα και την κόρη μου την Καμπίρια. Μόνο τότε την κατάλαβα. Τότε μου αποκαλύφθηκε. Τιμωρήθηκα για αυτή μου τη θρασυότητα. Την νύχτα της πρεμιέρας, έχασα τελείως τη φωνή μου.

• Από τους ρόλους που έχετε ερμηνεύσει ποιος ήταν πιο δύσκολος, πιο επώδυνος;

– Δεν υπάρχουν δύσκολοι ρόλοι. Πιο επώδυνοι είναι οι χαρακτήρες, που όταν τους διαβάζω δεν τους πιστεύω. Όταν δεν έχουν αλήθεια μέσα τους, είναι ψεύτικοι και βαρετοί. Αυτό είναι φρικτό.

• Ποιος είναι ο πιο αγαπημένος;

– Πάντα ο τελευταίος. Αυτός που δουλεύω. Ίσως η Κυρία με της Καμέλιες να είναι αυτός που προτιμώ περισσότερο. Αν και κανείς δεν μπορεί να με φανταστεί σε κωμωδία, είτε στην Κυρία με τις Καμέλιες είτε στην Ιουλιέτα – για αυτόν τον ρόλο ειδικά είναι πια πολύ αρ-

Η Μάγια Μόργκενστερν με την Ειρήνη Μουντράκη.

γά). Για την Κυρία ίσως είναι η τελευταία ευκαιρία.

• Έχετε δουλέψει πολύ και στον κινηματογράφο. Αν έπρεπε να κάνετε μια σύγκριση σε σχέση με το θέατρο;

– Πολύ διαφορετικό. Στο θέατρο έχεις μπροστά σου τον κόσμο, λαμβάνεις την ενέργεια του κοινού. Στο σινεμά πρέπει να είσαι συγκεντρωμένος και την ίδια στιγμή να ελέγχεις τον εαυτό σου πολύ περισσότερο. Είσαι απόλυτα ελεγχόμενος από τους φωτισμούς, από την κίνηση της κάμερας, από τον σκηνοθέτη. Την ίδια, βέβαια, στιγμή είναι και μια πολύ σημαντική πρόκληση. Γιατί πρέπει να δώσεις όλα σου τα συναισθήματα και να διατηρήσεις την προσοχή σου παρά τα τεχνικά προβλήματα.

• Πώς ήταν η συνεργασία σας με τον Θ. Αγγελόπουλο;

– Υπέροχη από την αρχή ως το τέλος. Ήταν πολύ σημαντική εμπειρία. Από την αρχή κατάλαβα πως θα ήταν εμπειρία ζωής ό,τι κι αν συνέβαινε. Τα γυρίσματα έγιναν σε πολλά μέρη, η περιδεία στα Βαλκάνια ήταν δύσκολη και μεγάλη. Αυτό που είναι ενδιαφέρον με τον Αγγελόπουλο είναι πως μαθαίνεις να βγάζεις στην επιφάνεια πολλά συναισθήματα και καταστάσεις που δεν σου αποκαλύπτονται από μόνα τους.

• Έχετε κερδίσει σημαντικό αριθμό βραβείων. Θα πρέπει να είστε πολύ περήφανη για αυτά.

– Τα βραβεία αυτά μου προκαλούν μεγάλο αίσθημα αγωνίας και άγχους μέχρι να έρθουν και με συγκινούν βέβαια. Μετά δεν είναι παρά παιχνίδια για τα

παιδιά μου. Δεν σημαίνουν τίποτα άλλο.

• Δεν αποτελούν ένα κίνητρο για τη συνέχεια;

– Όχι, τα βραβεία όχι. Το κοινό είναι το μεγάλο μου κίνητρο. Όταν ακούω κάτι καλό από τον κόσμο είναι η μεγαλύτερη αμοιβή. Όταν ακούω μια μεγάλη κουβέντα αυτή είναι η ανταμοιβή μου.

• Τι συμβαίνει όμως όταν το κοινό δεν ανταποκρίνεται;

– Σίγουρα δεν είμαι χαρούμενη. Όταν κάτι δεν πάει καλά, είμαι στενοχωρημένη. Το χειρότερο από όλα είναι όταν ξέρω ότι έκανα λάθος πάνω στη σκηνή. Οφείλω να προσπαθώ συνέχεια περισσότερο.

• Η Ελλάδα πώς προέκυψε για εσάς;

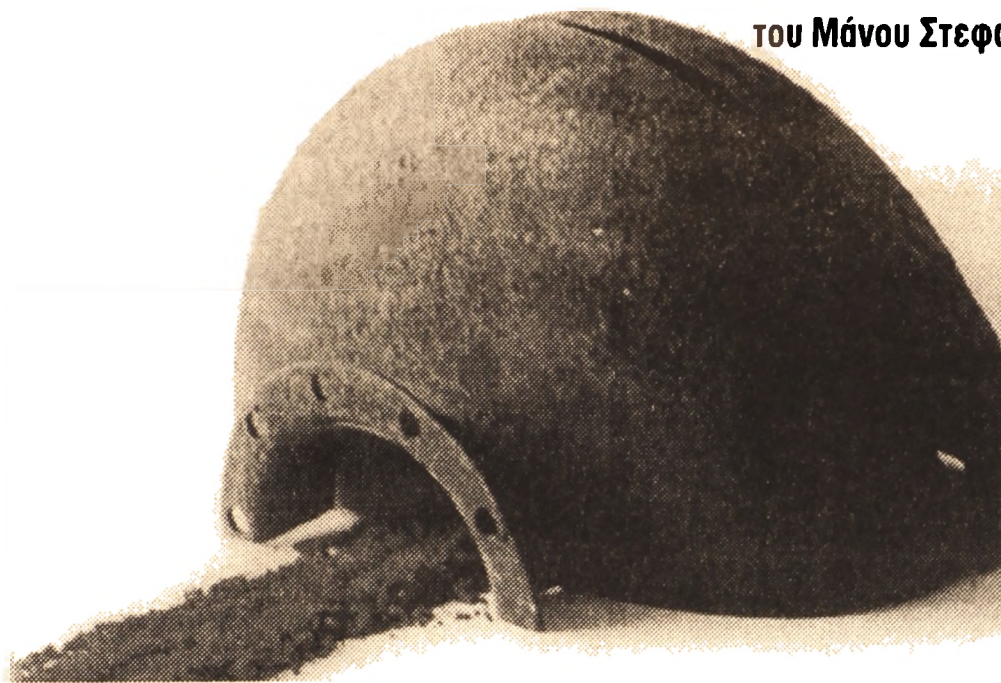
– Μια καλή ερώτηση θα ήταν: γιατί έρχεσαι στην Ελλάδα; Όπως λέει και η Λόλα Μπλάου στην αρχή, το θέατρο δεν είναι ταξιδιωτική εταιρεία. Τι ξέρω εγώ για τα Χανιά, για το Ηράκλειο και έρχομαι; Σίγουρα ο πρώτος ίσως λόγος είναι το ότι με κάλεσαν στην Ελλάδα. Το κοινό επίσης εδώ είναι τόσο θερμό. Έχω παίξει την Λόλα και σε πολλά άλλα μέρη, με μεγάλη επιτυχία, όπου ο κόσμος έρχεται, χειροκροτεί και φεύγει. Αλλά εδώ, μετά την παράσταση έρχονται και σου μιλάνε και σου λένε καταπληκτικά πράγματα.

Από την αρχή όμως ένιωθα μεγάλη ευγνωμοσύνη στην Ελλάδα. Εδώ γεννήθηκε το θέατρο. Εδώ είναι για μένα η πατρική μου γη ως ηθοποιού, είναι η Μέκκα μου, ο ιερός μου τόπος.

Ο Παναγιώτης Σιάγκρης και οι παπούδες του

Από τις 31 Οκτωβρίου στην γκαλερί 3

του Μάνου Στεφανίδη

Υπάρχει ένας κυματισμός, του χρόνου, αν μπορώ να πω ανάμεσα στ' ανοιχτά πελάγη του ονείρου και τις ακρογιαλιές της πραγματικότητας...

Γ. Σεφέρης (Δοκίμιές)

Στην εποχή της προσομοίωσης δεν υπάρχουν αντικείμενα, επιμένει ο Beaudrillard. — Και τα μυριάδες πράγματα που μας περιβάλλουν, που καταναλώνουμε, που μας δεσμεύουν και μας απασχολούν; Μήπως πρόκειται εδώ απλώς για *res* με την νομική έννοια, για αντικείμενα δηλαδή που υφίστανται μεν χωρίς όμως και να υπάρχουν, εφόσον κανείς δεν ενδιαφέρθηκε να τα προτείνει ως «υποστάσεις» («ουσίες» θα έλεγε ο Αριστοτέλης); Ίσως τώρα λοιπόν να γίνεται καλύτερα κατανοητή η κραυγή που εξέβαλε στις αρχές του ΧΧ αιώνα ο μεγάλος φαινομενολόγος Husserl: πίσω στα πράγματα! Εφόσον τα πράγματα τα ίδια θα εμφανίσουν στο υποκείμενο σημασίες, υποστάσεις, αξίες, συστήματα καθολικών εννοιών. (Κι ο Φουκώ εξάλλου γράφει για τις «Λέξεις και τα πράγματα» προσμετρώντας τον άνθρωπο και τα αντίγραφα του.)

Πρέπει στο σημείο αυτό να θυμηθούμε τη μεγάλη σύγκρουση του Μοντερνισμού ανάμεσα στον Picasso και τον Duchamp (ανάλογη, ίσως, με τους Πουσσενιστές και τους Ρουμπενιστές του

17ου αι.). Ο Πικάσσο υπήρξε μια μηχανή εικόνων, μια βιομηχανία έργων. Ο Ντυσάν πάλι ήθελε ερμηνείες περισσότερο και παράδοξα σχήματα, επιδιώκοντας να επαναρησιμοποιήσει τα υφιστάμενα πράγματα (*res*) ανατρέποντας, όμως, τη λειτουργία, τον «λόγο» αλλά και το εννοιακό τους περιεχόμενο. «Υπάρχουν, ούτως ή άλλως, τόσα «έργα»», σάρκαζε ο ίδιος, «ώστε να μην χρειάζεται να φορτώσουμε τον πλανήτη και με άλλα».

Ο Παναγιώτης Σιάγκρης έχει απόλυτη επίγνωση αυτής της «ματαιότητας» ως προς την παραγωγή τέχνης αλλά συγχρόνως διακατέχεται από την —σχεδόν— «αμαρτωλή» επιθυμία της αναγέννησης των μορφών, από την λαγνεία των νοηματοδοτημένων εικόνων. Έτσι, ο ίδιος ισορροπεί ανάμεσα στην επανάχρηση του παλαιού και την αποκάλυψη το νέου, λειτουργώντας σαν ένας *doctor philosophicus* που εκμαιεύει εικόνες. Εργαλείο του είναι όχι ο χρωστήρας ή το καλέμι, αλλά ένας ιδεολογικός «εμβρουουλκός» προσωπικής επινόησης. Πρόκειται για την δική του —αποκλειστικά— «βαλίτσα» που είναι συγχρόνως και το «φανταστικό μουσείο» του. Αυτή η βαλίτσα περιέχει τα σκουριασμένα ξεβράσματα της θάλασσας, τα θλιβερά ράκη παλαιών βιομηχανικών προϊόντων, ξύλα, λαμαρίνες και σύρματα. Συγχρόνως περικλείει λέξεις, έννοιες,

κείμενα. Στην συνέχεια ο Παναγιώτης Σιάγκρης χρησιμοποιεί το υπάρχον, το νυν γε έχον προχωρώντας σε μερικές ελάχιστες —όσο και στρατηγικής σημασίας— παρεμβάσεις. Εκεί ακριβώς βρίσκεται το μυστικό της εικονοποιίας του. Εκεί και το «δράμα» της ποιητικής του. Εκεί, τέλος, ελλοχεύει το χιούμορ, η κριτική, ο συλλογισμός, το συμπέρασμα. Η χρήση αγγλικών τίτλων αλλά και η φωνολογική μεταγραφή του επωνύμου του (*Sea Greece*) αποτελούν αυτοτελή, μίνιμαλ έργα όπως επίσης και σχόλια πάνω στην παγκοσμιοποίηση, τον πολιτιστικό εκδυτικισμό, την όλο και πιο θολή έννοια της ιδιαιτερότητας ή της ιθαγένειας. Ο ανήσυχος μοντερνιστής (;) Σιάγκρης το 1998 συμμετείχε στην έκθεση «Greek Horizon - Contemporary Art from Greece» που διοργάνωσε ο Roger Wollen στη Βρετανία μαζί με άλλους νεότερους καλλιτέχνες. Εκεί παρουσίασε κατασκευές μικρών διαστάσεων από προϋπάρχοντα αντικείμενα, τις οποίες νοηματοδοτούσε ανάλογα προσπαθώντας «ν' απογειώσει ένα τραπέζι» (*How a table takes off*, 1997). Ή, πάλι, επιχειρώντας να αιτιολογήσει την ύπαρξη σκουριασμένων μυαλών (*The way rusty minds are made*). Σε κάποιες τελευταίες προσπάθειες ο δημιουργός «γράφει» επάνω στις λαμαρίνες του εγγράφοντας παράλληλα ένθετα πινάκια σαν ένα είδος εγκλωβισμένων εικόνων. Ο γλωσσολογικός χαρακτήρας τέτοιων προσπαθειών είναι κάτι περισσότερο από προφανές: κλουβί, φυλακή, εγκλωβισμός, περιχάραξη, περιχαρικό σύμβολο, εγκλωβισμένη εικόνα, εγκλωβισμένη έννοια. Περί ορίων λοιπόν ο λόγος και περί εκούσιων αυτοπεριορισμών με έργα που δεν φοβούνται το μπλε ή τη σκουριά της θάλασσας και που θέλουν να είναι κάτι περισσότερο από μια, γοητευτική έστω, εικόνα.

Ο Παναγιώτης Σιάγκρης, όπως κι άλλοι καλλιτέχνες της γενιάς του διεθνώς, αναγνωρίζει τα οφέλη και τις οφειλές του στον παππού Duchamp ή τον παππού Picasso, όπως επίσης αναγνωρίζει ότι η εποχή μας έχει δραματικά επαναπροσδιορίσει την λειτουργία και τις πρακτικές της εικόνας. Και επ' αυτού κανείς πρέπει να είναι ενημερωμένος, ευφάνταστος και... καχύποπτος.

χρησιμοποιώντας ακατέργαστα υλικά, για να δημιουργήσει αφηρημένες τοτεμικές μορφές που με το πέρασμα του χρόνου μετατράπηκαν σε λείες και καλοσηματισμένες γλυπτικές κατασκευές από λευκό και ροζ μάρμαρο, που έκλειναν μέσα τους μια τρυφερή επιθετικότητα. Μια επιθετικότητα, που σύμφωνα με την Μπουρζουά, πρέπει να έχεις για να είσαι γλύπτης, όπως λέει και στο πρόσφατο βίντεό της.

Αν και παραμένει ακόμη άγνωστη στο πλατύ κοινό, οι φεμινίστριες της εποχής την πλησιάζουν, αναγνωρίζοντας στο έργο της θέματα που τις αντιπροσωπεύουν και στις δεκαετίες του '60 και '70 συμμετέχει και η ίδια ενεργά σε κοινωνικά κινήματα που σημάδευσαν την εποχή εκείνη, επηρεάζοντας σε υψηλό βαθμό μεγάλους διανοητές και καλλιτέχνες.

Η ίδια δήλωνε υπαρξίστρια, χωρίς όμως αυτό να την εμποδίζει να ακολουθήσει τη δική της προσωπική και ακούραστη διαδρομή, μέσα από την τέχνη της, που δεν μπορούσε να μπει σε καλάρυπια, ακολουθώντας ένα συγκεκριμένο ρεύμα, κίνηση ή τεχνική. Εμπιστεύεται το ένστικτό της και πιστεύει ότι «η τέχνη είναι η εγγύηση για την πνευματική υγεία».

Το σπίτι και το ανθρώπινο σώμα είναι οι κεντρικοί άξονές της για πολλά έργα, από τους οποίους ξεκινά για να πλέξει σε μια άλλη υφάντρα, το μικρόκοσμό της, τοποθετώντας μέσα του προσωπικά της αντικείμενα και μνήμες. Οι εγκαταστάσεις-δωμάτια, τα περιήφηση κελιά, οι κατασκευές με ύφασμα και οι τελευταίες γιγαντιαίες δημιουργίες της από μέταλλο, καθώς και τα ανθρώπινα μέλη είναι αποσπάσματα από τη δική της ζωή την οποία θέλει να μοιραστεί μαζί μας. Θεωρώντας ότι: «ένα έργο τέχνης πρέπει να μιλάει από μόνο του. Μπορεί να δέχεται πολλές ερμηνείες, αλλά μόνο μία ήταν στο μυαλό του καλλιτέχνη. Η μόνη ευθύνη που έχεις σαν καλλιτέχνης, είναι να είσαι απολύτως αληθινός στον εαυτό σου».

Όμως η διεθνής αναγνώριση έρχεται στα 71 χρόνια της, όταν το 1982 η MOMA, το Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης της Νέας Υόρκης, αποφασίζει για πρώτη φορά να παρουσιάσει μια αναδρομική έκθεση γυναίκας καλλιτέχνιδος και μάλιστα εν ζωή. Από τότε οι διακρίσεις και τα βραβεία και οι διε-

Η γλύπτρια Λουίζ Μπουρζουά φωτογραφημένη μπροστά σε μία από τις εγκαταστάσεις της.

Ονείς εκθέσεις διαδέχονται η μία την άλλη. Γίνεται μέλος της Αμερικανικής Ακαδημίας, της έχει απονεμηθεί το Εθνικό Μετάλλιο Τεχνών της Αμερικής, αντιπροσώπευσε τις ΗΠΑ στην Μπιενάλε της Βενετίας το 1993, από όπου και πήρε το Μεγάλο Βραβείο για το συνολικό της έργο το 1999, έχει λάβει το βραβείο Wexner, συμμετείχε στην Documenta του Kassel το 1992, βραβεύτηκε στη Γαλλία με το Μεγάλο Βραβείο γλυπτικής και τιμήθηκε με το παράσημο Τιμής από το Γαλλικό Υπουργείο Πολιτισμού. Πρόσφατα, το Tate Modern, το καινούργιο Μουσείο Μοντέρνας Τέχνης του Λονδίνου εγκαινίασε τη λειτουργία του με την αγορά και παρουσίαση τεσσάρων μεγάλων γλυπτών της, σε μια έκθεση που θα διαρκέσει μέχρι τον Δεκέμβριο του 2000.

Η Λουίζ Μπουρζουά συνεχίζει να εργάζεται, να δέχεται και να διδάσκει νέους καλλιτέχνες που την έχουν σαν πρότυπό τους, στο ατελιέ της στο Μπρούκλιν, σε μια παλιά αποθήκη γεμάτη από έργα της, όπου τα μισά παρόνυρά της είναι σκεπασμένα από ασάλινες πλάκες και υπάρχουν σκάλες που δεν οδηγούν πουθενά. Εκεί η ακαταπόνητη δημιουργός φτιάχνει έργα για τη ζωή, γιατί όπως λέει «η Τέχνη δεν είναι για την Τέχνη, η Τέχνη είναι για την ζωή, κι αυτό τα λέει όλα».

Η έκθεση θα διαρκέσει μέχρι τις 25 Νοεμβρίου 2000 (Αγίας Ειρήνης 6 και Αθηνάς). Για το προσεχές μέλλον προγραμματίζεται η έκθεση της Μαρίνας Αμπράμοβιτς, με μία μεγάλη εγκατάστασή της, που θα διαρκέσει από τις 30 Νοεμβρίου μέχρι τέλος Ιανουαρίου.

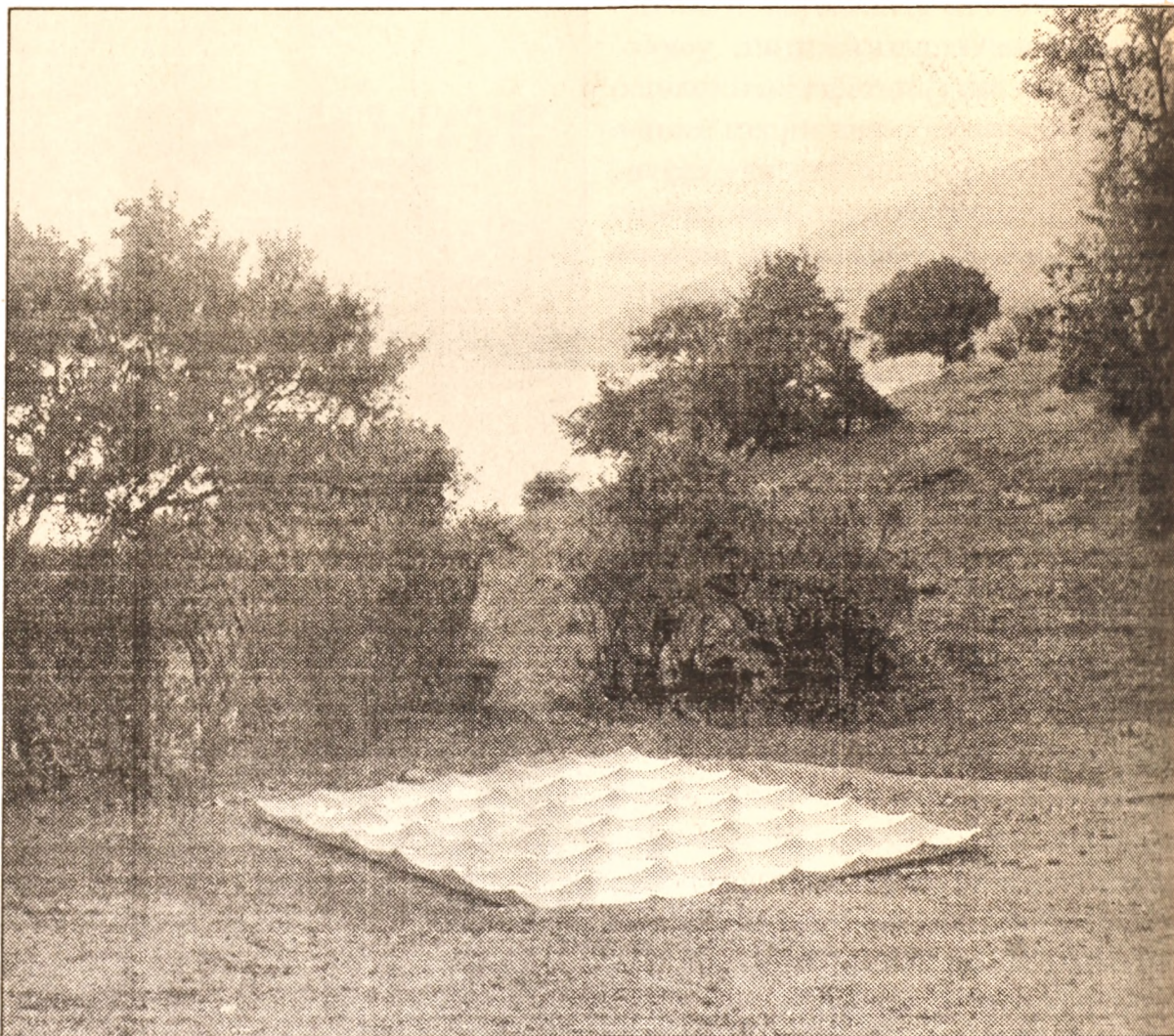
Μια εγκατάσταση του Βασίλη Μιχαήλ στις Πρέσπες

της Βάσας Καρκογιάννη-Καραμπελιά

μετρικά στοιχεία της να ρυθμίζουν το χώρο δημιουργώντας εντύπωση κυματισμού, εγγράφεται αρμονικά στο τοπίο, προβάλλοντας συγχρόνως έντονα τη δική της ιδιαίτερη φύση, την δική της συμπυκνωμένη εκφραστικότητα. Η επιλογή, άλλωστε, της συγκεκριμένης στοιχειακής φόρμας (μερική τομή σφαίρας) δεν παραπέμπει μόνον, επαναλαμβανόμενη, στον κυματισμό της πλατιάς υδάτινης μάζας που μας περιβάλλει· σημείο αναφοράς της είναι επίσης, εδώ, ο θόλος του βυζαντινού ναού που ούτε υπάρχει πια ούτε θα τον βλέπαμε από το συγκεκριμένο σημείο – όμως είναι συμβολικά παρών στην αναπαράσταση της ιστορίας του παρελθόντος ή στις φαντασιώσεις των κατοίκων της περιοχής, τροφοδοτώ-

Το έργο έχει τίτλο «Πρέσπες '99». Για να φτάσει κανείς ως σ' αυτό, πρέπει να διανύσει όλο τον μακρύ δρόμο που ξεκινά από τη Φλώρινα, ανάμεσα στο άγριο και γοητευτικό τοπίο που χαρακτηρίζει αυτή την βορεινή, άλλη Ελλάδα, και να καταλήξει στις λίμνες. Μετά, μια ξύλινη «οικολογική» γέφυρα, που πρόσφατα περατώθηκε, οδηγεί στο νησάκι του Αγίου Αχιλλείου, στη μέση της μικρής Πρέσπας. Σώζονται εκεί, στους πρόποδες του λόφου, τα ερείπια της «περικαλούς» βυζαντινής βασιλικής που έχτισε ο τσάρος Σαμουήλ στα τέλη του 10ου αιώνα για να στεγάσει τα λείψανα του Αγίου Αχιλλείου που είχε φέρει από τη Λάρισα, όταν τη σύλησε κι ολοκληρωτικά κατέστρεψε. Λίγο πιο πάνω, στο υψηλότερο μέρος του λόφου και σ' ένα σοφά επιλεγμένο κοίλωμα της πλαγιάς, ανάμεσα στις σποραδικές ελιές, τα βάτα, τα κατσίκια που τρέχουν ανέμελα και κάποιες νωχελικές αγελάδες, που συνεχίζουν να μηρυκάζουν απτόητες, βρίσκεται το γλυπτό (φωτ. 1).

Οι ακτίνες του αυγουσιάτικου ήλιου που γέρνει προς τη δύση κάνουν μεταφυσική την απιστρόπτουσα παρουσία του – ή, μάλλον, παράδοξα φυσική: «σαν να 'χε παντρευτεί με τον περιβάλλοντα χώρο, και να 'ταν ανέκαθεν εκεί για να δίνει απόκριση, απ' τη μεριά της γης, στην πλατιά γραμμή της λίμνης που απλώνεται λίγο πιο πάνω στον ορίζοντα, κι ως πέρα», ή πάλι, για να καθρεφτίζει τις αδιάκοπα πάλλουσες υπό την πνοή του ανέμου σκιές των γειτονικών

Β. Μιχαήλ, *Πρέσπες 1999*. Το έργο την πρώτη μέρα της εγκατάστασής του (27.8.2000), στον Άγιο Αχιλλείο των Πρεσπών. Η φωτογραφία δίνει μάλλον ατελή ιδέα της εγκατάστασης, λόγω φωτισμού (δύση του ηλίου).

δέντρων. (Μου φάνηζε, μια στιγμή, σαν να 'βλεπα ένα μουσικό κομμάτι του Ε. Satie). Είναι πράγματι παράξενο να διαπιστώσει κανείς πόσο αυτή η λιτή, λογική δομή της μεταλλικής κατασκευής του Β.Μ. (από χυτό, ηλεκτροστατικά χρωματισμένο αλουμίνιο, διαστάσεων 4,80x4,80x0,16 μ.), με τα σειριακά, γεω-

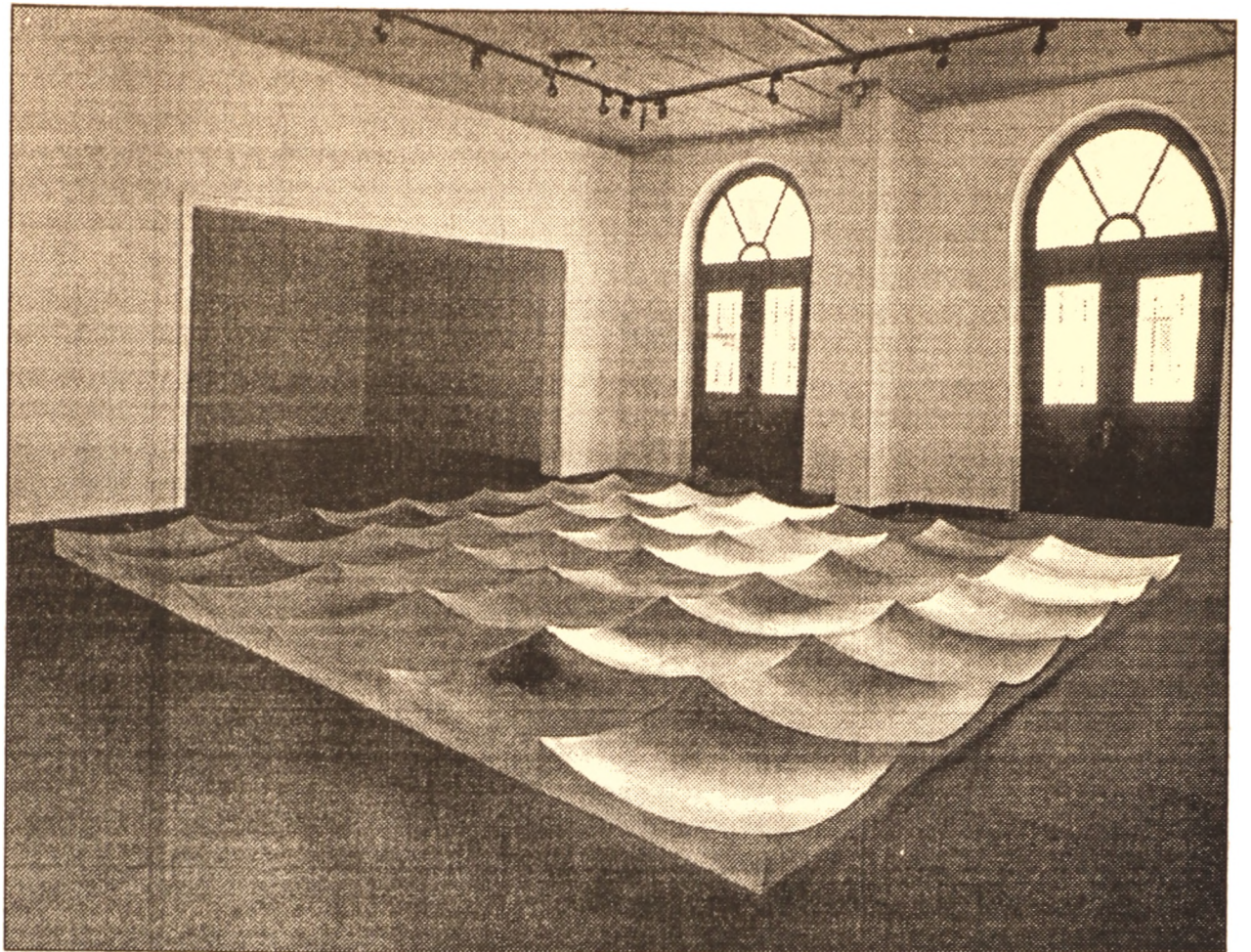
ντας στη συνέχεια άλλες ιστορίες, άλλους μύθους, άλλες μεταμορφώσεις. Επιπλέον, ο περιβάλλον χώρος όπου το έργο επιλεκτικά παρεμβαίνει είναι καταφανώς αναπόσπαστο στοιχείο της σύνολης δομής του, ένα από τα υλικά κατασκευής του, κι αποτελεί συντελεστή της αισθητικής του υπόστασης.

της πνευματικότητας και της αινιγματικότητάς του.

Ακριβώς: οι «Πρέσπες» του Βασίλη Μιχαήλ έχουν γίνει για εδώ και μόνο. Στις αίθουσες του μικρού –αλλά υποδειγματικού, χωρίς υπερβολή– Μουσείου Μοντέρνας Τέχνης της Φλώρινας² όπου είχαν πρωτοεκτεθεί (βλ. φωτ.2) έμοιαζαν να ασφυκτιούν, να σπάνε κυριολεκτικά τους τοίχους του προσωρινού «κρατητηρίου» τους ψάχνοντας τον ελεύθερο αέρα του νησιού που είχαν διαλέξει σαν τόπο οριστικής τους εγκατάστασης. Εδώ, στις Πρέσπες, ζουν. Τα φύλλα του φθινοπώρου θα σκορπιστούν σε λίγο πάνω τους, τα πρωτοβρόχια θα γεμίσουν με νερό τους μικρούς «θόλους», κι ύστερα θα ῥθουν χρόνια (η θερμοκρασία κατεβαίνει στους μείον 25 συχνά στην περιοχή), άλλες βροχές, και πάλι ήλιος που θα απεγνώσει τα πάντα, και κάθε φορά τα ῥχνη τους θα μένουν πάνω στο μεταλλικό σώμα και θα το μεταλλάσσουν, σαν κάθε «ζωντανή» ύπαρξη ή ύλη.

Σαν κάθε «ζωντανή» ύπαρξη, ένα έργο μιλά. Το δικό του ιδίωμα. Η πρόσληψή του δεν είναι εύκολη, ούτε αυτόματη. Χρειάζεται εκπαίδευση, γνώση, αναζήτηση – ιδιαίτερα σ' εκείνα τα πεδία της έκφρασης όπως είναι η μουσική, ο χορός ή οι πλαστικές (λεγόμενες) τέχνες. Ενστικτώδης, «παρθενική» προσέγγιση του έργου τέχνης δεν υφίσταται: Ο «κεραυνοβόλος έρωσ» είναι δυστυχώς πολύπλοκη υπόθεση, στη ζωή όπως και στην τέχνη.

Αξίζει να θυμίσουμε λοιπόν ότι έργα σαν αυτό του Β.Μ. χαρακτηρίζουν μια πλειάδα νεωτερικών κινημάτων και τάσεων ανά τον κόσμο από τις αρχές ήδη του 20ού αιώνα, αρχίζοντας από τους ρώσους κονστρουκτιβιστές, συνεχίζοντας (κατά την δεκαετία του 1960 βασικά αλλά και μέχρι σήμερα, με παραλλαγές) με μια σειρά κοινωνικά ευαισθητοποιημένων αμερικανών, ευρωπαίων ή ασιατών καλλιτεχνών της Minimal και Land Art, (Carl André, Sol Lewitt, R. Morris, A. Caro, T. Smith, R. Long, R. Smithson, R. Bladen κ.ά.), και φθάνοντας μέχρι κάποιους σύγχρονους έλληνες δημιουργούς που, με τον ένα ή άλλο τρόπο, προβαίνουν σ' εγκαταστάσεις στον φυσικό χώρο, στην ύπαιθρο. (Οι Βαλ. Καλούτσης, Διοχάντη, Δ. Αληθινός, Ναυσικά Πάστρα. Τότσικας, Σκούρτης μπορούν ν' αναφερθούν εν-

Β. Μιχαήλ, *Πρέσπες* '99. Από την έκθεση του έργου *Πρέσπες* '99 στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης Φλώρινας (Αύγουστος '99).

δεικτικά.) Για την πλειονότητα των καλλιτεχνών αυτών, οι σχέσεις μεταξύ του ακατέργαστου, «φυσικού» κόσμου και της έξυπνα, τεχνολογικά, επεξεργασμένης ύλης δεν είναι αντιθετικές, αλλά προσφέρουν δυνατότητα αρμονικών συμπλεγμάτων. Τα τεχνικά μέσα ή υλικά, όταν χρησιμοποιούνται, δεν βιάζουν τον φυσικό κόσμο αλλά τον συντροφεύουν, τον συμπληρώνουν, τον παραλλάσσουν, τον προκαλούν να πει όσα δεν κατάφερε ή δεν χρειάστηκε ως τότε να πει, τον ερωτεύονται!...

– Τα έργα αυτής της τέχνης ανθίστανται με τον τρόπο τους στις καταπιεστικές, ασφυκτικές συνθήκες των βιομηχανοποιημένων, εμπορευματοποιημένων τόπων διαβίωσης –τις σύγχρονες μεγαλουπόλεις– κι αντιτάσσουν τις δικές τους υπαρξιακές ανάγκες στις καθιερωμένες ιεραρχίες της τέχνης, του πολιτισμού, της κοινωνικής ζωής. Στην ακατάσχετη φλυαρία των «μέσων μαζικής ενημέρωσης» και στον καταϊγισμό των τηλεοπτικών εικόνων (όπου οι ανάγκες του Κράτους και οι ανάγκες του εμπορίου και της διαφήμισης συγχέονται και κατευθύνουν τις τάσεις της κοινής γνώμης, ελέγχοντας ανεπαισθήτως πλην όμως ασφαλώς τις συνειδήσεις)· στην τραγική έλλειψη φαντασίας

και πάθους· στον επιδημικό μανιερισμό που ενέσχυε ανά τον «πολιτισμένο» κόσμο τα τελευταία 20 (τουλάχιστον) χρόνια· σ' όλη ετούτη την απελπισία, έργα της αισθητικής πνευματικότητας, όπως οι *Πρέσπες* του Βασίλη Μιχαήλ, έρχονται ν' αντιπαρατάξουν την ήρεμη σιγουριά ενός άλλου σύμπαντος: ευφύιας, δημιουργικότητας, ήθους· επικοινωνίας με τον φυσικό και κοινωνικό χώρο· αισθησιακής ανάτασης.

Τι ανακούφιση!

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Η εγκατάσταση έγινε στις 27 Αυγούστου, στο πλαίσιο των φετινών εκδηλώσεων «Πρέσπες 2000», κι εγκαινιάστηκε (άκουσον!) από τον υπουργό Πολιτισμού Θ. Πάγκαλο. Έχει δωρηθεί από τον φλωρινιώτη καλλιτέχνη στον Οργανισμό Πολιτισμικών Εκδηλώσεων Πρεσπών, ο οποίος κάλυψε τις δαπάνες χύτευσης και τα συναφή έξοδα. Είχε για πρώτη φορά εκτεθεί στο Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης της Φλώρινας τον Αύγουστο 1999.
2. Εξαιρετική επιλογή και έκθεση έργων σύγχρονων ελλήνων δημιουργών. Υποδειγματική οργάνωση του μουσείου και της μικρής μεν, πλουσιότατης δε βιβλιοθήκης. Υποδειγματική ευγένεια του ικανότατου διευθυντή Θέμη Μιλόση και των συνεργατών του: παράδειγμα προς μίμηση.

Όπως και στο γνωστό λαϊκό τραγούδι: «Δυο πόρτες έχει η ζωή», έτσι και στον κινηματογράφο –των ημερών μας– δυο «πόρτες» υπάρχουν. Συχνά ο ελληνικός αρέσκεται ή καταφέρνει να παρουσιάζεται από την πίσω πόρτα. Αντίθετα, οι δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις, που αναφερόμαστε σήμερα, «εισέρχονται» υπερήφανα από την κυρία είσοδο του προσκηνίου. Και μάλιστα είναι οι κινηματογραφίες που συμβαίνει να κυριαρχούν: η κινεζική και η αμερικανική. Τι να κάνουμε, το είπε άλλωστε και ο κ. Σημίτης, «ε, αυτή είναι η Ελλάδα». Τρομάρα μας...

Κινηματογράφος από την πίσω πόρτα κι από την... κυρία είσοδο

του Δημήτρη Χαρίτου

Κωνσταντίνος Παπαδημητρίου, ο ηθοποιός-κλειδί στην ταινία του Γ. Τσεμπερόπουλου *Πίσω πόρτα*.

τέλεσμα στάθηκε μια γραμμική παράθεση στιγμιότυπων, τα πιο πολλά με φανερή την πρόθεση να «κλέψουν» τον εντυπωσιασμό του θεατή, γι' αυτό και η χαλαρή μεταξύ τους σύνδεση που δεν οδήγησε ποτέ σε μια κορύφωση, σε μια σύγκρουση που να δικαιολογήσει την έξοδο. Είχες περισσότερο την αίσθηση ενός υλικού-πρόπλασμα για μια κανονική, αργότερα, ταινία. Εξ ου και το ότι οι χαρακτήρες ήταν σκίτσα, «σημειώσεις» για τους οριστικούς χαρακτήρες. Και είναι απορίας άξιο πώς ο Τσεμπερόπουλος, του οποίου οι προηγούμενες ταινίες του σάρωναν τα βραβεία ερμηνείας, άφησε να του γλιστρήσουν οι αντιφατικές επιδόσεις των ηθοποιών του. Άνευρες και θεατρικές των μεγάλων, αμήχανες και «δήθεν» των πιτσιρικάδων (εξαιρέση ο Ματίας Σίμονετς που ήταν και ο καλύτερος των τριών). Πέρσι ο Καπάκας και ο Σταύρακας (*Καναρινί ποδήλατο*) είχαν σαφώς πιο εντυπωσιακά αποτελέσματα στην καθοδήγηση παιδιών-ηθοποιών. Είναι, τελικά, κρίμα που δεν επικράτησε μία γραμμή στην ταινία. Προσπάθειες ουσίας εξανεμίζονταν από απόπειρες εντυπωσιασμού, π.χ. η 7χρονη «παρένθεση» και ο πολιτικός αμοραλισμός (επιδερμικά κι αυτός δοσμένος) μπερδεύονταν με το πώς πρωτοαυνανίστηκε ή πώς «πήδησε» σε μπορντέλο ο νεαρός ήρωας. Σιγά τον νατουραλισμό. Να ξαναθυμηθούμε με πόσο χιούμορ, πόση αισθητική φινέτσα και κυρίως υπαινικτικότητα μας τα έδωσε ο γείτονάς μας ο Φελλίνι.

Και όμως η *Πίσω πόρτα* διαθέτει μια εξαιρετική «γραφή» σε ό,τι αφορά την

Υστερα από δεκάχρονη αποχή(;) από τη μεγάλη οθόνη, ο Γιώργος Τσεμπερόπουλος (*Ξαφνικός έρωτας*, *Άντε γεια...*) και είκοσι έξι από την πιο σημαντική –κατά τη γνώμη μας– μέχρι στιγμής προσφορά του, το ντοκιμαντέρ *Μέγαρο*, επιστρέφει με την πρόσφατη ταινία του *Πίσω πόρτα*. Στις δύο προηγούμενες, είχε βασίσει τα σενάρια του σε λογοτεχνήματα του Βασίλη Αλεξάκη και της Γιοβάννας. Ετούτη τη φορά το σενάριο ήταν πρωτότυπο με συν-σεναριογράφο τον ταλαντούχο «μικρομηζά» Ντένη Ηλιάδη. Επιλογή τους η δεκαετία του '60, προσφιλές «καταρύγιο θηραμάτων» σεναριακής έμπνευσης των αφηγηματικών τεχνών διεθνώς, μέχρις ότου ο χρόνος και κυρίως η πολυχρησία την «ξεφουσκώσει», πράγμα που τα σημάδια του γίνονται φανερά στην ταινία του Τσεμπερόπουλου. Να μην ξεχνάμε ότι την, κατά κάποιον τρόπο, «παρθενική» κινηματογραφική πρωτιά την έχει (δικαίως) η ταινία του Αντώνη Κόκκινου *Τέλος εποχής* και την υπογραφή του τέλους το *Peppermint* του Κώστα Καπάκα. Η *Πίσω πόρτα* μοιάζει να βρήκε χώρο ανάμεσά τους. Γιατί την «αχίλλειο πτέρνα» της την έχει στο διχασμένο σενάριο εξαιτίας της «διπλής γραφής» της καταγωγής του. Από τη μια, ο Γιώργος Τσεμπερόπουλος

Το εκφραστικό προσωπάκι της Ζανγκ Ζιγί κυριολεκτικά πρωταγωνιστεί στην ταινία του Ζαν Γιμού *Ο δρόμος για το σπίτι*.

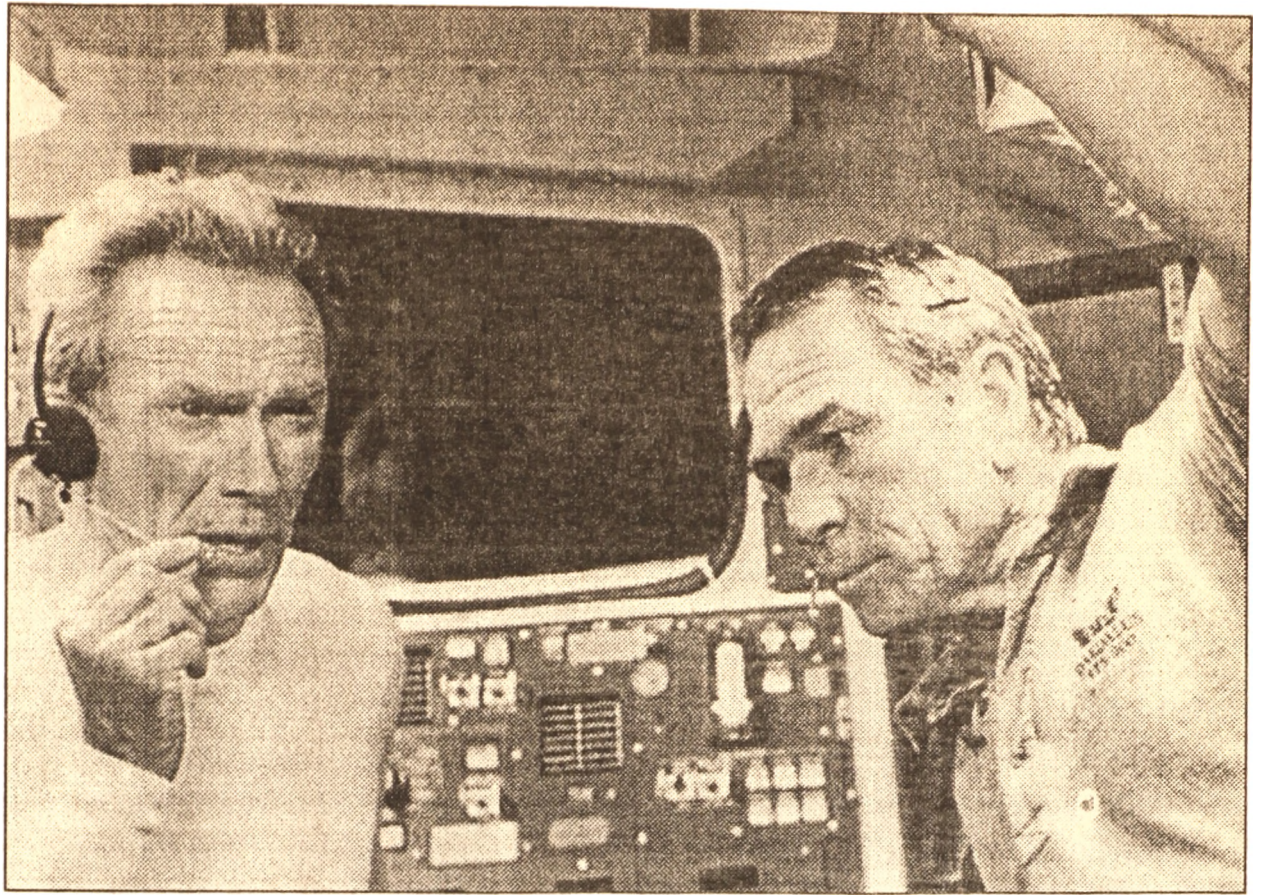
(πενηντάρης πια) φυσικό μοιάζει να υιοθέτησε την εκδοχή της ρομαντικής αποστασιοποίησης από τα χρόνια της διζής του εφηβείας, ροπή που ακόμα και την επτάχρονη χούντα την «εξορίζει» σε παράλληλη αφήγηση «εφιάλτη», σπασμοδικό και του ονείρου. Αντίθετα, ο κατά πολλά χρόνια νεότερός του Ντένης Ηλιάδης λειτούργησε με την αναπόφευκτη λογική του βιωμένου, προσωπικού του χρόνου, ο οποίος είναι το παρόν. Η δεκαετία του '60 με τους τρόπους και τις συμπεριφορές της δεκαετίας του '90. Δυο αφηγηματικές δραματουργικές που διέτρεξαν την ταινία χωρίς ποτέ να γίνουν μία. Το απο-

οπτικοποίηση του υλικού. Φωτογραφία, ήχος, μοντάζ, χώροι, φανερώνουν την ποιότητα μιας άψογης παραγωγής, ίσως της καλύτερης που έχει πραγματοποιήσει μέχρι σήμερα ο Τσεμπερόπουλος. Πιστεύουμε ότι αν στην ταινία είχε επιλεγεί η σεναριακή λογική, π.χ., της τελικής σκηνής με το LSD μέσα στη σούπα στο δείπνο των χουντικών -καθαρά nonsensical σύλληψη (το καλύτερο στιγμιότυπο της ταινίας), το τελικό αποτέλεσμα θα ήταν διαφορετικό, προς το καλύτερο.

* * *

Ο ανερχόμενος γίγαντας του κινεζικού κινηματογράφου, με έναν από τους καλύτερους εκπροσώπους του τον Ζαν Γιμού, μας γέμισαν με την ευφρόσυνη εκείνη αίσθηση της πληρότητας, όταν το πνεύμα και οι αισθήσεις φορτίζονται με εικόνες και μηνύματα.

Και δω, η ταινία του *Ο δρόμος για το σπίτι* παραπέμπει σε περιστατικά μιας παλαιότερης δεκαετίας (1950) με τον «Μεγάλο Τιμονιέρη» επικεφαλής της αχανούς χώρας, τη «Μορφωτική επανάσταση» και τις συγκλονιστικές αλλαγές, τις οποίες τις υπαινίσσεται η ταινία σε μια δεύτερη ανάγνωσή της. Στο πρώτο, εντούτοις, έρχεται το δοξαστικό μιας μεγάλης αγάπης. Ο γιος έρχεται, πανεπιστημιακός ο ίδιος, από τη μεγάλη πόλη για την κηδεία του πατέρα του σ' ένα μικρό χωριό στο οποίο υπήρξε δάσκαλος μέχρι το τέλος της ζωής του. Με αφορμή την ανέκδοτη αξίωση της μητέρας του η σορός του άντρα της να έρθει, από το νοσοκομείο της γειτονικής πόλης, πεζή και όχι με αυτοκίνητο, αναβιώνοντας έτσι πανάρχαιο έθιμο, ξαναθυμάται τη γνωριμία και το ειδύλλιο της μάνας του και του πατέρα του, μια ιστορία έρωτα που κράτησε 40 ολόκληρα χρόνια. Αντιστρέφοντας τη χρήση του χρώματος στη σήμανση του χρόνου, ο Γιμού επιλέγει τα χρώματα για το ερωτικό παρελθόν του ζευγαριού και το γκριζόασπρο για το θλιβερό παρόν. Και είναι τα «χρωματιστά χρόνια» μια αποθέωση της ομορφιάς της φύσης, των εναλλαγών των εποχών και του ερωτικού πάθους έτσι όπως το φορτίζει η παρορμητική νεότητα, διαδικασία και αυτή μέσα στον ενιαίο κύκλο: ζωή-φύση. Με μια εξαιρετική σεναριακή πληρότητα παρακολουθούμε την «τρελή» από έρωτα και αποφασιστικότητα προσπάθεια της 18χρονης χωριατοπούλας

Ο Κλιντ Ίστγουντ και ο Τόμι Λι Τζόουνς, δύο από τους γερόλυκους του *Space Cowboys*. Οι άλλοι δύο είναι ο Ντόναλντ Σάδερλαντ και ο Τζέιμς Γκάρνερ.

να «κατακτήσει» τον κατά δύο χρόνια μεγαλύτερό της δάσκαλο μέσα από κοινωνικούς κώδικες και συμπεριφορές (άσπιλες και διαιώνιες στην ουσία τους) που δείχνουν να απέχουν αιώνες από το άνυδρο και σκληρό δικό μας σήμερα. Όλη η ταινία, αποτέλεσμα ταλέντου και κόπου εντυπωσιακού, φέρνει στην επιφάνεια ακατάλυτες διδαχές και ηθική στήριξη πολύτιμη, γιατί ολόκληρη εστιάζεται στο ανθρωποκεντρικό νόημα. Παρ' όλο που συχνά η σκηνοθετική γραμμή ενδίδει σε δυτικότερες λύσεις, το κεντρικό μέρος της ταινίας θυμίζει τρόπους του Ιρανού Αμπάς Κιαροστάμι.

* * *

Από την «κυρία είσοδο» του κινηματογράφου και ετούτοι οι έξοχοι καιυμπόηδες του διαστήματος, *Space Cowboys*, σε παραγωγή και σκηνοθεσία του Κλιντ Ίστγουντ, ο οποίος και κράτησε έναν από τους βασικούς ρόλους. Τέσσερις απόμαχοι σχεδιαστές και ιπτάμενοι δοκιμαστές νέων μαχητικών αεροπλάνων, στα όρια της τρίτης ηλικίας, βρίσκονται ξανά μαζί προκειμένου να εκτοξευτούν στο διάστημα για να ξαναβάλουν σε τροχιά ρωσικό διαστημόπλοιο που λόγω βλάβης κινδυνεύει να συντριβεί στο γήινο έδαφος. Παρ' όλο που το δεύτερο μέρος της ταινίας αποτελεί μια βιρτουοζιτέ ψηφιακών εφέ (πανάκριβη αμερικανική αποκλει-

στικότητα), το κύριο μέρος της ταινίας κυριαρχείται από τον ανθρωποκεντρικό του χαρακτήρα. Με θαυμαστή σεναριακή επάρκεια αποδίδονται ολοκληρωμένοι ανθρώπινοι χαρακτήρες μέσα σε πιστευτό περιβάλλον. Οι εκπληκτικές σεκάνς του διαστήματος -που κάνουν να δείχνει γερασμένη η ταινία του Κιούμπρικ *2001 - Οδύσσεια του διαστήματος*- δεν είναι τελικά αυτές που κερδίζουν την εκτίμηση του θεατή. Είναι οι ανθρώπινες σχέσεις, η καθημερινότητα, το ανθρώπινο ιστορικό του καθενός από τους «ήρωες» της ταινίας που μας τους κάνει οικείους. Αισθήματα συντροφικότητας ή και μίσους όπως τα διαφοροποιεί (τα λειαιώνει) ο χρόνος, το πείσμα και η αισιοδοξία, το πάθος για υπέρβαση, η παραμυθία της μνήμης, οι αδυναμίες. Σ' όλα αυτά κατοικούν αυτοί οι απροσδόκητοι «καβαλάρηδες» του διαστήματος σαν άλλοι (των ώριμων ηλικιακών τους χρόνων) Τζον Γουέιν, Ρόμπερτ Μίτσαμ, Γκρέγκορι Πεκ, Χένρι Φόντα, Χιούμορ (λυτρωτικό), συγγίνηση και ανθρωπισμός. Όταν ο αμερικανικός κινηματογράφος -όχι, βέβαια, συχνά- στοχεύει σε τέτοιες παραγωγές, η μοναδικότητά του δεν αμφισβητείται. Θαυμάζεις και σέβασαι τον κόπο, την επαγγελματική υπευθυνότητα που συνιστούν την προσπάθεια. Και αυτά, βέβαια, δεν είναι αποτέλεσμα μόνο οικονομικής υπεροχής, ε;

«Ο μεταπολιτευτικός κινηματογράφος δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί»

Συζητώντας με τον Λάκη Παπαστάθη είναι εύκολο να διαπιστώσεις το ενδιαφέρον που δείχνει για την ανεύρεση και αξιοποίηση πτυχών της συναρπαστικής ελληνικής ιστορίας του 19ου αιώνα. Μιας περιόδου που έχει τροφοδοτήσει τη θεματολογία σε μια σειρά από ταινίες του, όπως η ληστεία στην περίοδο της βαυαροκρατίας (Στον Καιρό των Ελλήνων) ή η ζωή του λαϊκού ζωγράφου Θεόφιλου στην ομώνυμη ταινία, με πρωταγωνιστή τον Δημήτρη Καταλειφό. Έπειτα από 13 χρόνια, ανοίγει πάλι τους λογαριασμούς του με το ανεξάντλητο υλικό του προηγούμενου αιώνα μεταφέροντας στην οθόνη το διήγημα του Γεωργίου Βιζυηνού Το μόνον της ζωής του ταξείδιον. Εκτός από τις κινηματογραφικές του ταινίες, ο Λάκης Παπαστάθης έχει αφήσει το στίγμα της κινηματογραφικής σκέψης και τεχνικής του στην γνωστή τηλεοπτική σειρά «Παρασκήνιο», που αδιάλειπτα από το 1975 έως σήμερα αποτελεί το ζωντανό καλειδοσκόπιο της ελληνικής πολιτιστικής ζωής. Στη συνέντευξη που ακολουθεί αναφέρεται στη νέα του ταινία, συγκρίνει το πνεύμα του παλαιού και του νέου κινηματογράφου και αναφέρεται στο μέλλον του ελληνικού ντοκιμανταίρ.

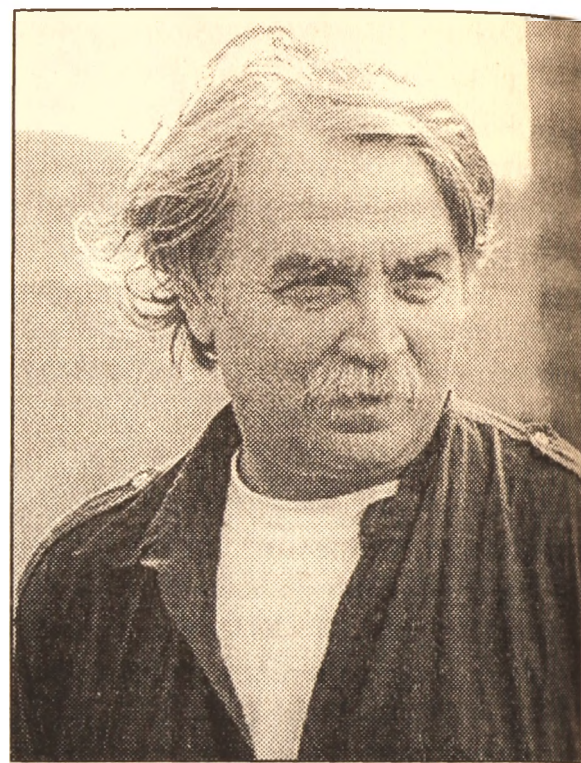
Τη συνέντευξη πήρε ο Σωτήρης Λέτσιος

• Έπειτα από πολλά χρόνια επιστρέφετε με μια νέα κινηματογραφική ταινία, μεταφέροντας στην οθόνη το διήγημα του Γεωργίου Βιζυηνού Το μόνον της ζωής του ταξείδιον. Ποιος ο λόγος που σας οδήγησε σ' έναν συγγραφέα όχι ιδιαίτερα αναγνωρισμένο στην ελληνική κοινωνία;

— Και σε παλαιότερες ταινίες μου με απασχολεί η περίοδος από τα τέλη του 19ου αιώνα έως τις αρχές του 20ού. Είναι η περίοδος, κατά την οποία πολλά πράγματα παραμένουν ρευστά και που η Ελλάδα μέσα από διάφορες ανακατατάξεις αναζητά την ταυτότητά της. Μέσα από όλο αυτό το κλίμα αναδύεται ένας μεγάλος ευρωπαϊός συγγραφέας: ο Γεώργιος Βιζυηνός. Έζησε και σπούδασε στην Γερμανία και στην Αγγλία και οι πρώτες εκδόσεις του έγιναν εκτός Ελλάδας.

Την εποχή εκείνη, προς το τέλος του 19ου αιώνα, χάρις στο περιοδικό *Εστία*, πολλοί εκπρόσωποι της λογοτεχνικής γενιάς του 1880, μεταξύ αυτών και ο Βιζυηνός, βρίσκουν εκεί χώρο έκφρασης δημοσιεύοντας σ' αυτό τα κείμενά τους. Το καλοκαίρι του 1884

δημοσιεύεται σε συνέχειες *Το μόνον της ζωής του ταξείδιον*, ένα κείμενο με έντονο αυτοβιογραφικό υλικό και αυστηρή δόμηση και με γλωσσικές προτάσεις που όμως δεν έτυχαν της ανάλογης προσοχής στην εποχή του. Τότε τον θεωρούσαν πολύ μεγάλο ποιητή, πράγμα που διαψεύσθηκε ύστερα από μερικές δεκαετίες. Επρόκειτο για έναν πολύ μεγάλο πεζογράφο. Η υπόθεση του έργου αναφέρεται στην παιδική ηλικία του Βιζυηνού, που παιδάκι ξεκινά για να μάθει την τέχνη του ράφτη στην Πόλη. Γι' αυτό το περιστατικό θα πει αργότερα όντας συγγραφέας: «Ραφτάκι με ήθελε η μοίρα, γιατί να ντροπιαστώ και να τ' αρνιέμαι»; Το διήγημα περιγράφει μόνο την παιδική του ζωή όταν ξεκινά να μάθει την τέχνη του ράφτη και ξαφνικά τον ειδοποιούν για τον θάνατο του παππού του. Ο ίδιος πηγαίνει να του κλείσει τα μάτια. Το περιστατικό το θυμάται κλεισμένος στο Δρομοκαΐτειο ψυχιατρείο. Προσπαθεί σαν παράθυρο ζωής να θυμηθεί την παιδική ζωή, την ίδια την λογοτεχνία. Εκεί πέθανε, αγνοημένος απ' όλους, τον Απρίλιο του 1896, τις ημέρες που διεξάγονταν στην Αθή-

Ο σκηνοθέτης Λάκης Παπαστάθης στα γυρίσματα της νέας του ταινίας.

να οι πρώτοι Ολυμπιακοί Αγώνες.
• Ποια είναι η παρακαταθήκη που αφήνει ο Βιζυηνός στην λογοτεχνία;
— Ήδη πολλοί μελετητές ασχολούνται με το έργο του. Το βλέμμα στο αυτοβιογραφικό υλικό και ταυτόχρονα η απόσταση απ' αυτό, αυτό που το ανοίγει και το κάνει ένα υλικό της ύπαρξης, το γνώριζε πολύ καλά ο Βιζυηνός. Για *Το μόνον της ζωής του ταξείδιον* θα ήθελα να προσθέσω ότι δημιουργεί μια σκοτεινότητα, κάτι το αδιευκρίνιστο. Πρόκειται για το ταξίδι του παππού προς τον θάνατο ή για το δικό μας ταξίδι στην Ιστορία; Είναι κάτι ανέφικτο, πρόκειται για κάτι αδιευκρίνιστο... Θα έλεγα ότι πρόκειται για το ταξίδι του ανθρώπου προς το θάνατο... Πάντως ο Βιζυηνός υπήρξε μια προσωπικότητα στο χώρο της ελληνικής λογοτεχνίας εφάμιλλη του Παπαδιαμάντη.

• Πώς κρίνετε την θεματολογία των σημερινών εκπροσώπων του ελληνικού κινηματογράφου. Υπάρχει μια συνέχεια ανάμεσα στην μεταπολιτευτική και στη νεότερη γενιά

σκηνοθετών;

— Δεν θεωρώ τον εαυτό μου συνεχιστή που παλιού ελληνικού κινηματογράφου του Σακελλαρίου. Πιστεύω ότι συνδιαλέγομαι με την λογοτεχνική παράδοση. Αυτό είναι ταυτόχρονα ευτυχία και δυστυχία, διότι δεν μπορώ να εκφραστώ με την λογοτεχνία αλλά με τον κινηματογράφο που θαυμάζει την λογοτεχνία. Ως προς τη νέα γενιά και αυτό που υποστηρίζεται ότι ασχολείται με θέματα που δεν αγγίζουν τις προτιμήσεις του κόσμου, θα πω ότι ο κόσμος δεν πάει εκεί που θέλει, αλλά εκεί που τον κατευθύνουν. Το ερώτημα είναι πώς αντικαθίσταται μια σχέση με το κοινό. Ο νέος ελληνικός κινηματογράφος μέσα από μια πιο προσωπική ματιά προσπαθεί ν' ανοίξει δρόμους που θα επιτρέψουν μια ταινία να γίνει πιο εμπορική-απευθυνόμενη σε ένα ευρύτερο κοινό. Επιχειρείται στροφή σε ταινίες που δεν έχουν σχέση με το ήθος και τις αρχές της εποχής του '70, που απαιτούσε πιο ενεργούς θεατές.

• Η μεταπολιτευτική περίοδος σφραγίζεται από την παρουσία του Αγγελόπουλου, ο οποίος ρίχνει την «σκιά» του και στους υπόλοιπους σκηνοθέτες;

— Δεν συμφωνώ με την άποψη ότι στην Ελλάδα υπάρχει μόνο ο Αγγελόπουλος. Το έργο του έχει μια αναγνώριση στα διεθνή φεστιβάλ και είχε ενταχθεί στην γλωσσολογική αναζήτηση της δεκαετίας του '70, αλλά δεν ήταν ο μόνος που το έκανε. Ήταν ο Ούγγρος Μίκλος Γιάντσο, ο Βραζιλιάνος Ρόχας κ.ά. Τουλάχιστον υπάρχουν 10 ακόμη σημαντικοί έλληνες σκηνοθέτες που αναζήτησαν νέους τρόπους έκφρασης και στέκονται ισάξια απέναντι στον Αγγελόπουλο. Πολλοί δημοσιογράφοι έχουν παγιδευθεί στην νοσταλγία του παλιού «καλού» ελληνικού κινηματογράφου. Το κακό είναι ότι ο μεταπολιτευτικός κινηματογράφος δεν πρόλαβε να ολοκληρωθεί. Παρατηρώντας την δουλειά αυτών των σκηνοθετών, θα έλεγα ότι οι εκπρόσωποι της γενιάς μου θέλουν ν' αναπαραστήσουν τη ζωή μ' ένα «στυλιζάρισμα» και απ' την άλλη επιδιώκουν η αναπαραστάση να έχει ζωή. Μεταξύ σχηματοποίησης και ζωντανής αναπαραστάσης κρίνεται το αισθητικό μείγμα του κάθε σκηνοθέτη.

• Παρατηρείτε μια στασιμότητα στον

Η Φραγκίσκη Μουστάκη υποδύεται τον Γ. Βιζυηνό σε παιδική ηλικία, στην ταινία *Το μόνον της ζωής του ταξείδιον*, του Λ. Παπαστάδη.

χώρο του ντοκυμανταίρ στη χώρα μας;

— Δεν νομίζω ότι ισχύει κάτι τέτοιο. Στο φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους της Δράμας κατά έναν λανθασμένο τρόπο επικράτησε η αντίληψη ότι δεν πρέπει να δέχεται ταινίες που έχουν γυριστεί σε βίντεο. Έτσι φάνηκε ότι δεν υπάρχει παραγωγή σ' αυτόν τον τομέα. Στην Ελλάδα αυτή τη στιγμή υπάρχει μια νέα γενιά που φτιάχνει ταινίες με τη νέα τεχνολογία, που απαιτεί λίγα χρήματα. Χρησιμοποιώντας ψηφιακές κάμερες γίνεται πιο ζωντανή η σχέση με την πραγματικότητα. Ο ντοκυμαντερίστας μπορεί να γυρίζει χωρίς φώτα με μια ελαφριά μηχανή. Τα κρατικά κανάλια δεν έχουν αξιοποιήσει τις δυνατότητες των ελλήνων σκηνοθετών ντο-

κυμανταίρ.

• Είναι ενισχυτική προς τους νέους σκηνοθέτες η πολιτική που ακολουθεί το Ελληνικό Κέντρο Κινηματογράφου;

— Σίγουρα ενθαρρύνει και σε ευρύτετη κλίμακα ακόμη και εκείνους που δεν έχουν δείξει το παραμικρό ίχνος ταλέντου. Το πρόβλημα είναι τα πολύ λίγα χρήματα που διατίθενται για τον κινηματογράφο. Είναι λιγότερα από αυτά που δίνονται στην Λυρική Σκηνή. Αλίμονο εάν καταργήσουμε το ΕΚΚ. Είναι πολύ μικρό το κοστολόγιο για το γύρισμα μιας ελληνικής ταινίας σε σχέση με μια άλλη ευρωπαϊκή χώρα. Όλος ο προϋπολογισμός των ελληνικών ταινιών αντιστοιχεί στον προϋπολογισμό μιας και μόνο γαλλικής ταινίας.

Cornelius Castoriadis,
Sur Le Politique de Platon,
Paris, Seuil, 1999, p. 197

Το βιβλίο αυτό του Κορνηλίου Καστοριάδη (1922-1997) είναι το τελευταίο που εξεδόθη στο Παρίσι μετά τον θάνατό του και το πρώτο από ένα σύνολο σεμιναρίων με γενικό τίτλο *Η Ανθρώπινη Δημιουργία*, που έδωσε στην Σχολή Ανωτάτων Σπουδών στις Κοινωνικές Επιστήμες (EHESS), στην οποία έδιδασκε το διάστημα 1980-1995. Είναι δε μια εκπληκτική διεισδυτική ανάλυση και οξύτερη κριτική του *Πολιτικού*, ενός από τους πιο δύσκολους διαλόγους του Πλάτωνος. Ο Pierre Vidal-Naquet σημειώνει στον πρόλογο του βιβλίου ότι ο Πλάτων βρήκε στο πρόσωπο του Καστοριάδη έναν ισάξιο αντίπαλο.

Ο Καστοριάδης αποδεικνύεται βαθύς γνώστης της πλατωνικής φιλοσοφίας και επιχειρεί την ανάγνωση του *Πολιτικού* σε πολλά επίπεδα. Κατ' αρχάς τον τοποθετεί, όπως όλοι σχεδόν οι ερευνητές, στην τελευταία περίοδο της πλατωνικής φιλοσοφίας, η οποία χαρακτηρίζεται, αφ' ενός μεν από τα ερωτήματα που θέτει ο Πλάτων στην ίδια του την θεωρία, αφ' ετέρου δε από αλλαγή στις απόψεις του σε όλα τα επίπεδα – πολιτικό, οντολογικό, κοσμολογικό, γνωσιολογικό. Εγκαταλείπει την απολυτότητα των προηγούμενων διαλόγων και υιοθετεί μία θεωρία του μεικτού, της *μειξέως*, πράγμα που σημαίνει την στροφή από τον *υπερουράνιο τόπο* των ιδεών στον πραγματικό κόσμο του σχε-

Ερμηνεύοντας τον Πλάτωνα

του Γιώργου Ν. Οικονόμου

τικού και της προσέγγισης.

Στο πολιτικό επίπεδο αυτή η στροφή μεταφράζεται από την εγκατάλειψη της απόλυτης αλήθειας και της αγαθής πόλεως (*Πολιτεία*) και την υιοθέτηση λύσεων πιο «πραγματικών», όπως οι αιρετοί άρχοντες και οι νόμοι (*Νόμοι*). Ο *Πολιτικός* είναι, για τον Καστοριάδη, το ενδιάμεσο μεταβατικό στάδιο, από την *Πολιτεία* στους *Νόμους*. Ο Πλάτων εδώ αναγνωρίζει ότι δεν μπορεί να υπάρξει ούτε τέλεια γνώση ούτε τέλειος διακανονισμός στον πραγματικό κόσμο, και συνεπώς είναι αδύνατον να υπάρξει κάποιος κάτοχος της αληθούς επιστήμης, ο οποίος θα μπορούσε να κυβερνήσει τις ανθρώπινες κοινωνίες. Συνεπώς πρέπει να βρεθεί άλλη λύση, το μικρότερο κακό, που είναι οι νόμοι.

Έτσι λοιπόν ο *Πολιτικός* αποτελεί μία σημαντική στιγμή στην εξέλιξη της πλατωνικής φιλοσοφίας, την οποία ο Καστοριάδης επιχειρεί να αναδείξει στο βιβλίο αυτό. Χαρακτηρίζει τον διάλογο ως περίεργο και παράξενο, διότι περιέχει πολλές παραδοξότητες, αντιφάσεις, όπως ορισμένες παρεκβάσεις που έχουν περισσότερη βαρύτητα από το κυρίως σώμα του διαλόγου, στο οποίο προτείνονται διάφοροι ορισμοί του πολιτικού (*ποιμίν, υφαντής*), για να εγκαταλειφθούν στην συνέχεια. Εκτός αυτού, ο Καστοριάδης προσάπτει στον Πλάτωνα σοφιστεία, διαστροφή, ψεύδη, ρητορεία, *petitions de principe* (λήψεις του ζητουμένου), τα οποία χρησιμοποιεί προκειμένου να επιτύχει τον σκοπό του. Αναγνωρίζει όμως τον μεγάλο φιλόσοφο και την δύναμη της πλατωνικής φιλοσοφίας, η οποία συνίσταται, εκτός των άλλων, στον απορητικό χαρακτήρα της, στα διαρκή ερωτήματα που θέτει ακόμη και στις ίδιες τις θέσεις της και στην ανάπτυξη της επιχειρηματολογίας και του ορθολογικού συλλογισμού. Ειδικά για τον *Πολιτικό*, πιστεύει ότι είναι ένα έργο στο οποίο μπορούμε να δούμε έναν μεγάλο γνήσιο στοχαστή εν ώρα εργασίας, την στιγμή που αναπτύσσει την σκέψη του,

χωρίς να ενδιαφέρεται για την δομή και την φόρμα, χωρίς ακαδημαϊσμούς και κανόνες.

Εξετάζει, λοιπόν, αναλυτικά τους επιχειρούμενους ορισμούς του πολιτικού και τις παρεκβάσεις, κύριες και δευτερεύουσες. Από τις σημαντικότερες επισημάνσεις του Καστοριάδη θα αναφέρουμε μερικές.

Κατ' αρχάς ο Πλάτων εισάγει τον μύθο της χρυσής βασιλείας του Κρόνου –κατά την οποία υπήρχε αφθονία αγαθών και ευδαιμονίας και οι θεοί ήταν ποιμένες των ανθρώπων και τους παρείχαν όλα τα αγαθά, –για να καταστρέψει την, αντίθετη με την δική του, ανθρωπογονία του Δημοκρίτου. Η ανθρωπογονία αυτή, η οποία υπάρχει επίσης στον Πρωταγόρα, στον Θουκυδίδη και στην τραγωδία, υποστήριζε την *αυτοδημιουργία* του ανθρώπου και την *αυτοθέσμιση* της κοινωνίας. Δηλαδή είναι η ορθολογική άποψη, και είναι παρόμοια με αυτήν που δεχόμαστε σήμερα: υπήρχε αρχικώς μία φυσική, άγρια κατάσταση και βαθμιαίως τα ανθρώπινα όντα επινοούν τις τέχνες, δημιουργούν κοινότητες, θεσμούς, κ.λπ. Ο Πλάτων θέλει να καταστρέψει την αντίληψη αυτή του Δημοκρίτου για να εισαγάγει την ιδέα ότι όλα τα αγαθά εδόθησαν στους ανθρώπους από τους θεούς. Σημειωτέον ότι ο Πλάτων πουθενά, σε κανένα έργο του, δεν αναφέρει τον Δημόκριτο, τον καταδικάζει στην ανυπαρξία (*damnatio memoriae*).

Μία άλλη άποψη του Πλάτωνος, αντίθετη με τις ελληνικές αντιλήψεις, είναι η ταύτιση του πολιτικού με τον *βασιλέα*. Η ταύτιση αυτή, παρατηρεί ο Καστοριάδης, είναι απαράδεκτη και τερατώδης για τους Έλληνες και ιδίως τους Αθηναίους, διότι την εποχή αυτή δεν υπάρχουν βασιλείς εν Ελλάδι, εκτός των δύο βασιλέων στην Σπάρτη, οι οποίοι όμως δεν έχουν μεγάλη εξουσία. Οι Μακεδόνες, οι οποίοι έχουν βασιλεία, δεν ανήκουν στον ελληνικό κόσμο της πόλεως, ακριβώς διότι έχουν βασιλέα. Όταν οι Έλληνες ομιλούν περί βασιλέως, κατά τον 5ο και 4ο αιώνα

γνωούν ένα και μόνο πρόσωπο, τον μεγάλο βασιλέα, τον Πέρση βασιλέα.

Και η ταύτιση επίσης του πολιτικού με τον επιστήμονα, και της πολιτικής με την επιστήμη είναι πλατωνική αυθαιρέια και λογικό λάθος διότι γίνεται «λήψις του ζητουμένου», αλλά είναι και ξένη προς την ελληνική αντίληψη περί πολιτικής, η οποία αναφέρεται σε κάποια νύση και δεξιότητα πρακτική και μπειρική. Αυτή η ελληνική αντίληψη αρακτηρίζει την πολιτική των υπαρχών πόλεων καθώς και τις απόψεις πολλών άλλων συγγραφέων, όπως του Ηροδότου, του Θουκυδίδη, των τραγιών, του Δημοσθένους κ.ά. Ο Αριστοτέλης δε κάνει την διάκριση μεταξύ επιτήμης, τέχνης και φρόνησεως, για να ηλώσει ότι αυτό που χαρακτηρίζει την πολιτική είναι η φρόνησις και όχι η επιτήμη. Η φρόνησις, στον Αριστοτέλη και στους Έλληνες γενικώς, υπάρχει ακριβώς εκεί όπου δεν υπάρχει επιστήμη.

Ο Πλάτων αναπτύσσει επίσης την άποψη ότι αυτός ο «βασιλικός επιστήμων» πρέπει να κυβερνά χωρίς νόμους, άποψη εξίσου αδιανόητη και ξένη για τον ελληνικό κόσμο. Ο νόμος είναι βασιλική, θεμελιώδης αξία και στην ελληνική γραμματεία και στην πραγματική ζωή των πόλεων. Από τον Ηρόκλειτο και τον Πίνδαρο μέχρι τον Αριστοτέλη, ο Καστοριάδης υπενθυμίζει την ανομιλία του Δημαράτου και του Πέρση, κατά την οποία τονίζεται η ανουδαιότητα του νόμου για τους Έλληνες.

Εν συνεχεία, βεβαίως, ο Πλάτων παραδέχεται ότι είναι δύσκολο να ευρεθεί στην υπάρχουσα πραγματικότητα ο επιστήμων βασιλεύς και συνεπώς πρέπει οι πόλεις να αρκασθούν στο μικρότερο κακό, τους νόμους, παρ' όλες τις ελλείψεις τους και τις ατέλειές τους. Η καταληπτική παράγραφος πάντως του Πολιτικού δημιουργεί πάλι προβλήματα, κατά τον Καστοριάδη, ο οποίος προτείνει μια ερμηνεία για την λύση του προβλήματος.

Θα πρέπει να επισημασθεί, πάντως, ότι η παρα-

δοχή των νόμων εκ μέρους του Πλάτωνος παραμένει προβληματική, διότι οι νόμοι τους οποίους υιοθετεί στους Νόμους, νομοθετούνται όχι από τους ανθρώπους της πολιτείας αλλά και από τον Αθηναίο-Πλάτωνα με την βοήθεια και την συγκατάθεση των θεών και εγκαθιδρύουν ακριβώς την θεοκρατία και την τυφλή υποταγή των υπηκόων.

Μία άλλη αρνητική πρωτοτυπία του Πλάτωνος, την οποία επισημαίνει ο Καστοριάδης, είναι το αξίωμα ότι υπάρχει μια ορθή πολιτεία, η οποία ορίζεται από την επιστήμη και είναι μοναδική, άριστη και πρώτη. Με βάση αυτή την ιδεατή κατασκευή, κρίνονται η πραγματικότητα και τα υπάρχοντα πολιτεύματα ως μη ορθά, μη γνήσια, ατελή και μιμήματα αυτής της υποτιθεμένης ορθής πολιτείας. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα να διαστρεβλώνεται η πραγματικότητα, να συγκαλύπτεται η αλήθεια ότι δεν μπορεί να υπάρξει κάποια τέλεια πολιτεία ορισμένη άπαξ και διά παντός, ότι δ ε ν

μπορεί να υπάρξει νόμος ή νόμοι οι οποίοι να περιλάβουν άπαξ και διά παντός όλες τις πτυχές της –διαρκώς αυτομετασχηματιζομένης– κοινωνικο-ιστορικής πραγματικότητας. Άμεσο συμπέρασμα είναι η οριστική καταδίκη της πλατωνικής ουτοπίας αλλά και κάθε ουτοπίας, δηλαδή της πίστεως και της απόπειρας να επιτευχθεί η δήθεν τέλεια, ιδανική πολιτεία.

Ένα τελευταίο σημείο που επισημαίνει ο Καστοριάδης στον Πολιτικό είναι η εχθρότητα του Πλάτωνος προς την δημοκρατία και η διαστρε-

βλωμένη εικόνα της π ο υ κ λ η ρ ο δό

τησε στους μεταγενεστέρους επί αιώνες μέχρι και σήμερα, εφοδιάζοντας έτσι κάθε αντιδημοκρατική θεωρία και ιδεολογία με επιχειρήματα. Πράγματι δυσφήμησε με σοφιστείες, ρητορείες και δραματικές σκηνοθεσίες (πράγματα που ο ίδιος κατηγορεί τους άλλους), βασικές αντιλήψεις, αξίες, πολιτικούς και θεσμούς της αθηναϊκής δημοκρατίας. Δυσφημεί τους σοφιστές, τους ρήτορες, τον ίδιο τον Περικλή, τον Θεμιστοκλή, τον Μιλτιάδη κ.ά. και παρουσιάζει την δημοκρατία ως το πολίτευμα του αμόρφωτου όχλου, του οποίου χαρακτηριστικά είναι η άγνοια, τα αχαλίνωτα πάθη, τα εγωιστικά συμφέροντα και όχι η επιστήμη και η αρετή. Το μίσος του Πλάτωνος δεν αφορά μόνο τους δημαγωγούς και τα λάθη της σύγχρονης του δημοκρατίας, αλλά κυρίως

την θεσμίζουσα ακμάζουσα δημοκρατία του 5ου αι., όπως επισημαίνει ο P. Vidal-Naquet στον πρόλογο του βιβλίου. Ο Πλάτων, δηλαδή, θέλει να καταστρέψει την βασική σημασία της δημοκρατίας: την ικανότητα του δήμου να αυτοκυβερνηθεί.

Μία άλλη διαστρέβλωση του Πλάτωνος είναι το ότι παρουσιάζει τον δήμο πως δήθεν αποφασίζει για τα πάντα, ακόμη και για θέματα επιστημονικο-τεχνικά, όπως ιατρικά, ναυπηγικά, στρατιωτικά, αρχιτεκτονικά κ.λπ.: αυτό βεβαίως είναι ψεύδος, διότι ο δήμος ουδέποτε αποφάσισε για τέτοια ζητήματα. Ο δήμος εξέλεξε τον Νικία στρατηγό και είναι ο Νικίας ο υπεύθυνος για το πού, πότε και πώς θα διεξαχθεί η μάχη. Ο Παρθενώνας κατασκευάστηκε από τον Ικτίνο και τον Φειδία και όχι από τον

δήμο. Εδώ πρόκειται περί ρητορείας σοφιστείας και θεατρικότητας, των οποίων ο Πλάτων αναδεικνύεται δεινότατος ενσυνείδητος χρήστης, αν και κατηγορεί και απεχθάνεται τους ρήτορες, τους σοφιστές και τους τραγωδούς.

Επομένως ο Πλάτων είναι υπεύθυνος για την συγκάλυψη και διαστρέβλωση θεμελιωδών ελληνικών αντιλήψεων και σημασιών και «έπαιξε έναν σημαντικότερο ρόλο στην καταστροφή του ελληνικού κόσμου» στο επίπεδο της θεωρίας. Παρουσίασε ένα ιστορικό γεγονός, το τέλος της δημοκρατίας, όχι ως ιστορική τραγωδία αλλά ως εγγενή φιλοσοφική δικαιοσύνη.

Έτσι λοιπόν ο Καστοριάδης διαλίει μια παρεξήγηση που είναι πολύ διαδεδομένη, και η οποία θεωρεί τον Πλάτωνα ακρογωνιαίο λίθο ή θεμέλιο της

ελληνικής πολιτικής σκέψης ως και ως τον κατ' εξοχήν αντιπρόσωπό της, ενώ δεν είναι παρά μία μόνο πτυχή της και εν πολλοίς διαστρεβλωτής και αρνητής αυτής της σκέψης. Η αληθής πολιτική σκέψη πρέπει να αναζητηθεί κυρίως στην δημοκρατική πολιτική δημιουργία του 5ου αιώνα, σε ορισμένους σοφιστές, στον Δημόκριτο, στον Θουκυδίδη και στους τρεις τραγικούς.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι οι απόψεις του Καστοριάδη περί πολιτικής και δημοκρατίας είναι ακριβώς οι αντίθετες από αυτές του Πλάτωνος, και οι οποίες συνάγονται εμμέσως από την ανάλυση του *Πολιτικού*, αλλά κυρίως υπάρχουν αναλυτικά σε άλλα δημοσιευθέντα έργα του, όπως *Χώροι του ανθρώπου*, *Ο θρυμματισμένος κόσμος*, *Η αρχαία ελληνική δημοκρατία* και η σημασία της για μας σήμερα, *Οι ομιλίες στην Ελλάδα*, *Ανθρωπολογία πολιτική φιλοσοφία*. Αναφέρουμε μόνο όσα έχουν μεταφραστεί στα ελληνικά, όλα στις εκδόσεις Ύψιλον.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Ίδρυμα Τεχνολογίας και Έρευνας

Μάνης 5, 106 81 Αθήνα, Τηλ.: (01) 38 18 372, Fax: 33 01 583

ANDREW DALBY

Σειρήνεια Δειπνα

Ιστορία της διατροφής και της γαστρονομίας στην Ελλάδα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΕΛΕΝΑ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

Andrew Dalby

ΣΕΙΡΗΝΕΙΑ ΔΕΙΠΝΑ

Ιστορία της διατροφής και της γαστρονομίας στην Ελλάδα

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΕΛΕΝΑ ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

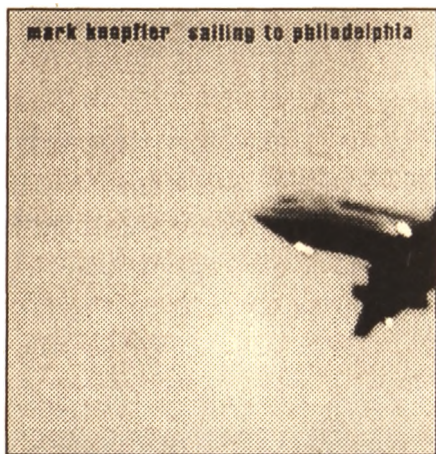
Τα *Σειρήνεια Δειπνα* αποτελούν την πρώτη πλήρη ιστορία των τροφών και της γαστρονομίας στην Ελλάδα. Ο Andrew Dalby ακολουθεί τα ίχνη της αδιάσπαστης συνέχειας της ελληνικής κουζίνας από τα προϊστορικά χρόνια μέχρι τις μέρες μας. Δίδει ιδιαίτερη προσοχή στις τροφές που καταναλώνονταν στην Κλασική, την Ελληνιστική και τη Ρωμαϊκή περίοδο, στη θέση που αυτές καταλάμβαναν στο “μενού”, καθώς και στις τοπικές σπεσιαλιτέ για τις όποιες υπερηφανεύονταν οι διάφορες πόλεις. Στο βιβλίο αυτό θα βρούμε επίσης μια καινούργια ανάλυση των Δειπνοσοφιστών του Αθηναίου, που υπήρξε όχι μόνο σπουδαία πηγή πληροφοριών για την ελληνική ιστορία και λογοτεχνία, αλλά και ένα κλασικό έργο σε θέματα γαστρονομίας.

Οι χαλαρές μέρες του φθινοπώρου

του Ανδρέα Παπαδημητρίου

MARK KNOPFLER *Sailing to Philadelphia*

Είκοσι δύο χρόνια μετά το ντεμπούτο των Dire Straits και τέσσερα μετά το προσωπικό άλμπουμ *Golden Heart*, έχοντας εν τω μεταξύ γράψει μουσική για δυο-τρεις τίτλους φιλμ και undtracks, μία από τις πιο χαρακτηριστικές κιθάρες του rock επιστρέφει με *Sailing to Philadelphia* ένα άλμπουμ αμερικανικού προσανατολισμού με βάση την

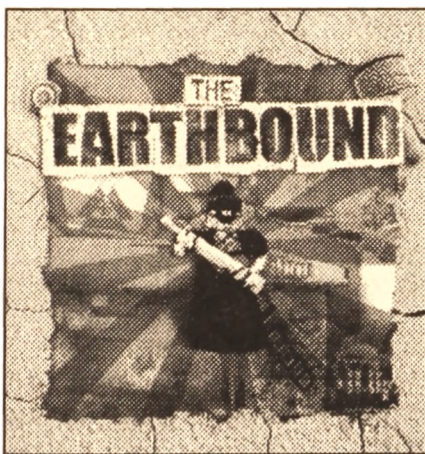
ies αι-ητική ι την αλά-χ. Με κλε-ύς κα-σμέ-υς ως θισται: i m e s
yλοι στο ομώνυμο του άλμπουμ τρα-ύδι εμπνευσμένο από ένα βιβλίο του Thomas Pynchon, *Van Morrison The Last Laugh*, εξαιρετική ερμηνεία και ο πρώην Squeeze Glenn Tilbrook και Iris Difford φιλαράκια απ' τα παλιά ο πολύ καλό *Silvertown Blues*. Υπάρχουν και βιολιά και slide κιθάρες και όλα πολλά και όμορφα, συν βέβαια η άψογη εκτελεστική δεινότητα όλων των μουσικών συντελεστών.

Mark Knopfler που έχει γράψει τα τραγούδια, έχει δώσει έμφαση στις μελωδίες, στο τέμπο και την ενορχήστρωση (*Baloney Again*, *Sands of Time*, *Prairie Wedding*). Υπάρχουν οι πιο δυναμικές στιγμές (*What it is*, *Redway to Nazareth*, *Junkie Doll*, *El Chico*). Τα σόλο της κιθάρας έχουν γίνει πιο λίγα και λιτά, πάντα όμως απαιτημένα. Οι στίχοι απλοί, χωρίς ιδιαίτερους προβληματισμούς και η φωνή του Knopfler πάντα τρυφερή και ευαί-

σθητη, όπως και το συνολικό αισθητικό αποτέλεσμα του άλμπουμ.

THE EARTHBOUND *The Earthbound*

Οι Earthbound σχηματίστηκαν το 1998 από μέλη γνωστών συγκροτημάτων της ελληνικής σκηνής. Χαμηλών τόνων, κάνουν ελίγες μακάλες συναυλίες. Οι κυριότερες στο Rockwave '99, Ρόδον Support των Galexico, Γκάζι, φεστιβάλ Κόμικς και Αν Club πρόσφατα. Πέρυσι, ηχογράφησαν ένα σινγκλ με τρία τραγούδια που άρεσαν και παίχτηκαν αρκετά, κυρίως το Valley.

Παίζουν ηλεκτροακουστικό folk rock, με έντονα στοιχεία ψυχεδέλειας και αυτοσχεδιασμού, ο οποίος δεν στηρίζεται στην δεξιοτεχνία αλλά στο πάθος. Κιθάρες ηλεκτρικές και ακουστικές σε πρώτο πλάνο, έντονη συνοδεία από κρουστά και τύμπανα, φωνητικά με ιδιόρρυθμες μελωδίες και μπάσο που χρωματίζει έντονα.

Τα περισσότερα κομμάτια του πρώτου άλμπουμ είναι δικά τους. Άλλοτε καλπάζουν ανάλαφρα (*Riverside Song*, *Answer*, *Tercera Cancion*, *Under Construction*, *House Full of Fear*, *Inspector Beef*) και άλλοτε περπατούν σε ατμοσφαιρικά μονοπάτια (*Valley*, *Trail*, *Voice*, *Jeffrey Lee Pierce*, *Gardenia*). Το τελευταίο είναι των Kyuss, ενώ διασκευάζουν ακόμα *Guillermo Portabales* (*El Carretero*) και *Woody Guthrie* (*Ain't got no Home*).

Ο ήχος τους δεν είναι ο ήχος της ερή-

μου όπως έχει αναφερθεί, αλλά της ερημικής παραλίας. Με τον αυθορμητισμό του, δίνει την γοητευτική αίσθηση της παρέας που μαζεύτηκε με τα όργανά της από τις διπλανές σκηνές...

OPERAZONE

The Redesign

Ο Bill Laswell ανήκει στην κατηγορία των μουσικών, που δεν επαναπαύονται και δεν ακολουθούν την πεπατημένη. Από τα τέλη της δεκαετίας του '70

μέχρι σήμερα βρίσκεται σε μια συνεχή μετάλλαξη και εξερεύνηση νέων μουσικών δρόμων. Μπασίστας και αρχηγός των Material, συνθέτης και παραγωγός σε άπειρες πειραματικές και μη συνεργασίες, αναδεικνύοντας το υλικό γνωστών και αγνώστων καλλιτεχνών.

Κάτω από το όνομα Operazone μαζί με τον Alan Douglas, άκρως διακεκριμένο παραγωγό πειραματικού ήχου και εικόνας, ήδη συνεργάτη του με το όνομα Mantra Yo, διασκευάζουνε γνωστά έργα της όπερας σε instrumental εκτελέσεις με jazz αισθητική και ethnic κρουστή συνοδεία προηχογραφημένη και σχεδιασμένη από τον Laswell.

Βοηθοί σ' αυτή την προσπάθεια καταξιωμένοι jazz μουσικοί σχηματίζουν μια μεγάλη ορχήστρα με τρεις σολίστ: Graham Haynes (κορνέτα, flugel Horn), Byard Lancaster (τενόρο σαξόφωνο) και Karl Berger (πλήκτρα), που έχει γράψει και τα μέρη των πνευστών και εγχόρδων της ορχήστρας που περιλαμβάνει τέσσερα βιολιά και βιόλες, δύο γαλλικές τρομπέτες, δύο φλάουτα, τσέλο και ακουστικό μπάσο. Ο ήχος κυριαρχείται από τα πνευστά και τα έγχορδα που ανταλλάσσουνε διαλόγους με τους σολίστ και αυτοί μεταξύ τους, ενώ τα κρουστά συνοδεύουν άλλοτε διακριτικά και άλλοτε χαρακτηριστικά και πρωτότυπα. Γλυκός, αισθαντικός ήχος που κυλάει γαλήνια και δεν σταματάει πουθενά. Πολύ καλό αποτέλεσμα σε ένα έργο που ξεφεύγει από τα δεδομένα και αξίζει προσοχής.

Σκοτεινά χρόνια

της Ευαγγελίας Δαμουλή-Φίλια

Βασιλικής Παπαγιάννη,
**Achtung - Καταγραφές από
την Εποχή της Νύχτας**,
εκδόσεις ΕΛΛΑ, Λάρισα

Ο *Achtung* έχει ως υπότιτλο «Καταγραφές από την Εποχή της Νύχτας». ¹ Νύχτα θεωρεί η Παπαγιάννη τα χρόνια του δικτατορικού καθεστώτος 1967-1974. Είναι όμως φανερό ότι στην ψυχή της είναι ακόμα χαραγμένα κι άλλα χρόνια καταπίεσης κι ανθρώπινου εξευτελισμού, όπως αυτά της ναζιστικής λαίλαπας και της εμφύλιας σύρραξης στην Ελλάδα. Χαρακτηριστικό είναι το εισαγωγικό απόσπασμα:

«Στο Άουσβιτς, στο Νταχάου, στο Μπιργκενάου –ναι, ας μη σβηστούν εντός μας αυτοί οι τόποι!– σε όλα τα στρατόπεδα των ναζί, ολοένα ετούτη η προσταγή φυσούσε μες στους θαλάμους, μες στις ψυχές των κρατουμένων. Ως ένας απαίσιος οiwνός, ως ο ρόγχος του τρόμου.» ² (σ.9)

Ο φόβος όμως αυτός βασιλεύει πάντα στις ανθρώπινες ψυχές, κυρίως σε εποχές όπως αυτή της δικτατορίας, όταν «όλα τα ορίζουν οι στολές, και στερεώνεται εντός σου το αίσθημα πως ζεις εκνόμως και πως είσαι πάντα σε κάτι τις παραβάτης.» ³ (σ.47)

Ο φόβος είναι το συναίσθημα που δημιουργεί έναν κώδικα συμπεριφοράς που δεν υπαγορεύεται αποκλειστικά από ιστορικά γεγονότα και καταπιεστικά καθεστώτα. Καταπιεστές και καταπιεζόμενοι υπάρχουν σε όλες τις κοινωνίες και τις εποχές. Ο μετεμφυλιακός άνθρωπος, ακόμα και σ' εποχές που φαίνονται απαλλαγμένες από το σύνδρομο του φόβου, εξακολουθεί να καταπιέζει και να καταπιέζεται, σαν να μην είχε ποτέ ελευθερωθεί από τα νοσηρά του βιώματα και τις επιταγές ενός καθημερινού «πρέπει»:

«Να δυνόμουν, έστω για μιαν ημέρα, να νιώσω δίχως απαίτηση καμιά από εμένα τον ίδιον... δίχως την υπενθύμι-

ση του «πρέπει»... δίχως τη δραματική αίσθηση της ύπαρξης... Και να σταθώ να κοιτάζω το αρχαίο πρόσωπο της θάλασσας, αδειάζοντας απ' όλα που με τυράννισαν και με φαρμάκωσαν, ελεύθερος μέσα κι έξω, χωρίς νυχιές, να είμαι καινούργιος σαν το βλέμμα του παιδιού – “Τα πουλάκια” λένε τα παιδιά οι μητέρες – αν γινόταν!

»Όχι· το κόσκινο που βαστάς εντός σου πάλι θα κοσκινίζει ό,τι έζησες... ό,τι θυμάσαι...» ⁴ (σ.65)

Ο *Achtung* δεν έχει μια καθορισμένη υπόθεση-πλοκή με παραδοσιακούς λογοτεχνικούς ήρωες. Η συγκεκριμένη φιγούρα είναι μια εύσχημη λογοτεχνική πρόφαση για μια γενικότερη σκέψη, με μια μορφή που έχει στοιχεία εσωτερικού μονόλογου γύρω από τα θέματα που επιλέγει η συγγραφέας. Στην «Κυράνω», στα «Χαλάσματα», στους «Ηττημένους» αλλά και στον «Achtung» η δράση είναι εσωτερική, με πυρήνα της τον διαμελισμένο ψυχισμό των ηρώων. Ποιος είναι αυτός ο άντρας που όλοι ήξεραν στα μέρη της Θεσσαλίας με το παρατσούκλι Achtung; Περιφερόταν κι επαναλάμβανε τη λέξη αυτή συνέχεια. Ήταν κάποιος που είχαν σαλέψει τα λογικά του από τα βασανιστήρια και τις ταπεινώσεις που είχε υποστεί; Αυτός που όλοι προσπαθούμε να μην συναντάμε μπροστά μας από φόβο μήπως γίνουμε κι εμείς σαν κι αυτόν; Μας γεμίζει ενοχές, θέλουμε να τον αγνοήσουμε. Αλλά θα «διαβαίνει μες στο χρόνο», ⁵ γράφει η ίδια η συγγραφέας. Δεν θ' απαλλαγούμε εύκολα απ' αυτόν. Θα λέγαμε ότι είναι ο «απαραίτητος» αποδιοπομπαίος τράγος της σύγχρονης ιστορίας, αυτός που πλήρωσε ακριβά την ιδεολογία του, την ηθική και τα «πιστεύω του».

Ο Achtung παραμένει ένα ερωτηματικό μέσα στα τόσα άλλα που θέτει η Παπαγιάννη σ' αυτό το έργο. Πότε προχωράει μονολογώντας, πότε αφηγείται ιστορίες χωρίς αρχή και τέλος. Οι φράσεις του μικρές, σχεδόν ατελείωτες,

σαν συνθήματα. Μιλάει σα να προσπιθεί να στοχαστεί, ν' αυτοσυγκεντρωθεί. Άλλοτε πάλι σαν να εξομολογείται. Φαίνεται να περιπλανιέται εσωτερικά να κάνει έναν απολογισμό ζωής.

Ο Achtung είναι η ίδια η συγγραφέας και η γραφή λειτουργεί εδώ ως ανάμνηση, καταγγελία αλλά και επίπονη προσπάθεια εξοβελισμού του «κακού», απελευθέρωσης απ' οτιδήποτε βαραίνει τη μνήμη:

«Γράφοντας τις λέξεις σου εξανθρωπίζεις το χρόνο, μεταμορφώνεις τη σιωπή σε γιορτή – τόσο άπειροι είναι οι συνδυασμοί και οι ρυθμοί τους. Κι είναι αυτό μια δέηση· που γράφεις τις λέξεις σου. Ως να ποθείς να ημερώσεις το Μεγάλο Άγνωστο, το εντός σου αλλά και το έξω.» ⁶ (σ.9)

Για τη συγγραφέα, η γραφή λειτουργεί σαν την ψυχανάλυση. Τη βοηθά να γνωρίσει τον εαυτό της και τον κόσμο. Γι' αυτήν «οι λέξεις έχουν χαρακτήρα. Έχουν ένα βαθύ αίσθημα ανεξαρτησίας. Είν' ελεύθερες. Δεν μπορείς να τις ανταγωνίζεσαι, να τις αντιπαλεύεις. Προσέρχεσαι σ' αυτές καθώς σε νάνο. Με άκρα ταπεινοσύνη εντός σου. Και τις σιμώνεις σαν που σιμώνεις τα βουνά... τη θάλασσα... τα ποτάμια... [...] Όλες είναι το στάλαγμα μιας μεγάλης εμπειρίας, ενός ατέρμονου στοχασμού. Όλες κλείνουν μέσα τους μιαν οδύνη, ακόμη και η βρισιά. [...] Είμαι με όλο το κορμί μου, τα σπλάχνα, το κάθε κύτταρο, το έσχατο σκίσημα του είναι μες στις λέξεις μου.» ⁷ (σ.17)

Η δοκιμασία της γραφής, με όλες τις οδύνες της, μοιάζει να είναι για τη γυναίκα-συγγραφέα μια επίπονη κύηση κατά τη διάρκεια της οποίας μεταγγίζει όλο της το είναι. Η Παπαγιάννη δίνει την εντύπωση ότι κατεργάζεται κάθε λέξη της. Αψεγάδιαστες απ' οτιδήποτε περιττό. Πολύτιμες όλες στη θέση που τους έδωσε, λάμπουν σαν πετράδια σπάνια και αναντικατάστατα. Η συγγραφέας δουλεύει την ελληνική γλώσσα σαν τεχνίτης κοσμημάτων. Η φράση

εις πειθαρχημένη, μικρή, σαφής και περιεκτική, μιας καρτεσιανής γιγικής θα λέγαμε. Το λεξιλόγιό της αντλείται απ' όλο το φάσμα της νεοελληνικής γλώσσας: συνύληξη αρμονική του λόγιου με το οικικό στοιχείο της γενέτειράς της, της Θεσσαλίας.

Η μικρή φράση διευκολύνει το έργο σε μια πεζογραφία όπου κυριαρχεί ο εσωτερικός μονόλογος. Ένας ήρωας-σύμβολο μεταφέρει τις σκέψεις της που είναι, γρήγορα, ατελείωτες περιπλοκές μέσα στον εαυτό μας. Πρόκειται για ένα είδος θεατροποίησης του λογοτεχνικού κειμένου με βάση τον θεατρικό μονόλογο. Ο *Achtung* αντί να δρα, μονολογεί. Ο κείμενος ενδιαφέρει την Παπαγιάννη, πέρα απ' οτιδήποτε άλλο, και η μετάδοση σκέψεων. Μέσα από την ποίηση μαθαίνεις αυτά που αλλιώς δεν αναφέρεται η επίσημη ιστορία.

Στον *Achtung* διαγράφεται με σαφήνεια η αγωνία της συγγραφέως και το αίσθημα της ευθύνης

που έχει προς την τέχνη που υπηρετεί. Η τέχνη έχει πάνω απ' όλα σκοπό να κατατάξει την ιστορία ζωντανή:

«Ναι, ν' αφηγούμαι. Για να μην με κοιμήσει η αυτάρκεια και λησμονήσει τις μνήμες μου ή αυτόν τον πρόσφυγα που έφτασε στην πόρτα μου· ήταν το όνομα του άσπρο. Απ' την πείνα. Ν' αφηγούμαι για να μην κατακλυσθώ απ' το ουρλιαχτά των γηπέδων ή απ' τις υπερηγορίες των δικαστών μου. Σαν να τρομπέτα ενός στρατώνα οι ετυμηγορίες που επιτάσσουν σιωπητήριο. Στάνω απ' το κεφάλι μου.

Με τούτα που αφηγούμαι, διασώζομαι μες στην ημέρα.»⁸ (οπισθόφυλλο του *Achtung*)

Η Παπαγιάννη, με διακριτή την υπευθυνότητά της ως λογοτέχνις, ενδιαφέρεται για την διαβρωτική επίδραση του όνου στις ψυχές των ανθρώπων. Φοβάται την εποχή που ζούμε, γιατί χαρακτηρίζεται από τη σιωπή και την έλλειψη αντίδρασης. Γνωρίζει ότι ο φασισμός, η επώαση «του αυγού του φιδιού», έγινε μέσα από τη σιωπή και το φόβο. Όλοι οι φασισμοί, από τους οποίους επέζησε η συγγραφέας έως τώρα, μοιάζουν μεταξύ τους. Γεννήθηκαν

σ' ένα κλειστό κύκλωμα, ερμητικά κλειστό σαν όστρακο. Όστρακο εθνικό, τοπικό, φυλετικό, κοινωνικό. Η τέχνη είναι λοιπόν για την δημιουργό θέμα ζωής και θανάτου, όπως άλλωστε γράφει η ίδια στο παρακάτω απόσπασμα:

«Σαν γράφεις ποίηση, σου ανοίγονται οι θύρες να ζήσεις το θάνατο και την ανάσταση... να αισθανθείς και να στοχαστείς τι είναι πείνα... προσφυγιά... διωγμοί... να υπάρξεις ως δέντρο... κύμα της θάλασσας... ν' αφουγκραστείς το γέλιο της χαράς... το γέλιο της τρέλας...»⁹

Ο *Achtung* είναι μια αυτοβιογραφική προβολή κάτω από ένα πολιτικό γεγονός που έχει προεκτάσεις εθνικές. Η ημερομηνία έκδοσης είναι σημαδιακή (χειμώνας 1999), γιατί, πριν εκπνεύσει ο αιώνας, η Β. Παπαγιάννη βιάζεται να μεταβιβάσει στους νεότερους, στον νέο αιώνα, την αγωνία της, τον βαθύ της προβληματισμό για κάθε μορφή καταπίεσης. Η δημιουργός ανησυχεί για το αύριο της ανθρωπότητας: «Είδα το μικρό αγόρι να κοιμάται στην χλόη του πάρκου. [...] Γιατί το είναι μου να μην επιμένει σ' ετούτην την επιθυμία; Πώς, το αγόρι, μεγαλώνοντας,

ίσως να γράψει ποιήματα ή να σκαλίζει έπιπλα ή, ακόμα, να φυτεύει ροδακινιές... Αφού είναι -δυνάμει- ένας ποιητής... ένας επιπλοποιός- ένας χτίστης... Μόνο, σαν πέρα απ' την θέλησή μου, να μ' αγριεύουν τέτοια ερωτήματα. Τάχα δεν μπορεί να 'ναι ένας που θα ουρλιάζει επάνω απ' το σώμα μου: "αφήστε με και μένα να χτυπήσω, να φχαριστηθώ!"; Ένας που θα χαράζει με μαχαίρι την σβάστικα την απαίσια στο μέτωπό μου;»¹⁰ (σ.61)

Αυτό το έργο θα συντηρήσει τις μνήμες για το πώς βίωσε κάποιος την ανθρώπινη απαθλίωση μες στον «κατακλυσμό του τρόμου και τον άνεμο της στάχτης.»¹¹ (σ.61) Και τα ερωτήματα που θέτει η συγγραφέας παραμένουν: Πώς έφτασαν οι άνθρωποι σ' αυτό το σημείο αλλοτρίωσης; Φταίει η ανέχεια; η υποκρισία; ο ευδαιμονισμός ή η ελλειμματική συνείδηση που οδηγεί στα «Χαλάσματα»;¹²

Ο *Achtung* μπορεί να θεωρηθεί το απόσταγμα της πνευματικής και δημιουργικής πορείας της συγγραφέως. Ένα λυρικό και, συνάμα, ένα φιλοσοφικό δοκίμιο, στο οποίο αναρωτιέται πολλές φορές για την ανθρώπινη ύπαρξη και το νόημά της, που τα θεωρεί άρρηκτα δεμένα με την προσπάθεια να κατανικηθεί ο χρόνος μέσα από την ελευθερία της έκφρασης. Με αυτή την έννοια, ο *Achtung* είναι το σύμβολο μιας ολόκληρης γενιάς, εκείνης της Β. Παπαγιάννη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Βασιλικής Παπαγιάννη, *Achtung - Καταγραφές από την εποχή της νύχτας*
2. *Achtung* ό.π. σ. 9
3. *Achtung* ό.π. σ. 47
4. *Achtung* ό.π. σ. 65
5. *Achtung* ό.π. σ. 9
6. *Achtung* ό.π. σ. 17
7. *Achtung* ό.π. σ.15-16
8. *Achtung* οπισθόφυλλο
9. «ΓΡΑΦΗ» Τετράδια Λογοτεχνίας, τχ. 40, Άνοιξη '99: «Σκέψεις της Β. Παπαγιάννη.
10. *Achtung* ό.π. σ. 61
11. *Achtung* ό.π. σ. 61
12. *Χαλάσματα*, νουβέλα της Β. Παπαγιάννη, εκδ. «ΔΙΟΓΕΝΗΣ»

Εκτακτο ενδιαφέρον παρουσιάζει μια συζήτηση που άνοιξε για τον Δημήτρη Χατζή, ξεκινώντας από ένα παλαιότερο δημοσίευμα του Σταύρου Ζουμπουλάκη που επεσήμανε την ανάγκη να επανεκδοθούν τα βιβλία του (*Νέα Εστία*, 1708, Ιαν. 1999). Ο Ζήσιμος Λορεντζάτος (*Νέα Εστία* 1725, Αύγ. 2000) επανέρχεται στο θέμα τώρα που το κενό των εκδόσεων έχει αρχίσει ήδη να καλύπτεται από τις επανεκδόσεις των βιβλίων του Χατζή από τις εκδόσεις «Το Ροδακινό». Στο κείμενό του αποτίμησης του έργου του Χατζή καταθέτει ένα θαυμάσιο εγκώμιο από το οποίο αναδεικνύονται εξαιρετικά εκλεπτυσμένες παρατηρήσεις για το έργο, ενώ παράλληλα διατυπώνεται η άποψη –εμμέσως πλην σαφώς– ότι ο Χατζής στη διάρκεια των δεκαεφτά χρόνων που παρέμεινε στο Κομμουνιστικό Κόμμα ως τη διαγραφή του το 1952 είχε βγάλει το «τελικό συμπέρασμά» του: ένα τελικό συμπέρασμα που «το πήρε στον τάφο μαζί του». Για να συμπεράνει ότι «ο Χατζής τη γύρεψε σε λάθος μεριά την ελευθερία». Την άποψη αυτή του Ζήσιμου Λορεντζάτου που αφήνει να εννοηθεί, χωρίς και να κατονομάζει, ότι ο Χατζής είχε «σιωπηρά» αρνηθεί την Αριστερά έρχεται να ανατρέψει με επιχειρήματα η απάντηση του Νίκου Γουλανδρή, μελετητή του έργου του Χατζή (*Νέα*

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Για ένα θέατρο «πρωτογενούς υλικού»

**Θεόδωρος Τερζόπουλος,
Θεόδωρος Τερζόπουλος και Θέατρο Άτις,
Αναδρομή, μέθοδος, σχόλια,
εκδ. Άγρα, 2000**

Στον τόμο «Θεόδωρος Τερζόπουλος και Θέατρο Άτις - Αναδρομή, μέθοδος, σχόλια» περιγράφεται η δεκαπεντάχρονη πορεία του σκηνοθέτη Θεόδωρου Τερζόπουλου και της ομάδας του στον θεατρικό χώρο και κωδικοποιείται με τη μορφή του γραπτού λόγου το σύστημα δουλειάς του σκηνοθέτη.

Σίγουρα ο Θεόδωρος Τερζόπουλος και ο θίασός του αποτελούν μια πολύ ιδιαίτερη περίπτωση στο ελληνικό θεατρικό τοπίο. Από τις «Βάκχες» του Ευριπίδη το 1986, παράσταση-σοκ για τα ελληνικά αλλά και τα παγκόσμια θεατρικά δεδομένα, μέχρι την πρόσφατη παράσταση του έργου του Ευριπίδη «Ηρακλής Μαινόμενος», η πορεία που έχουν χαράξει ο σκηνοθέτης και ο θίασος είναι άκρως ενδιαφέρουσα. Ο Θεόδωρος Τερζόπουλος ένωσε από νωρίς την ανάγκη εύρεσης ενός συστήματος εργασίας με το οποίο θα μορφοποιούσε το ανυπότακτο υλικό επιρροών, καταβολών, μνήμης και βιωμάτων. Με αφορμή τις «Βάκχες», άρχισε να ερευνά με τους ηθοποιούς του τα κατάλοιπα διονυσιακών δρώμενων στη Βόρεια Ελλάδα. Η αναζήτηση τον οδήγησε μέχρι τους προκολομβιανούς μύθους, πάνω στους οποίους δούλεψε με ινδιάνους ηθοποιούς της Κολομβίας. Αργότερα συνέχισε την έρευνα με ιθαγενείς της Αυστραλίας. Αφαιρώντας τα ανασταλτικά για την εξέλιξη του ύφους του στοιχείου, συνέθεσε όλο αυτό το πρωτογενές, αρχέγονο και διαπολιτισμικό υλικό με τη μέθοδο του Μπέρτολτ Μπρεχτ που διδάχθηκε στο Μπερλίνερ Ανσάμπλ. Δέχτηκε τις επιδράσεις της φιλοσοφίας του Μπάουχάους και του Αντονέν Αρτώ και προχώρησε στη

δημιουργία ενός ανοιχτού σε επιρροές αλλά βαθιά προσωπικού συστήματος δουλειάς. Πρόκειται ουσιαστικά για ένα σύστημα ενδράσει, συνεχώς εξελισσόμενο. Που έλκεται από το αρχέγονο και το τελετουργικό. Που αναζητά τις κρυφές και ξεχασμένες πηγές ενέργειας του σώματος. Που θέλει να οδηγήσει σε ένα νέο είδος μέθεξης, έκστασης και κάθαρσης. Οι ηθοποιοί ασκούνται σκληρά και αυτοσχεδιάζουν ατελείωτες ώρες, μέχρι να διευρύνουν τα εκφραστικά τους όρια. Να νιώσουν τα σώματά τους σαν ανοιχτούς ενεργειακούς αγωγούς. Να εκφράσουν εικόνες από το χώρο του ασύνειδου και της παγκόσμιας μνήμης του σώματος. Συχνά οι πρόβες διαρκούν εννέα μήνες και «το έργο έχει ένα σπαρακτικό αναφιλητό όταν γεννιέται», όπως αναφέρει η Marianne McDonald. Κι ο Τερζόπουλος γίνεται τελεστής αυτού του σπαραγμού.

Η υποδειγματικής ποιότητας έκδοση έχει ως βασικό κορμό το πλήρως κατατοπιστικό κείμενο του σκηνοθέτη με ιστορική αναδρομή και καταγραφή της μεθόδου δουλειάς του. Πλαισιώνεται από τον πρόλογο της θεατρολόγου Ελένης Βαροπούλου, την εισαγωγή της αμερικανίδας καθηγήτριας κλασικών σπουδών και θεάτρου Marianne McDonald, τα σχόλια επιφανών καλλιτεχνών για το θέατρο Άτις (μεταξύ άλλων: Ραφαέλ Αλμπέρτι, Χάινερ Μύλλερ, Ερνέστο Σάμπανο, Μπόμπ Ουίλσον) και τη συζήτηση του Τερζόπουλου με τον ιάπωνα σκηνοθέτη Ταντάσι Σουζούκι για τη Θεατρική Ολυμπιάδα. Ακολουθεί ένα εξαιρετικό φωτογραφικό υλικό 160 σελίδων από πρόβες και παραστάσεις, στοιχεία και ημερολόγιο των παραστάσεων, φιλμογραφία του Θεάτρου, καταγραφή των συμποσίων και εκθέσεων όπου συμμετείχε το Θέατρο Άτις και των εργαστηρίων που διοργάνωσε, καθώς και βιβλιογραφία (δοκίμια, συνεντεύξεις, άρθρα, κριτικές στον ελληνικό και ξένο Τύπο).

ο συνθετικό αυτό βιβλίο δεν είναι όμως νάχα ένα επετειακό λεύκωμα του Θεά-
νου Άτις. Ξεπερνά το πλαίσιο της αναδρο-
ς της συγκεκριμένης θεατρικής ομάδας
της περιγραφής της μεθόδου του συγκεκρι-
μένου σκηνοθέτη. Είναι ένα επιστημονι-
σύγγραμμα που προωθεί τη θεωρητική
έψη και ανοίγει δρόμους στη θεατρολογι-
έρευνα της ελληνικής σκηνοθεσίας. Ένα
γο που αφορά όλους όσοι ενδιαφέρονται
ι το θέατρο και αναζητούν τη θεωρητική
στήριξη της θεατρικής πράξης.

Ο Θεόδωρος Τερζόπουλος κλείνει το κείμε-
νό του λέγοντας: «... Κάνω θέατρο για να
μπορώ –και μακάρι να φτάσω στο σημείο
αυτό– να μη λέω πολλά, να λέω λίγα. Κάνω
θέατρο για τη σιωπή... για να φτάσω στη
σιωπή». Θα ήταν πραγματικά υπέροχο αν
όλοι οι σκηνοθέτες μπορούσαν να επεξηγή-
σουν, να αιτιολογήσουν και να νομιμοποιή-
σουν τη σκηνοθετική τους μέθοδο με τον
τρόπο του Τερζόπουλου.

Ιλειάνα Δημάδη

Η Κύπρος ενώπιον της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Δρ. Γεώργιος Θεοφάνους,
Κύπρος στην Ευρωπαϊκή Ένωση
το Νέο Διεθνές Περιβάλλον,
Δ. Ι. Σιδέρης, 2000

ντας την επιρροή της Τουρίας.

Υπό την ανωτέρω προοπτική, ο Θεοφάνους
θεωρεί ως «μέγιστο στρατηγικό λάθος» την
ολοκλήρωση της εξομάλυνσης των σχέσεων
Αθήνας-Άγκυρας χωρίς προηγούμενη επίλυ-
ση του Κυπριακού και πιστεύει ότι κάθε συ-
νομοσπονδιακή λύση που επιδιώκουν ο
Ντενκτάς και η Τουρκία είναι όχι μόνο απα-
ράδεκτη, αλλά και επικίνδυνη για την επι-
βίωση του ελληνισμού στην Κύπρο. Εκτιμά
ότι μία τέτοια λύση θα καταστήσει την Τουρ-
κία κυρίαρχη στο βορρά και συγκυρίαρχη
στο Νότο, νομιμοποιώντας τον στρατηγικό
της έλεγχο επί της νήσου. Υπό αυτό το πρί-
σμα, προτιμά την καθυστέρηση της ένταξης
από κάποια βεβιασμένη, επιζήμια λύση.

Το πόσος δρόμος έχει και πάλι διανυθεί
από τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Επι-
τροπής το 1993 στην αίτηση της Κυπριακής
δημοκρατίας για ένταξη, όπου κυπριακό
πρόβλημα και ένταξη κρίθηκαν αλληλένδε-
τα, μέχρι την απόφαση του 1995 για την
έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων
6 μήνες μετά τη λήξη της Διακυβερνητικής
Διάσκεψης και τελικά μέχρι την απόφαση
του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι
τον Δεκέμβριο του 1999, είναι προφανές.
Βεβαίως, τίποτα δεν έχει ακόμη κριθεί.

Η Κύπρος δεν έχει άλλη επιλογή παρά, εμ-
μένοντας σταθερά στην ενταξιακή της πο-
ρεία, να προσέρχεται στην τράπεζα των δια-
πραγματεύσεων για την εξεύρεση λύσης στο
πλαίσιο των αποφάσεων των Ηνωμένων
Εθνών. Η μέχρι τώρα στάση της τουρκικής
πλευράς στις αλληπάληλες συνομιλίες, «εκ-
του σύνεγγυς» επί του παρόντος, δεν αφή-
νουν περιθώρια αισιοδοξίας. Χρειάζεται
όμως κάποιος χρόνος για να φανεί κατά πό-
σο οι αποφάσεις του Ελσίνκι και το νέο
πλαίσιο σχέσεων Ε.Ε.-Τουρκίας, που διαρκ-
ώς διαμορφώνεται και βρίσκεται υπό δια-
πραγματεύση, θα συμβάλει ουσιαστικά και

Εστία 1726, Σεπτ. 2000).
Δεν θα επεκταθώ στα
επιχειρήματά του, θα
σταθώ μόνο στα λόγια
του ίδιου του Χατζή, που
επαναφέρει στο κείμενό
του ο Νίκος Γουλανδρός:
«το θεωρώ την υψηλή
τιμή της ζωής μου να την
έχω αυτή τη θέση (στα
ελληνικά γράμματα)
ανήκοντας στην ελληνική
αριστερή διάνοηση.
Είναι λάθος που με
διαχωρίσατε απ' αυτήν».

Ζωή και δράση του
νεαρού ΕΠΟΝίτη
Τριαντάφυλλου Αθ.
Γεροζήση, που εν
συνεχεία κατατάχθηκε
στο ΔΣΕ, κατατίθενται
μέσα στο βιβλίο του:
Ανταρτόπουλο στο ΔΣΕ.
Το χαμένο ημερολόγιο
(πρόλογος: Χαρίλαος
Φλωράκης, εκδ.
Σύγχρονη Εποχή, 2000).
Λεπτομέρειες της
καθημερινής ζωής των
μαχητριών και των
μαχητών του ΔΣΕ, χωρίς
προσπάθεια
εξωραϊσμού,
καταγράφονται με
αμεσότητα και
ευαισθησία από τον
ενήλικο πια συγγραφέα,
που κάποτε είχε
σημειώσει τα γεγονότα,
τα πρόσωπα και τις
καταστάσεις σ' ένα
χαμένο πια ημερολόγιο.
Μια ωραία αφήγηση που
εστιάζεται στον ανώνυμο
αγωνιστή, στον ανώνυμο
άνθρωπο.

Η τακτική του
αιφνιδιασμού και άλλα
δηγήματα (μετάφραση:
Μαργαρίτα Ζαχαριάδου,
εκδ. Ποταμός, 2000) του
Σάκι (Έκτορ Χίου
Μούνρο, 1870-1916), του
έξοχου σκωτσέζου
χιουμορίστα, είναι ένα
βιβλίο που αξίζει να
διαβαστεί. «Τι θα

α την Κύπρο η ενταξιακή πορεία και η τε-
λή επίτευξη του στόχου της ένταξης θεωρεί-
μονόδρομος για την επιβίωση και την
πράξει της. Οι λόγοι αναλύονται με ενάρ-
α σ' ένα σημαντικό βιβλίο του Ανδρέα Θε-
φάνους, διευθυντή του Κέντρου Έρευνας
Ανάπτυξης-Intercollege, που συνοδεύεται
μό αξιόλογη ελληνική και ξένη βιβλιογρα-
α και επτά παραρτήματα με επίσημα κείμε-
συμφωνίες και προτάσεις για την επίλυση
του κυπριακού ζητήματος από το 1977 έως το
98, οικονομικούς δείκτες καθώς και χρονο-
γιο του κυπριακού προβλήματος και των
έσεων της Κύπρου με την Ε.Ε.

ο συγγραφέας φιλοδοξεί να συμβάλει στη
μόρφωση της ολοκληρωμένης στρατηγι-
για την επιβίωση της Κύπρου τον 21ο αι-
α, υποστηρίζοντας ότι η ένταξη είναι η
λύττερη δυνατή προοπτική πριν από την
λύση του κυπριακού προβλήματος (υπό
όρο φυσικά ότι δεν θα υποχρεωθεί να
πεί απαράδεκτες λύσεις ως αντάλλαγμα)
τι η συμμετοχή στην ευρωπαϊκή ολοκλή-
ση, καθώς και η ανάληψη σημαντικού ρό-
στην περιοχή, εξυπηρετεί όχι μόνο τα
φέροντα της Κύπρου αλλά και τα συμφέ-
τα της Ε.Ε., στο πλαίσιο του περιφερεια-
και του διεθνούς περιβάλλοντος, λόγω
στρατηγικής σημασίας που κατέχει η νή-
στην κρίσιμη περιοχή της Ανατολικής
σογείου. Πιστεύει επίσης ότι μια τέτοια
έλιξη θα αναβαθμίσει ουσιαστικά τη ση-
σία της Κυπριακής Δημοκρατίας, αναδει-
κνόντάς την σε ζωτική σταθεροποιητική δύ-
μη στην περιοχή κι ότι θα διαφοροποιήσει
την τις στρατηγικές ισορροπίες μειώνον-

συνέβαινε αν...» και η αφήγηση ξεκινά· μια απολαυστική διηγηματογραφία, γεμάτη ανατρεπτικότητα, ειρωνεία και τον ήρωα Κλόβις να διαπερνά με την παρουσία του όλα τα διηγήματα και να συγκροτεί μια σπονδυλωτή αφήγηση.

Θα ξαναγυρίζουμε πάντα στον Ντοστογιέφσκι. Αυτή τη φορά μέσα από κείμενα-επιφυλλίδες του που δημοσιεύτηκαν το 1847 στην εφημερίδα *St-Peterbougskaja Viedomosti*. Μια Άνοιξη στην Αγία Πετρούπολη (μετάφραση: **Αγγέλα Ροΐδου**, επιμέλεια: **Νάσια Ντινοπούλου**, εκδ. Ροές, 2000). Θα ξαναγυρίζουμε ακόμη και σε κείμενα όπως αυτές οι τέσσερις επιφυλλίδες που γράφτηκαν κατά παραγγελία, καθώς μας παρουσιάζουν μια καθημερινή εικόνα της ζωής των κατοίκων της Αγίας Πετρούπολης, διανθίζονται από σχόλια για τρέχοντα ζητήματα εκείνης της εποχής, αλλά διακρίνονται για τη γνωστή διεισδυτικότητά του και παρέχουν μια πρόγευση για ένα νέο αναγνώστη του ντοστογιέφσκιζου έργου. Το βιβλίο συμπληρώνεται με ένα επίμετρο του Henri Troyat: «Η ζωή και το έργο του Φ. Ντοστογιέφσκι».

Ίσως να φαίνεται αυτονόητο το ενδιαφέρον φιλολόγων και δοκιμογράφων για το σολωμικό έργο· ίσως να υπάρχουν και ενστάσεις για κάποιες

στην επίλυση του Κυπριακού. Εν τω μεταξύ, η ισχυροποίηση της διεθνούς θέσης της Ελλάδος και της αποτρεπτικής της δύναμης καθώς και η αγαστή σύμπλευση Ελλάδος και Κύπρου στην επιδίωξη των κοινών στόχων, καθώς και η ετοιμότητα προσαρμογής στους μεταβαλλόμενους συσχετισμούς δυνάμεως στην περιοχή, αποτελούν τη μόνη ίσως

εγγύηση ότι τουλάχιστον δεν θα υπάρξει διολίσθηση σε πιο δυσμενείς διαπραγματευτικές θέσεις. Είναι δύσκολο να φανταστεί κανείς την εμπέδωση της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή και τη βελτίωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων χωρίς την εξεύρεση βιώσιμης λύσης στην Κύπρο.

Βασίλης Καπετανγιάννης

Ακαθόριστη τρυφερότητα

Κώστας Θ. Καλφόπουλος,
Στην εποχή της περιπλάνησης,
Κείμενα στην εφημερίδα
Εποχή (1996-2000)
Πρόλογος: Περικλής Κοροβέσης,
Γιάννης Τριάντης,
εκδ. Αλεξάνδρεια, Αθήνα 2000

Σ' αυτό το γοητευτικά πολυσυλλεκτικό βιβλίο, ο Κώστας Θ. Καλφόπουλος αναζητεί αιτίες συμπτωμάτων και φαινομένων όχι όμως με την ψυχαναγκαστική εμμονή του θετικιστή αλλά με την αριστοκρατική περιέργεια του φιλοσοφούντα και του... μοναχικού οδοιπόρου. Αποφλοιώνοντας την πραγματικότητα από τις αλλεπάλληλες στρώσεις του επιφανειακού, καταδύεται στον πυρήνα της ουσίας όχι τόσο για να επιβεβαιώσει την επιστημονική του επάρκεια (που, ούτως ή άλλως, δεν χρήζει αποδείξεων...) όσο για να ξεορκίσει την τυραννία του τυχαίου ή τουλάχιστο να μειώσει την έντασή του.

Με ψυχραιμία, νηφαλιότητα κι ένα αξιοζήλευτο θεωρητικό οπλοστάσιο που φανερώνει γερή υποδομή και κατάρτιση, ο συγγραφέας ανατέμνει τα φαινόμενα πολιτικής παθogenείας που απαντούν στην ελληνική κοινωνία, αρθρώνοντας έναν λίαν ενδιαφέροντα και μεστό λόγο, που ναι μεν έχει αριστορές καταβολές και προδιαγραφές, χωρίς όμως καθόλου να πέφτει στις ευκολίες και τις παγίδες της κούφιας και ανεργιάτιστης συνθηματολογικής ρητορείας. Με άλλα λόγια, ο Κ.Θ. Καλφόπουλος περιγράφει τα συμπτώματα της πολιτικής νοσηρότητας χωρίς να προσποιείται ότι «διαρρηγνύει τα μάτια του» από την -υποτιθέμενη- ιερή οργή που διακατέχει κάποιους θλιβερούς «δήθεν» που, ελλείψει άλλης σοβαρής επιχειρηματολογίας, καταλήγουν στην αυτονόητη ευκολία του ξύλινου, φανατισμένου λόγου.

Τα κείμενα αυτά, που δημοσιεύθηκαν κατά καιρούς στην εφημερίδα *Εποχή*, είναι τελείως απαλλαγμένα απ' τη στομφώδη επιτίθδευση της επιστημοσύνης κι όμως πλήρως τεκ-

μηριωμένα ώστε να ικανοποιούν τις απαιτήσεις του επιστημονικά δομημένου δοκιμίου. Δίχως να δραματοποιεί και δίχως να υπερβάλλει, ο συγγραφέας τοποθετεί τα πράγματα στις σωστές τους διαστάσεις και καταθέτει έγκυρες και πειστικές απόψεις χωρίς, απαραίτητα, ν' αποστασιοποιείται συγκινησιακά από τα παρατηρούμενα, υπό εξέταση φαινόμενα. Εδώ ακριβώς έγκειται και η επιτυχία του εγχειρήματος. Ο αρθρογράφος δεν απαρνιέται τα μεθοδολογικά εργαλεία της αριστερής σκέψης, αλλά καταφέρνει να τα χρησιμοποιεί επωφελώς για την επάρκεια και την ευστοχία των αναλύσεών του, αποφεύγοντας συγχρόνως τα κλισέ και τη θλιβερή banalité της συμβατικής αριστερής διάνοησης.

Η σκέψη του Κ.Θ. Καλφόπουλου είναι αριστερή, όχι όμως με τον τυπικό, συνηθισμένο τρόπο. Διαθέτει όμορφες εντάσεις χωρίς να παρεκτρέπεται σε υστερικούς, μισαλλόδοξους παροξυσμούς και δονείται από έναν υπόγειο λυρισμό, που (υπο)δηλώνεται εντελώς υπαινικτικά ακόμα και σε αυτά τα πολιτικά δοκίμιά του.

Πολυσχιδέστατος και πολύπλευρος, ο αρθρογράφος επεκτείνει επίσης τη θεματολογία του στο χώρο του πολιτισμού αλλά και του χρονογραφήματος, όπου το πεδίο προσφέρεται πολύ περισσότερο για πιο ελεύθερη και πιο λογοτεχνίζουσα γραφή, μακριά από τις δεσμεύσεις και τις νόρμες που αναπόφευκτα επιβάλλει ο επιστημονικός λόγος. Κριτικά σημειώματα για τον κινηματογράφο, σχολιογραφία πάνω στην αστική ζωή, ευφάνταστες επιφυλλίδες για επίκαιρα και ανεπίκαιρα (αλλά ενδιαφέροντα) συνθέτουν ένα ασυνήθιστο ανθολόγιο, που έχει μια απροσδιόριστη γεύση από γλυκόπικρη φθινοπωρινή μελαγχολία.

Βιβλίο που διαθέτει κάτι από road-movie και από Wim Venders (ας όψεται η επί μακρόν θητεία του Καλφόπουλου στα άδυτα της γερμανικής κουλτούρας...), η περιέργη αυτή ανθολογία διαβάζεται περίπου σαν μεθιστόρημα ή σαν το προσωπικό ημερολόγιο του συγγραφέα της...

Νίκη Κώτσιου

Ένας και μοναδικός

Κωνσταντίνος Σολδάτος,
Ένας Άνθρωπος Παντός Καιρού,
Πέντε Αιγόκερως, Αθήνα 2000

την πάνω αριστερή πλευρά του εξωφύλλου μια σεβάσμια γεροντική μορφή μοιάζει κοιτά στοχαστικά το νεανικό της είδωλο που ίπταται ακολουθούμενο από πλήθος μικρότερων σε μέγεθος ομοιωμάτων του. Το όνομα του εικονιζόμενου δεν υπάρχει, αλλά στην περίπτωση του αυτό δεν θεωρείται παράψευση. Άλλωστε και τόσο αναγνωρίσιμος όσο οι κωμικοί.

Ο συγκεκριμένο βιβλίο για τον σημαντικότατο κωμικό ηθοποιό Θανάση Παπαδοπούλο δεν είναι η πρώτη απόπειρα του κωμικού να εκφράσει γραπτώς τον δικό του θαυμασμό για την μεγάλη αυτή μορφή ελληνικού και ευρωπαϊκού κινηματογράφου. Ήδη στα τέλη της δεκαετίας '70, εποχή κάμψης των πτεράων εγχώριων στούντιο που σήμανε και το τέλος μιας ολόκληρης περιόδου του ελληνικού κινηματογράφου—γεγονότα που έθεσαν στο κενό και αρκετούς από τους πρωταγωνιστές της—, ο Σολδάτος έγραψε ένα βιβλίο για τους μεγάλους κωμικούς (Μπάστερ Κιτον, Τσάρλι Τσάπλιν, Ζακ Τατί κ.ά.) και περιέλαβε μεταξύ τους και τον Θανάση Παπαδοπούλο. Τότε, η απόφασή του ίσως να ξένισε αρκετούς και να θεωρήθηκε υπερβολική. Άλλωστε όμως δύσκολα θα έβρισκες μεταξύ των κωμικών που γνωρίζουν από κινηματογράφο οποιονδήποτε να θεωρεί τον Βέγγο ηθοποιό άλληλο και προορισμένο μόνο για τα διδάγματα γούστα. Κατ' αρχάς, ο Θανάσης, ο κωμικός που επέβαλε και ερμήνευσε σε πολλές ταινίες, αποτελεί μια μορφή που ξενικά κατά πολύ τα σύνορα της χώρας μας, κερδίζοντας έστω και με ακραίο τρόπο τις καρδιές, τους φόβους, τα όνειρα όχι μόνο των νεοελλήνων αλλά όλων των «νεοανθρώπων» που μπορεί να συναντήσει κανείς σε όλα τα πλάτη και μήκη της γης. Η ικανότητά

του να παράγει ή έστω να δεικνύει το καλό, ακόμη και όταν δεν το υπηρετεί συνειδητά, όχι μόνο καλύπτει την παραδοσιακή ηθική, αλλά συχνά την υπερβαίνει, για να αποδείξει τις ελλείψεις της και τις ανισότητες που δημιουργεί. Αυτό λέγεται ανθρωπισμός και είναι χαρακτηριστικό κάθε πραγματικά μεγάλου κωμικού.

Με όπλα τον δαιμονικό ρυθμό, το υπερρεαλιστικό χιούμορ, την αστείρευτη εφευρετικότητα και τις ατελείωτες διεισδύσεις στο μικρόκοσμο οποιουδήποτε βρεθεί στο δρόμο του, ο Βέγγος επιχειρεί, μέσω του

γέλιου ή των καταστροφών που προκαλεί, να ανατρέψει κάθε εχθρική προς τον μέσο άνθρωπο πραγματικότητα.

Αυτό λέγεται καλλιτεχνικό ένστικτο και είναι χαρακτηριστικό κάθε πραγματικού πρωτοπόρου.

Όμως ο Βέγγος στις ταινίες του πριν απ' όλα είναι ένας ακαταπρόβλεπτος δρομέας. Αναμφίβολα οι επιδόσεις του στο συγκεκριμένο τομέα είναι ζηλευτές και συγκρίνονται μόνο με το καθημερινό τρέξιμο του κάθε ανθρώπου που υποδύεται στις ταινίες του. Ο Βέγγος τρέχει γιατί οι συνθήκες της μίζερης ζωής του το επιβάλλουν, αλλά και επειδή τον κυνηγούν, γιατί αγανακτεί, για να διαδηλώσει τη χαρά του, τρέχει γιατί είναι ζωντανός, τρέχει για να διαδηλώσει

με τον πιο κραυγαλέο τρόπο την στασιμότητα της κοινωνίας, τρέχει ακόμη και για όλους εκείνους που θα ήθελαν αλλά δεν μπορούν. Τρέχει ξέφρενα γιατί θέλει να καταγγείλει την υποκρισία αυτών που περνούν απαρατήρητοι κινούμενοι αργά και προσεκτικά.

Πέρα όμως από τον ηθοποιό υπάρχει και ο άνθρωπος Βέγγος. Φαίνεται πως ο Σολδάτος τον γνωρίζει και αυτόν το ίδιο καλά και φροντίζει να μας τον συστήσει μέσα από δικά του, και άλλων πολλών, κείμενα, που φωτίζουν αρκετές άγνωστες πλευρές της ζωής του. Με λίγα λόγια, ένα προσεγμένο βιβλίο για έναν μεγάλο καλλιτέχνη και συμπατριώτη μας.

Κωνσταντίνος Νούλας

αντιλήψεις που επικρατούν και αντιρρήσεις για απόψεις συγκρουόμενες. Το σίγουρο είναι ότι κάθε συμβολή είναι ευπρόσδεκτη, όταν ακόμη και σήμερα το σολωμικό έργο παραμένει εν πολλοίς δυσπρόσιτο, οι αναγνώσεις και παραναγνώσεις πολλές, τα στερεότυπα ακόμη περισσότερα. Ο ποιητής και δοκιμογράφος **Στέφανος Ροζάνης** συγκεντρώνει σε ένα τόμο εργασίες του για τον Σολωμό, τα *Σολωμικά* (εκδ., «Ινδικτος», 2000) και αναπτύσσει τις απόψεις του που θέτουν το έργο του Σολωμού μέσα στην ευρωπαϊκή ρομαντική φιλοσοφία και ποιητική θεωρία. Ενασχόληση μιας εικοσιπενταετίας, που παρά τις όποιες αντιρρήσεις μπορεί κανείς να έχει, δικαιώνονται μέσα από τις ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις του.

Kahlil Gibran, Η Αγαπημένη (μετάφραση: **Αργυρώ Πατσού**, επιμέλεια: **Μαρία Ζ. Παπαδοπούλου**, εκδ. Printa, 2000): «Είμαι νύχτα – φιλική, χαρούμενη, γαλήνια, ταραγμένη. Το σκοτάδι μου δεν έχει αρχή και τα βάθη μου δεν έχουν τέλος. Όταν αναδύονται τα πνεύματα, εκθαμβωτικά μέσα στο φως της χαράς τους, το πνεύμα μου παγώνει μέσα στη μαυρίλα του πόνου του. Νύχτα, είμαι σαν κι εσένα. Η αυγή μου δε θα 'ρθει παρά μονάχα όταν ο χρόνος μου θά 'χει τελειώσει». **ο χαρτοκόπτης**

Τα κόκκινα της ζωής και της τέχνης*

Στον Δ. Χαριτόπουλο

Απαράλλαχτα όπως ένα κόκκινο λουλούδι μέσ' σε πράσινα φύλλα

N. Εγγονόπουλος

– **ΤΗΝ ΤΕΧΝΗΝ** ή την ζωήν; Αναρωτιέται ο ποιητής και επιλέγει αμέσως τη ζωή, για να υπάρξει ακριβοδίκαια η τέχνη. Αφού μόνον η ζωή μπορεί ν' ακτινοβολεί μέσα από τις δυσκολίες της τα κόκκινα και επομένως ν' ανακαλύπτει κι η τέχνη τα χρώματά της. Κάτι μου λέει πως όλη η ζωγραφική είναι μια περιπέτεια των κόκκινων (όπως εξάλλου και η ζωή: είτε στην Επανάσταση είτε στην ήττα). Κάτι επίσης μου λέει πως μόνο ο πρώτος ζωγράφος είδε και αντέγραψε τον κόσμο. Έπειτα όλοι οι άλλοι ζωγράφοι είδαν και ζωγράφισαν εκείνη την πρώτη ιδέα του πρώτου ζωγράφου. Θέλω μ' άλλα λόγια να πω ότι η τέχνη είναι μια διαδικασία αυτοαναφορική και μια ένδον ομιλία. Είναι ένας λόγος προς εαυτόν είτε του δημιουργού είτε του παραλήπτη. Είναι, τέλος, η προσπάθεια του θεατή να δει πέρα από την όραση. Τότε που όλα γίνονται κόκκινα. (Κάτι λίγο πριν απ' τα λευκά). Η πιο δύσκολη ώρα!

ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ λοιπόν, τέχνη γενικότερα, είναι η προσπάθεια να δοθεί λόγος στα λευκά και σιωπή στα κόκκινα. Είναι ο τρόπος να βρεθεί μέση οδός ανάμεσα στο εφήμερο της ζωής και το αιώνιο του θανάτου. Εφόσον αυτή είναι η αντίφαση της ύπαρξης: η ζωή να πεθαίνει και ο θάνατος να ζει για πάντα. Το κόκκινο της Σταύρωσης που μνημόνευε ο Ν. Καρούζος.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΦΤΩΧΟΓΕΙΤΟΝΙΕΣ του Πειραιά που γεννήθηκα, για τα Μανιάτικα και τα Ταμπούρια, ο Ολυμπιακός με τα κόκκινα και τα λευκά που ήταν πρωτίστως ένας τρόπος για να δει κανείς τα θαυμάσια και τον αγώνα της ζωής. Ήταν ένα θέαμα –σήμερα θα το ονόμαζα «εικαστικό», τότε δεν μ' ενδιέφεραν οι χαρακτηρισμοί– για να μνηθεί κανείς στα μυστικά του ανδρισμού, του φιλότιμου, της πρόκλησης, της επίδειξης αλλά και της ήττας. Ο Ολυμπιακός της νεότητάς μου ήταν σαφώς ταξικός, επαναστατικός, ερωτικός και δεν καταδεχόταν να αισθάνεται αδικημένος. Ακόμη, εκείνος ο Ολυμπιακός –μακριά από κόντρες μεγαλοκεφαλαιούχων ή πρακτοριλίκια «σωτήρων»– χρειαζόταν και τον Παναθηναϊκό για να υπάρχει και να αναμετρείται όπως τα κόκκινα λουλούδια μέσ' τα πράσινα φύλλα του ποιητή. Όπως ο παράφορος τυχοδιώκτης Caravaggio ήθελε τον κλασικιστή και ισορροπημένο Caracci για να πιστοποιήσει την επανάστασή του και να ελέγξει την υπεροχή του. Γιατί η επανάσταση στα κόκκινα δεν γίνεται χωρίς αντίπαλο.

ΘΥΜΑΜΑΙ ΑΥΤΗ την στιγμή την καταπληκτική σκηνή της ταινίας Caravaggio του Ντέρεκ Τζάρμαν, όπου την πρωτοχρονιά του 1600, εκεί στο γύρισμα του νέου αιώνα, και στην άνθηση του μπαρόκ, ο βοηθός και εραστής του ζωγράφου καλπάζει μέσα στο εργαστήριο κραδαίνοντας μια κόκκινη σημαία. Όμοια όπως κάλπαζε ο Μποτίνος από τ' αριστερά, ή παλιότερα ο Στεφανάκος εμπνέοντας όχι μόνο λαϊκές καλλονές ή κινηματογραφικά είδωλα αλλά και αλαφροίσκιωτους, μονήρεις, ποιητές. Ίδου ποια ήταν η επανάσταση του Ολυμπιακού και του Πειραιά απέναντι σε μίαν Αθήνα, λίγο σνομπ και πολύ ενοχική ή ανικανοποίητη. Να γιατί η ζωή προηγείται της τέχνης. Και να γιατί τα κόκκινα και τα λευκά του Ολυμπιακού λειτούργησαν σαν ένα ιδιότυπο αισθητικό σχολείο, κι όχι μόνο για τη δική μου, διαστροφική περίπτωση.

Ο ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΣ ψηλάφησε κατά την δεκαετία του '50 τα όρια ενός δυσδιάκριτου –και έκτοτε συκοφαντημένου– ιθαγενούς μοντερνισμού! Στην ταινία Στέλλα του Μιχάλη Κακογιάννη τα σκηνικά φιλοτεχνούνται από τον Γιάννη Τσαρούχη με βοηθό τον Βλάση Κανιάρη. Στην περίφημη σκηνή όπου ο Γ. Φούντας απειλεί την Μελίνα Μερκούρη στο δωμάτιό της, στο βάθος του πλάνου διακρίνεται το πορτρέτο ενός ποδοσφαιριστή. Του «Ολυμπιακού» φυσικά αλλά και του Τσαρούχη. Ο Τσαρούχης a priori, θα φιλοτεχνήσει, ως Πειραιώτης και Πασαλιμανιώτης, πολλές προσωπογραφίες ερυθρόλευκων με τελευταίο τον Υβ Τριαντάφυλλο, παραγγελία του Νίκου Γουλανδρή. Ο Ολυμπιακός όμως δεν ήταν ούτε τ' αστέρια του ούτε οι παράγοντές του· ήταν ο λαός του, ήταν ο Πειραιάς με τους πρόσφυγες και τους γηγενείς του κατοίκους (που πάντως κι αυτοί είχαν μετοικήσει στην πλειονότητά τους απ' τα νησιά του Αιγαίου). Επίσης ο Ολυμπιακός ήταν οι πολυάριθμες μικροομάδες που φορούσαν τα χρώματά του στις συνοικίες και τις γειτονίες της Πειραιϊκής ή της Δραπετσώνας: η ΦΟΑΔ, στον Άγιο Δημήτριο, η ΟΔΗΓΗΤΡΙΑ στα Μανιάτικα, ο ΦΟΙΝΙΚΑΣ στην Αγία Σοφία, ο ΟΑΣ Ποντίων στο Κερατσίνι. Απίστευτη νεανική ενέργεια σπαταλημένη σε χωμάτινα γήπεδα κι έπειτα σε ταβέρνες ή ουζερί και ποσότητες ιδρώτα που μούσκευαν φανέλες κι έπειτα ριγέ, σταμπωτά σεντόνια. Αλλά και αίματα και κλωτσιές κρυφές ή φανερές, και έπειτα ρουφήγματα ή δαγκωματιές σε λευκούς λαιμούς. Γιατί είπαμε: πρώτα η ζωή και μετά η τέχνη. Για όσους πάλι ποιητές ή ζωγράφους ή μουσικούς δεν πρόλαβαν να εμπνευσθούν από εκείνον τον Ολυμπιακό του Μύθου και της Επιθυμίας, τόσο το χειρότερο γι' αυτούς!

*Αυτόν τον καιρό παρουσιάζεται σ' ένα εργοστάσιο του Πειραιά η έκθεση «Θρύλος 2001» που επιμελήθηκε Μαρίνα Φωκίδη. Η έκθεση περιλαμβάνει 18 σύγχρονους καλλιτέχνες από τον Γαϊτή ως τον Jeff Koons που έχουν δημιουργήσει για τον Ολυμπιακό και την 75χρονη ιστορία του.

και τα κόκκινα...

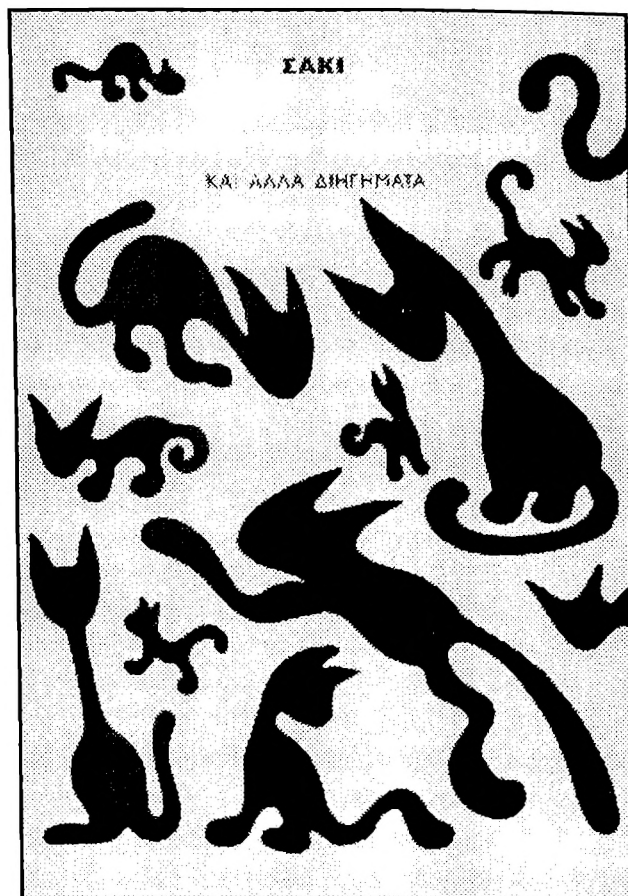
ΑΠΟ ΤΟΝ
ΜΑΝΟ
ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ

Σειρά ΙΠΠΟΠΟΤΑΜΟΣ: Λογοτεχνία και χιούμορ

Ροζέ Περφίτ
Η φύση του πρίγκηπα
Μτφρ. Ν.Κ., δρχ. 2.800

Σάκι
Η τακτική του αιφνιδιασμού
και άλλα διηγήματα
Μτφρ. Μαργ. Ζαχαριάδου, δρχ. 3.000

Μαρκ Τουέιν
Καθήκοντα ταξιδιωτικού πράκτορα
και άλλα διηγήματα
Μτφρ. Σαμουήλ Δοξιάδης, δρχ. 3.000

ΕΠΙΜΕΛΗΤΕΣ ΣΕΙΡΑΣ
ΜΑΡΓ. ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ
Γ. ΤΣΑΚΝΙΑΣ

Εκδόσεις ΠΟΤΑΜΟΣ:
Υψηλάντου 31, Αθήνα 106 75
Τηλ.: 72.31.271, φαξ: 7254629

ΣΥΛΒΙΑΝ
ΑΓΚΑΣΕΝΣΚΙ

Πολιτική των Φύλων

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΜΑΙΡΗ ΦΙΛΙΠΠΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Η συγγραφέας, καθηγήτρια φιλοσοφίας και σύζυγος του Γάλλου πρωθυπουργού Λιονέλ Ζοσπέν, υπερασπίζοντας το αίτημα των γυναικών για την ισότιμη εκπροσώπησή τους στην πολιτική, εξετάζει από φιλοσοφική, ανθρωπολογική και πολιτική άποψη το φεμινιστικό κίνημα στην ιστορική του διαδρομή. Το κλασικό φεμινιστικό κίνημα επεχείρησε να αποκαταστήσει την ισότητα περιφρονώντας τη θηλυκότητα. Η Αγκασενσκή προτείνει μια φιλοσοφία της διττότητας που αρνείται το ανδροκρατικό μοντέλο αλλά αποδέχεται τη θηλυκότητα. Ασκώντας κριτική στη Σιμόν ντε Μπωβουάρ, η συγγραφέας υποστηρίζει ότι δεν υπάρχει καμιά αντίφαση ανάμεσα στην ελευθερία των γυναικών και στο βιολογικό τους πεπρωμένο και ότι η μητρότητα αποτελεί προνομιακή εμπειρία.

ΖΑΝΙΝ ΜΟΣΥ ΛΑΒΩ
και ΑΝ ΝΤΕ ΚΕΡΒΑΝΤΟΥΕ

Οι γυναίκες δεν είναι σαν τους άλλους

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ: ΜΑΡΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΑΚΗ

«Πιστεύετε ότι άντρες και γυναίκες είναι ίδιοι;» Την ερώτηση αυτή έθεσαν σε εβδομήντα γυναίκες και τριάντα άντρες οι συγγραφείς του βιβλίου, μια γυναικολόγος και μια καθηγήτρια των πολιτικών επιστημών. Αποτέλεσμα της έρευνας: Οι γυναίκες επιμένουν στην διαφορετικότητά τους διεκδικούν την δύναμη και την ωριμότητά τους, είναι υπερήφανες για τις ικανότητές τους, αγωνίζονται για την ισότητα με τους άντρες, και αναγνωρίζουν πόσο δύσκολο είναι να συμβιβάσουν την επαγγελματική τους δραστηριότητα με την οικογενειακή ζωή. Οι γυναίκες συγγραφείς του βιβλίου καταλήγουν σε μια αισιόδοξη πρόβλεψη: Μια μεικτή κοινωνία αναδύεται, πιο ανοιχτή στις φεμινιστικές αξίες.

